

C 18956

~~T A J N Ě~~

EV. ČIS. 246

Stupeň utajení zrušen
RMO č. 22/1999

VOJENSKÁ MYSL

2

1952

VYDÁVÁ MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

ОБСАН

Военно-политическая часть:

Нáměstek ministra národní obrany div. gen. Čeněk Hruška:	
První ideologická konference vědeckých pracovníků v Československu	3
Plk. pech. Ján Zeman:	
Ku Dňu víťazstva	6
Plk. pech. Josef Škop:	
Znalost Leninových spisů — mocná zbraň velitelů	9

Оперативное искусство и тактика:

Div. gen. Jaroslav Tókan:	
Plánování útočné operace armády	14
Plk. pech. Karel Kučera:	
Boj pěší divise v horském a zalesněném terénu	24
Plk. pech. Jan Knotek:	
Násilný přechod vodního toku	34
Plk. del. Emil Šrank:	
Důležité otázky delostreleckého zabezpečení armády nej útočné operácie	52
Mjr. spoj. Jan Pechánek:	
Organisace spojení za útoku armádního sboru	67
Plk. Ing. Jaroslav Moždík:	
Maskování a infračervené záření	78
Plk. MUDr. Karel Makovička:	
Použití biologických bojových prostředků ve válce	85
Plk. MUDr. Oldřich Franek:	
Manévr prostředky zdravotnické služby	94

Военно-историческая часть:

Dr. Jan Durdík:	
Zdroje kázně husitských vojsk	102

Информация о чужих армиях:

Gard. plk. N. Čučkalov:	
Obrana řek (Podle amerických názorů)	107
Přehled vojenských operací v Koreji (1. pokračování)	111
Informace o obsahu cizích vojenských odbor- ných časopisů:	118

СОДЕРЖАНИЕ

Военно-политический отдел

Заместитель Министра национальной обо- роны дивизионный генерал Ч. Грушка:	
Первая идеологическая конференция научных работников в Чехословакии	3
Полковник пех. Я. Земан:	
Ко дню Победы	6
Полковник пех. И. Шкоп:	
Знание сочинений Ленина — могучее ору- дие командиров	9

Оперативное искусство и тактика

Дивизионный генерал Я. Тёкан:	
Планирование наступательной операции ар- мии	14
Подполковник пех. К. Кучера:	
Бой стрелковой дивизии в горно-лесистой местности	24
Полковник пех. Я. Knotek:	
Форсирование водного рубежа	34
Подполковник арм. З. Шранк:	
Основные вопросы артиллерийского обеспе- чения наступательной операции армии	52
Майор связи Я. Пеханек:	
Организация связи при наступлении стрел- кового корпуса	67
Подполковник инж. Я. Мождик:	
Маскировка и инфракрасное сияние	78
Подполковник др. К. Маковичка:	
Использование биологических боевых средств во время войны	85
Полковник др. О. Франек:	
Маневр средствами санитарной службы	94

Военно-исторический отдел

Др. Я. Дурдик:	
Источники дисциплины уситских войск	102

Информации об иностранных армиях

Гвардии полковник Н. Чучкалов:	
Оборона речных рубежей (По американ- ским взглядам)	107
Обозрение военных операций в Корее (1. продолжение)	111
Информации о содержании иностранных во- енных специальных журналов	118

JEN PRO GENERÁLY A DŮSTOJNÍKY
ČS. BRANNÉ MOCI

VOJENSKÁ MYSL

Casopis ministerstva národní obrany

Ročník druhý

2

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1952

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

VOJENSKO-POLITICKÁ ČÁST

PRVNÍ IDEOLOGICKÁ KONFERENCE VĚDECKÝCH PRACOVNÍKŮ V ČESKOSLOVENSKU

Náměstek ministra národní obrany pro věci politické a právní div. gen. Čeněk Hruška

Ke konci února tohoto roku konala se ideologická konference vědeckých pracovníků v Brně. Tato konference byla velmi důležitá, neboť měla za cíl zahájit boj se všemi buržoasnými, nevědeckými, kosmopolitickými pozůstatky v naší vědě a obrodit naši vědu marxisticko-leninským učením. Proto se sjelo do Brna téměř na 1000 různých vědeckých pracovníků, aby těmto reakčním pozůstatkům v naší vědě vypověděli neúprosný boj a obohatili naši vědu učením všech učení — marxismem-leninismem.

Až dosud se mnoho vědců a učenců domnívalo, že věda je nadstranická, nepochopitelná, netřídní, že věda je věcí jenom vědců a učenců, což je absolutně nesprávné. Buržoasie nejen v našem státě, ale ve všech kapitalistických státech propaguje a podporuje tento nesprávný názor proto, že se bojí, aby věda nesloužila pracující třídě, aby věda nesloužila socialismu. Buržoasie všech států, hlavně kapitalistických, se snaží, aby věda, kterou nazývá nadstranickou, sloužila jenom jí a nikomu jinému. V kapitalistických státech tak tomu skutečně je. Až na čestné výjimky slouží věda v kapitalistických státech kapitalistům a kapitalistickým státům. Vědec má však sloužit především svému lidu a ušlechtilým cílům všeho lidstva. Tak tomu dosud není. Tento fakt dokazuje lživost argumentů, že věda je objektivní a nadstranická. Vždyť, jak je vidět z bakteriové války, kterou vede americký imperialismus proti malému, ale statečnému korejskému národu, dali se američtí a snad i jiní vědci zneužít pro tuto hroznou válku, v které bylo použito jejich objevů z bakteriologie a v které pomocí této strašné zbraně usmrcuje americký imperialismus mladé i staré, vojáky i nevojáky, děti i ženy. Tu je nad slunce jasnější, že věda není nadstranická a objektivní, když se dala do služeb masového vraždění obyvatel a ničení národního majetku malého, ale statečného korejského národa, na jehož straně jsou sympatie všeho pokrokového lidstva.

Jednání a usnesení ideologické konference našich vědeckých pracovníků v Brně bylo velmi brzo potvrzeno jako absolutně správné samými imperialistickými státy a hlavně jejich jednáním v Koreji, kde se za pomoci t. zv. buržoasných věd dopouštějí takových zločinů. A to je to velké zadostiučinění usnesení této ideologické konference, která byla napadána a hanobena hlavně zrádci našeho lidu za hranicemi, kteří také schvalují bakteriologická zvěrstva v Koreji.

Co se týká referátů a diskuse i usnesení konference o kosmopolitismu, přesvědčujeme se denně, jak to bylo správné, že tato otázka byla tak široce postavena na 1. ideologické konferenci, protože kosmopolitismus je dnes jedním ohrožujícím malých národů. Buržoasie těchto států hledá oporu proti revolučním dělníkům a rolníkům své země, hledá oporu u buržoasie velkých imperialistických států, zaprodává tak svoji zem kapitalistům těchto zemí, stává se beznárodní a protivlasteneckou a kosmopolitickou. Aby zahladila svoji zradu na svých zemích, obléká kosmopolitismus do světovosti, do světoobčanství, vyhláshující je za moderní světový názor, který prý sbližuje národy (kapitalisty). A zatím podřizuje svůj národ žralockému imperialismu americkému nebo anglickému.

A tento reakční kosmopolitismus první ideologická konference odmítla, vypověděla mu boj a postavila se plně za vědecký socialismus Marxův, Engelsův, Leninův a Stalinův.

Českoslovenští vědci, učenci, různí kulturní pracovníci dali se bezpečně cestou vědeckého socialismu. Vždyť v naší zemi budujeme dnes socialismus, jak by tedy bylo možné, aby naši vědci šli v budování socialismu nazpět, věřili, že věda je nadstranická, objektivní? To

je dnes prostě v našem státě nemožné. Naše vojenská komise byla také velmi aktivní. Za jeden a půl dne diskuse se vystřídal na 23 řečníků, kteří přinesli jak proti kosmopolitismu ve vojenské vědě, tak co se týká osvojování si sovětské vojenské vědy, mnoho důležitého materiálu. Z diskuse se stalo zřejmým, že sovětská vojenská věda zapustila v naší armádě hluboké kořeny, že si sovětskou vojenskou vědu naši důstojníci osvojují. Sovětská vojenská věda se stala pro našeho důstojníka vědou, bez níž naše armáda nemůže prostě existovat a již si musí úplně osvojit. Důstojníci a generálové dokázali na faktech, že sovětská vojenská věda daleko převyšuje vojenskou vědu americké imperialistické armády, která nikdy ve vojenské vědě nemůže dosáhnout takové dokonalosti, jaké dosáhla Sovětská armáda.

Proti tvrzení některých snad důstojníků v naší armádě, že americká vojenská technika je lepší nežli technika naše a sovětská, bylo sneseno tolik materiálu, že se soudruhům ve vojenské komisi stalo úplně jasným, že naše a sovětská vojenská technika je mnohem lepší než americká. Bylo dokázáno, že zbraně všech druhů, sovětské a naše, jsou mnohem lacinější a lepší nežli zbraně všech druhů kapitalistických států. V Americe a v druhých kapitalistických státech je výroba zbraní mnohem dražší nežli v Sovětském svazu nebo v zemích lidových demokracií. Je to proto, že se kapitalisté snaží shrabovat tučné zisky z výroby zbraní. Proto je výroba úmyslně nákladná, na zbraních všech druhů je mnoho nepotřebného materiálu, ať jsou to již letadla nebo tanky nebo ruční zbraně, což nečiní zbraně lepšími, nýbrž dražšími. Naproti tomu bylo konstatováno, že sovětské zbraně i naše zbraně jsou jednodušší, prosté, takže se dají lehce ovládat, a co do výkonnosti jsou daleko lepší nežli americké nebo anglické. To platí o sovětském tanku, letadlu, dělu, kulometu, samopalu, pušce atd.

Tyto věci o drahých a horších zbraních kapitalistických států jsou již velmi dobře známy, ale je nutné to stále dokazovat, aby všichni příslušníci naší armády od vojína do generála pochopili, že tomu tak je a že převaha v technice je na naší straně, hlavně na straně sovětské, a ne na straně amerického imperialismu.

Zásluha první ideologické konference vědeckých pracovníků v Brně je v tom, že náš vědecký svět důrazně odmítl štvavé kampaně zrádců našeho lidu za hranicemi, kteří v žoldu hlavně amerických imperialistů denně štvou proti našemu státu, proti našemu lidu k demokratickému zřízení a snaží se naše vědce získat pro své nereálné, fantastické plány na znovuvytvoření kapitalistického Československa. V diskusi se naši vědci přihlásili k sovětské vědě, která je jim vzorem, kterou budou sledovat a v jejím duchu tvořit. Naši důstojníci, generálové, vědci z naší vojenské technické akademie a z druhých akademií, krácejí ruku v ruce s představiteli československé vědy, kteří se tak manifestačně prohlásili pro socialismus a pro sovětskou vědu. To je ovšem zavazuje, aby ve velmi krátkém čase zvládli sovětskou, stalinskou vojenskou vědu a uchovali si místo průkopníků v našem vědeckém světě. Na druhé ideologické konferenci budou se kontrolovat naše vědecké práce všeobecně a vojenská věda zvlášť. Je proto nutno, aby si zvlášť naši důstojníci jako jeden muž osvojili sovětskou vojenskou vědu, aby tak mohli nejen s úspěchem budovat obranu našeho státu a ochranu vymožeností statečné dělnické třídy, ale aby si i nadále uchovali prvenství ve vědě a dokázali, že i vojenská věda socialistického státu je mocným bojovníkem za mír a za spokojený život pracujícího lidu v našem státě.

Poznámka redakce

První ideologická konference vysokoškolských pracovníků, uspořádaná z podnětu Vojenské technické akademie v Brně ve dnech 27. února až 1. března t. r., vzbudila mimořádnou pozornost v celé naší veřejnosti. Ministr školství soudruh Zdeněk Nejedlý prohlásil, že se u nás dosud nekonal vědecký sjezd, který by tak široce a hluboce rozvinul plán a úkoly dnešní naší vědy a který by se setkal s tak živým ohlasem.

Je přirozené, že i důstojníci a generálové, kteří se konference neúčastnili, pozorně sledovali zprávy o průběhu konference.

V denním tisku byly seznámeni s obsahem hlavních referátů a s usnesením jednotlivých diskusních skupin.

O průběhu diskuse ve skupině „vojenské vědy“ nebylo však mnoho referováno vzhledem k tomu, že se většina diskusních příspěvků v této skupině se dotýkala otázek, které nelze vzhledem na utajení otisknout ve veřejně přístupných publikacích.

Ministerstvo národní obrany vydává proto téměř celý diskusní materiál skupiny „vojenské vědy“ ve zvláštním sborníku, který se právě rozesílá jako služební pomůcka všem vyšším velitelstvím, útvarům, ústavům, vojenským akademiím a školám.

Brněnskou ideologickou konferencí byl zahájen boj proti kosmopolitismu a pseudovědeckému objektivismu. Je třeba, aby důstojníci a generálové přenesli ducha konference na všechna pracoviště a aby v nastoupeném boji s nadšením pokračovali.

KU DŇU VÍTAZSTVA

Plk. pech. Ján Zeman

9. máj 1945 vstúpil do dejín ako deň ukončenia najkrutejšej a najťažšej vojny, aká kedy bola v dejinách. Bola to vojna, ktorá priniesla podstatné zmeny v medzinárodnej situácii, zmenila príkro pomer medzi dvoma sústavami, kapitalistickou a socialistickou, a to na prospech socializmu, vojna, v ktorej sa ďalej prehlbila všeobecná kríza kapitalistického systému. Výsledkom osloboditeľského poslanca Sovietskej armády bol aj vznik krajín ľudovej demokracie, ktoré sa raz navždy odpútali od kapitalistického sveta a nastúpili cestu k lepšiemu zajtrajšku, k socializmu. Vojna priniesla ďalšie zostrenie krízy imperialistickej koloniálnej sústavy, ukázalo sa ešte jasnejšie, že imperialistické štáty nemôžu dnes už v koloniálnych a závislých krajinách po starom vládnuť a ľud týchto krajín už nechce po starom žiť.

Rozhodujúcu úlohu pri porážke nemecko-japonských útočníkov sohraly ozbrojené sily prvého socialistického štátu na svete, Sovietskeho sväzu. Nebyť Sovietskej armády, neslávilo by ľudstvo Deň víťazstva, nepodarilo by sa zastaviť lavínu fašistických zverstiev, nepodarilo by sa ani jednému z kapitalistických štátov vyhnúť sa zotročeniu krutej porážke a porobe, a celé ľudstvo by sa vrátilo o storočia nazad do stredovekých mučiarní, ne triumfovaly by dnes myšlienky mieru. Nebyť Sovietskeho sväzu a jeho ozbrojených síl, neexistovala by ani naša ľudovodemokratická vlasť, neišli by sme k socializmu, nebudovali by sme základy nového spoločenského poriadku.

Víťazstvo Sovietskeho sväzu v druhej svetovej vojne a jeho rozhodujúci podiel na porážke fašistických útočníkov dal oslobodenecký ráz nielen celej vojne, ale aj povojnovej situácii, ktorá je charakterizovaná ďalším, a stupňovaným rastom protiimperialistických síl, ďalším prehĺbením všeobecnej krízy kapitalizmu, ďalším rozmachom mierového hnutia, aké ešte ľudstvo nepoznalo. Porážka imperialistického Nemecka, Talianska a Japonska ako údernej päste svetového imperialismu zasadila celému imperialistickému systému taký otriasajúci úder, že sa z nej už nemôže vzpomátať. Je teda celkom prirodzené, že vedúce kruhy imperialistického tábora, monopolisti USA a Anglicka, cítili porážku fašistického Nemecka a Japonska Sovietskym sväzom ako strašné nešťastie, ktoré sa nedá ničím odčiniť. Tak sa dnes tiež otvorene vyjadrujú.

Je známe, že nápor fašistických armád pred vstupom Sovietskeho sväzu do vojny roku 1941 nevydržal ani jeden kapitalistický štát, že fašistické sily zaplavovali jednu európsku krajinu po druhej, že ani jedna kapitalistická armáda nebola schopná postaviť sa im účinne na odpor tak, aby zadržala útočníka, aby mu zasadila údery, ktoré by rozhodly o jeho porážke. Tieto údery zasadila nacistickej armáde ako prvá a jediná Sovietska armáda, ktorá splnila v druhej svetovej vojne naozaj historické poslanie, keď oslobodila národy Európy a súčasne aj nemecký národ od hitlerovského jarma.

Vynára sa otázka, prečo to bola práve Sovietska armáda, ktorá jediná dokázala poraziť najsilnejšiu armádu akú sa kedy podarilo kapitalistickému štátu vybudovať; prečo to neboly armády ostatných vojnuvedúcich štátov, armády anglo-americko-francúzske? Prečo práve víťazstvo Sovietskej armády dalo ráz celej povojnovej situácii, zatiaľ čo americkí a anglickí imperialisti museli po istý čas skrývať svoje pravé úmysle a nemilé pocity nad porážkou Nemecka? Veď Sovietsky sväz bol krajinou, ktorú vojna najviac postihla, kde najviac besnily fašistické hordy, bol krajinou, ktorá stratila v prvej fáze vojny strategicky cenné územia, krajinou, ktorá viazala po celý čas vojny s Nemeckom hlavné úderné sily fašizmu? Sovietsky sväz bol jedinou krajinou a jediným štátom, na ktorom nemecká imperialistická armáda stroskotala a na ktorom si nakoniec vylámala zuby. Veď napríklad v čase, keď Američania a Angličania vedú „príjemnú vojnu“ v južnom Taliansku, keď proti nim stoja

„celé“ 4 nemecké divízie, bojuje proti Sovietskemu sväzu na východnom fronte na 250 kádrových divízií nemeckej armády, a napriek tomu Sovietska armáda pripravuje rozhodujúce bitky, ktoré rozhodnú o osude celej svetovej vojny a o víťazstve Sovietskeho sväzu, o víťazstve demokracie a pokroku nad svetovládnyimi imperialistickými plánmi.

Odpoveď na túto otázku je predovšetkým v tom, že anglo-americkí imperialisti, ktorí nielenže nemali skutočný záujem na rýchlej porážke fašistických ozbrojených síl, ale úmyselne zdržovali vojnu, aby nechali vykrvacať Sovietsky sväz a po vojne sa stali rozhodujúcou silou, ktorá bude diktovať smer vývoja povojnovej situácie vo svete tak, aby zabezpečili pre americký imperializmus nové územia na vykorisťovanie a predpoklady pre svetovládu so strany amerických monopolistov.

Otázka má však tiež svoju vojenskú stránku. Je faktom, že každé víťazstvo anglo-amerických armád nad armádami Nemecka bolo priamo podmienené rozhodujúcou úlohou Sovietskej armády pri ničení ozbrojených síl imperialistického Nemecka. V súčasnom čase je tento fakt pre amerických imperialistov jedným z najneprijemnejších, pretože odhaľuje nielen ich pokryteckú politiku voči Sovietskemu sväzu za druhej svetovej vojny, ale tiež ich nielen podradnú, ale priamo brzdiacu úlohu pri porážke hitlerovského Nemecka. Preto sa teraz americkí imperialisti usilujú všemožne dokázať predovšetkým dve veci: Najsamprv to, že úloha Sovietskeho sväzu vo vojne 1941—45 nebola taká veľká a rozhodujúca pre víťazstvo, ako to uznal celý svet roku 1945, a ďalej, že bolo chybou pripustiť kapituláciu Nemecka namiesto jeho podpory vo vojne proti SSSR. Tieto dve tendencie tvoria jadro všetkej imperialistickej vojenskej propagandy po druhej svetovej vojne. Usilujú sa prekrucovaním faktov naopak dokázať, že to boli americko-anglické armády, ktoré porazili branné sily fašistického Nemecka, ktoré zlomily moc fašistických armád. Túto lož potrebujú dnes ako kedysi Hitler najmä na to, aby nízku morálnu hodnotu svojich vojakov podporili rozprávkami o nepremožiteľnosti a sile armády USA.

Je prirodzené, že takéto veci sa dajú hlásať iba keď sa celkom zamlčujú historické fakty, falšovaním dejín, výmyslami a zamlčováním dôležitých udalostí druhej svetovej vojny. Najväčšiu bitku v histórii doterajšieho vojenstva — bitku pri Stalingrade, ličia imperialistickí „odborníci“ buď ako malé a bezvýznamné stretnutie, buď o nej vonkoncom nehovoria. Úspechy sovietskych partizánov v tyle nepriateľa vysvetľujú „ruskou otužilosťou“, pri vykútnutí na drsné podnebie a „ťažkému vidieckemu životu“. Zamlčuje sa úloha Sovietskej armády a osobne J. V. Stalina pri urýchlčení ofenzívy na východnom fronte, ktorá umožnila anglo-američanom vyviaznúť zo zúfalej situácie v Ardénach v januári 1945, keď nemecká protiofenzíva hrozila katastrofálnou porážkou imperialistických armád na západnom fronte, atď.

Predovšetkým čo sa dnes usilujú v týchto rozprávkach, lžiach a výmysloch anglo-americkí imperialisti zamlčať, je rozhodujúca prevaha sovietskeho spoločenského a štátneho zriadenia nad imperialistickým, ktoré bolo príčinou víťazstva nad silami hitlerovcov. Víťazstvo Sovietskeho sväzu bolo nielen víťazstvom jedného štátu nad druhým, ale bolo to víťazstvo a triumf nového spoločenského poriadku, bol to dôkaz sily a nepremožiteľnosti myšlienok komunizmu, bol to triumf geniálneho vedenia najväčšieho vojvodu všetkých čias — J. V. Stalina. Víťazstvo Sovietskeho sväzu bolo víťazstvom celého pokrokového ľudstva, všetkých pracujúcich a vykorisťovaných, víťazstvom, nad ktorým sa radovali robotníci celého sveta. Víťazstvo Sovietskeho sväzu a Sovietskej armády rozmetalo všetky rozprávky o slabosti Sovietskeho sväzu, ktoré sa usilovali kapitalisti nacigániť ľudu po dlhé roky, nesmierne zvýšilo autoritu Sovietskeho sväzu na medzinárodnom poli, naplnilo nadšením a láskou pracujúcich celého sveta k vlasti oslobodeného proletariátu. Preto to bolo víťazstvo Sovietskeho sväzu, ktoré dalo ráz ďalšiemu vyvoju medzinárodnej situácie, ktoré od základu zmenilo pomer síl medzi kapitalizmom a socializmom vo svetovom meradle na prospech socializmu, ktoré umožnilo ľudu zo strednej a juhovýchodnej Európy oslobodiť sa od kapitalistického jarma a nastúpiť cestu k socializmu, ktoré umožnilo ďalej široko rozvinúť oslobodenecký boj koloniálnych národov. Bolo to víťazstvo Sovietskeho sväzu v druhej svetovej vojne, ktoré rozhodlo defini-

tívne o tom, že hocaké plány amerických imperialistov na svetovládú sú už predom určené k záhube, a že v prípade agresie so strany amerického imperializmu bude stať v stávke osud celého svetového kapitalistického systému.

Preto sú smiešne snahy amerických vojenských pisárikov „prispôbiť“ dejiny cieľom imperialistickej politiky svetovlády. Nik nedokáže, aby pracujúci celého sveta zabudli na hrdinskosť sovietskych ľudí, na hrdinskosť a gigantickú silu Sovietskej armády, ktorú vedie bolševická strana a J. V. Stalin. Nik nedokáže, aby ľudstvo zabudlo na veľký fakt, že socialistický Sovietsky sväz rozdrtil bez pomoci svojich spojencov ohromnú vojnovú mašinériu hitlerovského Nemecka, s ktorou sa nevedely vypoariadať kapitalistické štáty. Tým menej sa dá sfalšovať fakt, že súčasne miliónové hnutie národov za mier, za národnú nezávislosť a ľudovú demokraciu, proti imperialistickým vojnovým podpaľáčom, je výsledkom mierovej politiky Sovietskeho sväzu, že je to plod víťazstva socialistického štátu v druhej svetovej vojne.

Z histórie je známe, že útočníci sa nikdy nepoučili z porážiek svojich predchodcov. Aj americkí imperialisti sa v ničom nepoučili z porážky hitlerovského Nemecka. Naopak, učia sa od jeho sto ráz porazených generálov, preberajú vojenskú doktrínu, ktorú Sovietska armáda porazila a rozbila, opakujú nacistické spôsoby v politike a v diplomacii. Rovnakým spôsobom sa usilujú dosiahnuť to, o čom sami často pochybujú, — svetovládú pomocou násilia, koncentračných táborov, mučenia a zverstiev. Niet pochyby o tom, že ich úsilie bude korunované rovnakým vencom, ako úsilie nemeckých imperialistov.

Pre nás je výročie Dňa víťazstva príležitosťou k tomu, aby sme si opäť a hlboko uvedomili prevratnú úlohu, akú sohralo v našich dejinách oslobodenie Sovietskou armádou v máji 1945. Vďaka tomu môžeme dnes s hrdosťou pozeráť na našu vlasť, ktorá so dňa na deň mení svoju tvár pod rukami oslobodených robotníkov a roľníkov, ktorá kráča isto a bezpečne po ceste, vyznačenej rodnou stranou nášho ľudu — Komunistickou stranou Československa. Aj u nás sa naplňujú slová veľkého spisovateľa a básnika M. Gorkého: „Nikdy ešte na svete, v celých jeho dejinách neukázala práca tak presvedčivo a názorne svoju rozprávkovú silu, ktorá mení ľudí aj život, akú ukazuje v našich dňoch u nás, v našom štáte robotníkov a roľníkov.“

Pre nás sú fakty druhej svetovej vojny, rozhodujúca úloha Sovietskeho sväzu pri porážke fašistického Nemecka, sila a moc socialistickej veľmoci, oporou, ktorá nás naplňuje pocitom istoty a hrdosti nad tým, že stojíme v jednom tábore so Sovietskym sväzom, že sme na strane tých, ktorí vždy musia zákonite byť víťazmi, na strane nezlomnej sily, ktorá imperialistickým útočníkom kedykoľvek zlomí väzy, ako ich zlomila nemeckým imperialistickým útočníkom v druhej svetovej vojne.

Súčasne si uvedomujeme veľkú zodpovednosť, akú každý z nás vojakov má za osud našej vlasti, uvedomujeme si, že nijaké víťazstvo nemôže prísť samo od seba, že treba veľa a veľa práce a vypätia, aby naša armáda, stojaca po boku nepremožiteľných sovietskych ozbrojených síl, sa tejto armáde čo najviac priblížila. Čerpať z bohatých skúseností Sovietskej armády je najlepšia cesta, ako našu ľudovodemokratickú armádu upevniť, urobiť z nej pevnú baštu aj päsť proti americkým imperialistom a zabezpečiť našej vlasti ďalšie veľké budovateľské úspechy.

ZNALOST LENINOVÝCH SPISŮ - MOCNÁ ZBRAŇ VELITELŮ

Plk. pěch. Josef Škop

Každý překlad z děl klasiků marxismu-leninismu je velkým přínosem, je světlem, jak řekl soudruh Václav Kopecký na IX. sjezdu KSČ, „které rozežene všechny temnoty, vnikne do všech držav zpátečnictví, lži a klamů, ovládne všechny oblasti duševní činnosti, osvíti všechny zdravě myslící hlavy a zazáří tak mocně nad touto zemí, aby dále triumfálně vítězila naše pravda socialismu, pravda komunismu“.

To platí také o vydání Leninových spisů. Leninský materiál zařazený do IV. vydání Leninových spisů podle usnesení ÚV VKS(b), je velkým přínosem do velké ideové pokladnice marxismu-leninismu.

Vydáním Leninových spisů dostává se čtenářům, politickým pracovníkům, vedoucím kroužků a velitelům materiálu a dokumentů, které charakterisují činnost V. I. Lenina při budování bolševické strany, při organisování Velké říjnové revoluce, v budování sovětského státu, prvního socialistického státu na světě. Dostáváme do rukou materiál, který nám ukazuje, jak V. I. Lenin organisoval, řídil revoluční proletářské hnutí. Na podkladě Leninových ideí pomocí jeho spisů byly vychovány miliony bojovníků za komunismus.

My, příslušníci lidové demokratické armády, která je budována podle vzoru slavné Sovětské armády, jsme přivítali zvláště vděčně vydání Leninových spisů, protože jejich studium nám objasní naše úkoly a umožní nám snadněji plnit naše obtížné úkoly.

Z Lenina se učíme vychovávat, protože on je pro nás největším revolucionářem a geniálním strategem proletářského revolučního hnutí. V nadšení boji za mír, za demokracii a socialismus proti imperialistickým podněcovatelům války jsou pro nás Leninovy spisy velkým zdrojem poučení, tak jako Lenin sám je pro nás vzorem bojovníka, který v sobě zosobňuje rysy nebojácného ducha, železnou vůli, smrtelnou nenávist k utlačovatelům pracujících, revoluční vášně v boji, vřelou lásku k vlasti a nesmířitelnost k jejím nepřítelům. Při studiu Leninových spisů si neustále uvědomujeme, že V. I. Lenin spojuje v sobě mohutnou energii praktika s genialitou theoretika. Zamyslíme-li se nad stránkami Leninových spisů, uvědomujeme si, že Lenin nepřichází k vývodům a závěrům na základě hádání nebo abstraktních představ, nýbrž na základě pečlivého studia průběhu dějinných procesů a studia společenských tříd. V Leninových spisech nenajdeme prázdných, nic neříkajících frází. Žádná stať, článek, pojednání nepůsobí na nás dojmem improvizace, nýbrž vždy dojmem pečlivého rozboru a dalekosáhlých vývodů.

V Leninových spisech jsou vyjádřeny životní zájmy dělnické třídy a všeho pracujícího lidu na celém světě. Jeho učení nás vyzbrojuje znalostmi zákonů vývoje společnosti, rozvoje proletářské revoluce, výstavby socialistické společnosti a vítězství komunismu. Leninovy spisy a jejich studium nám umožní správnou orientaci v každé situaci, chápání vnitřní naplně a souvislosti mezi jevy společenského života, předvídání postupů a výsledků událostí. Ze stránek Leninových spisů září pracujícím celého světa naděje, že bude konec kapitalistického útisku a vykořisťování a jasná perspektiva sociálního i národního osvobození.

S Leninovými spisy jsou spjaty největší boje dělnické třídy o osvobození z kapitalistického otroctví a také její první vítězství. Nejvýznamnějším z nich je vítězství Velké říjnové revoluce dělnické třídy Ruska, která určuje cesty boje proletariátu všech zemí a národů a hlásá počátek nové éry ve světových dějinách. Světová historie se vyvíjela a vyvíjí takovými cestami, které předvídal, určil a ve svých pracích načrtl veliký theoretik a praktik — Vladimír Iljič Lenin. Jeho věrný spolubojovník a veliký pokračovatel J. V. Stalin

rozvíjí Leninovo učení a vede směle bolševickou stranu leninskou cestou. Sovětský svaz pod vedením Stalinovým je dnes na cestě ke komunismu po vítězství socialismu, který je v Sovětském svazu dobudován a je potvrzením správnosti Leninových myšlenek a zhmotněním myšlenek leninismu.

Leninovo učení, s kterým se seznamujeme na stránkách jeho spisů, je prakticky vyjádřeno neustálým vzestupem hospodářské, politické, kulturní i vojenské mohutnosti Sovětského svazu, morálně politickou jednotou sovětské společnosti, přátelstvím národů Sovětského svazu, nadšeným sovětským vlastenectvím, rozmachem tvůrčí iniciativy mas a hrdinskou prací všeho sovětského lidu.

Vítězství socialismu v Sovětském svazu, budování komunismu, rozmach hospodářství a kultury dokazuje správnost učení Lenina, který řekl, že „socialismus v sobě tají obrovské síly a že lidstvo přešlo nyní k novému stadiu vývoje, které mu přináší neobyčejně skvělé možnosti“.

Sovětský svaz a státy lidových demokracií dnes demonstrují před celým světem, že v dnešní době může lidstvo postupovat vpřed jen na základě socialismu, že jenom na tomto základě může rozvíjet své výrobní síly, zmocňovat se přírodních bohatství, pokračovat ve vědě, v technice a kultuře k čím dál tím vyšším metám.

Správnost Leninových myšlenek o tom, že kapitalismus je dějinami odsouzen k nevyhnutelnému zániku a že dějinami je předem určeno nutné vítězství socialismu na celém světě, bylo potvrzeno vítězstvím Velké říjnové revoluce, vítězstvím socialismu v Sovětském svazu, vítězstvím ve Velké vlastenecké válce a vznikem celé řady lidově demokratických států. Leninovy myšlenky jsou potvrzovány rok od roku ostrými společenskými rozpory v kapitalistických státech, které jsou čím dál tím hlouběji sžírány a podkopávány anarchií ve výrobě, krisemi a nezaměstnaností, bídou a hladem pracujících mas, třídním bojem, konflikty a válkami.

Leninovo učení o imperialismu jako o posledním stadiu kapitalismu bylo potvrzeno skutečnostmi a stále je potvrzováno jako učení pravdivé. Imperialismus uvrhl národy do četných válek, které vyhladily a vyhlazují miliony lidí a způsobují lidstvu nesmírné hoře, útrapy a strádání. Je potvrzeno Leninovo učení, že se imperialismus stal brzdou pokroku lidstva, překážkou na cestě vývoje výrobních sil, vědy, techniky a kultury. Denně se přesvědčujeme, že imperialismus dovede brutálně ničit hmotné i kulturní statky, které si lid vytvořil po celá staletí. Dnes vidíme, že anglo-americký imperialismus je nositelem nejčernější reakce, potlačovatelem svobody a demokracie, nejhorším nepřítelem míru a bezpečí národů. Válka v Koreji je názorným poučením o charakteru imperialismu, který připravuje lidstvu jen útrapy krise a války.

Avšak Leninovo učení nám dává jasné perspektivy o cestách vývoje mezinárodního revolučního hnutí. Leninovy myšlenky se staly majetkem obrovských mas lidstva. V Sovětském svazu hrdinný sovětský lid uskutečňuje Leninovy myšlenky a stamiliony lidí, kde zvítězila po druhé světové válce lidová demokracie, úspěšně rozvíjejí vystavbu socialismu na základě myšlenek, s kterými se seznamujeme na stránkách sebraných spisů Vladimíra Iljiče Lenina. Lidově demokratické státy, které jsou jednou z forem diktatury proletariátu, dosáhly již velmi významných hospodářských, politických a kulturních úspěchů a jsou dokladem jeho učení, vyjádřeného v jeho práci „Stát a revoluce“.

Čína a Korea jsou dokladem naplnění veliké Leninovy prognosy, že Východ musí sehrát velmi význačnou úlohu v osvobozenéckém boji lidstva proti imperialismu.

Utvoření Německé demokratické republiky je velmi podstatným úspěchem tábora míru a demokracie. Tím byl velmi citelně postižen anglo-americký imperialismus, který počítal s tím, že si z Německa udělá základnu a zbrojní arsenal pro příští válku.

V kapitalistických zemích vidíme obrovský rozmach dělnického hnutí a demokratického hnutí na obranu míru, v jehož čele jsou komunistické strany. Rozmach hnutí obránců míru spojuje stamiliony lidí vedených Sovětským svazem, obráncem míru na celém světě. Vzrůst a síla tábora míru, demokracie a socialismu, je potvrzením správnosti myšlenek V. I. Lenina. Tento tábor je den ode dne mohutnější a silnější a tábor imperialismu

ztrácí den co den jednu posici za druhou. Leninovo učení se stává majetkem všeho pokrokového lidstva, které s nadějí hledí na Sovětský svaz, jenž pod vedením J. V. Stalina kráčí cestou obrovského pokroku k šťastné komunistické budoucnosti.

Za všechny úspěchy vděčí sovětský lid své velké komunistické straně, která se stala vedoucí a řídicí silou sovětské společnosti. Je to strana, jejíž základ položil Vladimír Iljič Lenin. V Leninových spisech se přesvědčujeme, že by nebylo vítězství proletářské revoluce bez revoluční strany nového typu — strany boje za diktaturu proletariátu, za vítězství komunismu, stranu nesmiřitelnou, pokud jde o reformismus a oportunistus všech rážení. V Leninových spisech se seznámíme s pracemi, které měly rozhodující úlohu ve vytvoření bolševické strany, strany nového typu.

Právě v prvním svazku se seznamujeme s pracemi, které nám osvětlují boj s narodniky. V dalších dílech se seznámíme s organizační, politickou a theoretickou přípravou strany. Dozvíme se, jak V. I. Lenin přikazoval opatřovat tvrdost, důslednost, čistotu strany. Požadavek střízlivě hodnotit situaci, nezpychnout po dosažených vítězstvích, nepropadat panice při neúspěších, překonávat překážky na cestě k cíli, to jsou ponaučení. Se jménem Leninovým je spjata epocha, kdy vznikl nový stát, stát dělníků a rolníků, a kdy Lenin zdůrazňuje, že toto vítězství není možno uhájít bez revolučních ozbrojených sil. Již roku 1905 vypracoval Lenin do všech podrobností strategii a taktiku ozbrojeného povstání a po vítězství ve Velké říjnové revoluci organizuje štáb, soustřeďuje materiální prostředky nutné k vybudování vlastní pravidelné armády. Lenin ani na okamžik nezapochyboval, že tento úkol bude zvládnut, protože v samých základech sovětského státu jsou předpoklady k vybudování mohutných vojenských sil. Lenin nás učí, že čím pokrokovější je vnitřní politika státu, jeho společenské uspořádání, tím většími silami disponuje stát ve válce, tím pevnější je ke všem zkouškám války a tím pravděpodobnější je jeho vítězství. Lenin vysvětluje, proč je sovětská vláda tak pevná i v období těžkých zkoušek hladu a všelijakých potíží způsobených válkou a rozvratem. Příčina je v tom, že je vládou pracujících, vládou milionů dělníků a rolníků. Zde byl zdroj tvrdosti, síly a neporazitelnosti sovětské vlády. Lenin zdůrazňoval, že stát je silným uvědomělostí mas. Ve válce konečné rozhodnutí mají masy pracujícího lidu, které vědí, zač bojují, a ztotožňují se s politikou vlastního státu. Mohutný zdroj síly viděl Lenin v nerozlučném spojení dělníků a rolníků. Nejednou ukazoval na to, že toto spojení je jedním z nejvyšších principů sovětského státu. Zárukou úspěšného řešení vojenských úkolů postavených před sovětskou republiku viděl Lenin ve straně bolševiků, ve straně nového typu vyzbrojené nejpokrokovější ideologií a ovládající ohromné zkušenosti v organizování mas. Úlohu strany v období kontrarevoluce a intervence ocenil Lenin, když řekl, že vítězství bylo dosaženo jenom proto, že strana byla na stráži, že byla přísně ukázněna, že autorita strany zabezpečovala sjednocení úsilí. Jen proto šly za stranou masy pracujících, jen proto byly přineseny neslýchané oběti a jenom tak bylo dosaženo vítězství.

Lenin se ozval proti těm, kteří se domnívali, že není třeba pravidelné armády, že by bylo lépe organizovat lidovou milici nebo rozšířit Rudé gardy. Lenin zdůrazňoval, že je pro obranu vlasti třeba tvrdé a pevné armády a pevného týlu. Lenin poukázal, že bez pravidelné armády by nebylo možno ubránit svobodu sovětské republiky.

Vážným problémem byla otázka velitelských kádří. Z Leninovy iniciativy byla uskutečněna příprava vlastních velitelských kádří. V procesu budování armády zdůraznil Lenin i Stalin důležitost kázně. Lenin vyžadoval, aby s každým, nejenom se zbabělci a zrádci, ale i s neukázněnými, bylo naloženo s největší přísností.

Není otázek při budování armády, kde bychom se nemohli obrátit na Lenina a ovšem i na Stalina. Lenin viděl nejzákladnější podmínku bojeschopnosti armády v co nejpřísnější vojenské disciplíně. V armádě sovětského státu má disciplína všechny podmínky, aby byla silnější než v kterékoliv armádě kteréhokoli státu. Lenin tam, kde charakterizuje Sovětskou armádu po prvních bojích, píše: „Rudá armáda je beze sporu skvělým bojovým materiálem, je však materiálem syrovým, nezpracovaným. Abychom z ní neudělali kanonenfutr pro německá děla, je třeba ji učit a disciplinovat.“ Totéž stanovisko vyplývá i ze slov

Stalinových tam, kde na VIII. sjezdu VKS(b) řekl: „Buď vybudujeme opravdu dělnicko-rolnickou přísně disciplinovanou armádu a ubráníme republiku, nebo zahyneme.“

V procesu budování armády nejenom zdůrazňoval jak Lenin, tak Stalin důležitost kázně jako podmínky vítězství, ale velké požadavky kladl Lenin též na velitelský sbor armády. Podle Leninových slov musí být příkladem v disciplinovanosti. Řekl: „Je třeba železnou rukou přivést vyšší i nižší velitelský sbor k tomu, aby plnil bojové rozkazy stůj co stůj. Není možno zastavovat se před jakýmkoliv obětmi při plnění těchto velkých úkolů, které jsou uloženy Rudé armádě.“ Přitom Lenin vyžadoval, aby s každým, nejenom se zbabělci a zrádci, ale i s těmi, kteří trpí nedisciplinovaností, bylo naloženo s největší přísností. „Ani jeden přestupek proti disciplíně a revolučnímu vojenskému duchu nesmí zůstat nepotrestán.“

S. Lenin dává při budování průmyslu řídicím této výstavby za vzor armádu, podle které by se měly řídit organizace civilní, když říká:

„Podívejme se na soudobou armádu. Je to jeden z dobrých příkladů organizace a dobrá je tato organizace jediné proto, poněvadž je pružná a umí předávat miliony lidí jedinou vůli. Nazývá se proto organizace, protože ve jménu jediného cíle miliony lidí proniknuté jedinou vůlí mění formu svého společenského života i svého jednání, mění místo a způsob činnosti, mění nástroje a zbraně podle změněných okolností a požadavků zápasů.“ Tento výrok geniálního Lenina o armádě je skutečně klasický, ukazuje, na čem se drží kázeň a proč se podřizují miliony jednotné vůli, proč na rozkaz se musí měnit místo pobytu, proč se mění činnost nástroje a zbraní, prostě proto, aby byl rozkaz splněn a tím byl za-jištěn úspěch úkolů.

Bolševická strana vždy přikládala a přikládá velký význam upevnění kázně v řadách armády, výchově vojáků v hlubokém chápání jejich úkolů a plnění vojenských povinností. V dopisech dělníkům a rolníkům když bylo dosaženo vítězství nad Kolčakem, Lenin napsal:

„Kdo nepomáhá úplně a oddaně Rudé armádě, kdo ze všech sil neudrzuje pořádek a kázeň, je zrádce.“

Když Lenin zkoumal příčiny vítězství proti interventům a kontrarevolucionářům, řekl:

„Uvažujeme-li o tom, co bylo nejhlubší příčinou toho, že se stal takový zázrak, že zaostalá země zvítězila nad nejmocnějšími zeměmi světa, vidíme, že to byla centralisace, kázeň a nevídané sebeobětování.“

Lenin kladl veliký důraz na práci politického aparátu v armádě a na práci stranických organizací v armádě. Tyto organizace byly Leninem kladeny na první místo, pokud šlo o plnění denních stranických i odborných úkolů. Tyto složky měly velký význam v budování Rudé armády, při upevňování disciplíny v armádě, disciplíny obdobné stranické disciplíně, založené na uvědomělosti a politickém vzdělání všech příslušníků armády. Ale Lenin věnoval pozornost vedle otázek politicko-výchovných též velkou péčí materiálnímu zabezpečení jednotlivců a materiálnímu zabezpečení jejich rodin.

Lenin a Stalin úspěšně řešili úkoly vojenské strategie a taktiky. Staří vojenští specialisté, i když se mnozí z nich ukázali loyálními k Sovětské armádě, nemohli tyto úkoly řešit proto, že nemohli pochopit charakter občanské války a jejich zákonitostí. Nemohli využít těch sil, které byly představovány revolučním elánem a uvědomělostí osvobozených mas pracujícího lidu. Drželi se šablonovitě forem vedení boje, které si osvojili v průběhu imperialistické války. Občanská válka vyžadovala od velitelů tvůrčího, operativního způsobu myšlení, založeného na správné analýze zvláštností této války, vyžadovala pružnou taktiku, která by odpovídala charakteru Rudé armády.

VKS(b) se vyrovnala i s tímto odpovědným úkolem. Z jejich řad vyrostli velitelé nadaní a iniciativní. Prvními z nich byli Lenin a Stalin. Lenin nejenom uskutečňoval politicko-strategické vedení války, ale jako předseda sovětu obrany studoval a schvaloval plány operací a kontroloval jejich plnění. Stalin přímo vypracovával plány nejdůležitějších operací občanské války a osobně je řídil. Stalinovy vojenské zkušenosti a jeho tvůrčí práce

v oboru operačního umění jsou neocenitelným přínosem vojenské vědy nového typu, sovětské vojenské vědy. Lenin se Stalinem učili mladou Rudou armádu umění vítězit nad nepřítelem a bít nepřítele najisto.

Lenin vyžadoval od Rudé armády aktivní, ofensivní činnost, nezapomínal však při tom na nebezpečí rozvíjení úspěchů bez důkladného jejich zabezpečení. Ve svém rozkaze 23. února 1943 píše Stalin:

„Vojáci, velitelé i političtí pracovníci Rudé armády si musí dobře zapamatovat odkaz našeho učitele Lenina: „První věcí je nedat se unést úspěchem a nevypínat se, druhou věcí je zajistit vítězství a třetí — dorazit protivníka.“ Lenin učil, že ve válce na obranu vlasti nelze se spokojovat polovičatými opatřeními, s pouhým vytlačení nepřítele, ale že hlavním úkolem je zničit ho.

Problém, bez jehož řešení by nemohla zvítězit žádná armáda, byl problém týlu a i tento problém byl řešen Leninem. Lenin napsal: „Pro vedení války je nezbytný silný, dobře organizovaný týl.“ A sovětský týl byl vybudován v mocnou základnu a oporu vznikající Rudé armády.

Rudá armáda budovaná Leninem a Stalinem porazila v letech občanské války na hlavu armády 14 intervenčních států, kontrarevoluční vojska bílých generálů a bandy dobrodruhů stojících v žoldu imperialistických států. Lid SSSR i v letech mírového budování byl si vědom odkazu velkého Lenina a nedával se unášet vítězstvími a budoval svoji armádu v mohutný a ostrý nástroj obrany socialismu. A když armády fašistického Německa věrolomně napadly Sovětský svaz, povstal všechnen sovětský lid a strhl fašistickým armádám gloriolu neporazitelnosti.

Lenin i Stalin úspěšně rozřešili strategické problémy války a mistrovsky dovedli řídit nejdůležitější válečné operace Rudé armády.

Ještě předtím, než se ujal Lenin přímého vedení občanské války, zabýval se řešením otázek ozbrojeného povstání a formuloval operační principy ofensivy, že je nutno dosíci převahy sil na rozhodném místě a v rozhodný čas, že je nutno jednat s co největší rozhodností a bez meškání a přejít bezpodmínečně k ofensivě, snažit se překvapit nepřítele, vystihnout okamžik, kdy jsou jeho vojska otřesena, využít ho a dobývat každodenně byt i malých úspěchů a tím udržovat neustálou morální převahu. To jsou principy, které položil do základů Rudé armády Lenin.

Lenin zemřel, jeho myšlenky však žijí a jeho odkaz byl vtělen do masového hrdinství sovětských vojáků, dělníků a rolníků. Velitelský sbor Sovětské armády se učil z Leninových děl a ovládl nejpokrokovější vojenskou vědu, rozvíjel ji v letech Velké vlastenecké války a rozvíjí ji i dnes, aby Sovětská armáda byla připravena splnit úkol, kdyby si anglo-americký imperialismus usmyslil napadnout Sovětský svaz.

Náš velitelský sbor si důkladně osvojuje nejpokrokovější vojenskou vědu založenou na ideologii marxismu-leninismu. Jsme nesmírně vděční naší komunistické straně, že se nám dostává do rukou vydáním Leninových spisů tak mocná zbraň — ideologická zbraň v složité mezinárodní situaci, kdy se anglo-američtí imperialisté dali na cestu agrese a snaží se všemožně rozpoutat novou světovou válku. Obráncům míru, vyzbrojeným stalinským programem boje za mír a bezpečnost národů se dostává v Leninových spisech zbraně proti kapitalistické ideologii, mysticismu, agnosticismu, rasismu, proti vykořisťování dělníků, proti nezaměstnanosti a proti válkám.

Při studiu sebraných spisů si uvědomujeme, jak těžce a za neustálé persekuce se dostávali ruští revolucionáři k jediné správné revoluční teorii. K tomu bylo třeba hrdinství, obětí, neuvěřitelné energie a zkoušení v praxi. Na nás je dnes, abychom tuto energii, tyto oběti a hrdinství přinášeli v boji jak proti vnitřnímu, tak vnějšímu třídnímu nepříteli.

OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

PLÁNOVÁNÍ ÚTOČNÉ OPERACE ARMÁDY

Div. gen. Jaroslav Ťokan

Tato práce je pokračováním článku „Velení v útočné operaci armády“, který byl uveřejněn ve Vojenské mysli, čís. 1/1952. Plánování patří plným právem do činnosti vyjádřené pod pojmem velení. Napláňovat jakoukoli operaci nebo boj bude vždy jednou z důležitých funkcí velitele a jeho štábu.

Úvod

Soudobá obrana, využívající mohutnosti nejnovějších palebných prostředků a vhodné úpravy terénu, je schopna opotřebovat a vyčerpat síly útočníka. Učlenění obrany do značné hloubky, její vysoká schopnost manévru podél fronty i z hloubky a její aktivnost jí dává možnost nejen způsobit útočníkovi ztráty, ale přivést útočnou akci i ke zhroucení.

Proto se soudobá útočná operace, jejíž hlavním úkolem je zničit bránícího se nepřítele, vede masovými armádami. Jedině soustředěné údery mocných sil za drtivé převahy bojové techniky, vedené současně na rozsáhlých prostorech, mohou rozložit odolnost obrany, obklíčit a zničit velké síly nepřítele.

Je samozřejmé, že organizace a vedení takové útočné operace musí být pečlivě připraveno a podrobně plánováno. V plánu útočné operace musí být přesně stanoveni základní činitelé plánování, jako je čas, prostor a použití sil i materiálních prostředků.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války ukazují, že operace Sovětské armády možno považovat za vzor, jak plánovat a provádět soudobou útočnou operaci většího měřítka.

Ukázkou plánování útočné operace vedené k dosažení operačního cíle je činnost 11. gardové armády západní fronty v orelské operaci v červnu 1943.

Po nezdařené útočné operaci Němců u Kurska bylo přikročeno k likvidaci německého výběžku v prostoru Orel. Podle plánu hlavního velitelství měla vojska levého křídla západní fronty útočit mezi řekami Resseta a Vitebet a v průběhu operace obrátit hlavní síly 11. gardové armády ve směru na Bolchov.

Podle rozhodnutí velitele západní fronty dostala 11. gardová armáda za úkol prolomit obranu nepřítele, rozbít síly, které byly proti ní, a rozvíjet úspěch na Bolchov, v součinnosti s 61. armádou obklíčit a zničit uskupení Němců.

K dosažení stanoveného cíle rozděloval plán velitele 11. gardové armády operaci na dvě období:

- přípravné období: stanovilo provedení příprav východiště útoku, přeskupení sil a soustředění sil i prostředků, vedení průzkumu;
- první období operace: obsahovalo průlom nepřátelské obrany, ovládnutí výhodné čáry k nasazení tankových sborů k rozvinutí úspěchu do hloubky;
- druhé období operace: předvíдало krytí pravého boku ve směru západním a nasazení hlavních sil armády ve směru jihovýchodním na Bolchov k obklíčení nepřátelské skupiny v součinnosti s jednotkami 61. armády.

Toto plánování mělo úspěch a bolchovská skupina Němců byla rozbita.

Vycházejí ze zkušeností Sovětské armády chci v tomto pojednání zdůraznit důležitost

plánování armádní útočné operace. Zároveň chci poukázat na metody plánování, jaký obsah a formu může mít takový plán, se zvláštním zřetelem na otázky vševojskové.

Abý potřeba takového plánování snáze vynikla, je účelné krátce si osvětlit úkoly, které plní vševojsková armáda v útočné operaci.

I. Úkoly armády v útočné operaci se zřetelem na plánování

Hlavním úkolem ozbrojených sil na bojišti je zničit nepřítele. Toho lze dosáhnout jen rozhodnou ofensivou, rychlým pronikáním vpřed zakončeným obklíčením nebo nepřetržitým pronásledováním nepřátelských sil. Cílem útočné operace bývá zpravidla zničení určitého velkého uskupení nepřítele. Někdy bývá cílem útočné operace dobytí důležitého politického, po případě hospodářského střediska nebo určitého prostoru, který má operační nebo strategický význam.

Úkoly takového vyššího měřítka mohou podle sovětských zkušeností plnit zpravidla jen velká operační uskupení, jako je fronta nebo skupina front.

Abý bylo dosaženo stanoveného cíle, musí být operace naplánována a provedena současným útokem několika armád, jejichž činnost je sladěna časově, prostorově i v silách a prostředcích. Velitel fronty plánuje a organizuje operační součinnost svých armád, veden jediným zámyslem, jak splnit daný úkol. Při takovém uspořádání je činnost každé z útočících armád podstatnou součástí celkového plánu operace fronty.

Při organizování součinnosti mezi sousedy je nutno vždy armádě určit, kdo, s kým a za jakým cílem spolupracuje. Na př. při průlomu bude armáda spolupracovat se sousední armádou vpravo, která bude zajišťovat pravé křídlo naší armády. V hloubce pak bude armáda na př. provádět operační součinnost s levým sousedem, aby bylo obklíčeno určité nepřátelské uskupení.

Frontová útočná operace může mít podle konkrétních podmínek situace zaplánovány postupně rozličné úkoly a postupné cíle jednotlivých armádních operací. Proto cíl každé armádní operace musí být chápán výhradně v rámci konkrétní frontové operace a nikoli odloučeně od ní.

Velitel fronty určuje ve smyslu svého celkového plánu každé armádě bližší, další i konečný úkol operace. Přitom zpravidla určí směr hlavního úderu armády a úkol vymezí přesnými časovými i prostorovými údaji. Při tom je zvlášť zdůrazňována součinnost mezi jednotlivými armádami.

Cíle stanovené armádě za útoku se obvykle nedá dosáhnout jedním úderem, úsilím na jednom operačním směru a v jedné operační sestavě. Naopak, soudobá útočná operace armády vedená do značné hloubky proti hluboce členěnému obránci znamená značně složitý a delší dobu trvající proces. Vyžaduje to proto plánovaného sladění veškeré bojové činnosti vojsk armády na celou dobu operace.

Nejdůležitějším znakem soudobé útočné operace k dosažení daného úkolu je zásada, že se nepřítel ničí po částech. Plánování operace, má-li být úspěšné, musí být organizováno tak, aby nepřátelské síly byly rozděleny na několik částí, bez možnosti vzájemně si vypo-moci.

Konkrétně vyjádřeno to znamená, že armáda vyvine úsilí k tomu, aby byla nejdříve zničena vojska v taktické hloubce obrany. Současně má být zabráněno zásahu blízkých operačních záloh, jmenovitě rychlých jednotek, ve prospěch jednotek prvního sledu.

Další činnost armády musí být vedena k tomu, aby bylo neodkladně přikročeno k ničení blízkých operačních záloh a bráněno přísunu vzdálenějších operačních záloh nepřítele, které jsou prisunovány na ohrožené místo z hloubky.

K dovršení operace bude dále potřeba rozbít nově přicházející zálohy nepřítele, přivést hlavní síly armády do hloubky nepřátelského prostoru a ovládnout konečný cíl.

Při plnění všeobecného operačního cíle musí tedy armáda plnit řadu postupných operačních úkolů, jako

- zničení sil nepřítele v taktické hloubce jako bližší operační úkol armády;
- rozbití blízkých i hlubokých operačních záloh, které nepřítel nasazuje do protiúderu, jako další operační úkol;
- konečně ovládnutí určitého prostoru, který fronta potřebuje k dalšímu vedení operace nebo který má politický, hospodářský, po případě operační význam.

Posloupnost plnění uvedených úkolů je vyjádřena jen schematicky. Bude vždy záviset na konkrétní situaci, která si vyžádá svého zvláštního řešení.

Je třeba poznamenat, že jedině úspěšné provedení prvního úkolu dává armádě možnost manévru do hloubky a tím předpoklad pro splnění úkolů dalších, tak aby byl nepřítel najisto obklíčen a zničen.

Plnění druhého a případně dalšího úkolu si zpravidla vyžádá organisování nového manévru, a proto i nutného přeskupení sil i prostředků. Průběh útočné operace přivádí armádu do různých situací, které si vyžadují zásahu armádní rychlé skupiny nebo druhého sledu armády. Nicméně velení armády se musí stále snažit, aby po provedení průlomu byly zničeny síly v taktické hloubce obrany a aby bylo rozhodně zabráněno sloučení zbytků taktického sledu se zálohami přicházejícími z hloubky. Nepříteli nesmí být dána možnost stmelit rozrušenou obranu a organisovat nový odpor.

Bližší, ale zejména další úkoly bude armáda plnit obvykle za těsné součinnosti se sousedními armádami.

Vedoucí zásadou soudobé útočné operace je zničení nepřátelských sil. Ovládnutí terénu (prostoru) je jen jedním z prostředků k dosažení hlavního cíle.

Je přirozené, že řádná organisace takové útočné operace, zejména její materiální vybavení, vyžaduje určitého času na přípravu. Bez náležité přípravy nelze daný úkol úspěšně splnit. Proto předchází před každou útočnou operací příprava. Její délka bude záviset na tom, jak jsou naše síly a prostředky, zejména materiální, pohotovы plnit útočný úkol.

Při uvážení uvedených okolností dojdeme k závěru, že útočná operace armády zahrnuje řadu důležitých, po sobě jdoucích úkolů, které musí být bezpodmínečně navzájem sladěny a upraveny.

Bez pečlivé ústředně řízené organisace nebylo by možno provést tak složitý proces, jakým je soudobá útočná operace.

Zkušenosti učí, že jedině správné a předvídaté plánování je základní podmínkou úspěšného provedení operace.

Plán útočné operace armády zvyšuje taktické i operační předvídaní a má rozhodující význam pro organisaci operace na celou hloubku.

II. Podmínky pro plánování útočné operace armády

1. Podstatným znakem plánování útočné operace armády je vlastní iniciativnost v bojové činnosti, na rozdíl od plánování obranné operace, kdy jsme při plánování nuceni alespoň z počátku přizpůsobit svou činnost nepříteli a připravit si řadu variant vyvolaných právě možnostmi nepřítele. Plánujeme-li však útočnou operaci, máme zpravidla převahu prostředků, která nám dává možnost vytvořit si předpoklady úspěchu. Tato okolnost skýtá výhodu svobodné volby použití našich sil a prostředků, jakož i volbu směru i času k vedení hlavního úderu.

I když na nás mají vliv podmínky a zvláštnosti situace, přece jen iniciativa je v rukou útočníka. Záleží na vhodném plánování, aby nám tato iniciativa zůstala po celou dobu operace uchována. Zvláštní varianty se při plánování útočné operace, zejména co se týče počátečního průlomu, nevyskytují. Jen v hloubce nepřátelské obrany je třeba se připravit na různé možnosti nepřátelských odvetných opatření. V tom smyslu je třeba předvídat i úkoly druhého sledu armády, zejména jeho rychlých prvků.

Při vedení operace samé je potřeba, aby velitel armády a jeho štáb předvíдали události a plánovali chod operace alespoň jeden den předem.

2. Rozmach útočné operace armády.

Podle zkušeností z Velké vlastenecké války, lze počítat s určitými normami výkonů útočících vojsk, které mohou být vodítkem pro plánování. Jde zejména o hloubku, trvání a tempo operace.

a) Hloubka útočné operace armády je závislá na učenění vojsk nepřátelské obrany do hloubky. Tato hloubka může činit 70 až 150 km a vyžaduje ovládnutí taktického, operačního a týlového pásma obrany.

Taktické pásmo obrany zahrnuje v sobě hlavní síly nepřítele a je obsazováno armádními sbory prvního sledu. Jeho hloubka bývá 15 až 20 km. Rozbití tohoto pásma je předpokladem pro rozvinutí dalšího úspěchu.

Operační pásmo obrany obsahuje prostor blízké operační hloubky na vzdálenost 30 až 50 km od předního okraje druhého obranného pásma (t. j. od čáry sborových záloh). Toto pásmo v sobě zahrnuje druhý sled armády, armádní zálohy uskupené v prostoru armádního (týlového) pásma obrany. V operačním pásmu jsou kromě toho rozmístěna předsunutá letiště, některé týlové jednotky, předsunuté sklady, vykládací stanice, orgány velení a různé druhy pomocných vojsk, určených k zvýšení operační odolnosti nepřátelské obrany.

Týlové pásmo obsahuje úsek železničního přísunu od zásobovacích stanic armádní zásobovací základny až po hlavní železniční stanice fronty. Jsou v něm rozloženy frontové zálohy, hlavní letiště a je základnou všech vojsk obrany fronty. Jeho hloubka bývá 50 až 70 km za operačním pásmem.

Tím celková hloubka operačního učenění vojsk může dosáhnout 100 až 150 km.

Nejdůležitější složkou nepřátelské obrany jako celku je uskupení jeho taktické sestavy a blízkých operačních záloh. Jestliže se armádě podařilo hlavními silami při počátečním úderu proniknout do hloubky 50 až 70 km, ztrácí nepřátelská obrana svou operační odolnost. Tím získává armáda výhodné podmínky pro volnost manévru do nepřátelského týlu a dosažení konečného cíle operace.

Co se týče útočného pásma, zkušenosti ukázaly, že vševojsková armáda, přiměřeně zesílená bojovou technikou, může útočit v pásmu 25 až 40 km širokém. Přitom je způsobila prolomit rozvinutou obranu nepřítele v pásmu 10 až 15 km širokém a překonat každý odpor nepřítele.

b) Trvání operace. Doba, kterou potřebuje armáda od vyrazení útoku k dosažení konečného cíle, znamená dobu trvání operace. Závisí na hloubce cíle (úkolu) a tempu útoku. Podle zkušeností z Velké vlastenecké války může armádní útočná operace trvat 7 až 10 dní nepřetržitého boje. Délku operace určuje velitel fronty, po případě hlavní velitel, je-li mu armáda přímo podřízena.

Při plánování útočné operace se používá názvu první, druhý, třetí nebo další den operace. Někdy to bývá vyznačeno zkratkou D 1, D 2, D 3 atd. Dny před vyrazením útoku se počítají D-3, D-2, D-1. Při tom se počítá, že každý den operace trvá 24 hodin. Začíná za svítání jednoho dne a končí při rozednění dalšího kalendářního dne.

c) Tempo operace znamená průměrný výkon vojsk za jeden den operace (za 24 hodin). Je to prvek nestálý, protože se vlivem různých činitelů v průběhu operace mění. Na tempo operace má vliv nejen síla nepřátelského odporu, hodnota jeho opevnění, ale i složení a hustota vlastních sil a prostředků, materiální, terénní i povětrnostní podmínky. Obecně platí zásada, že v taktické hloubce obrany je tempo útoku volnější, kdežto v operační hloubce nepřátelské obrany se stále zvyšuje.

Vyjádřeno v číslicích možno vzít za podklad plánování asi tyto normy:

- hlavní síly armády v taktické hloubce 10 až 15 km za den, v operační hloubce 15 až 20 km za den;
- pro rychlé jednotky 25 až 40 km za den.

Tempo útoku plánuje velitel fronty tím, že stanoví konečný cíl a určuje dobu, kdy a kterého úkolu má být dosaženo. Jestliže podle toho stanovenou hloubku cíle dělíme

počtem dní, které má armáda k dispozici, dostáváme průměrné tempo operace za den.

Při tempu operace platí zásada, že je třeba se snažit o to, aby operace měla rychlý spád. Obránci nesmí být dán čas, aby učinil účinná opatření k novému uspořádání své obrany v hloubce a k zastavení našeho útoku.

Tempo operace se zvyšuje nasazením rychlých prostředků jakou je armádní rychlá skupina. Proto je důležité, aby došlo co nejdříve k průlomu taktické hloubky obrany, aby mohla být armádní rychlá skupina zasazena k využití úspěchu do operační hloubky nepřátelské obrany.

Plánování průlomu taktické hloubky se obvykle provádí tak, aby průlom byl uskutečněn již v první den operace. Armádní sbory prvního sledu armády zasazují své mechanisované divize (jsou-li v jejich sestavě) k doprolomení hlavního pásma obrany, k zvýšení tempa útoku a vzetí druhého pásma obrany z chodu. Zasazení armádní rychlé skupiny se pak plánuje zpravidla po prolomení taktické hloubky obrany během druhého dne operace s cílem rozvinout taktický úspěch v úspěch operační.

K splnění této podmínky je nutno plánovat zejména

- přesnou organizaci součinnosti armádní rychlé skupiny se sbory prvního sledu, které jsou v dotyku s nepřítelem,
- zabezpečení čáry rozvinutí pro armádní rychlou skupinu a uvolnění potřebných cest pro rychlý přesun armádní rychlé skupiny,
- zásah bombardovacího a bitevního letectva na opěrné body a obranná postavení nepřítele,
- zahájení boje s nepřátelskými zálohami ohrožujícími armádní rychlou skupinu,
- zasazení hlavních sil armády k rozvíjení útoku do operačního prostoru za úspěšně postupující armádní rychlou skupinou.

Zasazení druhého sledu armády se plánuje podle situace na druhý den, často až na další den operace.

Velitelství armády musí při plánování útočné operace uvážit všechny tyto okolnosti a podle toho vybavit jednotky vším potřebným, aby bylo včas dosaženo stanovených úkolů.

III. Obsah plánu útočné operace a jeho forma

1. Plán útočné operace armády musí vyřešit přípravu i vedení operace po stránce operační i materiální. Podle času se dělí na přípravu a na vedení operace.

Délka přípravného období závisí na celkových poměrech na frontě a stanoví ji velitel fronty nebo hlavní velitel, je-li armáda podřízena přímo jemu. Přípravné období může mít různé trvání podle okolností, za jakých armáda přechází do útoku.

Jestliže vojska fronty dosáhla bojem určité čáry a nemohou v dané sestavě pokračovat úspěšně v útoku, dochází obvykle k pojetí nového manévru a tím i k přeskupení sil. Taková t. zv. operační přestávka může trvat 7 až 14 dní. Jindy zase vojska v posíchní obraně měla možnost se připravovat k přechodu do ofensivy i celé měsíce.

Ve zvlášť příznivých případech, není-li obránce schopen organisovat souvislý odpor, zaujal-li svou obranu spěšně nebo jen slabými silami, může být příprava zkrácena na 2 až 3 dny. To pak nazýváme urychlenou přípravou.

Přípravné období útočné operace začíná, jakmile dostal velitel armády operační směrnice pro útok, a končí zahájením dělostřelecké přípravy.

V tomto období musí velitel, štáb armády a vojska vykonat zejména tyto práce:

- přípravu a vydání rozhodnutí velitele armády pro útočnou operaci,
- vydání všech rozkazů a nařízení podřízeným jednotkám,
- vedení průzkumu k získání zpráv o nepříteli,
- zpracování plánu útočné operace,
- organizaci součinnosti,

- ženijní vybudování vychodiště útoku,
- výcvik velitelů, štábů, vojsk,
- přeskupení sil a vystřídání vojsk,
- doplňování vojsk osobami a bojovou technikou,
- organizace velení,
- příprava materiálního zabezpečení operace,
- provedení kontrol o stavu všech příprav.

2. Vedení útočné operace trvá od zahájení dělostřelecké přípravy a končí ovládnutím konečného cíle hlavními silami armády. Plánuje se na celou dobu operace.

Podle zámyslu velitele fronty a úkolu daného armádě rozdělí velitel armády vedení operace na jednotlivá období, z nichž každé obsahuje určitou konkrétní činnost. Obvykle mívá armádní operace dvě až tři období podle hloubky úkolu očekávaného nepřátelského odporu a podle vlastností terénu.

Jednotlivá období vedení útočné operace se označují jako první, druhé nebo další období. Příprava operace se jako období útočné operace nečísly.

Jednotlivá období mívají podle svého obsahu (úkolu) trvání 2—4 dny a pokračují nepřetržitě za sebou. Při vypracování jednotlivých období se počáteční činnost rozvede úplně, zatím co poslední období se zaplňuje více méně všeobecně.

Tato období útočné operace stanoví sám velitel armády ve svém rozhodnutí. Určí trvání, hloubku a obsah každého období zvlášť.

3. Plán útočné operace je základním pracovním dokumentem velitelství armády. Řeší jak přípravu a organizaci, tak i provedení operace až do jejího ukončení.

Plán operace se zpracuje jen v jednom výtisku, a to rukou. Je přísně tajným dokumentem štábu, a proto se jeho zpracování zúčastní jen omezený počet osob, jako náčelník štábu a náčelník operačního oddělení. Ostatní náčelníci součástí velitelství armády jsou pověřováni zpracováním jen odborných částí plánu.

Vynikající úloha při zpracování plánu připadá náčelníkovi štábu, který je vedoucí a organizující silou ve všech složkách. Náčelníkovi štábu přináleží upřesnit a uvést v soulad činnost štábu, druhů vojsk i týlu a dát správný výraz vedoucí myšlence velitele armády.

Forma pro zpracování plánu může být různá. Budou na to mít vliv různé okolnosti, zejména jeho obsah a konkrétní podmínky situace vůbec. Důležitým činitelem bude i čas, který je k dispozici. Nelze proto stanovit jednotnou formu plánu útočné operace pro všechny případy.

Je-li dostatek času, bývá plán operace rozvinut plně písemně. Vzor pro jeho vypracování je uveden v článku dál.

Při omezeném čase může být zpracován jako grafický plán zakreslený na mapě. K takovému plánu se přiloží nebo napíše do mapy legenda. V legendě se vyjádří údaje, které nelze z mapy vyčíst, jako na př.: Zámysl velitele, úkoly armádních sborů a posilové prostředky, složení ostatních prvků sestavy (armádní dělostřelecká skupina, protitanková, tanková, ženijní a chemická záloha armády), hustota a poměr sil na směru hlavního úderu a p.

Všeobecně musí plán útočné operace vyřešit jak otázku operační a použití jednotlivých druhů vojsk, tak i věci materiální. Proto má zpravidla tři části:

- A. část operační,
- B. plány použití druhů vojsk,
- C. plán organizace týlu a materiálního zabezpečení.

Část operační zpracuje v podstatě náčelník operačního oddělení, přibíráje k práci podle potřeby ostatní součásti velitelství armády. Podpisuje ji velitel armády a náčelník štábu, schvaluje velitel fronty.

Plány použití druhů vojsk a plán organizace týlu a materiálního zabezpečení zpracují a podpisují náčelníci příslušných součástí se svými náčelníky štábu. Plány schvaluje velitel armády.

IV. Zpracování jednotlivých částí plánu

A. Část operační

obsahuje jednotlivé články, které mohou být zpracovány jako samostatné vložky:

1. Ujasnění úkolu — při tom zejména osvětlit:

- v čem záleží podstata zámyslu velitele fronty a jaká úloha v tomto zámyslu připadá armádě,
- které postupné úkoly musí armáda řešit, aby dosáhla určeného cíle,
- podmínky pro plnění bližšího úkolu armády a jeho zvláštnosti,
- jaká je součinnost se sousedy, a zejména, s kým je třeba společně pracovat při plnění daného úkolu.

2. Zhodnocení situace — uvádí stručné a výstižné závěry:

- zhodnocení nepřítele, jeho složení, sestavu, činnost a možnosti za vedení útočné operace,
- zhodnocení vlastních vojsk, jejich operační a taktická situace, síly a prostředky, jejich pohotovost, doba potřebná na přeskupení sil, vystřídání vojsk a zaujetí východiště útoku, jejich morálně politický stav;
- zhodnocení terénu, všeobecný ráz, jeho výhody a nevýhody při použití druhu vojsk, co skýtá nepříteli nejvýhodnější směr pro činnost hlavních sil armády, podmínky zaujetí východiště útoku,
- výpočet času, který má armáda na přípravu operace, roční období, povětrnostní a jiné podmínky situace.

K tomu se přiloží tabulka „Hustota a poměr sil“ za průlomu i v jednotlivých obdobích operace, dále „Kalendářní plán činnosti přípravy útočné operace armády“.

3. Rozhodnutí velitele armády pro útočnou operaci.

4. Plánování útočné operace armády:

Trvání operace v celku, její hloubka, průměrné tempo operace:

a) přípravné období — trvání, obsah období: doplnění vojsk, vybudování východiště útoku, organizace součinnosti, přísun materiálních prostředků, dělostřelecké a letecké ničení stálých opevnění (jsou-li u nepřítele), dělostřelecké a letecké umlčování a vyčerpávání nepřítele před dělostřeleckou a leteckou přípravou útoku, zaujetí východiště a jiné;

b) první období operace — jeho trvání, hloubka, tempo operace. Obsah období: na př. průlom nepřátelské obrany na úseku..., kterých čar dosáhnout první den operace, zasazení armádní rychlé skupiny, boj s blízkými zálohami nepřítele, ničení nepřítele v taktické hloubce, kterých čar dosáhnout armádní rychlou skupinou a hlavními silami armády a dokdy;

c) druhé období operace — jeho trvání, hloubka a tempo operace. Obsah období: na př. rozvinutí průlomu do hloubky a do stran, boj s hlubokými operačními zálohami nepřítele v součinnosti se sousedy, obklíčení velké skupiny nepřítele, které čáry dokdy ovládnout armádní rychlou skupinou a hlavními silami armády;

d) třetí období operace — jeho trvání, hloubka a tempo operace. Obsah období: na př.: ničení obklíčené skupiny nepřítele, pronásledování nepřítele, dosažení konečného cíle operace a opatření k jeho udržení.

Jako přílohu třeba zpracovat mapu se zakresleným plánem operace na celou hloubku až do splnění celého úkolu.

5. Bojové zabezpečení armády za útoku:

- a) plán přeskupení sil, regulační služba, vystřídání vojsk, zaujetí východiště útoku,
- b) plán průzkumu podle cílů, času a prostředků, a to na přípravné období i vedení útočné operace,

- c) plán zajištění styku uvnitř armády i se sousedy, zabezpečení boků,
- d) plán protitankové obrany,
- e) plán protiletectvé obrany,
- f) plán protichemické ochrany,
- g) plán operačního zastírání,
- h) plán obranného zpravodajství.

Ke každému plánu se přiloží potřebné mapy a písemnosti.

6. Velení a spojení:

- náčrt rozmístění velitelských stanovišť a velitelských pozorovaten armády, sborů a divízi; organizace pozorování, předkládání hlášení,
- náčrt organizace linkového spojení za útoku s rozpočtem potřebných sil a materiálu,
- náčrt organizace radiového spojení s rozpočtem materiálu,
- náčrt spojení pohyblivými pojítky,
- plán přemístění velitelských stanovišť a velitelských pozorovaten armády, sborů.

B. Plány použití druhů vojsk

1. Plán použití dělostřelectva:

- soustředění a rozvinutí dělostřelectva armády,
 - příprava východiště útoku, palebná příprava,
 - organizace dělostřeleckého průzkumu,
 - organizace součinnosti s pěchotou, tanky, armádní rychlou skupinou, letectvem,
 - plánování dělostřeleckého útoku: dělostřelecká příprava, podpora útoku, zabezpečení boje v hloubce, podpora armádní rychlé skupiny a druhého sledu armády, dělostřelectvo přímé podpory,
 - organizace protitankové a protiletectvé obrany,
 - přísun munice, spotřeba munice.
- Jako příloha se zpracují potřebné mapy, plán paleb a jiné.

2. Plán použití tankového a mechanisovaného vojska:

- rozdělení tanků, zesílení sborů, tanková záloha armády,
- podmínky součinnosti tanků přímé podpory s pěchotou, dělostřelectvem a letectvem,
- úkoly armádní rychlé skupiny, vyčkávací prostory, cesty přesunů, čáry zasazení do boje,
- rozpočet času při zasazení,
- součinnost sborů a druhů vojsk s armádní rychlou skupinou při jejím zasazení,
- prostor soustředění tanků, armádní rychlé skupiny, organizace velení, spojení,
- organizace materiálně technického zabezpečení tanků a armádní rychlé skupiny.

3. Plán použití letectva:

- rozvrh zabezpečení letectvem při plnění úkolů armády,
- rozdělení vzletů letectva podle údobí operace,
- úkoly letectva podporujícího armádu na první údobí operace,
- organizace součinnosti s pozemními vojsky, signály,
- rozmístění letišť a opatření k jejich zabezpečení v hloubce operace,
- podmínky materiálního zabezpečení.

Úkoly na nejbližší údobí (pro bombardovací a bitevní letectvo) se stanoví podrobně, další se plánují všeobecně.

Přílohy: Plánová tabulka na první období operace a j.

4. Plán ženíjního zabezpečení

se rozpracuje podle období operace, zejména na přípravné a první období, další se stanoví všeobecně:

- ženíjný průzkum,
- vybudování východiště útoku,
- úprava cest, maskování,
- odminování vlastních minových polí, vytvoření průchodů u nepřítele a regulace postupu v průchodech,
- použití úderných skupin,
- ženíjný zabezpečení za útoku při průlomu a hloubce,
- ženíjný zabezpečení nasazení armádní rychlé skupiny,
- udržení dobytého terénu a pohyblivého zatarasovacího oddílu s protitankovou zálohou při odrážení nepřátelských protiútoků.

Přílohy: plánová tabulka ženíjního zabezpečení, tabulka rozdělení a použití ženíjných jednotek a tabulka rozdělení ženíjního materiálu.

5. Plán protichemického zabezpečení

Organisace protichemické ochrany,

- plán dýmového zabezpečení — vytvoření dýmových clon, zajištění boků, maskování přesunu, podpora činnosti armádní rychlé skupiny,
- plán použití dýmu v rámci operačního zastírání (klamně clony),
- zabezpečení vojsk plamenomety 1. sledu armády, armádní rychlé skupiny, účast při protitankové obraně, spolupráce s protitankovou zálohou armády,
- vybavení vojsk chemickým materiálem.

C. Plán organisace týlu a materiálního zabezpečení

sestavuje se na přípravné období i na celou operaci na základě předpokladů uvedených v plánu operace armády.

Sestavuje jej štáb týlu armády za spoluúčasti všech organů týlu a velitelů druhů vojsk armády.

Plán podpisuje náčelník týlu armády a náčelník štábu týlu armády, schvaluje jej velitel armády.

Plán schválený velitelem armády je pracovním dokumentem, který je uložen u štábu týlu armády. Je rozkazem pro všechny velitele druhů vojsk a orgány týlu. Za boje bývá podle potřeby přizpůsobován bojové situaci podle rozkazu velitele armády a pokynů náčelníka týlu.

Plán organisace týlu a materiálního zabezpečení armády bude zpravidla obsahovat tyto hlavní dokumenty (dílčí plány):

- přehled potřeby a zabezpečení operace armády materiálem,
- přehled rozmístění armádních skladů, ústavů a prostorů divisních skladů,
- organisace zásobování armády a podřízených jednotek za přípravy a v průběhu operace,
- plánování potřeby materiálu,
- organisace železničního a silničního přesunu a odsunu materiálu,
- plán léčebně odsunový,
- plán hygienicko-epidemiologický,
- plán veterinárního zabezpečení,
- přehled automobilních dopravních prostředků,
- plán oprav aut a traktorů,
- přehled spotřeby a zabezpečení automobilním materiálem,
- přehled potřeby a zabezpečení proviantem,
- plán výroby chleba a masa,

- plán potřeby a zabezpečení výstrojem a vozatajským materiálem,
- plán oprav výstroje a vozatajského materiálu,
- plán technického zabezpečení operace,
- plán těžení a využití místních zdrojů,
- plán odsunu civilních osob a zajatců,
- plán obrany a ochrany týlu,
- plán spojení týlu,
- plán týlové kontroly.

Plán organizace týlu a materiálního zabezpečení může obsahovat ještě další schemata, přehledy, kalkulace, grafikony, které usměrňují činnost týlu.

V plánu organizace týlu a materiálního zabezpečení je třeba pamatovat na materiální zabezpečení armádní rychlé skupiny, pro kterou je nutno vytvořit a od doby pohotovosti udržovat pohyblivou zásobu munice, pohonných hmot a mazadel a konzervových dávek potravin.

Takto sestavený plán tvoří základ pro úspěšné řízení činnosti týlu. Je časovým a věcným rozvrhem činnosti týlu, dokladem součinnosti druhů vojsk a služeb a prostředkem kontroly pohotovosti týlu.

D. Přílohy

K plánu útočné operace nutno přiložit všechny potřebné přílohy. K zjednodušení prací je výhodné zpracovat různé údaje ve formě tabulek.

Jako operační přílohy plánu jednotlivých částí budou:

1. Operační směrnice velitele fronty, různé odborné pokyny pro jednotlivé druhy vojsk a týlu, které velitelství armády dostalo od nadřízeného velitelství.
2. Bojový rozkaz velitele armády.
3. Mapa rozhodnutí velitele armády se zakreslenou sestavou pro útok a plánem operace na celou hloubku.
4. Mapa se situací nepřítele.
5. Mapy - náčrty se sestavou jednotlivých druhů vojsk.
6. Mapy paleb a cílů pro dělostřelectvo, pro letectvo.
7. Mapy a plány protitankové a protiletectvé obrany a protichemické ochrany.
8. Mapa ženíjního zabezpečení, maskování.
9. Mapa se sestavou týlu armády a jiné.

Závěr

Soudobá útočná operace je velmi složitý proces, a proto musí být dobře připravena, organizována a plánována.

Je možné, že vlivem okolností bude operace probíhat jinak, než bylo plánováno, ale i potom plán své poslání splní. Pro takový případ je třeba, aby velitel i štáb soustavně sledovali události na frontě a byli připraveni reagovat na novou situaci a provést v plánu operace potřebné doplňky nebo změny.

Bude vždy jednodušší provést za operace v připraveném plánu částečné úpravy než zpracovat vše nově.

Plán útočné operace armády zvyšuje předvídání, působí na přípravu vhodných opatření a má rozhodující význam pro organizaci a řízení operace na celou její dobu.

Je proto důležité, aby se velitelé a štáby otázkou plánování operace i boje vážně zabývali a zdokonalili i po této stránce své organizační schopnosti.

*

Tato práce měla za účel rozvinout otázku plánování útočné operace s hlediska vševojskového. Bude ku prospěchu věci, jestliže bude příspěvky našeho velitelského sboru doplněna, zejména s hlediska druhů vojsk a materiálního zabezpečení.

BOJ PEŠÍ DIVISE V HORSKÉM A ZALESNĚNÉM TERÉNU

Pplk. pěch. Karel Kučera

I. Zvláštnosti horského a zalesněného terénu a jejich vliv na boj

Boj v horském a zalesněném terénu má svoje zvláštnosti, které ho odlišují od boje v normálním rovinném terénu. Tyto zvláštnosti boje jsou dány právě zvláštnostmi horského a zalesněného terénu.

Složitý povrch horského terénu svými hřbety a výběžky rozděluje bojující vojska tak, že jim mnohdy znemožňuje vytvořit souvislé fronty. Naproti tomu však se jeho složitost stává určitou předností, protože umožňuje zaujmout výhodné čáry a využít skrytých přístupů k nim.

Velká množství údolí a lesních porostů jsou značnou výhodou pro provedení skrytých soustředění vojsk i prostředků jak proti vzdušnému, tak i proti pozemnímu pozorování. Tyto skryté prostory se ovšem stávají nevýhodou pro palby s rasantní drahou, takže stoupá důležitost palebných prostředků se strmou drahou střely.

Orientace v horském a zalesněném terénu je velmi obtížná a musí jí být věnována značná pozornost. Naproti tomu se mnohé masivy v horách svým charakteristickým výrazem stávají orientačními body.

Další významnou zvláštností proti rovinnému terénu je horské podnebí a rychle se měnící povětrnostní podmínky. Ty se stávají při boji v horách velmi významným činitelem, neboť mají značný vliv na boj jak s hlediska viditelnosti (mlhy, nízké mraky), tak s hlediska obtížnosti pohybu, které samy o sobě jsou v tomto terénu velmi nesnadné a kladou na vojska značné požadavky. Přitom je nutné si uvědomit, že charakteristickým rysem horského terénu je nedostatek komunikací, které pro bojující jednotky mají velký význam.

Rychlost postupu v horách se vzhledem k těžkému terénu a k nedostatku dobrých komunikací snižuje.

S touto skutečností musí velitelé a jejich štáby při provádění kalkulací přesunů i ostatních manévru vždy počítat. Rovněž použití bojové techniky je v některých úsecích ztěžováno nedostatkem komunikací, strmostí terénu a atmosférickými podmínkami.

Ve zvlášť těžko dostupných úsecích hor bude mnohdy třeba vybavit vojska speciálním výstrojem, který jim usnadní zdolávat tyto prostory.

Boj v horském a zalesněném terénu vyžaduje na bojujících jednotkách větší fyzické vyžití, a vyčerpává proto vojska více než boj v rovině. Tato okolnost vyžaduje za útoku častější vystřídání čelních sledů, aby nebylo ztraceno potřebné tempo útoku. Proto je nutné členit sestavu vojsk více do hloubky, aby mohly být čelní sledy vystřídány svěžími jednotkami.

Tyto okolnosti a těžkosti při boji v horském a zalesněném terénu nemohou však nikdy přivodit neúspěch dobře vycvičené, otužilé, ukázněné a uvědomělé armády, jak bylo prokázáno úspěšnými boji Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce.

II. Všeobecné zásady boje v horském a zalesněném terénu

Zvláštnosti boje v horském a v zalesněném terénu jsou podmínkou pro určité zásady, které se liší od zásad pro boj v rovině, ale kterými se boj v tomto terénu podle situace a možností řídí.

Rozrytost a přístupnost terénu jsou činitele, kteří mají vliv na bojovou sestavu jednotek, její šířku a hloubku. Čím je terén méně přístupný, tím širší bude fronta, ale hloubka

učlenění sestavy bude menší. Naopak, čím přístupnější je terén, tím je fronta užší, ale má větší hloubku.

Směr hlavního úderu, osy postupu druhých sledů nebo záloh lze v horách velmi těžko měnit, neboť rychlé přeskupení vojsk vzhledem k terénu je za boje velmi obtížné a někdy pro velkou potřebu času i nemožné. Je proto třeba, aby volba směru hlavního úderu a volba os postupu byly velmi dobře uváženy, aby byla velká pozornost věnována vytvoření nejvýhodnější počáteční bojové sestavy, která by umožňovala splnit úkol bez vážnějších změn v počátečním bojovém uskupení.

Tvořit zálohy je při boji v horách — možno říci — přímo diktováno bojovou sestavou jednotek, která obvykle v horách má jedno nebo obě křídla odkryta. Zálohy, aby mohly plnit svůj hlavní úkol — protiútoky, je výhodné motorisovat, aby byly schopny v krátkém čase překonat i značné vzdálenosti. Jejich úkolem může dále být rozšířit úspěch jednotek prvního sledu. Je-li šířka pásma činnosti jednotky větší, rozděluje se záloha na dvě části.

Bojová sestava jednotek a šířka pásem je mimo terén závislá rovněž na úkolu jednotky, na důležitosti směru, stavu cest a počtu prostředků.

V pásmu divise je třeba, aby byla alespoň jedna cesta pro automobilní dopravní prostředky, jinak je nutno počítat se zvýšeným použitím ženijních jednotek k úpravě cest a s použitím soumarských kolon.

Boj v horách vyžaduje iniciativy a rozhodnosti velitelů velkých i malých jednotek, neboť jen takové jednání může vést k taktickým úspěchům. Vzhledem k značným vzdálenostem mezi jednotlivými směry, na kterých jednotky bojují, musí být činnost těchto jednotek usměrněna vždy tak, aby co nejlépe bylo dosaženo cíle, který si stanovila vyšší jednotka.

Při provádění stanoveného úkolu musí být jednotky aktivní, pohyblivé a musí mít značnou manévrovací schopnost, jinak může následovat ztráta iniciativy v boji, proniknutí nepřítele a tím rozrušení bojové sestavy.

Boj v zalesněných horách vyžaduje tvoření hluboko učleněných druhých sledů a divisních záloh. Vzrůstá samostatnost odděleně bojujících jednotek. Možnosti skrytých přesunů usnadňují obchvácení i obejití nepřítele.

Při bojových operacích v horách v zimě a sněhu je nutno klást důraz na vytyčování cest, na zásobování jednotek prostředky proti zimě a omrznutí, na vybavení jednotek lyžemi, sněžnicemi a sáňovými podvozky, aby byla zachována pohyblivost jednotek, která se sněhem značně snižuje.

Velký význam pro úspěšný boj má dobrá organizace týlu a materiálního i zdravotnického zabezpečení vojsk. Obtížné materiálního zabezpečení jsou způsobeny nedostatkem komunikací a nemožností přísunu kolovými transporty za jednotkami provádějícími manévry v těžko dostupném prostoru, bez komunikací. Velitel si musí dobře rozvážit, jakým materiálem bude zásobovat tyto jednotky, aby neoslabil jejich pohyblivost, nýbrž naopak aby jim správným zásobováním usnadnil splnit úkol. Velitel je povinen mimořádně tvrdě napláňovat výdej střeliva i ostatního materiálu a určit způsoby a místa jejich doplňování. Je nejvážnější úlohou štábů zabezpečit v souhlase s rozhodnutím velitele nepřetržitě zásobování jednotek.

Zvláštnosti velení v horách jsou dány jednak větší šířkou fronty, jednak tím, že pohyb je dost znesnadněn. V přípravném údobí vyžaduje velení značný počet pozorovatelů. Za postupu je účelnější, jak ukázaly zkušenosti, aby velitel řídil boj ze svého velitelského stanoviště, které svým umístěním v dostupnějším terénu lépe umožňuje spojení s bojujícími jednotkami. Hlavním pojítkem v horách bude radio. To ovšem neznamená, že ostatní způsoby spojení ztrácejí v horách svůj význam.

III. Zvláštnosti použití hlavních druhů vojsk v horském a zalesněném terénu

Pěchota

Pro pěchotu není při jejích bojových akcích v horském terénu nedostupných míst. Pěchota je ze všech druhů zbraní nejlépe přizpůsobena bojovým akcím v horách, neboť je

schopna překonávat veškeré obtíže horského terénu. Naopak může ho s výhodou využívat ve svůj prospěch.

Její menší jednotky bojují často s odkrytými křídly a bez bočního spojení. Proto iniciativa a smělost jednání musí být vlastností každého vojáka při boji v horách.

Při provádění bojových akcí musí být pěchota vždy připravena zaujmout své postavení výše než nepřítel, aby na něho mohla zaútočit shora. Útok pěchoty provedený shora dolů je základem boje pěchoty v horách, při čemž je zpravidla podporován se sousedních bočních výšin.

Každá pěší jednotka vrhá se do útoku s plným vypětím sil bez ohledu na to, že by se mohla odloučit od druhých jednotek anebo být od nich odříznuta. Musí proto umět bojovat v obklíčení; musí být vždy pohotova provést smělé údery na křídla i do týlu nepřítele.

Dělostřelectvo

Dělostřelectva se strmou drahou střely, hlavně minometů, používá se v horách v rozsáhlejší míře než ostatních druhů. Vyhledávat palebná postavení pro ně je lehčí než pro ostatní druhy dělostřelectva a jeho vlastnosti umožňují střílet do hluchých prostorů a déle přestřelovat postupující pěchotu. Zkušenosti z poslední války však ukázaly, že k umlčení současných prostředků obrany v horách je nutné použít všech druhů dělostřelectva, i nejtěžších ráží a s plochou drahou střely. To ovšem vyžaduje soustřeďovat těžší ráže u komunikací, členit sestavu více do hloubky než v rovinném terénu a manévr pohybem nahrazovat manévrem palbou. Velení dělostřelectvu bývá decentralisováno. Dělostřelecké jednotky se přidělují vševojskovým jednotkám bojujícím na samostatných směrech.

Na stupni divise—pluk dochází zpravidla k centralisaci, kdy dělostřelectvo je vázáno mnohdy na jedinou způsobilou komunikaci a podporuje i menší část divise vedoucí hlavní úder po této komunikaci.

Hlavní síla dělostřelectva umístěná v blízkosti komunikací musí být s to svým manévrem palbou zabezpečit pěchotě provedení obchvatu nebo obejítí mimo komunikaci, po nejzazší mez svého dostřelu.

Jednotky pěchoty, operující mimo dosah hlavních sil dělostřelectva, musí být vybaveny decentralisovanou jednotkou doprovodného dělostřelectva. K této úloze se mimo organické dělostřelectvo pěchoty hodí minomety.

Podpora vyrazení pěchoty dělostřelectvem provádí se zpravidla postupným soustřeďováním palby. Použití podpory palebným valem je horským terénem značně znesnadněno.

Značné úspěchy při boji v horách má přímá střelba dělostřelectva. Ve Velké vlastenecké válce bylo použito k přímé střelbě kromě divisního dělostřelectva i děl ráže 152 mm s velkým úspěchem.

Dělostřelecké pozorování a tím i velení je v horách značně ztíženo. Je proto třeba zřídit značné množství pomocných pozorovatelů, které zabezpečí pozorování na všechny strany. Ke spojení pozorovatelů s palebnými postaveními je nutno co nejvíce využít radia a optické signalisace.

Pro pozorování a průzkum cílů mají velkou důležitost letouny, které nejen provádějí průzkum cílů, ale řídí zastřelování dělostřelectva na ty cíle, které nelze z pozemních pozorovatelů pozorovat.

Tankové a mechanisované vojsko

Hromadné použití tanků je možné v širokých údolích, na náhorních rovinách a v předhoří. V ostatních prostorech hor je použití tanků omezeno úzkým pruhem při komunikaci, kde tanky mohou postupovat jen v menších skupinách.

Použití silných tankových jednotek k rozvíti úspěchu je možné tehdy, když není nebezpečí, že se jednotky nahromadí mnohdy jen na jedné použitelné komunikaci.

Omezeným manévrem se stává tank v horách snadno zranitelným. Proto se tankům přidává ochrana a podpora ze ženistů, nejlépe jako tankový výsadek.

V terénu těžko dostupném pro tanky, v místech, kde nepřítel neočekává zásah tanku, mohou dosáhnout i malé tankové jednotky značných úspěchů, neboť tam nepřítel nemá účinné protitankové zbraně a bývá zásahem tanku překvapen.

Letectvo

V horském a zalesněném terénu se letectvo setkává s těmito obtížemi:

- častá období nepříznivých meteorologických podmínek a jejich časté náhlé změny,
- nesnadná orientace,
- nesnadnost manévru střemhlavých bombardérů,
- ohraničené množství letišť.

Proto je třeba dokonalé znalosti prostoru a dokonalého výcviku všech letců.

Soustředění a úder letectva na směr hlavního úderu mohou zčásti nahradit úlohu tanků a dělostřelectva.

Jedním z hlavních úkolů letectva při boji v horách je průzkum. Letectvo může tento úkol plnit lépe než ostatní druhy vojsk jednak pozorováním, jednak fotografováním. Právě ta okolnost, že pozemní jednotky mají znesnadněno pozorování, přímo ukládá letectvu splnit tento úkol.

Operace letectva je jen tehdy úspěšná, je-li dokonalá součinnost s pozemními jednotkami. Ta je prováděna stejným způsobem jako při boji v rovině pomocí návodčích. Kromě radiem se součinnost zabezpečuje barevnými a dýmovými raketami. O důležitosti součinnosti letectva s dělostřelectvem bylo pojednáno v stati „Dělostřelectvo“.

Ve velké míře může být použito vzdušných výsadků v součinnosti s pozemními vojsky. Používá se jich k různým diversním účelům nebo k obsazení prostorů dosud nepřítelem neobsazených v součinnosti s pozemními vojsky a p.

Ženíjní vojsko

Při boji v horách je ženijní vojsko velmi důležitým posilovým prostředkem.

Vzhledem k velkému množství různých ženijních prací, které vyžaduje boj v horách, je nutno zesilovat jednotky ostatních druhů vojsk větším počtem ženijních jednotek než při boji v rovině.

Zkušenosti z poslední války ukázaly, že při operacích v horách je nutno ženijních jednotek používat centralisovaně na směr hlavního úderu. Tyto jednotky konají kromě svých normálních úkolů (t. j. odminovávání, provádění ženijního průzkumu, opravy silnic a mostů a zřizování přeprav) i speciální vrtací práce a získávají vodní zdroje.

Jednotky operující samostatně nutno rovněž posilovat ženisty.

Divisní a sborové ženijní jednotky není výhodné přidělovat plukům a praporům, neboť nepřítel své úsilí v ženijních překážkách soustřeďuje zpravidla na hlavní komunikace. Hlavním úkolem ženijních jednotek všech stupňů je budování (úprava) hlavní komunikace a zřizování i organizace mostních přechodů a přeprav. Dalším vážným úkolem je správná organizace a plánovitě provádění ženijního průzkumu. Chyby při provádění ženijního průzkumu se nepříznivě odrážejí jak v rozpočtu sil a prostředků, tak i v obsahu a rychlosti prací, což může mít ovšem vliv i na průběh boje.

Složitější a specifické práce v horském terénu vyžadují při jejich provádění zvláštní průpravy a výcviku ženijních jednotek.

IV. Použití pěší divise v horském a zalesněném terénu

Pěší divise je se svými organickými prostředky schopna vést v horském a zalesněném terénu všechny druhy boje. Na způsob boje v horském a zalesněném terénu mají do značné míry vliv zvláštnosti tohoto terénu a tím se odlišuje od způsobu boje v rovině.

Ráz terénu a možnost být překvapen nepřítelem vyžadují, aby velká pozornost při činnosti divise v horách byla věnována průzkumu a zajištění.

Průzkum. Provádět průzkum v horách je těžší než v rovině. Horský terén skýtá nepříteli mnoho výhod. Těch však dovedný průzkumník dovede využít i pro sebe. Terén mu pomáhá při skrytém pohybu, ulehčuje pronikání průzkumných orgánů do hloubky nepřítelů a dává jim možnost být delší čas v jeho týlu.

Cíle i úkoly průzkumu jsou stejné jako v rovině. Organizace průzkumu má však některé zvláštnosti, a to

- větší vzdálenost průzkumu od hlavních sil než v rovině,
 - silnější sestava průzkumných orgánů, které jsou schopny samostatně řešit i bojové úkoly,
 - těsnější spojení průzkumných orgánů a vzájemné ověřování zpráv z různých pramenů.
- Nejúspěšnější působily v horách průzkumné oddíly v síle roty, zesílené minomety, protitankovými zbraněmi, ženisty a pojitky. Tyto jednotky vedou průzkum hlavně bojem.

V těžko schůdných směrech se vysílají menší průzkumné součásti (družstva, nejvýše čtyři), které provádějí průzkum hlavně pozorováním, a vzdálenost, na kterou jsou vysílány, nepřesahuje zpravidla 3 až 4 hodiny cesty od jednotek divise.

Doba činnosti průzkumných orgánů závisí na síle, úkolu a terénu. V těžko schůdném terénu je nutné dobu činnosti těchto orgánů zkracovat.

Činnost průzkumných jednotek musí být vzhledem k terénu opatrnější a bdělejší a tyto jednotky musí být vždy pohotovы k boji, neboť palbu a přepad nepřítelů z léčky lze očekávat všude.

Při provádění průzkumu musí být věnována pozornost zjištění křídel nepřítelů a míst styku, rozložení a síle jeho záloh, zjištění cest k obejití, rázu a rozložení překážek a zátarasů. Dělostřelecký a tankový průzkum se provádí většinou samostatně. Ženíjný průzkum, který je velmi důležitý, může být prováděn samostatně nebo v sestavě bojového průzkumu. Chemický průzkum se provádí zároveň s bojovým průzkumem.

Zajištění. Ráz horského terénu vyžaduje, aby jednotky byly zajišťovány velmi pečlivě, a to jak čelně, tak i bočně a v týlu.

Zpravidla se zajištění v horách provádí stupňovitě a na všechny strany. Postupující proudy divise vysílají kromě pohyblivého též stojící boční zajištění, jehož hlídky závčas obsazují přístupy ústící se stran na cestu postupu. Mezery mezi předvoji, jejich druhými sledy a hlavními silami divise zabezpečují se v horském terénu řetězem dvojic pátračů.

Bojové zajištění je stavěno v divisi na všechny strany a také tehdy, když divise má před sebou ještě jinou jednotku. Vhodně volené bojové zajištění může lépe než v rovině vyvolat klamný dojem předního kraje obrany a donutit tak nepřítel k rozvinutí v nevhodných prostorech.

V horách je nutné určovat speciální oddíly k ochraně týlu a týlových zařízení a stráž jako doprovod při přesunech bojového materiálu.

Pěší divise v útočném boji. Hlavního cíle útočného boje — zničení protivníka — dosahuje se v horském terénu především bojem za získání a ovládnutí dominujících výšin, hřebců, křížovatek cest a větších osad, které mají v obraně nepřítelů důležitou úlohu.

Pochod k nepříteli. Rozhodný význam při bojových operacích v horách má správné počáteční uskupení sil a prostředků v jednotlivých směrech, protože změnit původní uskupení v horách bude obtížné. Je proto třeba, aby se zřetelem k tomu byly tvořeny pochodové proudy již za přibližování k nepříteli.

Pěší divise se přibližuje k obrannému postavení nepřítelů v rozčleněných tvarech anebo v pochodových proudech pod ochranou předvojů. Velmi často se vysílají předsunuté oddíly na autech v přístupných směrech a zabezpečují cesty k přesunu předvojů a hlavních sil divise do největší hloubky. Předsunutým oddílům se přidělují minomety a děla plukovního dělostřelectva a mohou být zesíleny i tanky.

Když je to nutné, vysílají hlavní síly i předvoje zvláštní odtarasovací oddíly.

Předvoje se zmocňují výšin, hřebců a přechodů a zabezpečují tak rozvinutí dělostřelectvu a hlavními silami dosažení výhodných čar k útoku. V terénu přístupném pro tanky se předvoje zesílují tanky, ženijními i palebnými protitankovými prostředky.

Je-li třeba, podporuje velitel proudy předvoj palbou dělostřelectva hlavních sil, a byl-li útok předvoje zastaven, útočí části sil tak, aby obešly nepřítele. Hlavní síly divise musí být vždy připraveny podporovat boj předvoje a využít jeho úspěchu.

Postupuje-li divise údolím, musí být hřbety po obou stranách proudů pečlivě prozkoumány a obsazeny zajišťovacími jednotkami.

Počet os postupu divise je dán terénem, v kterém divise postupuje, a úkolem, který od představeného velitele dostala.

Útok. Organizace a vedení boje

Způsoby manévru za útočného boje v horském a zalesněném terénu jsou:

1. čelní úder (průlom),
2. obchvat nebo obejití (u divise mluvíme jen o obchvatu),
3. kombinace obou těchto manévru.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války ukázaly, že se úloha manévru s cílem obchvatu poněkud zmenšila a naproti tomu vzrostla úloha průlomu nebo řady průlomů provedených na směrech komunikací s přechodem k pronásledování protivníka. Jako důvod lze uvést vzrůstající motorisaci a techniku armád. Jednotky provádějící obchvat narážejí během svého postupu i u jeho cíle na nepřítele s dobrou technikou, s motorisovaným a mechanisovaným dělostřelectvem a s tanky. A je-li cíl obchvatu vzdálen od možnosti zásahu hlavních sil vlastního dělostřelectva, může se jednotka provádějící obchvat dostat u cíle do nerovného boje a vzniká pak nebezpečí, že svůj úkol nesplní.

Vyhodnocením těchto zkušeností se ukázalo, že základní formou útočného boje v horách je třetí z uvedených způsobů manévru, t. j. obchvat spojený s průlomem na nejméně bráněném úseku nepřítele. Směr hlavního úderu se zpravidla vede proti nejslabšímu místu obrany nepřítele, nebo v obchvat obrany protivníka. Při tom je třeba dbát, aby se jednotky které vedou hlavní úder, dostaly v dalším průběhu do boku nebo do týla nepřítele. Při určování šířky pásma je třeba se řídit úkolem jednotky, počtem sil a prostředků, rázem a hodnotou obrany nepřítele, terénem, stupněm jeho schůdnosti, počtem a hodnotou komunikací. Obvykle je ve schůdném terénu šířka útočného pásma menší a organizace boje je do značné míry shodná s bojem v rovinném terénu. A naopak v těžko dostupném terénu je šířka útočného pásma větší.

Základem úspěchu útočného boje v horském a zalesněném terénu je současný úder na několika směrech při soustředění převahy sil na nejdůležitějších z nich, přítomnost sil schopných vést samostatně boj na ostatních směrech, včasné zesilování úderu z hloubky a zabezpečení rychlosti útoku.

Sovětská vojska počínala boj v horském terénu zpravidla útokem slabších sil (jednotek) na široké frontě s cílem ovládnout některé samostatné výšiny za podpory boční palby se sousedních výšin. Když byl protivník upoután bojem na celé frontě, vyrazil náhle útok na směr hlavního úderu. Průběhem dalšího boje neměly pluky a divise mezi sebou ani spojení palbou. Křídla byla obvykle odhalena a velitelé divisi a pluků měli proto dostatečně silné zálohy k odražení protiútoků nepřítele, které směřovaly do týlu. Zkušenosti ukázaly, že úspěch závisí na dovednosti každé jednotky bojovat samostatně, na rozhodnutí všech velitelů a na umění uchopit v pravý čas iniciativu do svých rukou.

Kritickým údobím při boji v horách je okamžik, kdy pěchota dobyla vrcholu výšiny a bojuje na svahu přivráceném k nepříteli. V tuto dobu je dělostřelecká podpora velmi slabá a ani spojení není dostatečné. Je proto třeba, aby přímo s útočící pěchotou šel značný počet dělostřeleckých pozorovatelů a dělostřelectva pro přímou střelbu.

Pěší divise útočící v horském terénu na samostatném směru vytvoří zpravidla hlubokou sestavu a ještě všeobecnou i protitankovou zálohu. Jestliže větší část divise útočí čelně a menší část provádí obchvat, určuje se čelně útočícím jednotkám pásmo a obchvacujícím jednotkám směr postupu. Zálohám se určuje osa postupu. Hlavním důvodem k vytvoření zálohy je nebezpečí protiútoků vzhledem k obvykle odhaleným bokům. Jindy může být

zálohy použito k využití úspěchu a opevnění dominujících výšin, kterých se vojska za útoku zmocnila. Zálohy se zesilují plukovními děly. V boji je záloha podporována divisní dělostřeleckou skupinou.

Tanky při útoku divise se rozdělují po rotách i četách k doprovodu pěchoty. Může jich být využito na krátké vzdálenosti v čele nebo na křídlech bojové sestavy pěchoty. Přitom je výhodné zesílit je výsadkem pěchoty a malými ženijními jednotkami k odstraňování zátarasů.

Tankové zálohy používá velitel divise buď k provedení protiútoků nebo tam, kde je možná činnost tanků, k využití úspěchu v součinnosti s výsadkem pěchoty a dělostřelectvem, a konečně i k zabezpečení důležitých výšin a přechodů.

Dělostřelecké zabezpečení útoku se zpravidla organizuje v divisi, zřídka ve sboru. Bojové zkušenosti z průlomu obrany a boje o ovládnutí výšin hřbetů nebo průsmyků ukazují, že úspěch v mnohém závisí na správné součinnosti pěchoty s dělostřelectvem. Útok pěchoty obvykle vyrazí po dělostřelecké a letecké přípravě, která umlčuje a ničí živou sílu a palébní prostředky obrany nepřítele.

Podle zkušeností Sovětské armády z jejích bojů v poslední válce útočila pěší divise v horském terénu na několika směrech rozdělených horskými masivy a hřbety. Za těchto podmínek se pěším plukům, útočícím v hranicích pásma útoku divise, dávaly nikoli pásma pro útok, nýbrž směry.

Šířka pásma útoku pěší divise se pohybovala mezi 5 až 20 km. Zpravidla ovšem fronta divise nebyla nepřetržitá. Při horských bojích v severní Transylvánii se velmi často stávalo, že divise útočící v pásmu širokém 10 až 15 km měla jen jeden směr (údolí nebo úžlabina) vhodný pro útok. V těchto případech byla bojová sestava hlavních sil divise uskupena do tří sledů a boky sestavy byly zabezpečeny menšími částmi pěchoty. V ostatních částech pásma divise prováděly činnost průzkumné jednotky.

Pěší divise obvykle útočila toliko se svými organickými posilovými prostředky. Dělostřelecké i ostatní posilové prostředky působily centralisovaně ve svazku sboru na nejdůležitějším směru, který se obvykle shodoval s komunikací vhodnou pro postup těchto posilových prostředků.

Tempo útoku divise záviselo nejen na odporu nepřítele, ale i na povrchu terénu, který často způsobil, že postup divise i při slabém odporu nepřítele činil za den jen 5 až 6 km. Normální bojový postup divise činil za bojů v Karpatech průměrně 5 až 10 km denně.

Při vedení útočného boje v horském a lesnatém terénu nelze při tvoření bojové sestavy použít nějakého schématu a brát v úvahu jen druh obrany nepřítele. Je nutno přihlížet k rázu terénu a jeho dostupnosti, neboť tito činitelé vybízejí k tvoření nových forem bojové sestavy. Správné zhodnocení situace a zvláště terénu nám ukáže uspořádání vhodné bojové sestavy nutné k dosažení úspěchu.

Pronásledování

Zjistí-li velitel divise, že nepřítel ustupuje, musí zesílit tlak čelních jednotek na nepřítele a přejít k pronásledování. Jeho úkolem musí být postupovat tak, aby předstihl nepřítele a dosáhl jeho ústupových cest. K tomu vysílá menší pohyblivé jednotky, které se zmocňují horských soutěsek a přechodů na ústupových cestách nepřítele a dominujících výšin. Tyto jednotky se zesilují tanky s výsadkem pěchoty nebo mohou být vysílány malé samostatné tankové jednotky.

Rychlost postupu se zvětšuje. Jak ukázaly zkušenosti z Velké vlastenecké války, pohybovala se rychlost za pronásledování mezi 15 až 30 km za den. Je do značné míry závislá na stupni ničení komunikací nepřítelem a na dovedném a rychlém odtarasování překážek vlastními jednotkami.

Dělostřelectvo pronásleduje ustupujícího nepřítele dalekými palbami řízenými na křižovatky cest a na soutěsky v jeho týlu.

Velitel divise musí věnovat značnou péči organizování protiletecké ochrany soutěsek a přechodů, když jimi procházejí pronásledující proudy.

Obrana v horském a zalesněném terénu

Tak jako v útočném boji mají i v obraně zvláštnosti horského a zalesněného terénu vliv na organizaci obrany i vedení obranného boje.

V horských prostorech je vždy dostatek prostorů výhodných pro obranu. Můžeme ji vést buď podél hřbetů a potom je nutné umístit přední okraj na svah obrácený k nepříteli, nebo ji vedeme napříč hřbetů a potom se přední okraj umísťuje na svazích dominujícího hřbetu a na jeho výběžcích přivrácených k nepříteli.

Vzhledem k omezeným možnostem útočníka musí být obrana nejúplněji organizována na směrech dostupných tankům a dovolujících hromadné použití dělostřelecké palby.

Rozrytost terénu a skryté přístupy umožňují útočníku obejít a obchvaty, jimiž obrana musí čelit utvořením silných druhých sledů a záloh, které zabezpečí odražení obcházejícího nepřítele.

Šířka obranné fronty závisí na rázu terénu a na důležitosti bráněného směru. Divise může dostat pásmo s jedním nebo dvěma směry. V obranném úseku pluku není obvykle víc než jeden základní směr.

Boj v horách je bojem o komunikace a přechody — soutěsky, proto musí vševojskový velitel při vedení obranného boje klást hlavní důraz na udržení výšin ovládajících komunikace. Cílem nepřátelských útoků budou křižovatky cest v hloubce obrany, přechody přes horské hřbety a důležité osady jak na předním okraji, tak i v hloubce obrany. Velitel divise a často i velitel pluku musí proto obranu organizovat tak, aby nedovolil útočníkovi obejít obranu do těchto prostorů. Jestliže se to útočníkovi podaří i přes provedená opatření, musí se jednotky divise i pluku houževnatě bránit na místě i v obklíčení, aby představenému veliteli poskytl potřebný čas provést opatření proti tomu.

Terén v horských a lesnatých částech rozděluje obranný úsek divise, někdy i pluku na samostatné celky oddělené od sebe horskými nebo lesními masivy. Zásah velitele divise do těchto prostorů bude někdy v průběhu boje velmi omezený a zpravidla to bude trvat velmi dlouho. Proto vyžaduje obrana každého takového izolovaného celku samostatné skupiny vybavené všemi druhy zbraní, nad kterými se velení musí dočasně decentralizovat.

Horský a lesnatý terén poskytuje dobré možnosti k vybudování a obsazení předstuněného pásma. Proto musí být snahou obránce, aby si ji vždy, když je to možné, vybudoval. Vytvoří si tak výhodné předpoklady k ničení nepřítele, k získání zpráv a času na dokonalejší vybudování hlavního pásma obrany.

V lesnatých částech horského terénu bude hlavní pásmo obrany organizovaně budováno na způsob uzlů obrany na důležitých přístupech a křižovatkách cest a jeho koustou budou pevnůstky budované polním způsobem. A poněvadž útočník bez ovládnutí těchto prostorů nemůže dále postupovat, je nutné tato ohniska na důležitých směrech členit do hloubky a vybudovat je pro kruhovou obranu.

Obrana v lesnatých horách má být zvlášť aktivní. Jednotky bránící zabezpečovací pásmo vedou manévrovou obranu s největším důrazem na posledním pásmu, používající palebných pytlů a bočních paleb. Proniklý nepřítel musí být ničen rozhodnými a smělymi protiútoky. Bojová praxe ukázala, že protiútoky vedené před přední kraj na nepřítele ve výchoďšti, dávají zpravidla v horách značný úspěch. Protiútok je hlavní úlohou druhých sledů a záloh. Je žádoucí, aby vzhledem k značným šířkám pásem obrany byly zálohy divise a pluků motorisovány. Jejich rozložení závisí na směrech, v nichž nepřítel může provádět obchvaty, na možnosti jejich včasného zasazení do boje a na vhodnosti terénu k protiútokům. Úspěch obrany závisí právě na včasnosti, síle a rychlosti a aktivitě protiútoků.

Tanky se rozmísťují na uzlech cest a v údolích v hloubce hlavního pásma obrany a podnikají protiútoky buď samostatně nebo společně s druhými sledy a zálohami, nebo působí z lécek.

Je nutné dovedně využít ochranných vlastností horského terénu a vhodnými úpravami ještě je co nejvíce zvýšit. Horský terén umožňuje upravit k obraně jeskyně, prohlubeniny, velké balvany, kusy skal a p. ve velkém rozsahu.

Na cestách, stezkách a na místech výhodných ke skrytí částí nepřítele, před předním okrajem obrany, uvnitř obrany, dále v mezerách mezi obrannými úseky a na křídlech a někdy i v týlu je nutno budovat různé druhy ženijních překážek. Nejúčinnější jsou překážky s trhavinami, zejména miny jak obyčejné tak nálevkové. Proti tankům se osvědčily zejména balvany postavené v překážkovém systému, terénní stupně a jámy a protitankové miny.

V zalesněném terénu se používá závalů, záseků a oplétání stromů, pařezů a kolíků ostnatým drátem.

Rozvrh paleb je tvořen vzájemným doplňováním čelní a boční palby, zabezpečující postřelování přístupů a četných hluchých prostorů.

V horách se systém palebných postavení rozčleňuje nejen do hloubky, ale i do výšky, čímž se dosahuje velké hustoty palby před předním okrajem obranného postavení. Šachovitým rozmístěním palebných prostředků se dosahuje bočních paleb na přístupy k palebným ohniskům vpředu a paleb do mezer.

Horský terén umožňuje dobré vedení ústupového boje postupným zaujímáním obranných postavení, která jsou předem určena a připravena. Přejít na tato nová postavení se provádí na rozkaz velitele divise a na samostatných směrech podle rozhodnutí velitele pluku.

V. Spojení při boji v horském a zalesněném terénu

Ke spojení při boji v hornatém terénu se užívá veškerých pojittek. Mají na ně vliv jako na celý boj zvláštnosti tohoto terénu.

V horském a zalesněném terénu je značně ztížena organizace linkového spojení: vzdálenosti os a směrů se zvětšují, počet pozorovatelů bývá větší a jsou často těžko přístupné. Spotřeba linkového materiálu tím vzrůstá až na dvojnásobek proti spotřebě na tytéž vzdálenosti v rovinném terénu. Je větší nebezpečí poškozování linek a odposlouchávání záškodníků. Odstraňování poruch je zdlouhavé. Automobilních dopravních prostředků nelze na některých směrech použít, a proto je někdy nutno posílit spojovací jednotky soumary nebo nosiči.

Ze stejných příčin je v horském terénu ztíženo použití pohyblivých pojittek, zejména motorových. Uplatnily by se dobře vrtulníky. V zimě se v horském terénu dobře uplatní spojky na lyžích.

V horském a zalesněném terénu vzrůstá význam radiového spojení směrovými ultrakrátkovlnnými stanicemi. Jde-li o překlenutí vzdáleností mezi hřebety nebo výšinami, je v horském terénu dosah radiových a směrových stanic větší než v terénu rovinném, ale podstatně klesá, jde-li o spojení z jednoho údolí do druhého, mezi nimiž je vyšší hřbet. Pak nastává nutnost zřídit transistní stanice, aby mohlo být takové spojení vůbec uskutečněno. K tomu je třeba většího počtu radiových stanic.

V horském terénu je možno výhodně využít světelné signalisace.

VI. Závěr

Boj v horském a zalesněném terénu je bojem vševojskovým, a proto je třeba, aby každý vševojskový velitel znal dobře každý druh vojska, jeho výzbroj, technické a taktické vlastnosti a možnosti jeho nejvýhodnějšího použití v konkrétních podmínkách boje. Součinnost mezi jednotlivými druhy vojsk má velkou důležitost a velitel jí musí věnovat největší péči.

Boj v horském terénu vyžaduje zvýšení fyzického vypětí, a proto s úspěchem vedou boj jen vojska fyzicky zdatná, dobře vycvičená, s vysokou politickou uvědomělostí. Velitelé musí být směšní, iniciativní a rozhodní.

Boj v horském terénu probíhá zpravidla na široké frontě, při čemž jednotky působí buď na směrech nebo také v pásmech rozdělených horskými hřebety nebo jejich výběžky mnoh-

dy na dosti značnou vzdálenost, což vyžaduje decentralisaci sil a prostředků. Na jednotlivých směrech musí však být vedení centralisováno.

Velkou důležitost při boji v horách mají malé součásti: četa, rota, prapor, které využívají zvláštností horského a zalesněného terénu, prosakují frontou nepřítele, nepozorovaně obcházejí jednotlivé hřbety a výšiny, nebo jich dobývají, ihned opevňují a úporně brání. Tato činnost menších jednotek může podle zkušeností přinést značné výsledky. Proto je třeba jejich úspěchu ihned využít k zasazení větších sil do boje.

Více než v jiném terénu se při boji v horách používá obchvatu prováděného mnohdy do značné hloubky na týl nebo komunikace v týlu nepřítele.

Základem pro správné řízení vojsk jsou zřetelné a jasné úkoly. Jednotné chápání základních úkolů veliteli, správné jich plnění jednotkami a používání zdravé iniciativy jsou podklady pro úspěšné řízení vojsk v horách.

Boje Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce na řadě úsecích východní fronty ukázaly, že pro vojska neexistuje nedostupnost hor. Jsou jen těžko dostupné směry, ale ty byly v bojích také překonány. Tyto boje opět dokázaly, že se zvláštnosti horského a zalesněného terénu, když jich bylo dobře vycvičenými vojsky dovedně využito, staly se rozhodujícím činitelem, ulehčily práci v boji a zabezpečily úspěch bojujících vojsk i proti značné přesile.

Na příkladu z Velké vlastenecké války chci ukázat, jak při využití horského terénu dovedné spojení obranného a útočného manévru, úporný boj sovětských vojáků přinesl jednomu gardovému sboru v Karpatech úspěch proti trojnásobné přesile nepřítele, který byl v obraně.

Jednotky jednoho gardového sboru při průlomu obranné linie Arpad v Karpatech v říjnu 1944 útočily proti trojnásobné přesile nepřítele tímto způsobem:

Vyhledly si důležitou výšinu v obraně nepřítele a neočekávaným úderem se jí zmocnily. Po jejím dobytí ji ihned opevnily.

Nepřítel se několikadenními neustálými útoky velkých sil snažil dobýt zpět ztracené výšiny. Při těchto útocích utrpěl velké ztráty a na konec byl donucen upustit od dalších útoků. V touž dobu jednotky tohoto sboru připravovaly a prováděly operace na druhém směru. Nepřítel se znovu pokusil dobýt ztracené výšiny opevněné jednotkami sboru, ale opět bez úspěchu. Vyčerpane tak nepřítele, jednotky sboru v dalším průběhu zaujaly výhodné východiště útoku a v krátké době prolomily mohutnou nepřátelskou obranu, složenou ze stálých opevnění a rychlým pronásledováním úplně zničily bránící se uskupení nepřítele v síle tří divisí a dvou horských brigád.

Prameny: 1. Voennaja mysl — 1945, čís. 10—11, 1946, čís. 10—11, 1944, čís. 5,

2. Boj v horách — II. díl (Překlad),

3. Vojenské rozhledy — 1950.

NASILNÝ PŘECHOD VODNÍHO TOKU

Plk. pěch. Jan Knotek

Úvod

Každý vodní tok je již sám o sobě svými vlastnostmi pro člověka překážkou postupu. Proto lidová úsloví praví, že „lidé si stavějí k sobě mosty“ nebo že „za sebou pálí mosty“.

Pro bojující vojska si i v dnešní době zachoval vodní tok význam, na který mají vliv:

a) druh boje, který vojska provádějí. Zatím co pro útočníka je vodní tok překážkou, kterou musí zdolávat za pomoci techniky, je vodní tok pro obránce výhodou, neboť může jeho vlastností využít k zesílení své obrany;

b) vlastnosti vodního toku, t. j. směr toku vzhledem k frontě, hloubka, povaha dna, rychlost proudu, povaha břehů, šířka údolí, rozvětvenost toku, ostrovy, brody atd. Tyto vlastnosti mají vliv na využití vodního toku pro obranu, nebo na způsob jeho zdolání za postupu;

c) ráz terénu na březích vodního toku. Terén na březích vodního toku má vliv na systémech paleb, pozorování, možnost přístupu k toku, rozvinutí sil a použití jednotlivých druhů vojsk v prováděné operaci;

d) umělé stavby na vodním toku. Mosty, přívozy a jiná zařízení, která umožňují přechod bez technických prostředků a kterých se vojska buď musí zmocnit nebo je bránit, po případě zničit. Přehrad, kterých lze v obraně s výhodou využít k zvýšení hladiny a k zbahnění údolí.

Moderní bojová technika nám umožňuje buďto zvýšit účinek přirozených vlastností vodního toku pro obranu, nebo snížit jejich účinek pro útočnou operaci.

Sovětská armáda nám ve Veliké vlastenecké válce dokázala na řadě skvělých a v historii válečnictví do té doby neznámých příkladů útočné operace, že neexistuje řeka bráněná nepřitelem, kterou by útočící vojska nemohla útokem překonat a obranu nepřitele na ní zdat.

Nesmíme však zapomenout, že tyto příklady nám ukázala právě jen Sovětská armáda a že jsme nebyli svědky žádného takového příkladu u armád západních imperialistů. To nám jasně dokazuje, že vodní tok nezodlává jen bojová technika vojsk, nýbrž především lidé s vysokou bojovou morálkou, útočným duchem a nenávistí k nepříteli — vojáci, kteří vědí, za co bojují, a kteří mají vůli zvítězit. Je jisté, že by se mohutné sovětské řeky, na nichž sovětská vojska často zlomila odpor Němců z chodu na improvizovaných prostředcích, staly pro méně kvalitní armádu překážkou, jejíž zdolání by si vyžádalo mnoho času a materiálu a která by značně zdržela celou ofensivu.

To proto, že i po zkušenostech z poslední války zůstal vodní tok vážnou překážkou útočícím vojskům.

Rostoucí bojová technika, mechanizace a motorizace vojsk neustále zvětšuje váhu připravujících se jednotek a tím v podstatě ztěžuje zejména násilný přechod vodního toku a zvyšuje požadavky na počet a únosnost přepravních prostředků, a to tím víc, čím jsou vojska méně iniciativní a obětavá.

I. Násilný přechod vodního toku jako zvláštní druh útočného boje

Násilný přechod vodního toku je druh útočného boje, kterému význam a vlastnosti vodního toku vtiskují některé charakteristické a od normálního útočného boje odlišné rysy.

Proto vyžaduje zvláštního způsobu organizace boje v přípravách i v provedení.

Nevynucuje si však tyto odlišnosti jen vodní tok sám, nýbrž vynucuje si je i způsob, jakým nepřítel vodního toku využívá k obraně.

Hodnota řeky jako překážky je tedy výslednicí vzájemných vztahů činnosti nepřítele, přírodních vlastností řeky, doby, počasí atd. Všechny tyto prvky je nutno brát v úvahu ve vzájemných vztazích, chceme-li správně řeku obsazenou a bráněnou nepřítelem, hodnotit jako překážku vlastního útoku.

Způsob, jakým obránce využije řeky k zesílení obrany, může být různý, a to bude mít do značné míry vliv na způsob provedení násilného přechodu vodního toku.

Američané, kteří sbírají své zkušenosti od nacistických generálů, poražených Sovětskou armádou, počítají s obranou řeky buď

a) jen na vlastním břehu řeky, nebo

b) s obsazeným předmostím před řekou, které slouží jako východiště k protiútokům nebo pro manévry sil z hloubky.

Při tom přední okraj obrany může být

a) na břehu řeky, jestliže břeh umožňuje dobré pozorování a organisování palby, nebo

b) v určité vzdálenosti od řeky, je-li vlastní břeh pro obranu nevýhodný. V tom případě bývá vlastní břeh obsazen bojovým zajištěním, po případě zesíleným na noc.

Naproti tomu s hlediska útočníka má násilný přechod vodního toku tyto charakteristické vlastnosti, které činí tuto operaci obtížnou a složitou:

a) Je to nutnost překonávat řeku pod palbou nepřítele na přepravních prostředcích. To znemožňuje zahájit útok drtivým úderem soustředěných sil, ale právě naopak nutí to útočníka k postupnému zasazování sil do útoku.

Útočník se musí napřed pod palbou nepřítele dostat na druhý břeh částí sil, jejichž síla je omezena možnostmi přepravy, pak se zmocnit těmito slabými silami malého předmostí, nově přepravenými sledy toto předmostí postupně rozšiřovat, vytvořit vhodné podmínky pro přepravu hlavních sil, pro zaujetí sestavy a provedení útoku na nepřátelskou obranu a konečně pro rozvinutí útoku.

Je tedy jasné, že počátek útoku prováděného slabými silami je pro celou akci nejkritičtějším momentem.

b) Útočník nemůže zahájení násilného přechodu vodního toku podporovat zasazením masy tanků. Proto je péchota a hlavně její první sled z počátku odkázán na vlastní prostředky, na podporu letectva a na podporu zbraní střelejších s vlastního břehu.

To ovšem vyžaduje pečlivého uvážení sestavy čelního sledu a jeho materiálního zabezpečení.

c) Řeka značně ztěžuje zejména v počátku akce, spojení mezi jednotlivými sledy a tíly a značně omezuje manévry z hloubky, přesuny a odsuny do té doby, než jsou vybudovány mosty. Je proto nutné čelní sledy vybavit posilovými prostředky a materiálem všech druhů tak, aby byly pro potřebnou dobu soběstačné.

d) Vojska jsou za přepravy velmi zranitelná palbou letectva, dělostřelectva a minometů. Řeka do značné míry znemožňuje součinnost jednotlivých druhů vojsk a značně ztěžuje manévry z hloubky. Jednotky jsou za provádění násilného přechodu vodního toku, zejména v jeho počátečním údobí vydány nebezpečí rozdělení.

Je tedy zřejmé, že plánování a zabezpečení násilného přechodu řeky, zejména prvních sledů, je velkou odpovědností velitelů a štábů.

Všem těmto obtížím, které plynou ze zvláštního rázu tohoto druhu boje, mohou čelit s úspěchem jen krajně odhodlané, iniciativní, politicky a bojově vyspělé jednotky, pro které se stalo otázkou cti řeku přejít, zmocnit se předmostí a udržet je proti všem nepřátelským protiútokům. A právě po této stránce jsou naší armádě příklady Sovětské armády z Veliké vlastenecké války jedinečnou učebnicí a vzorem.

II. Násilný přechod vodního toku a podmínky jeho provedení

Před násilným přechodem vodního toku může předcházet

a) buď předchozí přiblížení k řece za pronásledování nepřítele anebo

b) kratší nebo delší dotyk s nepřítelem na březích řeky.

V obou uvedených případech závisí způsob, jak provedeme násilný přechod řeky, na tom, jakými silami má nepřítel obsazen druhý břeh a zda stačil organisovat na druhém břehu obranu, systém palby a do jaké míry má obranu ženijně vybudovanou.

V podstatě může útok s překonáním řeky provést dvěma způsoby:

- a) buď jako násilný přechod řeky z chodu anebo
- b) jako plánovitý násilný přechod řeky s kratší nebo delší dobou přípravou.

Rozdíl mezi těmito způsoby násilného přechodu řeky záleží

- v důkladnosti průzkumů, příprav a organisace akce,
- v množství sil použitých v útoku,
- v množství palebných prostředků použitých k podpoře útoku,
- v množství a druzích použitých přepravních prostředků.

Délka přípravného období plánovaného násilného přechodu závisí na kvalitě obrany nepřítele a na možnosti vlastních jednotek.

Násilný přechod vodního toku z chodu využívá zpravidla desorganisace nepřítele, který ustupuje na nové pásmo obrany za vodní překážkou.

Zkušenosti z bojů na východní frontě z roku 1943 nám dokazují, že nejvýhodnějším způsobem násilného přechodu vodního toku je násilný přechod z chodu. Je povinností každého vyššího velitele učinit všechna opatření k tomu, aby ustupujícímu nepříteli bylo znemožněno včas se zachytit na vodní překážce a zorganizovat tam novou obranu.

Je přirozené, že se násilný přechod vodního toku z chodu vždycky nepodaří, ale je povinností velitelů se o něj vždy, pronásledují-li nepřítele k řece, pokusit. Tento způsob násilného přechodu šetří lidi, čas a materiál. Vyžaduje ovšem velké rozhodnosti velitelů, předvídavosti a iniciativy.

Sovětské jednotky v poslední válce dokázaly přejít z chodu tak velké toky, jako je Severní Doněc, Dněsna, Soža, Dněpr atd.

Zkušenosti sovětských jednotek ukazují, že Němci zpravidla kryli svůj ústup zadními voji (až do $\frac{1}{3}$ sil), pod jejichž ochranou se snažili rychle dosáhnout přechodů na řece v týlu a na druhém břehu zorganizovat a zaujmout, zpravidla již předem připravenou nebo aspoň částečně vybudovanou, obranu.

Německé zadní voje bojovaly způsobem aktivní manévrové obrany, zdržující postup sovětských jednotek ohnisky odporu, zejména na komunikacích, léčkami, protiútoky a postupnou obranou takticky výhodných čar.

Velitelé pronásledujících sovětských jednotek včas předvídali nutnost zmocnit se přechodů přes řeku v týlu nepřítele a nedopustit, aby nepřítel organisoval obranu na druhém břehu.

Ku příkladu v létě 1944 po průlomu německé obrany na řece Turija připravili velitelé již ve vzdálenosti dvoudenního pochodu předsunuté oddíly k zmocnění se přechodů přes Vislu v týlu německých jednotek.

Roku 1943 vydal velitel jedné sovětské armády na perejaslavském směru rozkaz k násilnému přechodu Dněpru v době, kdy Němci byli ještě až 80 km východně od Dněpru.

Naproti tomu známe klasický příklad z první světové války, kdy německá 7. armáda po úspěších na řece Enn neočekávaně dosáhla u Chateau Thierry řeky Marny, koncem května. 7. armáda však nevyužila svého úspěchu, přešla u Marny do obrany a teprve po měsíční přípravě přikročila k násilnému přechodu Marny. Je známo, že její útok selhal, protože francouzské jednotky měly 6 neděl čas na organisování obrany.

Tyto dva příklady nám jasně ukazují důležitost rychlého a rozhodného jednání velitelů v organisování násilného přechodu vodního toku z chodu za přibližování k řece.

Úkolem zmocnit se přeprav v týlu nepřítele jsou za pronásledování nepřítele pověřovány předsunuté oddíly divisi nebo armádní rychlá skupina, nebo předvoje, zesílené dělostřelectvem, ženisty a silně podporované letectvem.

Předsunuté oddíly

Úkolem předsunutých oddílů není jen dosáhnout řeky a nedopustit organisování nepřátelské obrany. Jejich úkolem je předejít nepříteli v dosažení přechodů na řece, zmocnit se jich, zmocnit se předmostí a obojí udržet do příchodu vlastních jednotek. Je přirozené, že splní-li předsunuté oddíly tento úkol, značně zrychlí tempo operace a umožní zničení nepřátelských sil ještě před řekou. Úspěch předsunutých oddílů značně prohlubuje rozvinutí úspěchu.

Složení předsunutých oddílů nesmí být šablonovité, nýbrž musí odpovídat dané situaci, úkolu a činnosti nepříteli. Může to být stejně samopalná rota na autech zesílená minomety a děly, nebo mechanisovaný prapor s tanky a protitankovými děly a ženisty jako rota tanků s výsadky.

Předsunuté oddíly se nezdržují bojem s ohnisky odporu nepříteli, nýbrž obcházejí je a rovnoběžným pronásledováním usilují o rychlé dosažení řeky v týlu nepříteli. Podle síly a úkolu ničí skupiny nepříteli ustupujícího k řece. Jejich hlavním úkolem je zmocnit se přeprav, předmostí a udržet je do příchodu vlastních vojsk.

V čele předsunutých jednotek jde průzkum, s nímž byly vysílány odtařovací oddíly z ženistů. Jejich úkolem je odstraňovat všechny překážky na přístupech k řece. Jejich síla je úměrná síle předsunutého oddílu.

Vyšší velitel (zpravidla velitel sboru), který se rozhoduje k násilnému přechodu řeky z chodu ve značné vzdálenosti od ní, nemá vždycky dostatečné podklady a zprávy pro své rozhodnutí. Proto také v jeho rozhodnutí jsou jen povšechné pokyny k orientaci a usměrnění podřízených velitelů. V nich zejména stanoví předvídané úseky přepravy podřízených vyšších jednotek, směr hlavního úderu a rozdělení posilových a přepravních prostředků.

K upřesnění a doplnění zpráv o řece a nepříteli jsou kromě předsunutých oddílů vysílány vpřed

průzkumné oddíly.

Úkolem průzkumných oddílů je získávat a upřesňovat zprávy

- o činnosti nepříteli a jeho ústupových cestách k přechodům,
- o vlastnostech řeky,
- o vhodných místech přechodu a jejich rázu,
- o množství a druhu místních přechodových prostředků,
- o terénu na obou březích řeky,
- o skrytých prostorech pro soustředění vlastních jednotek,
- o rázu a stupni příprav nepřátelské obrany za řekou.

Složení průzkumných oddílů zase závisí na situaci a hloubce úkolu. Zpravidla bývá i složeno ze samopalníků a ženistů zesílených těžkými kulomety a protitankovými zbraněmi.

Sovětská praxe byla taková, že průzkumné oddíly byly často slučovány s předsunutými oddíly, nebo že jeden z nich v složení vhodně doplněný plnil současně i úkol oddílu druhého.

Sovětské velitelé kladli na průzkum za přibližování k řece hlavní důraz. Zkušenost je totiž poučila o tom, že se tam, kde se velitel nepostaral o náležitý průzkum, násilný přechod řeky z chodu nepodařil. Tak tomu bylo na příklad na řece Psol jižně od Kremenčugu, kde se sovětské jednotky po nedostatečném průzkumu pokusily násilně překročit řeku. Jejich pokus byl silnou nepřátelskou palbou odražen. Teprve po provedení důkladného průzkumu byl vybrán jiný úsek, kde násilný přechod byl úspěšný.

Vyšší velitel, který za přibližování k řece dostává postupně od průzkumu zprávy, upřesňuje si podle nich své rozhodnutí a po případě je opravuje.

Podřízeným jednotkám ponechávali sovětské velitelé při násilném přechodu řeky z chodu zpravidla větší volnost ve výběru vhodných míst přechodu a při jeho provedení neuplivali na stanoveném rozhraní. Jednotka, která k využití vhodného místa přechodu

i vybočila ze svého pásma, musela se ovšem po provedení přechodu do něho vrátit.

Tento způsob velení jednak široce využíval osvědčené konstruktivní iniciativy sovětského vojáka, jednak umožňoval veliteli manévrovat silami a prostředky tam, kde se přechod třeba proti očekávání zdařil. Je dostatečně znám poučný příklad „Sandoměřského předmostí“ na řece Visle jižně od Varšavy, kde se sovětskému předvojovému praporu podařilo překvapit Němce na přepravách a v nastalém zmatku přepravit na druhý břeh dva těžké kulomety. Ze správného a rychlého využití tohoto úspěchu iniciativy několika sovětských vojáků vyrostlo postupně předmostí operačního významu, které mělo rozhodující vliv na sovětskou ofensivu od Visly k Odře.

Naproti tomu je možno uvést příklad z přechodu Dněpru v září 1943 v prostoru Novopetrovici, kdy se pro několik chyb nepodařilo sovětskému pluku přejít řeku z chodu a kdy bylo třeba pak třídních rozhořčených bojů k tomu, aby úkol byl splněn. Nezdar akce tohoto pluku byl zaviněn tím, že

- průzkum nezískal dostatečné zprávy o nepříteli a jednotky útočily na nepřítele, jehož ráz obrany a uskupení palebných prostředků neznaly,
- valná část dělostřelectva zůstala pro nesjízdnost cest pozadu a první sled nebyl proto dostatečně dělostřelecky zajištěn,
- bylo pozdě započato shromažďování improvizovaných plavidel,
- jednotky neměly vycvičených veslařů pro vory a loďky.

Iniciativním zásahem sousedního velitele a masovým hrdinstvím vojáků byly tyto potíže překonány a úkol byl úspěšně splněn.

Tyto dva příklady nám jasně ukazují, že úspěch každého násilného přechodu je nutno důkladně zajistit zprávami, přípravou přepravy, organizací součinnosti druhů vojsk, rychlostí a rozhodností bojů a hlavně velikou iniciativou velitelů i vojáků.

V celku je násilný přechod vodního toku z chodu charakterisován:

- omezeným časem na přípravu přechodu, jak toho vyžaduje nutnost rychlosti a ráznosti akce,
- včasným organisováním předsunutých oddílů a jejich vybavení přepravními prostředky,
- smělostí a iniciativou hlavně předsunutého oddílu,
- včasným vydáním předběžného nařízení na přechod z chodu a rozdělením organických přepravních prostředků jednotkám, které pravděpodobně budou pronásledovat nepřítele,
- často neúplnými zprávami o nepřátelské obraně v době, kdy docházíme k řece. Tu mají velkou důležitost průzkumné oddíly, průzkumy všech stupňů štábů a druhů vojsk, které docházejí k řece a jejichž úkolem je ihned pozorovat a hodnotit obranu nepřítele a hloubkový průzkum,
- nedostatkem předepsaných přepravních prostředků.

Sovětské jednotky za svého vítězného postupu od Volhy k Odře nám dokázaly na řadě krásných příkladů násilných přechodů malých i velkých vodních toků, že vojska ovládaná útočným duchem, nenávistí k nepříteli a iniciativou dokáží násilně přejít i velké vodní toky na výpomocných prostředcích.

Do budoucna je však třeba počítat s rostoucí a zdokonalující se bojovou technikou. Plavidlový výsadek je třeba vybavit moderními technickými prostředky, jako jsou obojživelná auta, plovoucí tanky, gumové čluny a p., aby doba přepravy byla zkrácena na minimum a aby se jednotky přípravou výpomocných prostředků nepřipravovaly o jeden z hlavních prvků úspěchu, o moment překvapení nepřítele. I tak průběh boje přinese s sebou dost případů, kdy jednotky budou nuceny nahradit techniku svou odvahou, vynalézavostí a iniciativou.

Polní řád v článku 352 říká:

„Jestliže se nepodařilo zmocnit se přeprav, provádí se plánovitá příprava násilného přechodu vodního toku.“

Je přirozené, že doba potřebná k plánovité přípravě násilného přechodu vodního toku nebude ve všech případech stejná. V takových případech, kdy se nám nepodařilo zmocnit se přeprav a nepřítel zaujal jen zběžně svou obranu, bude přípravné údobí celkem krátké (1 až 2 dny). Naproti tomu v případech, kdy jsme na řece narazili na předem zaujatou a dobře vybudovanou obranu, nebo v případech, kdy jsme s nepřítelem byli delší dobu v dotyku a kdy si potřebné průzkumy a přípravy vyžádají delší doby, bude přípravné údobí násilného přechodu přiměřeně delší. Vždy však musí být zásadou (jde-li o násilný přechod po předchozím přiblížení k řece), abychom dobu omezili na minimum a abychom nepříteli neposkytlí zbytečně čas k zdokonalení obrany. Jedině v případech, kdy jsme v dotyku s nepřítelem na řece delší dobu, budeme provádět potřebné přípravy již dlouho před zahájením násilného přechodu.

Úkoly a cíl příprav násilného přechodu vodního toku

Velitel a štáb jednotky, která dostala za úkol provést násilný přechod vodního toku z chodu, koná své přípravy tak, aby jednotka došla k řece co možná v té sestavě, v které bude provádět násilný přechod, aby pak nebylo třeba na březích řeky přeskupovat síly.

Taková jednotka stojí pak v době příprav v podstatě před těmito úkoly:

- očistit vlastní břeh od zátarasů a nepřítel tak, aby byl zabezpečen hladký průběh násilného přechodu,
 - provést průzkum vodního toku a systému nepřátelské obrany,
 - soustředit hlavní síly ve skrytých prostorech,
 - upravit cesty a skryté přístupy k řece,
 - soustředit přepravní prostředky a výpomocný materiál na vhodném místě,
 - vypracovat plán násilného přechodu (útoku).
- Celé provedení násilného přechodu vodního toku pak obsahuje
- rozptýlení pozornosti nepřítel na široké frontě v zájmu utajení místa přechodu,
 - přepravu plavidlového výsadku a prvního sledu za podpory prostředků s vlastního břehu,
 - dobytí takového předmostí, které nejprve znemožní nepříteli působit na přepravy kulometry, rozšířit je pak tak, aby obsáhlo prostory nepřátelských dělostřeleckých pozorovatelů,
 - organizaci protitankové obrany předmostí,
 - organizaci obrany proti nepřátelským protiútokům,
 - přepravu dalších sledů, jejich zasazení do útoku k rozšíření předmostí,
 - přepravu hlavních sil a organizaci dalšího rozvinutí útoku.

Hloubkové členění jednotek při násilném přechodu vodního toku

Vzhledem k tomu, že při násilném přechodu vodního toku je třeba zasazovat jednotky do útoku postupně, musí být jednotky na břehu členěny do hloubky tak, aby nebyly vydány, zejména v prvním údobí útoku, palbám nepřítel s druhého břehu, jeho minometům, dělostřelctvu a letectvu.

Tam, kde se nepodařilo předsunutým oddílům zmocnit se přeprav, organizuje násilný přechod zpravidla velitel sboru nebo velitel divise. Štáb sboru plánuje násilný přechod jen v hrubých rysech — podrobnější plánování provádějí pak štáby divisi a pluků.

Podle výsledků průzkumu je v útočném pásmu každé divise určeno několik přeprav.

Přepraviště je místo na řece, kde se jednotka jednotlivými koloběhy přepravuje přes řeku.

Počet přepravišť závisí na činnosti nepřítele, na počtu výhodných míst na břehu a na počtu přepravních prostředků a podpůrných zbraní.

Pro pluk počítáme nejméně 2 přepraviště, pro divisi nejméně 4 až 5.

Pro každé přepraviště je určen:

- vojenský správce (je jím zpravidla ženijní důstojník, který přepravu budoval a připravoval),
- počet přepravních prostředků různého druhu,
- ve vzdálenosti kolem 200 m od břehu výhodně kryté východiště k přepravě, kde se k přepravě připravují jednotlivé koloběhy.

Východí prostor je vhodné kryté místo ve vzdálenosti 1,5 až 2 km od břehu, kde jednotlivé sledy (zpravidla prapor s posilovými prostředky) organizují koloběhy osob i materiálu. Odtud na smluvené znamení vyražejí jednotlivé koloběhy do východišť k přepravě, jakmile se tato předchozím koloběhem uvolnila.

Vyčkávací prostor je krytý prostor 3 až 4 km vzdálený od břehu řeky (zpravidla pro pluk s posilovými prostředky), kde se jednotky dělí a organizují v jednotlivé sledy. Příbližně ve stejné vzdálenosti bývá místo pro soustředování a přípravu přepravních prostředků.

Prostor soustředění pro vyšší jednotku je vzdálen 4 až 7 km od břehu.

Volba úseku přepravy a směru hlavního úderu

Na volbu směru hlavního úderu mají při násilném přechodu vodního toku vliv možnosti přechodu tím více, čím menší jednotky se to týká. Je jasné, že směr hlavního úderu ve vyšších jednotkách vedoucí do hloubky nelze podřizovat možnostem přechodu. Je však třeba podle podmínek a možností přeprav stanovit směr hlavního úderu jen pro údobí násilného přechodu a v dalším rozvinutí útoku z předmostí jej usměrnit novým rozkazem.

V každém případě je třeba, aby v údobí násilného přechodu řeky druhé sledy pružně využívaly úspěchů čelních sledů, a manévrovat silami a přechodovými prostředky ihned tam, kde se projevil úspěch. Jednotky, které takto snad i vyjdou mimo směr stanoveného hlavního úderu v hloubce, dostanou se pak na tento směr za útoku postupně.

Je výhodné volit přepravy v ohybu řeky, vypouklém k útočníkovi, proto, že máme možnost bočními palbami s vlastního břehu podporovat čelní sled a po případě i zabránit nepřátelským protiútokům.

Nejvýhodnějším místem pro přechod jsou brody až do hloubky 1,5 m. Sovětské jednotky na takových brodech natahovaly lana nebo spojená prkna jako oporu brodícím se. Přes takové brody byla přetahována lany děla i auta (utěsněná vaselinou a s odmontovanými akumulátory).

Bylo by možné vyjmenovat dlouhou řadu vlastností, které by měla mít pro nás výhodná přeprava. Nesmíme však zapomenout, že taková místa pozná i nepřítel a že na nich soustředí své palby a bude je zvýšenou měrou střežit.

Sovětské jednotky často útočily přes řeku na místech terénně nevýhodných. Byla to však místa, kde obrana nepřítele byla nejslabší a kde nepřítel útok nečekal a byl jím překvapen. Takové příklady známe z přechodu Dněpru v prostoru Kaménky, Děсны v prostoru Novgorodu Severského, nebo z přechodu řeky Vilnaja u osady Levšino-Michajlovka. Tam sovětský velitelé správně podřídili požadavky terénních výhod požadavkům překvapení nepřítele a možnosti zaútočit na jeho nejslabší místo.

V těchto případech bylo dosaženo podstatných taktických úspěchů proto, že moment překvapení daleko vyvážil obtíže způsobené volbou terénně nevýhodného prostoru pro násilný přechod.

Volba doby útoku s násilným přechodem řeky

Volba doby k provedení násilného přechodu závisí

- na vzdušné situaci,
- na poměru sil,
- na rázu nepřátelské obrany,
- na pohotovosti přepravních prostředků a
- na druhu prováděného násilného přechodu.

Vzhledem k tomu, že vojska jsou při násilném přechodu vydána zvýšenou měrou účinkům nepřátelských palb, je výhodné přepravovat hlavní síly v noci.

Důležitou otázkou je, zda provedeme násilný přechod po dělostřelecké přípravě nebo bez ní. Tu mají hlavní význam moment překvapení a místní podmínky. Při násilném přechodu z chodu bude někdy možno podniknout útok bez dělostřelecké přípravy. Při plánovaném násilném přechodu bude dělostřelecká příprava pravidlem.

Má-li nepřítel značnou převahu ve vzduchu nebo je-li jeho přední okraj vzdálen od břehu a má-li na něm jen zajišťovací prvky, bude často výhodné provést noční útok. Při tom však nesmíme zapomenout, že se za noci útok rozvíjí jen velmi těžce a že cíl nočního útoku může být jen omezený.

Dobu před svítáním mohou pro útok s výhodou zvolit předsunuté oddíly, které dosáhnou tím překvapení, a zajištění přepravy hlavních sil na předmostí mohou provádět již za světla.

V některých případech při výhodném směru větru a vhodných podmínkách, lze při denním násilném přechodu vodního toku s výhodou využít umělého dýmu k vytvoření dýmové clony v ohybech vodních toků na křídle přeprav nebo k zadýmování druhého břehu a oslepení pozorovatelů ať již plouvícími dýmovnicemi nebo dýmovým střelivem.

Organisace průzkumu

Výsledky průzkumů všech druhů mají pro úspěch násilného přechodu zásadní význam.

Kromě průzkumných oddílů, o kterých bylo již mluveno, je povinností štábů všech druhů vojsk organisovat a provádět průzkumy všech druhů již za přibližování k řece a po jejím dosažení.

Aby nebylo předem prozrazeno místo přechodu, je nutno organisovat průzkum na široké frontě.

Předmětem průzkumu je

- řeka a její vlastnosti,
- terén na obou březích posuzovaný s hlediska obrany nepřítele a s hlediska našeho přístupu k řece,
- systém obrany nepřítele,
- možnosti podpory vlastního útoku.

Prostředky průzkumu jsou

- letectvo a agenturní průzkum,
- partyzáni a civilní obyvatelstvo,
- průzkumné oddíly,
- studium map a leteckých snímků,
- vlastní pozorování,
- malé skupinky průzkumníků vyslané k ověření zpráv získaných s nepřátelského břehu,
- velitelský průzkum,
- speciální průzkumy druhů vojsk a
- bojový průzkum.

Letectvo a agenturní průzkum

dodává již z velké hloubky za nepřátelskou frontou letecké snímky a zprávy o činnosti nepřítele na řece, o stavu budování a obsazování obrany, o činnosti ustupujících vojsk a o eventuálním přísunu nepřátelských záloh z hloubky.

Partyzáni a civilní obyvatelstvo

Partyzáni, jejichž činnost je řízena vlastním velitelstvím, mohou kromě zpráv z hloubky s úspěchem splnit úkol obsazení a udržení přeprav v týlu nepřítele.

Výsledkem civilního obyvatelstva (po případě přibráním jich jako průvodců) můžeme získat cenné zprávy o řece a o krytých přístupech k ní, stejně jako o místech brodů a p.

Průzkumné oddíly (viz str. 37.)

Studium map a leteckých snímků

Studium map a leteckých snímků nám dovolí již ve velké vzdálenosti od řeky získat o řece povšechné zprávy, zhruba posoudit podmínky a možnosti násilného přechodu a podle toho usměrnit další průzkum.

Vlastní pozorování

je nejcenějším zdrojem zpráv. Je proto základní povinností každého příslušníka jednotky počínaje obsluhou zbraně umístěné na vlastním břehu a konče všemi stupni štábů. Pozorování musí být soustavné.

Malé skupinky průzkumníků

Zkušenosti sovětských jednotek z Veliké vlastenecké války nám říkají, že není vždycky výhodné provádět průzkum nepřátelské obrany bojem s přepravou skupiny na nepřátelský břeh. Tato akce je totiž vždy spojena s většími ztrátami lidí a kromě toho upozorní nepřítele na místa přechodu. Nejsilnější zbraní při násilném přechodu řeky zůstává vždy překvapení, a proto je mnohdy výhodnější vybudovat na vlastním břehu kryté pozorovatelný a odtud studovat nepřátelskou obranu a jen k ověření získaných zpráv vyslat na nepřátelský břeh jen malé skupinky průzkumníků k ověření zpráv.

Velitelský průzkum

Velitelský průzkum organizuje štáb jednotky ihned po dosažení řeky. Podkladem pro pro něj je řešení velitele na mapě. Velitelský průzkum má na zřeteli zejména tyto otázky:

- systém nepřátelské obrany na druhém břehu,
- místa přeprav pro podřízené jednotky, přepravy nadřízené jednotky,
- terén na protilehlém i vlastním břehu,
- určení (nebo je-li již nařízeno, upřesnění) předmostí, kterého se má zmocnit první sled,
- předpokládané rozvinutí útoku na druhém břehu,
- součinnost druhů vojsk a podpora čelního sledu,
- prostory palebných postavení dělostřelectva,
- prostory soustředění, vyčkávací a výchozí prostory,
- přísunové cesty k řece,
- velitelskou pozorovatelnou.

Po ukončení velitelského průzkumu vydá velitel své rozhodnutí jako v normálním útočném boji.

Speciální průzkumy,

zejména ženijní, dělostřelecký, tankový a chemický, mají pak za úkol zjistit všechny speciální podmínky pro zabezpečení útoku po stránkách jednotlivých druhů vojsk a jejich úkolů.

Průzkum bojem

Jsou-li pro průzkum bojem výhodné podmínky, provádějí ho jednotky v síle roty až zesíleného praporu, zpravidla v noci s překvapením.

Průzkum bojem musí být tak připraven a zabezpečen, aby podaří-li se mu vniknout do obranného postavení nepřítele, měl všechny podmínky k tomu dobytý terén udržet a splnit úkol předpokládaný pro výsadečkový sled, kterého pak není třeba.

Úspěchu průzkumu bojem musí velitelé všech stupňů neprodleně využít, i když ho bylo dosaženo na směru, kde nebyl předpokládán.

Průzkum bojem musí být s vlastního břehu zabezpečen hlavně dělostřelecky ochrannými palbami před boky průlomu a na bocích průlomu.

Práce štábu v plánování násilného přechodu vodního toku

Rozsah práce štábu v plánování násilného přechodu závisí na délce přípravného údobí. Na způsobu provedení násilného přechodu vodního toku závisí i to, který stupeň štábu přechod plánuje.

Jde-li o násilný přechod řeky z chodu, může být plánován pouhým bojovým rozkazem velitele divise.

Při plánovaném násilném přechodu řeky plánuje ho štáb armády nebo sboru zpravidla jen v hrubých rysech. Detailní plánování provádějí pak štáby divisi a pluků.

Po řešení velitele na mapě zpracuje štáb:

Plán průzkumu

Do plánu průzkumu zahrne štáb postupně všechny druhy průzkumů, sestavu průzkumných oddílů nebo skupinek, jejich úkoly, dobu provedení a čas a místo k dodání hlášení.

Po velitelském průzkumu a rozhodnutí velitele v terénu zpracuje štáb tyto základní bojové dokumenty:

- bojový rozkaz,
- plánovou tabulku přepravy a
- plánovou tabulku boje.

Bojový rozkaz

Bojový rozkaz je v podstatě stejný jako při normálním útoku s tím rozdílem, že jednotkám v jednotlivých bodech stanoví:

- přípravu na vlastní břehu (úseky přepravy, přepraviště, výchozí čáry atd.),
- úkoly na protilehlém břehu,
- předmostí k zabezpečení přepravy hlavních sil a opatření k jeho zabezpečení,
- sestavu přepravovaných jednotek a způsob přepravy,
- složení prvního sledu a způsob jeho přepravy,
- organizaci dělostřelecké a letecké přípravy a podpory s vlastního břehu,
- organizaci součinnosti přepravovaných jednotek,
- způsob přepravy hlavních sil (zejména dělostřelectva a tanků),
- opatření k zastírání a klamání nepřítele,
- organizaci spojení za přepravy a na protilehlém břehu,
- bojové zajištění.

Plánová tabulka přepravy

Plánová tabulka přepravy je základním dokumentem štábu pro plánování přepravy. Zpracuje se na základě bojového rozkazu a zpravidla se k ní přikládá náčrt přeprav.

Obsah plánové tabulky přepravy udává Polní řád v čl. 356 a její možné vzory příslušná příručka pro důstojníky.

V podstatě je plánová tabulka přepravy tabulkou, která po technické stránce časově, prostorově a podle způsobů přepravy podrobně organizuje postupnou přepravu celé jednotky.

Podřízeným jednotkám se vydávají jen potřebné výpisy. Podpisuje ji náčelník štábu s ženijním náčelníkem a schvaluje příslušný velitel.

Plánová tabulka boje

Zpracovává se na podkladě vypracované plánové tabulky přeprav po provedení organizace součinnosti v terénu. Zpravidla se zpracovává jen po dobytí předmostí podrobně — pro další postup jen v hrubých rysech pro informaci a usměrnění velitelů.

Plánová tabulka boje pro násilný přechod vodního toku se nijak neliší od běžné plánové tabulky boje za normálního útoku.

Je zpracována podle jednotlivých údobí násilného přechodu a v podstatě stanoví úkoly jednotlivých sledů a druhů vojsk v jednotlivých údobích útoku.

Organisace velení a spojení za přepravy

Otázka velení a spojení za násilného přechodu vodního toku je jednou ze základních otázek úspěchu.

Kromě normální velitelské sítě je organizována zvláštní síť k řízení přepravy, která spojuje navzájem jednotlivá stanoviště velitelů přepravy s přepravišti, s výchozími a vyčkávacími prostory a s prostory soustředění. Prostředky k zřízení této sítě přiděluje představený velitel.

Do zvlášť důležitých úseků přepravy, kde je zamýšlena postupná přeprava několika vyšších jednotek, vysílají se styční důstojníci nadřízeného velitelství.

Velitelé sborů, divísí a pluků sledují průběh přepravy z pozorovatelů, odkud řídí přepravu a boj jednotek na protilehlém břehu do té doby, než se za jednotkami přemístí.

Velitelé pluků se zpravidla přemísťují s druhým koloběhem prvního sledu. Velitelé divísí po přepravě prvního sledu. Velitel při přepravě ponechá na vlastním břehu určeného zástupce, který řídí další přepravu. Ten po ukončení přepravy vlastní jednotky odevzdá spojení a úsek přepravy veliteli následující přepravující se jednotky, který je povinen se včas k němu dostavit a úsek převzít.

Spojení za přepravy se uskutečňuje z počátku radiem, optickými signály a pohyblivými pojítky (čluny). S prvním sledem se přemísťuje i spojovací jednotka s prostředky, která do doby přepravy velitele musí zřídit na odlehlém břehu předsunutou podací stanicí. Po zajištění předmostí se spojení zesiluje a zdokonaluje. Velitelské stanoviště zřízené na protilehlém břehu musí být spojena s původními velitelskými stanovišti.

III. Zaujetí výchozí sestavy k násilnému přechodu vodního toku

Způsob zaujetí výchozí sestavy závisí na předchozí činnosti vlastních vojsk.

Předchází-li před násilným přechodem přibližování k řece, zaujímají vojska sestavu pro přechod již za přibližování pod ochranou předsunutých oddílů nebo předvojů. V takovém případě dojdou na přílehlý břeh jen tyto předsunuté jednotky (předvoje), které zabezpečí zaujetí učeně sestavy jednotky do hloubky.

Předchází-li před násilným přechodem dotyk s nepřítelem na břehu řeky, dochází zpravidla před provedením násilného přechodu k přeskupení jednotek. Přeskupení a vystřídání

jednotek provádí se podle platných zásad tak, aby bylo ukončeno nejméně 24 hodin před zahájením násilného přechodu.

Jednotky před vystřídáním provádějí veškeré potřebné průzkumy a ženijní práce k přípravě přepravy a její výsledky odevzdávají střídající jednotce.

Nové jednotky, které v tomto údobí přicházejí do úseku přepravy, shromažďují se v prostorech vzdálených 20 až 30 km od fronty a seznamují se tam s přepravními prostředky, jejich obsluhou a provádějí (zásadně v noci) potřebné nácviky.

Divise prvního sledu se umísťují ve vyčkávacích prostorech nejpozději 24 hodin před zahájením útoku. Výchozí prostory zaujímají několik hodin před hodinou H (přesuny jen v noci).

Divise druhého sledu se umísťují mimo dosah nepřátelské dělostřelecké palby (7 až 12 km).

Jednotky, které zaujaly obranu na vlastním břehu, přepravují se jako poslední.

Hlavní síly umístěné ve vyčkávacích prostorech vydělí ze svého středu rozkazem určené jednotky pro podporu boje 1. sledu z vlastního břehu. Tyto jednotky zaujímají připravená palebná postavení v noci před zahájením útoku.

IV. Provedení násilného přechodu vodního toku

1. Plavidlový výsadek

Násilný přechod vodního toku zahajuje zpravidla plavidlový výsadek.

Plavidlový výsadek není však při násilném přechodu pravidlem. Provádí-li se násilný přechod s překvapením nebo v noci, přejímá zpravidla jeho úkol první koloběh prvního sledu.

Plavidlový výsadek se přepravuje přes řeku jedním koloběhem. Předchází-li před útokem dělostřelecká příprava, zahajuje přepravu tak, aby dělostřelecké přípravy využil k přepravě — tato možnost ovšem závisí na šířce řeky a na vzdálenosti předního okraje nepřátelské obrany od břehu.

Složení plavidlového výsadku

Plavidlový výsadek je složen z pěších jednotek (nejlépe samopalníků), které podle sovětských zkušeností jsou kromě svých posilových prostředků (kulomety a 82mm minomety) posíleny lehkými protitankovými zbraněmi a ženisty k vytvoření průchodů v nepřátelských zátarasech. S výsadkem se současně přepravují předsunutí dělostřelečtí pozorovatelé, průzkumné orgány a spojaři pro organizaci spojení s vlastním břehem.

Síla plavidlového výsadku

Síla plavidlového výsadku je různá a závisí na síle nepřátelské obrany, na šířce řeky, na množství přepravních prostředků a na úkolu na protilehlém břehu. Sovětské příklady nám ukazují, že na př. při přechodu Děsny (110 m) v prostoru Komaň r. 1943 měl výsadek sled asi 40 mužů, kdežto při přechodu Dněpru (2 km) měl 700 mužů. V průměru můžeme počítat se silou do praporu.

Úkol výsadku

Úkolem výsadku je

- umlčet a zničit palebné zdroje nepřítele na břehu a v jeho nejbližším okolí,
- zřítit průchody v nepřátelských zátarasech a
- zmocnit se předmostí tak hlubokého, aby nepřítel nemohl postřelovat přepravy z kulometů (tedy několik set metrů).

Úkol plavidlového výsadku musí být jasný a naprosto jednoduchý. Na protilehlém

břehu nelze počítat s žádným složitým manévrem. Tento úkol musí být již na vlastním břehu podrobně znám velitelům všech stupňů.

Na úspěchu výsadku zpravidla závisí úspěch celého útoku. Pro úspěch plavidlového výsadku má velký význam moment překvapení a rozhodnost každého jednotlivce.

Útok výsadku musí být silně podporován letectvem a dělostřelectvem s vlastního břehu. Této podpory se zúčastní všechny zbraně jednotek, které jsou na vlastním břehu v obraně. Dělostřelectvo podporuje útok výsadku podle možností hlavně přímou střelbou. Proto podle zkušeností umísťovaly sovětské jednotky praporní, plukovní a většinu divisi dělostřelectva pro přímou střelbu na vlastním břehu. Ku př. při přechodu Dněpru jižně od Lojeva bylo na 1 km přepravy použito 8 děl pro přímou střelbu. Stejným způsobem podporují útok tanky a samohybná děla, která využívají možnosti jízdy podél vlastního břehu ke změně palebných postavení.

Jakmile dojde k boji, rámuje dělostřelectvo prostor boje a podle jeho postupu prodlužuje palbu. Děla pro přímou palbu ničí palebné prostředky nepřítele, letectvo a určená část dělostřelectva bojuje s nepřátelskými bateriemi. Jednotlivé vysazené skupinky rázně útočí vpřed a okamžitě reagují na situace, které se v tomto údobí útoku vyvíjí velmi dynamicky. Tu rozhoduje iniciativa velitelů nejmenších jednotek. Velitel sledu může velení soustředit zpravidla až po určité době, kdy si ihned vytvoří zálohu. Je třeba počítat s tím, že nepřítel použije všech dosažitelných prostředků k tomu, aby likvidoval výsadek. K tomu se výborně hodí tanky. Je tedy organizace protitankové obrany na dosažené čáře jedním z prvních a základních úkolů vysazené jednotky. Proto mnoho závisí na vybavení výsadku protitankovými prostředky.

2. První sled

Ihned za plavidlovým výsadkem následuje přeprava prvního sledu. První sled se přepravuje přes řeku v několika koloběžích.

Složení prvního sledu

Složení prvního sledu musí odpovídat úkolu. Vzhledem k tomu, že první sled musí zabezpečit předmostí dostatečně velké pro rozvinutí útoku hlavních sil, musí jeho síla být taková, aby měl potřebnou útočnou převahu nad prvním obranným sledem nepřítele. Pro divisi bývají určovány do prvního sledu 2 až 4 prapory, zesílené lehkými tanky, samohybnými děly, plukovním dělostřelectvem, protitankovými zbraněmi, ženisty, dělostřelectvými pozorovateli a spojaři.

První sled se přepravuje v jednotlivých koloběžích jako výsadek na člunech (po případech po útokových lávkách), těžké zbraně na pontonech a soulodích. Při přepravě bývaly v sestavě sovětských jednotek v prvním sledu vory s těžkými kulomety připravenými k palbě. Protitankové prostředky byly přepravovány zpravidla na křídlech tak, aby ihned po vysazení mohly zajišťovat boky jednotky.

Úkol prvního sledu

Úkolem prvního sledu zpravidla je

- pod ochranou výsadkového sledu (nebo svého prvního koloběhu) a za podpory s vlastního břehu přepravit se přes řeku,
- prolomit přední okraj nepřátelské obrany,
- zmocnit se určeného předmostí a zajistit je proti protiútokům, zejména tanků,
- vyslat průzkum a
- zabezpečit přepravu dalších sledů (hlavních sil).

První sled je s vlastního břehu podporován dělostřelectvem, které chrání jeho boky, prodlužuje palbu před útočící jednotky podle jejich postupu a vede boj s nepřátelskými bateriemi. Letectvo ničí nepřátelské baterie, podporuje útok prvního sledu sleduje přísun

nepřátelských záloh, napadá je a ničí je. Hlavní pozornost věnuje nepřátelským tankům.

Jednotky po přepravě zaujímají ihned východiště útoku na čáře dosažené výsadkem a za podpory vlastních tanků a přepraveného vlastního dělostřelectva vyrazí z východiště po praporech k útoku bez ohledu a čekání na sousedy.

Dělostřelectvo přepravované s prvním sledem je podržováno veliteli sledu. Přepravené tanky a samohybná děla jednak podporují útok, jednak pomáhají udržet dobytý terén.

Při materiálním zabezpečení prvního sledu je nutno počítat s tím, že jednotky budou třeba bojovat osamoceny i delší dobu.

Proto vybavovali sovětské velitelé první sledy 1½ až 2 palebnými průměry střeliva, velkým počtem ručních granátů a 2 až 3 nouzovými dávkami potravin. Naopak tyto jednotky nechávaly na vlastním břehu všechno, co nepotřebovaly a co by je zbytečně zatěžovalo.

Hloubka úkolu prvního sledu je omezena čarou nepřátelských dělostřeleckých pozorovatelů. Podle sovětských zkušeností byla hloubka úkolu prvního sledu 1,5 až 2 km.

Po dosažení tohoto předmostí organizují jednotky ihned protitankovou obranu a obranu proti nepřátelským protiútokům.

3. Hlavní síly

Hlavní síly je nutno začít přepravovat neprodleně po přepravě prvního sledu. Je proto výhodné organizovat násilný přechod tak, aby přeprava hlavních sil mohla být prováděna v noci. Hlavní síly se přepravují organickými přepravními prostředky v jednotlivých kolo-
běžích a po mostech zatím postavených v předem stanoveném pořadí.

Jednotky hlavních sil přepravené na druhý břeh zaujímají podle předem vypracova-
ného plánu útoku východiště útoku, vysílají vpřed průzkumy a bojová zajištění.

Hlavní síly divisi prvního sledu zpravidla nečekají na stavbu mostů a přepravují se sou-
lodími ihned za prvním sledem.

Přepařoviště nadřazených jednotek (sborů a armády) se zřizují v úsecích přepravy divisi
a ty jich mohou z počátku používat.

Armáda staví zpravidla 1 až 2 mosty a několik soulodí. Vzhledem k tankům v pěších
divisích je třeba počítat dnes s přepravními prostředky nad 30 tun. (Tank T 34 váží 32 t).

Podle sovětských zkušeností býval divisím prvního sledu určen bližší úkol do-
hloubky 3 až 5 km, tedy hloubka do které mohla divise plnit svůj úkol beze změny sestavy.
Bližší úkol sboru (tedy další úkol divise) byl někdy určen až do hloubky 15 až 20 km.

Dynamika a zvláštnost násilného přechodu vodního toku způsobuje, že se úkoly jed-
notlivých sledů na druhém břehu často navzájem prolínají. Následující sledy jsou situací
často přinuceny poskytovat pomoc v boji slabším předcházejícím sledům. Podle okolností
může první sled zahájit i boj o rozšíření předmostí, aniž čeká na rozvinutí hlavních sil di-
vise. To všechno závisí na odolnosti obrany nepřítele, na průběhu boje a jeho situacích. Zá-
sadou je neprodleně využít každého sebemenšího úspěchu k rozšíření předmostí.

V. Použití jednotlivých druhů vojsk k násilnému přechodu řeky

1. Dělostřelectvo

Použití dělostřelectva a jeho význam pro úspěch násilného přechodu vodního toku
jsou v podstatě stejné jako za normálního útočného boje. Zvláštnost jeho použití záleží
v tom, že v první fázi útoku používáme zvýšenou měrou děl pro přímou střelbu a že dělo-
střelectvo boj, který je z počátku prostorově značně omezený, musí svými palbami nejen
podporovat, ale i chránit v bocích a izolovat.

Velení dělostřelectvu na dobytém břehu je z počátku značně decentralisováno.

První základní otázkou při násilném přechodu je vždy rozhodnutí, zda útok bude pro-

veden po dělostřelecké přípravě nebo bez ní. Dělostřelecká příprava bude pravidlem u plánovaného násilného přechodu a při přechodech v dne pod palbou nepřítele. Útok bez dělostřelecké přípravy použijeme tehdy, budeme-li chtít využít momentu překvapení a budeme-li pro to mít výhodné podmínky (v noci, za svítání a p.).

Dělostřelecké přípravy se zúčastní veškeré dělostřelectvo kromě toho, které je přepravováno s prvním sledem.

Pro úspěch násilného přechodu řeky má zásadní význam použití protitankového dělostřelectva. Proto je organizace protitankové obrany jedním z nejdůležitějších úkolů jednotek přepravených na nepřátelský břeh. Dostatečný počet protitankových zbraní nesmí chybět v žádném z vysazených sledů jednotky.

Protiletadlové dělostřelectvo chrání přepravy a prostory soustředění vyšších jednotek před zásahem nepřátelského letectva.

Dělostřelectvo se přepravuje na pontonech, soulodích a po mostech podle úkolů jednotek. Přeprava dělostřelectva musí být prováděna tak, aby byla zabezpečena kontinuita dělostřelecké podpory útoku. Většina dělostřelectva stále musí být pohotova podporovat boj.

2. Letectvo

Letectvo za násilného přechodu vodního toku plní v podstatě stejné úkoly jako za normálního útočného boje. Jsou to

- boj s nepřátelským letectvem. Je nutné organisovat použití letectva tak, aby v prostoru prováděného násilného přechodu byla získána letecká převaha nad nepřítelem,
- účastní se dělostřelecké přípravy a doplňuje ji podle zásad běžných v útočném boji,
- vede boj s nepřátelskými bateriemi,
- zajišťuje přepravy bitevním a stíhacím letectvem,
- podporuje útok jednotek na protilehlém břehu,
- stráží a napadá nepřátelské zálohy a zabraňuje jim v protiútocích,
- provádí hluboký průzkum v týlu nepřítele.

Letectvo je centrálně řízeno armádou. Podřízené jednotky dostávají k dispozici vzlety. Je třeba, aby průzkumné letouny těsně pracovaly s předsunutými oddíly.

3. Tankové a mechanisované vojsko

Tankové a hlavně mechanisované jednotky mohou v údobí pronásledování nepřítele k řece plnit úkoly předsunutých oddílů.

Použití tanků a samohybných děl v prvním údobí násilného přechodu závisí hlavně na možnostech přeprav. Tanky mohou, je-li pevné dno s výhodou použít brodů do hloubky 1,60 m a po zvláštní úpravě až do 2,20 m. Mohou-li tanky přejít řeku současně s prvním sledem pěchoty, podporuje část jich přepravená pod ochranou paleb s vlastního břehu a letectva ihned první sled pěchoty a hájí s ním dobytý terén.

K hromadnému použití tanků dochází zpravidla až při vyražení k útoku z předmostí. Jinak může být jednotlivých tanků nebo menších jednotek použito ihned po přepravě k zesílení obrany a proti nepřátelským protiútokům.

Sovětské jednotky při přechodu řeky Svir na Karelské šíji použily s úspěchem obojživelných tanků, které se pod ochranou těžkých samohybných děl střelejších s vlastního břehu přímou palbou přepravily ihned za údernými skupinami pěchoty.

Tyto úderné oddíly pěchoty byly přepraveny na obojživelných autech. Moderní technika se v této operaci plně osvědčila.

Tato operace byla provedena v úseku, kde řeka byla široká 240 až 380 m a hluboká 2 až 14 m. Přední okraj nepřátelské obrany byl vzdálen 50 až 100 m od břehu, měl 2 až 3 zákopové pásy. Na 1 kilometru finské fronty bylo 5 až 8 polních děl, 2 až 4 protitanková děla, 5 až 7 pevnůstek a na běžný metr fronty připadaly 2 až 3 protitankové miny.

Příprava jednotek k násilnému přechodu trvala pět dnů. Poněvadž nepřítel měl znač-

nou převahu pozorování, byly vykopány široké a hluboké spojovací zákopy, jimiž byla k břehu přepravována děla a vše ostatní k přepravě potřebné. Pro polní a samohybná děla určená k přímé střelbě byla upravena zvláštní palebná postavení.

V této akci měla veliký význam samohybná děla, která zaujala palebná postavení u samého břehu řeky a přímou střelbou ničila nepřátelské opěrné body. Těžká samohybná děla zabezpečila svou palbou přepravu obojživelných tanků a aut, stejně jako útok prvního sledu.

Veliká vlastenecká válka nám dala dostatek příkladů, kdy do předsunutých oddílů bylo použito s úspěchem tanků zesílených výsadkem pěchoty a dělostřelectvem. Tam, kde se podařilo tomuto předsunutému oddílu zmocnit se přeprav v týlu nepřitele, tam kruhovou obranou na přepravách bránil předsunutý oddíl přepravy do příchodu vlastních vojsk. V takovém případě bylo tanků a samohybných děl používáno v léčkách a jako zálohy k protiútokům. Přitom část tanků zesilovala obranu pěchoty.

4. Ženíjní vojsko

Ženíjní vojsko má v přípravách a v provedení násilného přechodu vodního toku rozhodující úlohu. Jsou to právě ženisté, kteří počínaje průzkumem a konče útokem hlavních sil na nepřátelském břehu, zabezpečují násilný přechod a jeho úspěch ve všech jeho údobích. Těžiště úkolů ženíjního vojska leží ve vlastním technickém provedení přepravy, kterou ženíjní vojsko po technické stránce řídí. Je přirozené, že čím je jednotka lépe vybavena moderní vojenskou technikou pro přepravu vojsk, tím je úkol ženíjního vojska snadnější, ovšem za předpokladu, že jednotky jsou dobře vycvičeny a dokonale ovládají moderní techniku. V případech, a to zejména při násilném přechodu vodního toku z chodu, kdy vybavení technikou nebude v mnohých případech ihned po ruce, má rozhodující úlohu iniciativa, vynalézavost a obětavost ženíjních vojsk. Sovětští ženisté si po této stránce získali nehynoucí slávu a jsou našim ženistům vzorem.

V údobí příprav násilného přechodu plní ženíjní vojsko tyto hlavní úkoly:

- provádí ženíjní průzkum řeky, obrany nepřitele a terénu,
- shromažďuje přepravní prostředky a cvičí vojska v jejich používání,
- upravuje příchody k řece, přepraviště a velitelská stanoviště,
- organizuje a řídí maskovací práce,
- řídí veškeré práce na úpravě terénu na vlastním břehu,
- organizuje a vybavuje ženíjní jednotky vysílané s jednotlivými sledy přepravujících se jednotek,
- odstraňuje překážky na vlastním břehu.

Při provádění násilného přechodu

- řídí přepravu vojsk přes řeku,
- organizuje a provádí stavbu a použití jednotlivých druhů přepravních prostředků,
- odtarasuje zátarasy na nepřátelském břehu,
- zabezpečuje útok vysazených jednotek po stránce ženíjní a jejich obranu proti protiútokům, zejména tanků.

Množství, důležitost a rozmanitost úkolů, které plní ženíjní vojsko při násilném přechodu vodního toku, dělá z něho příkladnou ukázkou důležitosti ženíjního vojska vůbec. Úspěch násilného přechodu vodního toku, tolik závislý na úspěchu a rychlosti přeprav, stává se otázkou cti zasazených ženíjních jednotek. Veliká vlastenecká válka nám skýtá nepřehledné množství příkladů tichého, nenáročného a často nepozorovaného hrdinství a obětavosti ženíjních jednotek.

5. Chemické vojsko

Úkol chemického vojska při násilném přechodu vodního toku záleží v podstatě

- v připravenosti k ochraně proti bojovým chemickým látkám a v provádění chemického průzkumu,
- v provádění nařízených zadýmování k usnadnění akce.

Sovětské jednotky používaly často a s velkým úspěchem dýmu při násilném přechodu vodního toku ve dne. Dýmem byly jednak oslepuvány pozorovatelné nepříteli, jednak byl jím zakrýván vlastní pohyb, a to jak na řece samé, tak v hloubce. Úspěch použití dýmu závisí však mnoho na povětrnostních podmínkách a na důvtipu, s jakým ho velitel použije. Nesprávné použití dýmu nejen že operaci ztíží, ale může přivodit snadno i její neúspěch.

VI. Závěr

Úkolem této úvahy bylo vytknout charakteristické rysy násilného přechodu vodního toku a způsobu jeho provedení tak, jak se nám jeví ve zkušenostech Sovětské armády z Veliké vlastenecké války a v zásadách našich předpisů.

Vítězné bitvy sovětských armád od Volhy k Odře nám ukázaly, že bylo vlastně málo ofensivních akcí v operačním měřítku, které by nebyly spojeny s útokem přes vodní překážku. To je důsledek geografických podmínek válčišť. Nám stačí pohled na mapu střední Evropy, aby nám potvrdil důležitost ovládnutí taktiky a techniky násilného přechodu vodních toků velitelským sborem a jednotkami.

Výslednou zkušeností z Veliké vlastenecké války je skutečnost, že vodní toky i nadále zůstaly vážnou překážkou postupu vojsk, s níž je třeba počítat v přípravách operací a kterou je třeba umět připravit a provést.

Další zásadou vyplývající ze zkušeností sovětských jednotek je to, že hlavním způsobem násilného přechodu vodních toků zůstává násilný přechod vodního toku z chodu a že je povinností velitelů všech stupňů o tento způsob přechodu se vždy pokusit a počítat s ním.

Bylo by však mylné se domnívat, že vzhledem ke skvělým úspěchům sovětských jednotek v provádění násilných přechodů vodních toků z chodu, provedených často improvizovanými prostředky, je možno podceňovat důležitost a význam vybavení jednotek moderní technikou pro přepravu přes vodní překážky. Moderní armáda v době mohutného rozvoje motorisace a mechanisace potřebuje přirozeně i moderní techniku k přepravě přes vodní překážky. Sovětská armáda již ve válce s Finskem a později za Veliké vlastenecké války používala při násilných přechodech vodních toků nejmodernější techniky, jako obojživelných tanků, aut, různých motorových člunů a pontonů, rychlostavných souprav lávek a mostů a p. Tam, kde těchto prostředků při násilném přechodu vodních toků z chodu použito nebylo, stalo se tak namnoze proto, že úspěchy sovětských jednotek byly tak rychlé a překvapující, že tyto prostředky nebyly právě k dispozici, a proto, že sovětský voják ve své odvaze a nenávisti k fašistům šel tak dravě vpřed za splněním úkolu, že se úspěch projevil často na těch místech, kde ani nebyl předpokládán, a kde proto jednotky nebyly těmito prostředky, kterých bude vždy málo, vybaveny.

Vývoj techniky tohoto druhu musí směřovat k tomu, aby co nejvíce byly technikou omezeny vlivy těch charakteristických vlastností násilného přechodu vodního toku, které této operaci činí obtížnou a složitou. Proto úkolem moderní techniky pro přepravu vojsk přes vodní překážku je zabezpečit rychlost a plynulost útoku přes řeku a umožnit plynulou součinnost všech druhů vojsk.

Naproti tomu výchova a výcvik vojsk nesmí vést — a tím se právě lišíme od kapitalistických armád — k bezmeznému přeceňování techniky uvažované bez vztahu člověka k ní. Ta armáda, která dovede vodní tok násilně přejít na improvizovaných prostředcích, ta tento úkol tím snadněji zvládne za pomoci moderní techniky. Ale gangsteři bojující jen za dolary, kdekoli a proti komukoli, ti nedokáží v čas potřeby a nutnosti stoupnout si po

krk do proudu řeky a vytvořit tak živé pilíře lávky pro své soudruhy a jejich zbraně — to však dokázal sovětský voják.

A v tomto směru je třeba vést výchovu a výcvik vojáků, máme-li se vyrovnat svému vzoru — Sovětské armádě.

Staré Suvorovovo heslo „těžko v učení — lehký v boji“ má tu plnou platnost. V našich velitelsko-štábních cvičeních a ve cvičeních s vojsky nesmějí chybět cvičení v násilném přechodu vodního toku. Bez znalosti tohoto druhu manévru není dobře možná útočná operace ve větším měřítku.

Použité prameny: Polní řád československé branné moci.

Přechod přes vodní překážky (příručka pro důstojníky).

Násilný přechod vodního toku sborem. Přednáška brig. gen. Resslera pro KVV.

Útok pěší divise s násilným přechodem vodního toku. Přednáška mjr. Kleskeně, VA, pořad. čís. 488.

Různé překlady sovětských autorů v časopisech.

Vojenské rozhledy, Bojová příprava, Tankista atd.

Vlastní poznámky.

DÔLEŽITÉ OTÁZKY DELOSTRELECKÉHO ZABEZPEČENIA ARMÁDNEJ ÚTOČNEJ OPERÁCIE

Pplk. del. Emil Šrank

V úvode poukážem krátko na hlavné zásady armádnej útočnej operácie a čo z nich vyplýva pre činnosť delostrelectva, ako aj na najdôležitejšie otázky delostreleckého zabezpečenia armádnej útočnej operácie, znalosť ktorých je potrebná dnes veliteľom (náčelníkom) a dôležitým funkcionárom štábov všetkých druhov vojsk (služieb) takticko-operačných jednotiek.

Armádna útočná operácia je zladený súhrn útočných bojov jednotiek v zostave armády, usmernený jedinou vôľou veliteľa armády, ktoré sa vzťahujú k určitému priestoru za určitý čas.

Dnešná armádna útočná operácia vyžaduje okrem jednotného zladenia a usmernenia ešte veľmi starostlivého a skrytého splánovania, a tiež zabezpečenia ľudskými a materiál-
nymi resursami, bez ktorých nie je možné viesť operáciu.

Hlavné charakteristické rysy dnešnej armádnej útočnej operácie sú:

- sústredenie síl a bojových prostriedkov na smere hlavného úderu;
- organizovanie útočnej operácie a spolupráce;
- rozmach útočnej operácie;
- utajenie príprav k útočnej operácii cieľom prekvapenia nepriateľa.

Smere hlavného úderu je určený direktívou (smernicami) veliteľa frontu a na jej základe urobeného rozhodnutia veliteľa armády, ktorý berie do úvahy terén výhodný pre organizovanie spolupráce medzi vojskami, najmä na začiatku útočnej operácie a pri dosiahnutí operačnej hĺbky nepriateľskej obrany vojskami. V každom prípade však terén nemusí byť rozhodujúcim činiteľom pre voľbu smeru hlavného úderu v armádnej útočnej operácii; hlavným činiteľom je rozhodnutie veliteľa frontu.

Pre armádu útočnú operáciu a jej delostrelecké zabezpečenie je treba sústrediť značné množstvo delostreleckých jednotiek všetkých stupňov, aby troj až desaťnásobná presila v delostrelectve dávala istotu pri prielome taktickej hĺbky nepriateľskej obrany a výdatnú podporu pechote a tankom v operačnej hĺbke.

Hlavným organizátorom armádnej útočnej operácie je veliteľ armády so svojim štábo, ktorý organizuje spoluprácu medzi všetkými druhmi vojsk v záujme pechoty a tankových (mechanizovaných) jednotiek. Veliteľ delostrelectva armády zladí činnosť delostrelectva armádnych sborov, armádnej delostreleckej skupiny a delostreleckých jednotiek podriadených armáde, armádnej protiletectvej skupiny, poprípade armádnej protitankovej zálohy a organizuje delostrelecký útok armády so svojim štábo.

Rozmach armádnej útočnej operácie závisí na mnohých činiteľoch, najmä na úlohe armády a na sile útočnej zostavy armády. Šírka pásma armádnej útočnej operácie pohybuje sa v medziach 25—40 km, z čoho pripadá na hlavný úder 10—15 km. Stredná hodnota hĺbky armádnej útočnej operácie je 70—150 km. Tempo armádnej útočnej operácie v stredných podmienkach pohybuje sa v taktickej hĺbke nepriateľskej obrany v medziach 10 až 15 km za deň, v operačnej hĺbke 15 až 25 km za deň, pričom rýchle jednotky môžu dosiahnuť tempa okolo 40 km za deň. V prevážnej väčšine prípadov vo Veľkej vlasteneckej vojne prešlo od začiatku útočnej armádnej operácie do jej konca 7—10 dní. Veliteľ delostrelectva armády a jeho štáb musia si dobre ujasniť rozmery armádnej útočnej operácie, pretože šírka pásma (hlavného úderu) bude ovplyvňovať hustotu delostrelectva, hĺbka a tempo operácie majú vliv na premiestňovanie bojovej zostavy delostrelectva a na jeho zásobovanie, najmä strelivom.

Prípravy armádnej útočnej operácie je treba bezpodmienečne utajiť pred nepriateľom a čo najdlhšie aj pred podriadenými, čo však nesmie ísť na úkor rýchlosti v prípravách. Delostrelectvo utajuje prípravy operácie maskovaním a prísnyim dodržaním paľby predoslým spôsobom. Aby sa neprezradily prípravy operácie zastreľovaním, riadi veliteľ delostrelectva armády a jeho štáb zastreľovanie osobitným plánem. Je treba veľmi starostlivo utajiť preskupovanie delostrelectva armády a prevádzať ho v noci.

Najdôležitejšie otázky delostreleckého zabezpečenia armádnej útočnej operácie rozoberané v článku sú tieto:

- potreba delostrelectva na 1 km frontu;
- sorkupenie a bojová zostava delostrelectva armády;
- organizovanie delostreleckého útoku armády;
- hlavné zásady delostreleckého zabezpečenia pri zasadení armádnej rýchlej skupiny;
- hlavné zásady protitankového zabezpečenia armádnej útočnej operácie;
- hlavné zásady protiletectkého zabezpečenia armádnej útočnej operácie;
- zabezpečenie delostrelectva armády strelivom.

Potreba delostrelectva na 1 km frontu

Potreba delostrelectva pre delostrelecké zabezpečenie armádnej útočnej operácie je priemerné množstvo diel a minometov rôznych druhov, ktorého je treba pre zabezpečenie prielomu nepriateľskej obrany. Potreba delostrelectva počíta sa obyčajne na 1 km frontu v pásme armádnej útočnej operácie a závisí od:

- stavu vybudovania nepriateľskej obrany a jej charakteru;
- nasýtenia nepriateľskej obrany živou silou a palebnými prostriedkami;
- terénu a povetnostných podmienok (členitosť, jakosť pôdy, výhody v pozorovaní, atď.);
- politicko-morálneho stavu vojsk;
- daného množstva streliva;
- množstva a druhu ostatných zbraní, ktoré zabezpečujú operáciu;
- nepriateľskej organizácie a spôsobov používania jednotlivých druhov zbraní nepriateľom v obrane.

Pri vedení armádnej útočnej operácie v stredných podmienkach terénu, povetnostných podmienok, pri dostatočnom zabezpečení delostreleckým strelivom a ostatným zbraňami, za predpokladu malých zmien v nepriateľskej organizácii a spôsoboch používania jednotlivých zbraní nepriateľom v obrane, zostávajú traja základní činitelia, ktorí určujú hlavné úlohy delostrelectva, to jest, stav vybudovania nepriateľskej obrany a jej charakter, nasýtenie obrany živou silou a palebnými prostriedkami a politicko-morálny stav vojsk.

Priemerné množstvo a druh delostrelectva na 1 km frontu armádnej útočnej operácie závisí tedy na priemernom množstve úloh (na 1 km frontu), ktoré stoja pred delostrelectvom v jednotlivých obdobiach delostreleckého útoku. Najväčší objem úloh pripadá na delostrelectvo počas delostreleckej prípravy a podpory útoku, a preto tieto dve obdobia vyžadujú značného množstva delostrelectva.

Potrebu delostrelectva na 1 km frontu pre zabezpečenie armádnej útočnej operácie je treba stanoviť osobitne pre každý konkrétny prípad podľa úloh, ktoré stoja pred delostrelectvom armády.

Delostrelectvo armády dostáva od veliteľa armády obyčajne všeobecné úlohy. Medzi hlavné všeobecné úlohy delostrelectva armády patrí:

- umlčovanie nepriateľského delostrelectva a minometov počas celej armádnej útočnej operácie;
- zlamanie nepriateľskej obrany borením stykov zákopov, palebných odolných krytov a iných dôležitejších opevnení;

- umlčanie, zničenie a porušenie nepriateľského protipechotného a protitankového palebného systému;
- porušenie nepriateľského velenia a zásobovania;
- vedenie protitankovej a protiletectvej obrany behom celej útočnej operácie.

Na základe týchto všeobecných úloh dá veliteľ delostrelectva armády so svojim štábom delostrelectvu konkrétne úlohy, to jest, také úlohy, ktoré sú vymedzené priestorove, časove a zabezpečené po materiálnej stránke.

Pri výpočte potreby delostrelectva je treba brať do úvahy tiež charakter nepriateľskej obrany, ktorá môže byť vybudovaná v zákopovom systéme, v systéme oporných bodov, alebo v kombinácii oboch uvedených systémov.

Ak vezmeme do úvahy stredne vybudovanú nepriateľskú obranu, priemerne nasýtenú živou silou a palebnými prostriedkami, s priemerným politicko-morálnym stavom vojsk a ostatné podmienky za blízke normálnym, je možné urobiť na základe úloh, ktoré stoja pred delostrelectvom armády, varianty výpočtu potreby delostrelectva na 1 km frontu.

Pri útoku na nepriateľskú obranu zákopového systému bude táto približná potreba delostrelectva na 1 km frontu:

- na umlčenia nepriateľských batérií a mimonetov pri priemernej jeden a pol násobnej prevahe je treba asi troch oddielov, to jest asi 36 hlavníc;
- na borenie rôznych opevnení asi 14 hlavníc zo zakrytých palebných postavení a asi 10 hlavníc na ničenie (umlčanie) cieľov mimo zákopov, čo nám dajú spolu asi dva oddiely, to jest, asi 24 hlavníc;
- na borenie, ničenie, poprípade umlčanie rôznych opevnení a palebných prostriedkov s obsluhami z odkrytých palebných postavení asi 20 hlavníc;
- na umlčanie, zničenie a narušenie nepriateľského protipechotného a protitankového palebného systému pre tri súvislé zákopy na 1 km frontu je treba asi 30 batérií, to jest, asi 120 hlavníc.

Na porušenie nepriateľského velenia (spojenia) a zásobovania v hlavnom obrannom postavení nepriateľa a bližšej hĺbke jeho obrany vykonáva sa súčasne s ničéním, borením a umlčovaním, preto tieto úlohy nepotrebujú osobitných delostreleckých jednotiek. Vo výnimočných prípadoch, ak sa vyskytnú takéto ciele v ďalšej hĺbke nepriateľskej obrany (dôležité komunikačné uzly, veliteľstvá, atď.), vytvorí sa osobitná podskupina ďalej činnosti (v armádnej delostreleckej skupine) pre riešenie týchto úloh. Vo väčšine prípadov a podľa možnosti pridávajú sa tieto ciele letectvu.

V uvedenej približnej potrebe delostrelectva na 1 km frontu môžu sa robiť rôzne kombinácie, ktoré závisia na konkrétnej štruktúre nepriateľskej obrany. Na príklad: nepriateľ má dostatočné množstvo cieľov mimo zákopov, umlčanie (zničenie) ktorých potrebuje okolo dvoch oddielov kalibru 122 mm a 152 mm, väčšina cieľov určených pre borenie dá sa vyriadiť delami pre priamu strelbu a zvyšok sa dá bojiť časťou jednotiek, ktoré zakončili palebný prepad pred obdobím borenia; v takomto prípade je výhodné 14 hlavníc určených na borenie pridať k 10 hlavniciam určeným pre ničenie (umlčanie) cieľov mimo zákopov a tak dostaneme potrebný počet hlavníc, asi dva oddiely pre umlčanie (zničenie) týchto cieľov.

Na umlčovanie nepriateľských záloh (plukovných a divízných) je výhodné použiť delostrelectva, ktoré nie je zamestnané alebo málo zamestnané v období borenia.

Zdvojený palebný val vyžaduje potreby asi 10 delostreleckých (minometných) oddielov na 1 km frontu, to jest, asi 120 hlavníc na 1 km frontu.

Pre delostrelecké zabezpečenie armádnej útočnej operácie na smere hlavného úderu a pri zákopovom systéme nepriateľskej obrany je treba asi 200 hlavníc na 1 km frontu.

Na smere pomocného úderu je obvyčajne hustota hlavníc na 1 km frontu značne menšia a v mnohých prípadoch dosahuje asi polovicu hlavníc na 1 km frontu pri srovnaní s množstvom na smere hlavného úderu.

Pri útoku ma nepriateľskú obranu vybudovanú v systéme oporných bodov bude táto približná potreba delostrelectva na 1 km frontu:

- na umlčanie asi 5 oporných bodov obsadených čatou (na každý počítame 12 hlavní, palebná možnosť ktorých rovná sa ploche oporného bodu čaty, to jest 4—6 ha) a na zabránenie manévru v spojovacích zákopech asi 24 hlavní; celkom tedy 84 hlavní;
- na ostatné ciele je potreba taká ako pri zákopovom systéme obrany, to jest asi 80 hlavní (s delami pre priamu strelbu).

Celkom na obranu vybudovanú v systéme oporných bodov je treba asi 160 hlavní na 1 km frontu.

Na obranu vybudovanú v kombinácii oboch uvedených systémov bude sa pohybovať potreba na 1 km frontu v medziach 160 až 200 hlavní.

Pri kalkulácii potreby delostreleckých protitankových prostriedkov je treba vychádzať z najviac nepriaznivého predpokladu za vedenia armádnej útočnej operácie, kedy môžu naraz protiútočiť dve nepriateľské obrnené jednotky (každá na 4 km fronte, asi o 90 tankoch na každom km vo dvoch sledoch) a pre odrazenie protiútoky je treba vyradiť z boja asi polovicu nepriateľských tankov, to jest, asi 45 tankov na 1 km.

Organické protitankové delostrelectvo peších práporov, plukov, tarasnice a delostrelectvo peších divízií môžu bezpečne vyradiť z boja viac ako 25 tankov na 1 km frontu, ďalších 20 tankov musí vyradiť z boja protitanková záloha armádneho sboru a armády.

Protitankové zabezpečenie armádnej útočnej operácie vyžaduje asi **25 protitankových diel** na 1 km smeru očakávaného protiútoky v zostave protitankových záloh vyšších jednotiek (divízií, sborov a armády).

Potrebu v protiletectve delostrelectve odôvodňujú požiadavky 2—3 hlavní na 1 km² a chránenie hĺbky útočnej zostavy armády na 5—6 km, čo dá pri hrubom prepočítaní asi 15 hlavní na 1 km frontu. Okrem toho je treba delostreleckých protiletectkových jednotiek na ochranu skladov, preprav, staníc a iných objektov podľa konkrétnej situácie.

Potreba v raketometoch odôvodňuje sa v každom prípade osobitne podľa cieľov. Stredné hodnoty potreby na smeru hlavného úderu pohybujú sa v medziach 6—10 raketometov na 1 km frontu.

Raketometry, protiletadlové delostrelectvo a tie jednotky protitankového delostrelectva, ktoré sa nezúčastňujú prvých dvoch období delostreleckého útoku, nepočítajú sa do potrebnej hustoty delostrelectva na 1 km frontu, avšak berú sa osobitne ako špeciálne druhy delostrelectva.

Niektoré podrobnosti a príklady z Veľkej vlasteneckej vojny týkajúce sa potreby delostrelectva na 1 km frontu boli uverejnené vo „Vojenskej mysli“ čís. 1 (Delostrelecké zabezpečenie útoku armádneho sboru na vybudované postavenie nepriateľa).

Z potrebnej hustoty hlavní (delostreleckých a minometov) na 1 km frontu a stavu organických delostreleckých a minometných jednotiek armády vyplýva množstvo delostreleckých posilových prostriedkov pre delostrelecké zabezpečenie armádnej útočnej operácie.

Podľa šírky pásma útočnej operácie, úloh delostrelectva a stavu organického delostrelectva a minometov je treba posilniť armádu pre útočnú operáciu množstvom delostrelectva, ktoré sa rovná hodnote dvoch až troch delostreleckých divízií, asi dvoch delostreleckých protitankových brigád a asi jednej protiletadlovej divízií. Uvedené delostrelecké posilové prostriedky majú byť na úplných stavoch.

Armáda dostáva posilové delostrelectvo zo zálohy hlavného veliteľstva, na úkor jednotiek, ktoré bránia pasívne úseky, pričom je treba vziať tiež do úvahy delostrelectvo a minometry vyšších jednotiek v druhých sledoch armádnych sborov a jednotiek v druhom slede armády.

Delostrelectvo zabezpečujúce armádu útočnú operáciu dosahuje najväčšej hustoty tesne pred začiatkom operácie a najväčšej palebnej sily za delostreleckej prípravy. Počas delostreleckej podpory útoku znižuje sa palebná sila delostrelectva, pretože sa začínajú premiestňovať praporené, plukovné delostrelectvo a niekedy aj časť plukovných delostreleckých skupín.

Po zakončení druhého obdobia delostreleckého útoku môže sa vrátiť časť posilového delostrelectva ku svojim jednotkám a asi $\frac{1}{3}$ organického delostrelectva armády a posilových jednotiek daných armáde na celú operáciu je v pohybe. Velitelia delostrelectva armádnych sborov pri zasadzovaní druhých sledov do boja a veliteľ delostrelectva armády pri zasadzovaní armádnej rýchlej skupiny a druhého sledu armády musia vytvoriť potrebnú hustotu delostrelectva pre zabezpečenie ich zasadenia.

Soskupenie delostrelectva armády

Pre delostrelecké zabezpečenie armádnej útočnej operácie má veľký význam soskupenie delostrelectva armády. Celkové rozdelenie delostrelectva podľa jeho bojových úloh nazýva sa taktickým soskupením delostrelectva.

Organické delostrelectvo armády s posilovými delostreleckými jednotkami tvorí delostrelecké skupiny na každom veliteľskom stupni počínajúc pešími plukmi, okrem špeciálnych druhov delostrelectva (protitankové, protiletadlové a raketometné).

Na veliteľskom stupni armády v útočnej operácii tvorí sa :

- armádna delostrelecká skupina;
- armádna protiletacká skupina;
- armádna protitanková záloha.

Ostatné delostrelectvo, ktoré obdržala armáda ako posilový prostriedok, rozdelí sa vyšším jednotkám (armádnym sborom) v zostave armády so zreteľom na približné soskupenie až na stupeň peších plukov, pretože inakšie nie je záruka, že delostrelectvo armády ako celok vytvorí potrebné množstvo dostatočne silných skupín, ktoré by spoľahlivo zabezpečili útočnú operáciu armády.

Armádna delostrelecká skupina je mohutným palebným prostriedkom v rukách veliteľa armády (veliteľa delostrelectva armády), aby mohol pomocou tohto prostriedku ovplyvňovať chod útočnej operácie, zvlášť na hlavnom smere úderu delostreleckou paľbou a vyhovieť požiadavkám podriadených jednotiek, ktoré nestačia v určitom období svojimi delostreleckými prostriedkami a vyžadujú odôvodnenú pomoc v paľbe.

Armádna delostrelecká skupina skladá sa obyčajne z armádnej delostreleckej brigády a z brigád zálohy hlavného veliteľstva; vo zvláštnych prípadoch môže sa prideliť armádnej delostreleckej skupine sborový pluk armádného sboru v druhom slede armády, a to obyčajne na plnenie úloh, ktoré nevyžadujú zmeny palebných postavení a premiestňovania po začiatku útoku pechoty a tankov. Ťažké delostrelectvo z pasívnych úsekov zaraďuje sa do armádnej delostreleckej skupiny vo zvláštnych prípadoch obyčajne vtedy, keď je nedostatok ťažkého delostrelectva s požadovaným dostreľom.

Do armádnej delostreleckej skupiny dávajú sa delostrelecké jednotky, ktoré majú dosnosť viac ako 15 km s dostatočnou váhou strely (viac ako 20 kg). Medzi tieto jednotky patria delostrelecké jednotky, ktoré majú vo výzbroji 122 mm kanóny, 152 mm kanónové húfnice, 152 mm kanóny a niekedy aj 210 mm kanóny. Pri nedostatku uvedeného materiálu môžu sa použiť ako náhrada 152 mm húfnice s dostreľom asi 15 km. Nie je účelné dávať do armádnej delostreleckej skupiny kanóny 105 mm kalibru a takýmto prípadom je treba sa podľa možnosti vyhýbať.

Pri kalkulácii palebnej sily armádnej delostreleckej skupiny pre zabezpečenie armádnej útočnej operácie v hĺbke nepriateľskej obrany je treba vychádzať z týchto hlavných zásad:

- pre armádne sbory v prvom slede armády na smere hlavného úderu je treba počítať s palebnou silou jednej delostreleckej brigády;
- v rukách veliteľa delostrelectva armády pre zabezpečenie zasadenia armádnej rýchlej skupiny do boja a druhého sledu armády je treba 1—2 delostreleckých brigád.

Stredná hodnota armádnej delostreleckej skupiny pre zabezpečenie armádnej útočnej operácie v hĺbke nepriateľskej obrany sú asi dve—tri delostrelecké brigády.

Pre prvé dve obdobia delostreleckého útoku je treba vychádzať pri kalkulácii palebnej sily armádnej delostreleckej skupiny z hlavných úloh, ktoré bude skupina plniť. Jednou z najdôležitejších úloh armádnej delostreleckej skupiny je protibatérijná činnosť.

Ak je hlavný úder armády na 10 km šírke frontu a chceme umlčať nepriateľské batérie ešte na 2 km po oboch stranách pri zistení asi $\frac{2}{3}$ všetkých nepriateľských batérií v tomto pásme, pričom armádna delostrelecká skupina bude umlčovať z nich asi 70% (30 % bude dané na umlčanie sborovým, poprípade divíznym skupinám), bude treba mať armádu delostreleckú skupinu asi o 40 batériách, aby sme dosiahli dvojnásobnej presily proti nepriateľským batériám. Toto množstvo batérií zodpovedá hodnote dvoch delostreleckých brigád o dvanástich batériách v každej a k tomu ešte dvoch delostreleckých brigád o deviatich batériách v každej, čo dá spolu 42 batérií. Z toho by vyplývalo, že armádna delostrelecká skupina musí mať hodnotu asi štyroch delostreleckých brigád.

Vo zvláštnych prípadoch môžu sa vyskytnúť v hĺbke nepriateľskej obrany dôležité ciele, na ktoré nestačí účinný dostrel 152 mm húfnic alebo kanónových húfnic. Pre tieto ciele (dôležité komunikačné uzly, sklady, vykládacie stanice, atď.) je treba vytvoriť v armádnej delostreleckej skupine podskupinu ďalekej činnosti v hodnote jednej delostreleckej brigády (152 mm, 210 mm kanóny). Vo válečnej praxi je pomerne málo prípadov, kedy sa tvorily podskupiny ďalekej činnosti v armádnych delostreleckých skupinách. Je výhodnejšie, pokiaľ to dovoľujú povetnostné podmienky, pridelovať uvedené ciele letectvu.

Medzi hlavné úlohy armádnej delostreleckej skupiny patrí tiež umlčovanie nepriateľských záloh, spojovacích uzlov, štábov a rušenie nepriateľských tylov. V tých prípadoch, keď je málo cieľov tohto druhu, je možné vykonávať tieto úlohy v obdobiach delostreleckej prípravy a podpory medzi palebnými prepadami na batérie; v opačnom prípade je treba počítať na tieto ciele s hodnotou jednej delostreleckej brigády.

Pri menšej hustote nepriateľských batérií ako dvoch na 1 km frontu a menšom objeme ostatných úloh armádnej delostreleckej skupiny je možné ušetriť asi jednu delostreleckú brigádu.

Ak útočí armáda dvoma armádnymi sborami v prvom slede a jedným armádnym sborom v druhom slede v normálnych podmienkach, hodnota armádnej delostreleckej skupiny bude sa pohybovať v medziach troch až štyroch delostreleckých brigád, to jest 9 až 12 delostreleckých oddielov, čo dáva 108—144 hlavné (u dvanástihlavných oddielov) alebo 128—168 hlavné (pri polovici oddielov vo skupine šesnástihlavných).

Vo zvláštnych prípadoch môže mať armádna delostrelecká skupina až päť delostreleckých brigád. Raketometné oddiely (brigády) nevčleňujú sa obyčajne do armádnej delostreleckej skupiny.

Velenie takejto armádnej delostreleckej skupine vyžaduje prvotriedne kvalifikovaného a skúseného delostreleckého veliteľa s veľmi dobre vycvičeným štábovom, pretože inakšie je malá pravdepodobnosť, že bude správne splánovaná bojová činnosť skupiny a zaistené velenie pri vedení boja. Veliteľom armádnej delostreleckej skupiny určuje sa najschopnejší veliteľ delostreleckej divízie v armáde, v celkom výnimočných prípadoch veliteľ brigády, ktorá je vo skupine.

Aby nebola armádna delostrelecká skupina ťažkopádna a bolo umožnené pružné velenie, rozdeľuje sa na podskupiny obyčajne podľa armádnych sborov v prvom slede na smere hlavného úderu. V podskupine armádnej delostreleckej skupiny býva hodnota jednej až dvoch delostreleckých brigád. Podskupiny sa očísľujú zprava na ľavo alebo podľa dôle-

žitosti poradovým číslom. Veliteľom podskupiny býva veľmi schopný veliteľ delostreleckej brigády, ktorá je v podskupine.

Uvedená kalkúlia hodnoty armádnej delostreleckej skupiny a rozdelenie na podskupiny osvedčila sa v Sovietskej armáde, najmä v druhej polovici roku 1944 u ukrajinských frontov. V januári 1945 38. armáda (1. ukrajinského frontu) na smere Jaslo, Gorlica, N. Sacz mala hodnotu troch delostreleckých brigád na prielom taktickej hĺbky fašistickej obrany po výšiny západne asi 1–2 km od osady Osobica, to jest asi 11–12 km od východiska útoku. Ďalšieho boja sa nezúčastnila jednotka v hodnote delostreleckej brigády, ktorá odišla zo zostavy 38. armády a jej armádnej delostreleckej skupiny pre plnenie úloh na druhom úseku frontu, takže vo skupine ostaly dve delostrelecké brigády.

Ostatné posilové prostriedky poľného delostrelectva je treba rozdeliť armádnym sborom tak, aby mali pre delostrelecké zabezpečenie boja v hĺbke nepriateľskej obrany sborové delostrelecké skupiny v hodnote troch až štyroch oddielov, divízne a plukovné delostrelecké skupiny na smere hlavného úderu po dvoch až troch oddieloch.

Na prvé dve obdobia delostreleckého útoku môže sa pohybovať stredná hodnota sborových delostreleckých skupín na smere hlavného úderu v medziach 8–12 oddielov, divíznych delostreleckých skupín v medziach 6–10 oddielov a plukovných delostreleckých skupín v medziach 4–8 oddielov. Takéto hodnoty delostreleckých skupín je možné vytvoriť pri dočasnom zaradení delostrelectva a minometov druhých sledov armádných sborov, druhého sledu armády a na úkor jednotiek, ktoré bránia pasívne úseky frontu.

Priestory palebných postavení vyberajú sa vzhľadom k prednému okraju nepriateľskej obrany podľa druhu delostreleckého materiálu a úloh. Vzdialenosť palebných postavení minometných plukov (oddielov) býva 1,5–2 km, plukov divízneho delostrelectva 2–3 km, húfnicových plukov (brigád) 2,5–4 km a delostrelectva pre protibatérijnú činnosť 3–6 km od predného okraja nepriateľskej obrany. Delá pre priamu strelbu nemajú byť vzdialené od predného okraja nepriateľskej obrany viac ako na polovicu priameho výstrelu a od cieľov nie viac ako $\frac{2}{3}$ priameho výstrelu. Táto vzdialenosť sa pohybuje v medziach 400–600 m u prevážnej väčšiny diel používaných pre priamu strelbu; výnimky tvoria delá s osobitnými balistickými vlastnosťami a špeciálne delostrelectvo (na pr. ťažké protitankové delostrelecké jednotky).

Priestory palebných postavení plukovných delostreleckých skupín bývajú od predného okraja nepriateľskej obrany vzdialené 1,5–3 km, divíznych delostreleckých skupín 2,5 až 4 km, sborových delostreleckých skupín 3–5 km, armádnej delostreleckej skupiny 4–6 km. Uvedené vzdialenosti udávajú približné stredné veličiny a ukazujú, že priestory palebných postavení jednotlivých skupín môžu do seba vzájomne zapadať vzhľadom na ich vzdialenosť od nepriateľského predného okraja, pričom má každá delostrelecká skupina vlastný a presne ohraničený priestor palebných postavení.

Rôzne vzdialenosti delostreleckých skupín závisia v každom konkrétnom prípade hlavne od vlastností delostreleckého materiálu a od terénu.

V mnohých prípadoch válečnej praxe bývaly divízne delostrelecké skupiny vzdialené od predného okraja nepriateľskej obrany približne tak ako plukovné delostrelecké skupiny alebo niekedy ako sborové delostrelecké skupiny; u armádnej delostreleckej skupiny a sborových delostreleckých skupín bol tento jav ešte častejším, zvlášť pri nedostatku priestorov palebných postavení, veľkej hustote delostrelectva a silných delostreleckých skupinách.

Z nedostatku priestorov palebných postavení vznikali spory, ktoré často vyžadovaly zásahu veliteľov delostrelectva vyšších jednotiek a niekedy aj vševojskových veliteľov.

Armádna protiletetská skupina je mohutný palebný prostriedok v rukách veliteľa armády (veliteľa delostrelectva armády), úlohou ktorého je zabezpečiť hlavnú útočnú zostavu armády od bojovej činnosti nepriateľského letectva v prípravnom období a behom celej armádnej útočnej operácie.

Armádna protiletetská skupina skladá sa obyčajne z delostreleckej protiletadlovej divízie, armádného protiletadlového pluku, sborových a divíznych jednotiek protiletadlového delostrelectva. Delostrelecké protiletadlové oddiely druhých sledov armádných

sborov v prvom slede armády a druhého sledu armády nezaraďujú sa obyčajne do armádnej protiletectvej skupiny, ale zostávajú a chránia vlastné jednotky.

Do armádnej protiletectvej skupiny dávajú sa jednotky protiletadlového delostrelectva malých a stredných kalibrov, aby v nej bolo podľa možnosti $\frac{1}{3}$ až $\frac{1}{2}$ diel stredných kalibrov. Medzi delá malých kalibrov počítame 37 mm a 45 mm, medzi delá stredných kalibrov 76 mm a 88 mm.

Pri kalkulácii palebnej sily armádnej protiletectvej skupiny je treba vychádzať z týchto hlavných zásad:

- brať do úvahy šírku pásma útoku hlavného sorkupenia armády;
- brať do úvahy hĺbku hlavnej zostavy armády, zvlášť delostreleckej zostavy na smere hlavného úderu;
- mať najmenej 2 hlavne protiletadlového delostrelectva na 1 km² plochy hlavnej útočnej zostavy armády.

Ak bude viesť armáda hlavný úder v pásme širokom asi 10 km a hlavná jej zostava bude rozložená do hĺbky 5—6 km, je treba mať armádnu protiletectvú skupinu v hodnote najmenej 100—120 hlavných.

Pre obľahčenie a pružnosť velenia môže sa rozdeliť armádna protiletectká skupina na podskupiny podľa armádnych sborov v prvom slede armády na smere hlavného úderu na základe podobných princípov ako je tomu u armádnej delostreleckej skupiny.

Veliteľom armádnej protiletectvej skupiny býva obyčajne veliteľ delostreleckej protiletadlovej divízie.

Palebné postavenia jednotiek malých kalibrov najbližších k nepriateľovi sú vzdialené od vlastného predného okraja na 800—1000 m a stredného kalibru asi 2 km.

Armádna protitanková záloha je delostreleckým protitankovým prostriedkom v rukách veliteľa armády (veliteľa delostrelectva armády) pre odrazenie tankového protiútku vyššej obrnenej jednotky nepriateľa (obrnenej divízie) a nie je delostreleckou skupinou.

Armádna protitanková záloha skladá sa obyčajne z delostreleckej protitankovej brigády a ženijnej rotý až práporu; okrem toho môžu sa do nej začleniť 1—2 rotý plameňometov.

Do armádnej protitankovej zálohy je treba pridelovať delostrelecké protitankové jednotky stredných a ťažkých protitankových kalibrov 76 mm, 85 mm a 100 mm. Tejto požiadavke zodpovedá smiešaná delostrelecká protitanková brigáda, ktorá má najmenej jeden pluk 85 mm alebo 100 mm kalibru.

Delostrelecká protitanková brigáda môže prehradiť smer tankového protiútku o šírke 9 km pri jej rozvinutí do línie, alebo pri jej členení 6 km do šírky a 4 km do hĺbky, čo zodpovedá šírke rozvinutej protiútočiacej nepriateľskej obrnenej divízie.

Veliteľom armádnej protitankovej zálohy je obyčajne veliteľ delostreleckej protitankovej brigády.

Organizovanie delostreleckého útoku armády

Delostrelecký útok v armáde organizuje a plánuje veliteľ armády so svojim štábom. Organizovanie delostreleckého útoku začína pri obdržaní podkladov zo štábu veliteľa delostrelectva frontu. Veliteľ delostrelectva frontu (jeho štáb) dá veliteľovi delostrelectva armády direktívu (smernice) a niekedy, najmä vtedy, keď je treba zladíť delostrelecký útok s druhou útočiacou armádou, priloží grafikón delostreleckej prípravy, poprípade potrebné delostrelecké zprávy, ktoré nemalo možnosť zistiť delostrelectvo armády.

Na základe direktívy (smerníc), zprávy o situácii a materiálneho zabezpečenia ujasní si veliteľ delostrelectva armády úlohu delostrelectva a ocení situáciu z delostreleckého hľadiska. Po obdržaní zamýšľaného rozhodnutia veliteľa armády a podľa jeho smerníc pripraví sa veliteľ delostrelectva armády k predneseniu informačnej zprávy.

Potrebný materiál k informačnej zpráve pripraví veliteľovi delostrelectva jeho štáb.

Veliteľ delostrelectva armády je povinný dať svojmu štábu potrebné a jasné smernice pre spracovanie materiálu. Za správnosť údajov v informačnej zpráve ako aj za ich následky nesie zodpovednosť veliteľ delostrelectva armády.

Štáb veliteľa delostrelectva armády je povinný podľa jeho smerníc v každom prípade:

- sozbierať a vyhodnotiť zprávy o nepriateľovi, vlastných jednotkách a teréne z delostreleckého hľadiska;
- pripraviť zprávu o stave vlastného delostreleckého materiálu a streliwa;
- urobiť návrh na sorkupenie delostrelectva armády;
- urobiť návrh na delostrelecký útok armády.

Jedným z bodov informačnej zprávy je otázka organizovania delostreleckého útoku armády, v ktorom rozoberie veliteľ delostrelectva armády stručne dĺžku delostreleckej prípravy útoku, jej štruktúru a čoho bude dosiahnuté delostreleckou prípravou v konkrétnom prípade; navrhne najvýhodnejší spôsob podpory útoku a delostreleckého zabezpečenia boja v hĺbke nepriateľskej obrany v hrubých rysoch.

Veliteľ armády upresní si dotazmi to, čo ho podrobnejšie zaujíma, jestli je potrebné, opraviť zásadné chyby, vytkne nedostatky alebo schváli informačnú zprávu. Niektoré nejasnosti môže odstrániť veliteľským prieskumom.

Po skončení práce u veliteľa armády spojenej s informačnou zprávou a vydaní rozhodnutia informuje veliteľ delostrelectva svojho náčelníka štábu ak je to potrebné, a dá mu smernice, ktoré sa týkajú:

- sústredenia, premiestňovania a rozvinovania delostrelectva armády;
- organizovania prieskumu;
- organizovania spojenia;
- organizovania topografického, ženijného zabezpečenia a poriadkovej služby v delostrelectve armády;
- organizovania protitankového a protiletického zabezpečenia;
- veliteľského prieskumu.

Pred odchodom veliteľa delostrelectva armády musí sa urobiť aspoň hrubé rozdelenie úloh delostrelectva armády.

Všetká činnosť veliteľa delostrelectva armády a jeho štábu smeruje ku správne mu spracovaniu bojového rozkazu a ku splánovaniu delostreleckého útoku armády. Všetká činnosť delostrelectva armády na prvý deň operácie je zladená plánom delostreleckého útoku armády, ktorý má obyčajne tri obdobia: delostreleckú prípravu útoku, delostreleckú podporu útoku a delostrelecké zabezpečenie boja v hĺbke nepriateľskej obrany.

Delostrelecká príprava útoku sleduje cieľ rozvrátiť nepriateľskú obranu, narušiť velenie, znemožniť nepriateľovi manéver, umlčať a zničiť živú silu a palebné prostriedky obrany, to jest, priviesť ju do takého stavu, aby nemohla klaásť účinný odpor; len za týchto podmienok je pripravená cesta ostatným druhom vojsk, najmä pechote a tankom, pre útok s malými stratami na dnešnú dobre vybudovanú a obsadenú obranu. Delostrelecká príprava má dva hlavné charakteristické rysy: dĺžku a štruktúru.

Dĺžka delostreleckej prípravy útoku podľa skúseností a praxe sovietského delostrelectva vo Veľkej vlasteneckej vojne nemá presahovať troch hodín. Pri útoku na dobre vybudovanú a obsadenú obranu nepriateľom pohybovala sa delostrelecká príprava v medziach jednej až dvoch hodín v prevážnej väčšine prípadov válečnej praxe. Tento čas nedáva možnosť nepriateľovi prisunúť väčšie zálohy.

Štruktúra delostreleckej prípravy útoku je kombinovanie hlavných delostreleckých úloh, to jest, umlčovania a ničenia živej sily a palebných prostriedkov, a tiež borenia obranných zariadení, pričom dochádza nepriamo tiež vlastne k umlčovaniu a ničeniu živej sily a palebných prostriedkov v mnohých prípadoch (na pr. pozorovateľne, palebné odolné kryty, atď.). Rozdiely v umlčovaní a borení sú vo spôsoboch strelby, v požiadavkách pre pozorovanie, v materiálnom zaistení a v čase.

V delostreleckej príprave útoku za približných stredných podmienok je vyhradený čas pre umlčovanie, rovný sumárnej hodnote asi 30 minút, ktoré bývajú obyčajne rozdelené na dva až štyri palebné prepady. Počas umlčovania má padnúť za delostreleckej prípravy na 1 ha v čase asi 30 minút približne 360 granátov 76 mm kalibru alebo 250 granátov 105 mm kalibru, alebo 200 granátov 122 mm kalibru alebo 120 granátov 152 mm kalibru, do čoho sa nepočíta metodická paľba (palebné streženie); 82 mm míny prirovnávame k 76 mm granátom, 120 mm míny k 122 mm granátom a 160 mm míny k 152 mm granátom, pretože ich účinky v umlčovaní sú približne rovné.

Medzi palebné prepady vsúva sa borenie, palebné streženie a umlčovanie cieľov v hĺbke nepriateľskej obrany tak, aby neprekážalo boreniu, ktoré vyžaduje presnosti streľby a dobrých pozorovacích podmienok.

Borenie pozorovateľne alebo palebného odolného krytu vyžaduje kalibrov 122 mm, 152 mm, poprípade 203 mm a asi 1 hodinu času, keď sa robí borenie zo zakrytých palebných postavení. Pre 2—3 priame zásahy treba asi 70 granátov 152 mm kalibru alebo 120 granátov 122 mm kalibru, pričom sa značne zvýši čas streľby.

Borenie stykov zákopov vyžaduje pri normálnych podmienkach streľby 25—40 granátov 122 mm kalibru a času pre streľbu 15—30 minút alebo 20—30 granátov 152 mm kalibru a času pre streľbu 20—40 minút.

Ničenie drôtených zátarasov a vystreľovanie priechodov v mínových poliach vyžaduje veľkého množstva streliva a dlhého času, preto použitie delostrelectva k týmto úlohám je treba obmedziť na najmenšiu mieru a je treba ho používať len v nevyhnutných prípadoch.

Pri borení minometami prirovnávame 120 mm míny k 122 mm granátom a 160 mm míny ku 152 mm granátom.

Uvedená spotreba streliva pre borenie platí pre stredné bojové podmienky, to jest, diaľka streľby nemá prevyšovať u diel 3 km, u minometov má byť menšia ako 2 km, pri streľbe má byť dobrá viditeľnosť a dobre vycvičený strieľajúci veliteľ ako aj obsluha jednotky.

Keď je možné využiť na borenie diel pre priamu streľbu, pričom sa vykonávajú všetky úlohy borenia, skráti sa čas borenia v delostreleckej príprave na 10—15 minút a spotreba streliva zmenší sa tri až päťkrát. Takýchto prípadov však býva málo a preto je treba počítať s kombináciou priamej i nepriamej streľby pri borení.

Plán delostreleckého útoku armády obsahuje priemernú spotrebu streliva na hlavň v jednotlivých obdobiach podľa úloh a času pre vykonanie týchto úloh.

V delostreleckej podpore útoku vyjadruje plán delostreleckého útoku spôsob delostreleckej podpory útoku, jej hĺbku a spotrebu streliva. Spôsobami delostreleckej podpory útoku nebudem sa podrobnejšie zaoberať, pretože bolo o nej už dost písané. Pokladám za potrebné upozorniť na jednu okolnosť pri plánovaní podpory palebným valom, ktorú mnohí príslušníci delostreleckých štábov vyšších jednotiek nechápu správne. U nás sa všeobecne tvrdí, že pri skončení delostreleckej prípravy po signále pechoty prenesie sa paľba na prvú základnú čiaru palebného valu, ktorá obyčajne „leží“ na druhom nepriateľskom zákope, a tým začína podpora útoku.

Je tomu vždy tak? Niekedy ano, niekedy nie. Keď je druhý zákop vzdialený od prvého zákopu asi na 150 m alebo na tejto vzdialenosti je dostatočná hustota cieľov (odporov) je prvá základná čiaru palebného valu odôvodnená a tiež prenos paľby na ňu po znamení pechoty.

V tom prípade, keď sa nachádza druhý zákop alebo značná hustota cieľov (odporov) na vzdialenosť väčšiu ako 150—250 m od prvého zákopu, je odôvodnené „položenie“ prvej základnej čiary palebného valu na túto vzdialenosť. Čo bude s umlčovaním cieľov (odporov) medzi prvým a druhým zákopom a ako bude zaistené pechote bezpečné ovládnutie prvého zákopu a zabránenie manévru nepriateľskej živej sily a palebných prostriedkov z druhého zákopu (oporných bodov) do prvého zákopu? Spoliehať sa len na priamu streľbu diel, väčšina ktorých sa začala premiestňovať, zdržovať ich a zväčšovať tak vzdialenosť medzi nimi a útočiacou pechotou s tankami je krajne nevýhodné, pričom nemusí byť

vždy očakávaných výsledkov (nevýhodné pozorovanie, nepriaznivý terén v okolí cieľov pre priamu strelbu, atď.).

Je výhodné a vo väčšine uvedených prípadov nutné zaplánovať medzi posledný prepad delostreleckej prípravy na prvý zákop a prvú základnú čiaru palebného valu medziľahlú čiaru palebného valu a začínať na nej delostreleckú podporu útoku. Tým sa dodrží zásada pravidiel strelby, aby vzdialenosť medzi medziľahlými čiarami alebo hlavnou a medziľahlou čiarou bola asi 100 m a zmenší sa rozdiel medzi delostreleckou prípravou a podporou útoku; prechod sa stane menej nápadným, čoho vyžadujú predpisy Sovietskej armády.

Delostrelecké zabezpečenie boja v hĺbke nepriateľskej obrany nie je možné splánovať tak presne ako delostreleckú prípravu a podporu útoku, pričom však plán delostreleckého útoku musí predvídať v hrubých rysoch hlavné úlohy delostrelectva v tomto období.

Všetká práca delostrelectva pri zabezpečovaní boja v hĺbke nepriateľskej obrany smeruje k nepretržitému razeniu cesty pechote a tankom k umožneniu ich rýchleho postupu a k zaisteniu výdatnej pomoci pri odrážaní nepriateľských protiútokov, najmä tankových.

Medzi hlavné úlohy delostrelectva armády v tomto období patrí:

- pokračovanie v umlčovaní nepriateľského delostrelectva;
- zabráňovanie ústupu nepriateľským jednotkám, prísunu nových záloh a organizovanejšiemu obsadzovaniu obranných pásiem (postavení);
- odrážanie protiútokov, najmä tankových a náletov letectva;
- zabezpečenie dobytého terénu a dosiahnutých čiar;
- zabezpečenie zasadzovania druhých sledov vyšších jednotiek do boja, najmä mechanizovaných divízií, na ktorých má armáda osobitný záujem.

Zasadzovanie armádnej rýchlej skupiny, poprípade druhého sledu armády vyjadruje plán delostreleckého útoku armády len všeobecne a v mnohých prípadoch vynecháva ich delostrelecké zabezpečenie, zvlášť vtedy, keď sa nepredvída ich zasadenie v prvom dni útočnej operácie. Zasadzovanie týchto jednotiek vyžaduje osobitného splánovania v prevažnej väčšine prípadov válečnej praxe.

Plán delostreleckého útoku spracováva náčelník štábu delostrelectva armády podľa smerníc veliteľa delostrelectva armády za účasti operačného oddelenia štábu delostrelectva armády v spolupráci so zpravodajským a spojovacím oddelením.

Za správnosť splánovania ručí veliteľ delostrelectva armády s náčelníkom štábu, za správnosť vyhotovenia náčelník operačného oddelenia veliteľstva delostrelectva armády, čo potvrdia svojimi podpisami na spodnej časti dokumentu.

Takto vyhotovený plán delostreleckého útoku predloží sa veliteľovi armády ku schváleniu. Veliteľ armády s veliteľom delostrelectva armády nesú zodpovednosť v rovnakej miere za prevedenie delostreleckého útoku podľa plánu.

Druhý výtisk plánu delostreleckého útoku armády predkladá sa veliteľovi delostrelectva frontu. Pre delostrelectvo podriadených jednotiek armáde rozosielať sa výpisy z plánu delostreleckého útoku v rozsahu, ktorý potrebujú pre svoju bojovú činnosť.

Hlavné zásady delostreleckého zabezpečenia pri zasadzovaní armádnej rýchlej skupiny

Delostrelecké zabezpečenie pri zasadzovaní armádnej rýchlej skupiny prevádza delostrelectvo armádnych sborov, v pásmach ktorých sa armádna rýchla skupina zasadzuje a armádna delostrelecká skupina. Vo zvláštnych prípadoch zabezpečuje zasadenie tiež delostrelectvo armádnych sborov, ktoré majú hranice s armádnym sborom, v pásme ktorého sa zasadzuje armádna rýchla skupina, a to obyčajne vtedy, ak nie je inak možné dosiahnuť potrebnú hustotu hlavných pre delostrelecké zabezpečenie.

Delostrelecké zabezpečenie armádnej rýchlej skupiny pri zasadzovaní do boja vyžaduje:

- nepretržitého prieskumu v záujmoch delostrelectva, ktoré zabezpečuje zasadenie armádnej rýchlej skupiny;
- vytvorenia dostatočnej hustoty delostrelectva zabezpečujúceho zasadenie armádnej rýchlej skupiny v jej pásme;
- včasného určenia delostreleckej zostavy pre zabezpečenie;
- výhodného rozmiestenia delostreleckých jednotiek pridaných armádnej rýchlej skupine z hľadiska možnosti zaradiť sa bez straty času do prúdov;
- včasného určenia miest pre delostrelecké jednotky v prúdoch, poprípade vydelenia osobitných ciest pre ne;
- protitankového a protiletectvého zabezpečenia;
- materiálo-technického zabezpečenia;
- spojenia veliteľa delostrelectva armádnej rýchlej skupiny (veliteľa delostrelectva tankovej divízie) s veliteľom delostrelectva armády;
- krátkej ale pritom mohutnej delostreleckej prípravy;
- výdatnej a účinnej podpory armádnej rýchlej skupiny po jej zasadení do boja;
- včasného splánovania a zorganizovania bojovej činnosti delostrelectva zabezpečujúceho zasadenie.

Pre solidne delostrelecké zabezpečenie pri zasadzovaní armádnej rýchlej skupiny v jej pásme je treba pre delostreleckú prípravu a podporu na pravdepodobnú hĺbku nepriateľskej bojovej zostavy vytvoriť hustotu 100–120 hlavni na 1 km.

Delostrelecká príprava býva krátka ale pritom musí byť mohutná, aby umlčala dostatočne nepriateľské odpory a tým zaistila vyrazenie armádnej rýchlej skupiny bez väčších strát. Celkový čas potrebný na delostreleckú prípravu pohybuje sa v medziach 20–40 minút, pričom bývajú obvyčajne 1–2 palebné prepady a pri potrebe medzi prepadami palebné streženie spojené s ničéním palebných prostriedkov nepriateľa. Prevážnu časť nepriateľského delostrelectva umlčuje obvyčajne letectvo.

Najlepšou metódou podpory pri zasadení armádnej rýchlej skupiny je postupné sústreďovanie palieb na hĺbku nepriateľskej bojovej zostavy (jej prvého sledu), to jest, na hĺbku asi 2–3 km; v ďalšom sa podporuje armádna rýchla skupina postupnými sústredenými paľbami (poprípade zaistuje sa prehradnými paľbami) podľa požiadaviek veliteľa rýchlej skupiny (veliteľa delostrelectva armádnej rýchlej skupiny).

Delostrelecké zabezpečenie zasadenia armádnej rýchlej skupiny do boja plánuje štáb delostrelectva armády, ktorý sa musí postarať o to, aby splánovanie a rozkazy prenikly zavčasu k delostreleckým jednotkám zabezpečujúcim zasadenie.

Hlavné zásady protitankového zabezpečenia armádnej útočnej operácie

Protitankové delostrelectvo vzhľadom k vykonávaniu úloh v armádnej útočnej operácii je veľmi dôležitou údernou a obrannou silou. Prevádzanie armádnej útočnej operácie nie je mysliteľné v dnešných podmienkach bez protitankového zabezpečenia.

Treba si uvedomiť, že prevážna časť bojovej činnosti protitankového delostrelectva v armádnej útočnej operácii má obranný charakter, preto nie je nič divného, keď hovoríme o protitankovej obrane za útoku.

Základom protitankovej obrany v armádnej útočnej operácii sú silné protitankové zálohy peších plukov a vyšších jednotiek v zostave armády, ktorých najdôležitejšou úlohou je zaisťovať postupne dobytý terén a útočiacie jednotky pred protiútokmi nepriateľských tankových (obrných) jednotiek; túto úlohu vykonávajú delostrelecké jednotky v protitankových zálohách vo forme protitankových postavení.

Protitankové zabezpečenie armádnej útočnej operácie vyžaduje:

- zabezpečenie rozvinovania zostavy armády pred operáciou;

- vytvorenie dostatočne silných protitankových záloh na všetkých veliteľských stupňoch počínajúc peším plukom;
- nepretržitého prieskumu a sledovania činnosti a pohybu nepriateľských tankových (obrných) jednotiek;
- výhodného rozmiestenia a manévru protitankových záloh v bojovej zostave;
- materiálo-technického a žienijného zabezpečenia;
- spoľahlivého spojenia veliteľov protitankových záloh s vševojskovými veliteľmi (veliteľmi delostrelectva);
- včasného rozhodnutia pre zasaďenie protitankových záloh;
- rýchleho manévru, zaujatia a zbežnej prípravy protitankových postavení, ako aj prípravy pre boj s tankami;
- húževnatého vedenia boja s nepriateľskými tankami až do ich zničenia;
- zabezpečenia druhých sledov vyšších jednotiek pri zasaďovaní do boja a armádnej rýchlej skupiny;
- zabezpečenia pred útokmi nepriateľského letectva;
- zladenie spolupráce s pechotou, tankami, ženijnými jednotkami, letectvom a ostatným delostrelectvom.

Armádna protitanková záloha v armádnej útočnej operácii má obyčajne najmenej jednu delostreleckú protitankovú brigádu a rotu až prápor ženistov s minami. Pohybuje sa obyčajne na konci bojovej zostavy armádnych sborov v prvom slede armády.

Veliteľ armády (veliteľ delostrelectva armády) je povinný upozorniť veliteľa armádnej protitankovej zálohy na dôležité smery, na ktorých je treba predvídať nepriateľské protiútoky tankových (obrných) jednotiek a na ktorých čiarach musí byť armádna protitanková záloha v pohotovosti zaujať protitankové postavenia.

Veliteľ armádnej protitankovej zálohy musí udané smery a čiaru dôkladne preštudovať (v teréne alebo na mape).

Hlavné zásady protiletectvého zabezpečenia armádnej útočnej operácie

Protiletectvé zabezpečenie armádnej útočnej operácie má veľký význam pre úspech, najmä vtedy, ak má nepriateľ dostatočne veľké letecké sily. Nepriateľské letectvo a jeho silné údery na hlavnú útočnú zostavu armády môžu spôsobiť armáde značné straty, oddialiť začiatok a za spolupráce s delostrelectvom a ostatnými druhmi vojsk môže znemožniť operáciu.

Najviac citlivým obdobím pre zostavu armády je prípravné obdobie a začiatok operácie. V prípravnom období obyčajne vlastné letectvo útočiaceho nevyvíja veľkej činnosti, aby sa neprehradilo prípravy operácie a preto hlavná ťarcha protiletectvej obrany leží na protiletadlovom delostrelectve.

Hlavnými objektami protiletectvého zabezpečenia zostavy armády sú tieto:

- bojová zostava armádnych sborov v prvom slede armády, najmä sborov, ktoré sú určené k prevedeniu hlavného úderu, a tiež palebné postavenia hlavnej delostreleckej zostavy;
- veliteľské stanovište armády;
- armádna zásobovacia základňa;
- jednotky v druhom slede armády a armádnej rýchlej skupine;
- palebné postavenia delostrelectva pri odrážaní masového protiútku nepriateľských tankov za boja v hĺbke nepriateľskej obrany;
- druhé sledy armádnych sborov, armády a armádna rýchla skupina pri ich zasaďovaní do boja;
- miesta v teréne zvlášť citlivé pri ich prechode zostavou armády (tesniny, prepravy, atď.).

Z možností a činností nepriateľského letectva, ako aj z objektov vyžadujúcich protiletectvého zabezpečenia vyplývajú hlavné zásady protiletectvého zabezpečenia armádnej útočnej operácie, to jest:

- centralizovanie protiletadlových delostreleckých jednotiek najmä v prípravnom období armádnej útočnej operácie;
- posilnenie protiletectvej obrany zostavy armády na smere hlavného úderu pri potrebe aj na úkor časti zostavy na smere pomocného úderu;
- dodržiavanie prísnej disciplíny delostreleckými protiletectkými jednotkami týkajúcej sa predovšetkým maskovania a palebného režimu;
- organizovanie pozorovacej a hlásnej služby;
- správne splánovanie premiestňovania delostreleckých protiletadlových jednotiek počas armádnej útočnej operácie;
- včasné zaujatie bojovej zostavy protiletadlovým delostrelectvom;
- zabezpečenie druhých sledov armádnych sborov prvého sledu armády pri zasadzovaní do boja rýchlej armádnej skupiny a druhého sledu armády;
- silná protiletectká obrana jednotiek zabezpečujúcich dosiahnutý úspech;
- ochrana jednotiek pri preskupovaní behom operácie;
- správne splánovanie a vykonávanie poriadkovej služby u delostrelectva armády a v delostreleckých protiletadlových jednotkách.

Pri dodržaní týchto hlavných zásad aktívnej delostreleckej protiletectvej obrany bude armádna útočná operácia dostatočne zabezpečená pred nepriateľským bombardovaním a stremhlav útočiacim nepriateľským letectvom, najmä na smere hlavného úderu. Toto však nezabavuje veliteľov všetkých jednotiek a druhov vojsk povinnosti starať sa o protiletectkú obranu, ale pri náletoch je treba využiť všetkých aktívnych a pasívnych prostriedkov protiletectvej obrany.

Zabezpečenie delostrelectva armády strelivom

Zabezpečenie delostrelectva armády strelivom tvorí najdôležitejší prvok materiálo-technického zabezpečenia armádnej útočnej operácie. Delostrelecké strelivo činí jednu z najväčších materiálnych položiek armádneho tylu.

Množstvo delostreleckého streliva v armáde počíta sa na palebné priemery. Palebný priemer je teda množstvo výstrelov dopravovaných ako zásoba pre jedno delo, je účtovno-zásobovacou jednotkou a nie normou pre dennú spotrebu streliva. Delostrelectvo armády musí byť zásobené strelivom na celú hĺbku armádnej útočnej operácie, od jej začiatku až do ukončenia.

Potreba delostreleckého streliva pre armádu útočnú operáciu závisí od týchto hlavných faktorov:

- od rozsahu a objemu úloh, ktoré stoja pred delostrelectvom armády;
- od rozmerov armádnej útočnej operácie;
- od možnosti zásobovania na celú hĺbku operácie;
- od zásoby streliva, ktoré musia zostať armáde pri skončení operácie.

Zabezpečenie delostrelectva armády strelivom na celú hĺbku útočnej operácie vyžaduje približne tohoto množstva:

- na prielom taktickej hĺbky nepriateľskej obrany 2—3 palebné priemery;
- na každý ďalší deň operácie asi 1/4 palebného priemeru;
- na konci operácie má mať armáda asi 1 palebný priemer.

Pre delostrelecké zabezpečenie útočnej operácie armády na dobre vybudovanú a obsadenú obranu, pri ostatných stredných podmienkach, treba asi 4—6 palebných priemerov. V osobitných podmienkach armádnej útočnej operácie môže sa uvedená hodnota meniť, to jest, zmenšiť alebo zväčšiť až o 25%.

Najväčšiu spotrebu streliva vyžaduje prielom taktickej hĺbky nepriateľskej obrany, to jest, na prvý deň útočnej operácie:

- na delostreleckú prípravu pripadá asi 1 palebný priemer;
- na delostreleckú podporu útoku pripadá asi 0,8—1 palebný priemer;
- na delostrelecké zabezpečenie boja v hĺbke nepriateľskej obrany je treba počítať s množstvom 0,5—0,7 palebného priemeru.

Pri prevádzaní armádnej útočnej operácie v čase asi 10 dní za podmienok, že prvý deň boja si vyžiada spotreby streliva v hodnote 2,5 palebného priemeru a ku konci operácie má zostať u armády asi 1 palebný priemer, musí mať armáda k začiatku operácie asi 6 palebných priemerov delostreleckého streliva.

Ak sa prevádza armádna útočná operácia v čase asi 5 dní za podmienok, že prvý deň boja vyžiada si spotreby streliva v hodnote asi 1,5—2 palebných priemerov a ku konci operácie má zostať v armáde asi 1 palebný priemer, musí mať armáda k začiatku operácie asi 3,5—4 palebné priemery.

V palebných postaveniach delostreleckých jednotiek složí sa asi 2—3 dni pred začiatkom útočnej operácie také množstvo streliva, ktoré zodpovedá spotrebe na prvé dve obdobia delostreleckého útoku s 10—20% zálohou; strelivo pre boj v hĺbke nepriateľskej obrany složí sa v priestore za palebnými postaveniami alebo naloží sa na autá pripravené pre premiestovanie delostreleckých jednotiek po začiatku útoku. Ostatné strelivo je v plukovních, divízijských a armádných poľných skladoch (predsunutých výdajniach).

Organické delostrelecké jednotky armády zásobujú strelivom zásobovacie (dopravné) jednotky plukov, divízií a armády z príslušných skladov; v mnohých prípadoch je treba odoslať pre urýchlenie dovozu streliva prevážnu väčšinu vozidiel delostreleckých jednotiek priamo až do armádneho skladu (výdajne). Posilové delostrelecké jednotky dovážajú si strelivo z armádných skladov obyčajne samy.

Záver

Veliteľ armády a jeho štáb musia ovládať zásady delostreleckého zabezpečenia armádnej útočnej operácie, musia si uvedomiť, že oneskorené rozhodnutie a jeho oznámenie veliteľovi delostrelectva armády má za následok nesprávne a nedôkladné splánovanie činnosti delostrelectva, čím sa stáva delostrelecké zabezpečenie armádnej útočnej operácie menej cenným.

Veliteľ delostrelectva armády a jeho štáb musia byť prvotriedne kvalifikovaní generáli a dôstojníci, aby mohli zvládnuť úplne celý objem prác, ktorý vyžaduje delostrelecké zabezpečenie dnešnej armádnej útočnej operácie; nekvalifikovaní funkcionári nemôžu požadované práce zvládnuť ani pri najlepšej vôli a okrem toho je veľmi ťažké brať ich k zodpovednosti za následky vyplývajúce z neúspechu delostreleckého zabezpečenia.

Povinnosťou veliteľa delostrelectva armády a jeho náčelníka štábu je usmerňovať prácu podriadených, pretože inakšie nemôže byť ani reč o spolupráci vnútri delostreleckého štábu.

Veliteľ delostrelectva armády a náčelník štábu majú v prvom rade spolupracovať s ostatnými veliteľmi a náčelníkmi sami a neodkazovať vyriešenie otázok spolupráce na podriadených.

Delostrelectvo je zo začiatku útočnej operácie hlavnou údernou silou, ktorá klesní cestu ostatným vojskám k úspešnému dokončeniu útočnej operácie.

Úspešné začatie a zakončenie armádnej útočnej operácie závisí do značnej miery od dostatočného množstva a potrebných druhov normalného, protitankového a protiletadlového delostrelectva zabezpečeného dostatočne strelivom, od starostlivej prípravy a organizovania delostreleckého útoku v operácii dnešnej armády počínajúc veliteľom delostrelectva armády a jeho štábom a končiac posledným mužom obsluhy; vtedy bude skutočne platiť zásada: „Pot delostrelca šetrí krv ostatných vojsk“.

ORGANISACE SPOJENÍ V ARMÁDNÍM SBORU V ÚTOČNÉM BOJI

Mjr. spoj. Jan Pechánek

I. Význam spojení při velení vojskům v soudobém boji

Jeden z pěti stalinských stále působících činitelů rozhodujících o vítězství ve válce jsou organizační schopnosti velitelského sboru. Aby mohly být organizační schopnosti velitelů co nejlépe uplatňovány, musí být splněny určité podmínky. Jednou z hlavních podmínek je dobře organizované a za všech okolností spolehlivě fungující spojení.

Minulé války dokazují stovkami příkladů, jaký význam má spojení v boji. Podceňování významu spolehlivého spojení a špatná organizace spojení přispěly k neúspěchům a porážkám celých armád.

Několik příkladů, které charakterisují význam spojení pro vedení válečných operací.

a) Již před sto lety B. Engels zaznamenal zkomplikování způsobů vedení válek v souvislosti s rostoucím počtem armád a napsal ve svém pojednání „Možnosti a vyhlídky války Svaté aliance proti Francii r. 1852“:

„Bez zdokonalení železniční sítě nemohou být takové masy soustředěny, ani zásobovány potravinami a střelivem, ani přeskupovány s místa na místo. Avšak bez použití telegrafů nebude vůbec možno jim velet. Vzhledem k tomu, že při takových masách nemůže být strateg a taktik (velitel na bitevním poli) v žádném případě sloučen v jedné osobě, je nutné práci rozdělit. Strategické operace, to jest koordinace činnosti různých těles, bude nutno řídit z jednoho ústředního místa pomocí telegrafních vedení...“

Tak definoval význam spojení B. Engels.

b) K porážce a zkáze druhé ruské armády gen. Samsonova ve Východním Prusku r. 1914 přispěla značnou měrou okolnost, že spojení bylo podceňováno a že nebylo vůbec spojení se sousedními jednotkami.

c) V bitvě na Marňě nebylo spojení mezi 1. a 2. německou armádou a štábem vrchního velitelství, což bylo jednou z hlavních příčin neúspěšného výsledku bitvy těchto armád.

d) Podle prohlášení vrchního velitele polské armády gen. Rydze Śmyglého byla polská armáda ve válce s Němci r. 1939 proto tak rychle rozdrčena, že v prvních dnech války nebylo spojení mezi polským hlavním velitelstvím a větší částí armád. Rychlý průběh války způsobil, že spojení nebylo již vůbec do jejího skončení obnoveno.

e) Velcí mužové sovětského národa Lenin a Stalin si byli vědomi důležitosti a významu spojení jako rozhodujícího činitele při velení ozbrojeným silám, a tedy i pro dosažení úspěchu v boji.

Když Lenin vypracovával plán ozbrojeného říjnového povstání v Petrohradě, vypracoval vedle taktických plánů pro ozbrojené povstání i plány pro velení a spojení.

Ve svém článku „Marxismus a povstání“ prohlásil: „...Zmocnit se ihned telegrafu a telefonu, umístit náš povstalecký štáb u telefonní ústředny, spojit se štábem telefonicky všechny továrny, všechny pluky a všechna místa ozbrojeného boje.“

f) Když Stalin, velký strateg a velitel, organizoval na samém počátku druhé světové války obranu proti útoku německých fašistických velitelů, zdůrazňoval význam dobře pracujícího spojení pro dosažení vítězství v této válce.

V prvním období Veliké vlastenecké války, kdy fašisté ještě měli dočasnou převahu a vedli útočné operace, snažili se především zničit velká spojovací střediska a uzly linkového spojení a důležitá dálková vzdušná vedení.

Porušení spojení způsobovalo ztrátu velení, což bylo příčinou mnohých neúspěchů.

V tomto těžkém období pro Rudou armádu vydal soudruh Stalin 18. srpna 1941 historický rozkaz č. 0243, kterým byly stanoveny tyto důležité zásady pro organizaci spolehlivého spojení:

1. Radio je v současné válce hlavním pojítkem.
2. Pro velitele front, armád, sborů a divisí zavést osobní radiové stanice.
3. Spojáře, kteří pracují na spojovacích uzlech štábů všech stupňů, připouštět k práci jen po speciální prověrce.
4. Spojení organisovat podle principu „na jeden stupeň níže“, to je: fronta — armáda — sbor, armáda — sbor — divise, sbor — divise — pluk a p.

Kromě toho bylo v tomto rozkaze ještě hodně různých velmi vážných pokynů, které sestavují základ osnov jak pro doplňování a výcvik personálu spojovacích vojsk, tak i pro zavedení, využití a používání nových pojítek.

g) Spisovatel V. Grossman vypravuje: „Když jsem se zeptal gen. Čujkova, co bylo pro něho ve válce nejtěžší, odpověděl bez rozmýšlení:

„Častá přerušení spojení s vojsky. Představte si, že byly dny, kdy Němci přerušili veškeré linkové spojení s divisemi, radio vynechávalo, protože vlivem otřesů se poškozovaly elektronky. Vyšleš styčného důstojníka — zabijí ho, vyšleš druhého — zabijí ho.

Všechno třeští, chraptí a spojení není. Ach, to dlouhé čekání na noc, kdy je konečně možno dosáhnout spojení s divisemi... Nebylo pro mne nic strašnějšího a víc skličujícího než tento pocit tísně a nejistoty.“

II. Zásady pro organizaci spojení v útočném boji

Organisace spojení v armádním sboru v útočném boji závisí na velmi četných podmínkách, které mají vliv na práci spojení. Nehledě na různost, mnohotvárnost a zvláštnost konkrétní situace, za které probíhá útočný boj, mají na organizaci a práci spojení vždy vliv:

- úkol armádního sboru při plnění všeobecného úkolu armády, jeho místo v bojové sestavě armády (fronty), ale také uspořádání bojové sestavy k řešení nastávajícího úkolu;
- umístění velitele armádního sboru v boji, rozmístění a uspořádání velitelských stanovišť a pozorovatelů;
- větší nebo menší přesnost ve vydávání úkolů náčelníkovi spojení, stupeň a včasnost jeho orientace o plánu boje a o zámyslu velitele vzhledem k vývoji útočného boje;
- jakost výcviku a materiálního zabezpečení spojovacích jednotek a také soulad jejich práce se štábem.

Zkušenosti z Veliké vlastenecké války ukazují, že přihlížíme-li k uvedeným činitelům, je možno organisovat a zabezpečovat spojení za všech podmínek.

Velení v armádním sboru se organisuje různě, podle úkolů armádního sboru. Armádní sbor může za útočného boje dostat v útočném boji tyto nejcharakterističtější úkoly:

- útočit v prvním sledu armády z přímého dotyku s nepřítelem;
- nejprve postupovat v druhém sledu armády a teprve během boje v hloubce nepřátelské obrany zasáhnout do útoku;
- přejít do útoku po dlouho trvající obraně;
- přejít do útoku z chodu;
- vystřídat vyšší jednotky, které byly předtím v obraně.

Armádní sbor útočící v prvním sledu armády rozčleňuje se pro boj před zahájením útoku a útočí na protivníka z předem připraveného východiště k útoku.

Velitelská stanoviště a pozorovatelny armádního sboru a jeho divisí, se stejně jako spojovací síť, připravují předem.

V takovém případě se velitelská stanoviště a pozorovatelny značně přibližují k přednímu okraji, což dovoluje velet vojskům nejen při začátku útoku, ale ještě při proniknutí vlastních jednotek do značné hloubky nepřátelské obrany.

Velitelská pozorovatelna velitele armádního sboru bude v tomto případě ve vzdálenosti 1 km a někdy i méně od čáry fronty.

Velitelské stanoviště armádního sboru ve vzdálenosti 6 až 8 km od předního okraje.

S vývojem boje v hloubce nepřátelské obrany budou se velitelské pozorovatelny a velitelská stanoviště přemísťovat do prostorů předem určených podle plánu a zřízená spojovací síť se náležitě rozšíří. A tak počáteční rozmístění velitelských pozorovatelů a stanovišť armádního sboru a předem organizované spojení mezi nimi jsou základem pro další rozvinutí spojení při přemístění štábu kupředu.

Jiným způsobem bude organizováno velení v armádním sboru zasazeném do druhého sledu armády. Vzdálenost velitelského stanoviště bude značně větší, velitelská pozorovatelna velitele armádního sboru bude velmi často shodná s velitelskou pozorovatelnou velitele armádního sboru zasazeného do prvního sledu.

Takové rozmístění velitelské pozorovatelny a velitelského stanoviště armádního sboru druhého sledu armády způsobuje některé těžkosti při organizaci spojení, protože se spojení bude muset vybudovat v omezeném čase a často v chodu.

Armádní sbor, který je v záloze fronty, bude mít na začátku útoku spojení se štábem fronty.

Podle vývoje útočného boje bude nutné organizovat spojení podle toho, bude-li tento sbor nasazen na směr hlavního úderu, nebo bude-li nasazen do boje podle nařízení velitele fronty. V prvním případě bude sbor útočit ve směru spojovací osy armády, která provádí hlavní úder, v druhém případě musí být spojení se sborem zajištěno prostředky fronty až do čáry, kde se sbor rozvine.

Charakteristickými znaky přechodu z obrany do útoku je stanovení úzkého útočného pásma a vystřídání jednotek v dotyku. Organisace spojení za těchto podmínek vyžaduje přesného rozpočtu sil a prostředků.

Při přeskupování a vystřídání vojsk musí být zabezpečena nepřetržitá funkce spojovacích uzlů a vedení.

Typickým případem ve Veliké vlastenecké válce byla organisace spojení při útoku armádního sboru s průlomem nepřátelské posícní obrany. Organisace velení a spojení za těchto podmínek má řadu zvláštností. Nejdůležitější z nich jsou:

- oddělené rozmístění velitelského stanoviště a velitelské pozorovatelny vyžaduje zabezpečení velení z obou stanovišť a vybudování několika spojovacích uzlů;
- poměrně malá šířka útočného pásma armádního sboru při značné nasycenosti sboru posilovými prostředky vytváří velkou hustotu jeho bojové sestavy. Proto je silně ztíženo použití linkových a radiových pojitek, která jsou soustředěna na nevelkých úsecích fronty. Uvažujeme-li, že v každé divisi armádního sboru je průměrně okolo 200 radiových stanic různých typů a v posilových jednotkách více než 200 radiových stanic, bude v útočném pásmu armádního sboru soustředěno okolo 800 až 900 radiových stanic;
- velitelské stanoviště a velitelská pozorovatelna se umísťuje co možná nejbližší k vojskům, takže pojítka jsou pod silnou palbou nepřítele, a to vyžaduje učinit zvláštní opatření k zabezpečení nepřetržité funkce spojovacích uzlů a vedení;
- značné nasycení armádního sboru posilovými prostředky vyžaduje zvlášť přesné organisace součinnostního spojení;
- organisace spojení musí zajistit velení vojskům při průlomu celé taktické hloubky obrany, dát možnost rychle přeorganizovat spojovací systém při přechodu do pronásledování.

III. Pokyny náčelníka štábu armádního sboru náčelníku spojení

Plánování průlomové operace má obvykle přísně vyhraněný a centralizovaný ráz, s plným utajením úmyslu představeného velitele.

S plánem nastávající útočné operace budou obeznámeni jen velitel armádního sboru a náčelník štábu. Ostatní výkonné orgány, počítaje v to i náčelníka spojení sboru, dostanou

jen dílčí úkoly. Avšak náčelník štábu je povinen oznámit náčelníku spojení alespoň tyto údaje:

- kde bude východiště armádního sboru k útoku a dokdy musí být ukončeny ženijní práce ve východišti a dokdy má být vybudováno spojení ve východišti;
- způsob provedení vystřídání jednotek, které jsou v obraně, a základní otázky organizace spojení během střídání jednotek;
- plán práce štábu k zabezpečení velitelského průzkumu a pokyny pro výběr velitelského stanoviště a velitelské pozorovatelný;
- úkoly náčelníka spojení a důstojníků spojovacího vojska při cvičení na thema nastávajícího boje;
- pokyny k sestavení několika variant organizace spojení za útoku s rozpočtem sil a pořítek;
- lhůtu k předložení informační zprávy a pro pohotovost spojovacích jednotek k splnění úkolu.

Tyto pokyny obyčejně stačí náčelníku spojení k počátečním přípravám pro útok. Konkrétní úkoly vzhledem k organizaci spojení mohou být vydány až po rozhodnutí velitele sboru.

IV. Spojení při střídání vojsk ve východišti

V údobí příprav průlomu se velitel a štáb armádního sboru ve své práci opírá o údaje, které má k dispozici od štábu armádního sboru, který bude vystřídán. Podle dohody je možno využít zřízených velitelských pozorovatelů a stanoví se způsob spojení mezi nimi a štábem.

Používá se volacích znaků telefonních stanic a ústředěn a jiných pomůcek pro utajení velení.

Náčelník spojení stejně jako ostatní důstojníci štábu sboru se pozorně naučí všem údajům o nepříteli a zjistí podmínky pro organizaci spojení. Kromě toho si náčelník spojení útočícího sboru ujasní u náčelníka spojení armádního sboru, který bude vystřídán

- do jaké míry nepřítel působí na spojovací zařízení, které prostory jsou nejvíce postřelovány nepřítelem; jakým způsobem prováděl nepřítel rušení našeho radiového spojení a v kterém frekvenčním pásmu je rušení největší;
- jakých prostředků používá nepřítel k odposlouchávání rozhovorů;
- do jaké míry může být využito zřízené sítě ve prospěch velitele sboru provádějícího vystřídání;
- která vedení mohou být převzata vojsky provádějícími vystřídání;
- je-li znám stav spojovacích zařízení z území obsazeného nepřítelem.

Jakmile si náčelník spojení vyjasní všechny tyto údaje, přistupuje k organizování spojení ve východišti k útoku.

Důležitým úkolem všech orgánů spojení v tomto údobí je provedení všech opatření, která by pomohla utajit a skrýt prováděné přeskupení vojsk.

Zvláštní zřetel musí být za střídání věnován dělostřeleckému spojení a hlavně spojení s dělostřelectvem jednotek, které budou vystřídány, protože by dělostřelectva těchto jednotek bylo použito k palbě na nepřítele, který by zaútočil v době provádění střídání.

V. Příprava spojovacích jednotek

Spojovací jednotky provádějí přípravu v době, kdy divise sboru jsou ještě v prostoru soustředění.

Důstojnický sbor je přítomen při velitelském průzkumu; studuje úkol sboru, prostor nastávající činnosti, rozmístění velitelského stanoviště a velitelských pozorovatelů

sboru, podřízených jednotek, sousedů a vyšších jednotek (útvarů), s kterými je nutno zabezpečit součinnost.

Provádí se zesílený výcvik spojovacích jednotek v terénu, který se podobá terénu, v kterém bude sbor útočit.

VI. Organisace linkového spojení

Při organizaci linkového spojení za útoku armádního sboru, který předtím zaujal pozici obranu, musí náčelník spojení zabezpečit

- vybudování spojovací osy ve směru přemísťování štábu armádního sboru na celou hloubku boje;
- spojení štábu sboru se štáby podřízených, společně pracujících a sousedních vyšších jednotek na spojovacích směrech za všech období boje; při nedostatku linkových spojů zabezpečuje se linkové spojení především s divisemi, které jsou zasazeny na směru hlavního úderu;
- spojení velitelské pozorovatelny velitele armádního sboru s velitelskými pozorovatelnami podřízených divisí a také s velitelskými pozorovatelnami společně pracujících útvarů a vyšších jednotek;
- vytvoření potřebných záloh k organizování spojení při změně situace a při změnách v podřízenosti divisí během boje;
- ochranu spojovacích uzlů, stanic a vedení před působením nepřítele;
- provádět opatření, jimiž se zvyšuje stálost linkového spojení;
- nepřetržitost spojení při přemísťování štábu a velitelské pozorovatelny.

Způsob organizace spojení po spojovací ose a spojovacích směrech je nutno pokládat za nejlépe vyhovující a odpovídající požadavkům velení.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války úplně potvrdily toto tvrzení. Spojovací osa se buduje po ose přemístění štábu a je oporou celého linkového systému. Velitelům spojovací osy se určuje zpravidla nejschopnější důstojník. Spojovací osa se buduje ve výchozí, při boji v hloubce a pronásledování.

Výchozím bodem spojovací osy je druhý sled štábu armádního sboru a dovede se až na čáru umístění velitelů pluků ve směru přemísťování štábu sboru.

Spojovací osa se buduje obvykle osovým kabelem nebo drátovým vedením na tyčích. K vytvoření oklikových spojení při poškození jednotlivých úseků spojovací osy zavádějí se do mezistanic na spojovací ose přípojná vedení od spojovacích směrů za divisemi prvního sledu.

Velitelské spojení

a) Spojení s armádou je zřizováno silami a pojítky náčelníka spojení armády, spojovacími směry po linii štábu a velitelských pozorovatelů. Spojovací směr od štábu armády ke štábu sboru se prodlužuje na velitelskou pozorovatelnu velitele sboru a končí na čáře umístění velitelů divisí. Tento směr je stavěn osovým kabelem nebo drátovým vedením na tyčích a umožňuje telefonní a telegrafní rozhovory.

Spojovací směr od velitelské pozorovatelny armády se staví přímo na velitelskou pozorovatelnu sboru, je vybudován polním kabelem a umožňuje přímé telefonní rozhovory mezi velitelem armády a velitelem sboru.

b) Linkové spojení s divisemi prvního sledu organizuje se po spojovacích směrech od velitelského stanoviště sboru k velitelským stanovištům divisí. Vedení, kterých je využito pro telegraf i telefon a která jsou stavěna osovým kabelem nebo polním drátem na tyčích, rozvíjejí se až na úroveň velitelských stanovišť pěších pluků. K získání oklikových spojů zřizují se přípojná vedení od štábu divisí k mezistanicím na spojovací ose. Spojovací směry

za divisemi prvního sledu se kromě pronásledování budují na celou hloubku boje. Při pronásledování se budují jen přípojná vedení od štábů divisí k mezistanicím na spojovací ose.

c) S divisí druhého sledu (je to zpravidla mechanisovaná divise) se udržuje ve východišti spojení po spojovacím směru od štábu armádního sboru ke štábu divise. Za útoku až do doby zasazení divise do boje a v průběhu boje se divise druhého sledu připojuje na vedení spojovací osy. Opožďuje-li se budování spojovací osy, udržuje se spojení jen radiem.

d) Po linii velitelských pozorovatelů organisují se zvláštní spojovací směry od velitelské pozorovatelné armádního sboru k velitelským pozorovatelnám divisí. Tyto směry jsou zpravidla stavěny po líním kabelem. Umožňují veliteli sboru přímé telefonní rozhovory s veliteli divisí.

e) Linkové spojení s podřízenými pluky uskutečňuje se přes spojovací uzly divisí.

f) Organisace linkového spojení při přemísťování velitelského stanoviště a pozorovatelné: Rozhodnutí velitele armádního sboru předvídá osu přemístění štábů a udává orientačně prostory, kde budou v průběhu boje zřízeny. Zvláštní péči věnují náčelník štábu a náčelník spojení udržení nepřetržitého velení při přemísťování velitelského stanoviště a velitelské pozorovatelné. Velitel armádního sboru přede zpravidla na novou velitelskou pozorovatelnou až tehdy, kdy se přemístí vpřed velitelé divisí a když je spojení na nové velitelské pozorovatelné velitele armádního sboru v pohotovosti.

Součinnostní linkové spojení

Součinnostní linkové spojení musí zajišťovat

- součinnost se sousedními sbory a rychlými vyššími jednotkami;
- součinnost dělostřelectva s ostatními druhy vojsk;
- součinnost letectva s pěchotou, tanky a dělostřelectvem;
- velení tankové záloze velitele armádního sboru a součinnost tanků s ostatními druhy vojsk.

a) Součinnostní linkové spojení se sousedem se zřizuje ve východišti i při rozvinutí útoku, jedním telefonním vedením obyčejně z polního kabelu. Spojení se zřizuje prostředky pravého souseda k levému, není-li nařízeno jinak. Součinnostní linkové spojení s armádní rychlou skupinou se udržuje podle pokynů štábu armády.

b) Při organisování spojení v dělostřelectvu a při organisování jeho součinnostního spojení s jinými druhy vojsk je nutno mít na zřeteli možnost centralisovaného velení za dělostřeleckého útoku a přechod k decentralisovanému velení při činnosti pěchoty a tanků v hloubce nepřátelské obrany. Spojení velitele sboru s velitelem dělostřelectva sboru se zabezpečuje tím, že se jejich pozorovatelny umísťují zpravidla zcela blízko sebe a že se spojovací uzly obou velitelů vždy spojují nejméně jedním telefonním vedením. Velitel dělostřelectva sboru udržuje linkové a radiové spojení s velitelem dělostřelectva armády a s armádní dělostřeleckou skupinou a rovněž spojení s veliteli dělostřelectva divisí, s velitelem dělostřelecké skupiny určené k průlomu, s podskupinami dalekonosného dělostřelectva a dělostřelectva pro ničení i při jejich společném rozložení. Kromě toho velitel dělostřelectva sboru má linkové spojení s velitelem protiletcké a protitankové zálohy sboru.

Součinnostní linkové spojení dělostřelectva s ostatními druhy vojsk uskutečňuje se přes vševojskový spojovací uzel.

c) Při organisaci součinnostního linkového spojení s letectvem je nutno zabezpečit

- spolehlivé spojení s bojovým letectvem, které působí v úseku sboru (velitel vyšší letecké jednotky podporující útok sboru dle na velitelském stanovišti armádního sboru; spojení se uskutečňuje přes spojovací uzel na velitelském stanovišti armády);
- linkové spojení s letišti (organisuje se přímo pojitky sboru nebo prostřednictvím štábu armády);

— linkové spojení od velitelského stanoviště ke kontrolnímu propouštěcímu místu; zřizuje se k němu jedno telefonní vedení z polního kabelu z prostředků sboru.

d) Linkové spojení s tankovou zálohou se zřizuje prostředky sboru ve východišti útoku po spojovacím směru od štábu sboru ke štábu tankové zálohy. Součinnostní linkové spojení tanků a dělostřelectva provádí se ve východišti přes spojovací uzel armádního sboru.

Závěr k organizaci linkového spojení

a) V armádním sboru se organizuje linkové spojení ve všech údobích útočného boje. Ve východišti je linkové spojení široce rozvinuté a je hlavním pojítkem, protože plně zabezpečuje veliteli a jeho štábu možnost velení vojskům.

b) Hlavním způsobem organizace spojení je organizace spojení po spojovacích směrech a po spojovací ose. Tímto systémem se spojení organizuje ve východišti a při boji v hloubce nepřátelské obrany. Při přechodu k pronásledování organizuje se spojení jen po spojovací ose.

c) Při střídavém přemísťování velitelských stanovišť a velitelských pozorovatelů máme plnou možnost zachovat nepřetržitost velení i při postupu do značné hloubky.

d) Nepřetržitosti linkového spojení se dosahuje jeho správnou organizací a opatřeními k ochraně vedení a spojovacích uzlů před nepřátelskou palbou, t. j. zřízením úkrytů pro spojovací uzly, stavbou vedení stranou od silnic, v zákopech, spojovacích zákopech a ve speciálně vyrytých příkopech a správnou organizací exploatační služby.

e) Náčelník spojení musí včas dostat od náčelníka štábu pokyny k organizaci spojení a být vždy dobře seznámen se situací na frontě. Jenom při splnění těchto podmínek může náčelník spojení s přidělenými důstojníky zabezpečit včasné a nepřetržité spojení i při nejnečekanějších změnách situace.

Správný rozpočet sil a prostředků, manévr pojítky, vytvoření, správné rozdělení a použití záloh, tvůrčí a iniciativní práce důstojníků-spojařů, to vše je předpokladem pro spolehlivou a nepřetržitou práci linkového spojení.

VII. Organizace radiového spojení

1. V soustavě spojení armádního sboru v útočném boji má radiové spojení mimořádně velký význam. V různých údobích boje se používá radiového spojení různou měrou.

V přípravném údobí a ve východišti je vysílání radiových stanic zakázáno, avšak všechny stanice jsou v plné pohotovosti.

Zahájení vysílání se obvykle povoluje:

- a) v dělostřeleckých sítích: se zahájením dělostřelecké přípravy,
- b) ve vševojskových sítích: se zahájením zteče,
- c) v tankových sítích: při zasazování tanků do útoku,
- d) v ostatních sítích: se zahájením všeobecného útoku.

Provoz se i v těchto případech zahájí jen při přerušení linkového spojení nebo při přetížení linkové sítě hovory.

Při vyražení pěchoty a tanků začnou pracovat i malé vojskové radiové stanice. Zahájení provozu na radiových stanicích začíná obvykle na stupni prapor — rota a pluk — prapor.

Divisní a sborové radiové sítě v této etapě pracují velmi málo, protože se velení uskutečňuje pomocí linkových pojítek. Při boji v hloubce nepřátelské obrany, když započne přemísťování velitelských stanovišť a velitelských pozorovatelů roste význam radiového spojení víc a více.

A tak radiového spojení, které bylo v údobí příprav zakázáno a v začátku útoku ho bylo málo použito, začíná se při boji v hloubce nepřátelské obrany a při pronásledování velmi široce používat. V této době je radiové spojení hlavním prostředkem velení.

Organisace radiového spojení v útočném boji závisí na mnoha příčinách; musí však zajistit spojení za libovolných podmínek.

Ztratit radiové spojení není dovoleno.

Zvlášť velký zřetel musí být věnován organisaci součinnostního radiového spojení.

2. Radiové spojení se zpravidla organisuje ze dvou radiových uzlů z nichž jeden je na velitelském stanovišti a druhý na velitelské pozorovatelně.

Velitelské radiové spojení

Radiové spojení s velitelstvím armády se zabezpečuje na 2 až 3 spojích — v radiových sítích a po radiových směrech, které organisuje náčelník spojení armády. Při tom musí být štábní síť na velitelském stanovišti a radiová síť velitele armády na velitelské pozorovatelně armádního sboru. Tato organisace je nejvýhodnější, protože může nejlépe zabezpečit nepřetržitost spojení i při přemísťování velitelského stanoviště nebo velitelské pozorovatelně.

Jako záložních spojů může být použito radiových sítí velitele dělostřelectva armády a jeho štábu, po případě i radiových sítí druhů vojsk (tankových, leteckých).

Radiové spojení štábu sboru, který útočí ve směru hlavního úderu, se štábem armády se zabezpečuje na samostatném radiovém směru. Při nedostatku radiových stanic u sboru zabezpečí armáda tento radiový směr svým personálem a radiovou stanicí.

Radiové spojení s podřízenými divisemi se organisuje na dvou spojích, a to jednak v radiové síti velitele, jednak v síti štábu armádního sboru. Kromě toho může být spojení s jednou z divisí (zpravidla mechanisovanou divisí) zabezpečeno samostatným radiovým směrem.

Radiového spojení s veliteli pěších pluků může velitel armádního sboru dosáhnout svou osobní radiovou stanicí tím, že vchází do radiových sítí velitelů divisí pro spojení s veliteli pěších pluků.

Je nutno pamatovat též na možnost zřízení radiového spojení po samostatných radiových směrech s vyššími jednotkami, které dostaly během boje zvláštní úkoly.

Součinnostní radiové spojení

Součinnostní radiové spojení musí zabezpečovat

- spojení s rychlými vyššími jednotkami zasazenými do průlomu v úseku armádního sboru,
- spojení se sousedními sbory,
- součinnostní spojení s armádní dělostřeleckou skupinou podporující útok sboru,
- součinnost dělostřelectva s ostatními druhy vojsk,
- velení tankové záloze velitele sboru a součinnost tanků s ostatními druhy vojsk,
- spojení s bojovým letectvem na letištích a ve vzduchu,
- spojení s průzkumným letectvem,
- spojení s leteckým výsadkem.

Radiové spojení s armádní nebo frontovou rychlou skupinou v době její činnosti v útočném pásmu sboru se organisuje podle pokynů štábu armády — nejčastěji v součinnostní radiové síti štábu armády, kam sbor vchází svou radiovou stanicí.

Radiové spojení se sousedními sbory, které patří do sestavy armády, uskutečňuje se v součinnostní radiové síti armády. Spojení se sousedním sborem, který patří do sestavy sousední armády téže fronty, je nejlépe organisovat po samostatném radiovém směru. Na stycích dvou front se spojení mezi sbory organisuje po zvláštní frontové součinnostní radiové síti, která se organisuje podle nařízení a prostředky toho, kdo je odpověden za styk.

Součinnostní radiové spojení mezi divisemi téhož sboru se organizuje po součinnostní radiové síti štábu armádního sboru, kam vchází radiové stanice divisi a kontrolní přijímače na velitelském stanovišti a velitelské pozorovatelně armádního sboru.

Součinnostní radiové spojení s armádní dělostřeleckou skupinou se uskutečňuje po radiové síti velitele dělostřelectva sboru. V této radiové síti se rovněž uskutečňuje součinnostní radiové spojení s veliteli dělostřelectva divisi, s velitelem dělostřelecké skupiny určené k průlomu, s podskupinami dalekonosného dělostřelectva a dělostřelectva pro ničení.

Spojení velitele sboru s velitelem dělostřelectva sboru se zabezpečuje osobním stykem na společné velitelské pozorovatelně.

K zabezpečení součinnostního spojení tanků a dělostřelectva se vysílají předsunutí dělostřelečtí pozorovatelé do bojové sestavy tankových jednotek, kteří pracují na vlně dělostřelectva. Kromě toho se na velitelských pozorovatelnách dělostřeleckých jednotek určují zvláštní přijímače, které naslouchají na vlně tanků.

U velitele dělostřelectva sboru, velitelů dělostřelectva divisi, velitelů dělostřeleckých podskupin určených k průlomu a u dalekonosného dělostřelectva zřizují se přijímače včleněné do radiové sítě tankové zálohy.

Je-li dostatečný počet přijímačů, určí se na velitelském stanovišti a na velitelské pozorovatelně velitele dělostřelectva sboru přijímač pro poslech signálů průzkumného letectva.

Součinnostní radiové spojení štábu armádního sboru s tankovou zálohou se v boji uskutečňuje nejméně na dvou spojích. První spoj je v radiové síti velitele sboru, kam se zapojí radiová stanice velitele tankové zálohy. Druhý spoj je po radiové síti štábu, kam se zapojí štáb tankové zálohy. Kromě toho pracuje zpravidla jedna radiová stanice velitele tankové zálohy v radiové síti velitele tankového a mechanisovaného vojska sboru. V radiových sítích velitele a štábu sboru se uskutečňuje též součinnostní spojení divisi s tankovou zálohou.

Je-li na velitelské pozorovatelně styčný důstojník od tanků, vstupuje jeho radiová stanice do tankové radiové sítě.

Při organisaci součinnostního spojení s letectvem je nutné zabezpečit radiové spojení s bojovým letectvem, které působí v úseku sboru, aby bylo možno dodávat mu úkoly i za letu.

Velitel vyšší letecké jednotky podporující útok sboru nebo letecký styčný orgán dluží na velitelském stanovišti nebo přímo na velitelské pozorovatelně sboru. Má svou vlastní radiovou stanici, kterou udržuje spojení s letištěm a s letectvem ve vzduchu.

Velitel letecké vyšší jednotky nebo letecký představitel u sboru udržuje radiové spojení se styčnými důstojníky letectva, kteří jsou ve štábech divisi, na radiových sítích a směrech sboru.

Tanková záloha udržuje spojení s letectvem ve vzduchu na vlně letectva.

Spojení s leteckým průzkumem se organizuje podle pokynů štábu armády (fronty). K přijímání hlášení leteckého průzkumu se zřizuje na velitelském stanovišti a na velitelské pozorovatelně velitele sboru přijímač naladěný na vlnu radiové sítě leteckého průzkumu.

Součinnostní spojení s leteckým výsadem se zřizuje podle pokynů štábu, jenž organizuje výsadek.

K zabezpečení radiového spojení pro případ ztráty spojení sboru s armádou zřizuje fronta záložní radiovou síť. Do této záložní radiové sítě vcházejí radiové stanice sboru k obnovení radiového spojení s armádou.

Rozhlášení signálů hlásné služby uskutečňuje se po všech radiových sítích. Na velitelské pozorovatelně a na velitelském stanovišti armádního sboru určují se přijímače pro poslech na vlně armádní hlásné služby.

Závěr k organizaci radiového spojení

a) Používání radiového spojení ve východišti a v počátečním údobí útoku je omezeno, avšak nabývá velké důležitosti v průběhu boje v hloubce.

Radiové spojení musí zabezpečit velení z dvou bodů (velitelské pozorovatelny a velitelského stanoviště), při čemž není přípustná ztráta radiového spojení za žádné sebesložitější situace, zejména však, nefunguje-li žádné linkové spojení.

b) Jenom správně provedený rozpočet radiových pojítek a vhodné manévrování jimi může zabezpečit nepřetržitost radiového spojení.

VIII. Spojení pohyblivými pojítky

Pohyblivých pojítek se používá ve všech údobích útočného boje. Při organizování spojení pohyblivými pojítky je nutno

- rozvrhnout pojítka k zabezpečení spojení do celé hloubky boje;
- zabezpečit pohyblivými pojítky především hlavní směr a směry, které jsou nejméně vybaveny jinými pojítky;
- připravit prostředky k zřízení předsunutých podacích stanic;
- vytvořit zálohu pohyblivých pojítek.

Ve východišti k útoku se používá pohyblivých pojítek ke spojení se štábem armády (prostředky armády) a se štáby podřízených, společně pracujících a sousedních vyšších jednotek. Hlavní podací stanice se zřizuje na velitelském stanovišti sboru. Opouští-li velitel sboru velitelské stanoviště nebo velitelskou pozorovatelnu doprovázejí ho vždy kromě osobní radiové stanice i pohyblivá pojítka.

V druhém sledu štábu sboru se zřizuje týlová podací stanice.

Předsunutá podací stanice se zřizuje obvykle v prostoru velitelské pozorovatelny velitele armádního sboru. Při rychlém postupu a při pronásledování je nutno doplnit předsunutou podací stanici pojítky, aby mohla zabezpečit rychlé doručování zpráv.

Největší zatížení pohyblivých pojítek bude při boji v hloubce nepřátelské obrany a při pronásledování.

Styčný důstojník od podřízených a společně pracujících útvarů a vyšších jednotek se hlásí u náčelníka operačního oddělení, který řídí jejich práci.

Styčný důstojník zabezpečuje včasné a správné dodání bojových rozkazů a jiných důležitých bojových dokumentů podřízeným štábům.

Abyste byla zabezpečena nepřetržitost spojení při změně velitelského stanoviště, odešlou se včas na nové velitelské stanoviště pohyblivá pojítka a výpravčí, kteří tam uvedou v činnost podací stanice.

Podací stanice na dřívějším velitelském stanovišti zůstává v činnosti až do okamžiku odchodu důstojníka štábu, který tam byl ponechán po odjezdu operační skupiny štábu sboru.

Jsou-li sboru přiděleny spojovací letouny, používá se jich ke spojení se štábem armády, se štáby divisí a se sousedy.

IX. Celkový závěr

Správně provedený rozpočet spojovacích sil a pojítek, určení spojovací zálohy a dovedné manévrování pojítky může zabezpečit skutečně nepřetržité velení za jakékoli bojové situace.

Soudruh Stalin ve svém pojednání „Nový pochod Dohody proti Rusku“ theoreticky pojednává o otázce směru hlavního úderu:

„Ve válce a zvláště v občanské válce závisí velmi často úspěch rozhodující o vítězství na správné volbě toho prostoru, odkud jste rozhodnutí zasadit nepříteli a dále rozvinout hlavní úder.“

Polní řád čs. armády říká:

„Na rozhodujícím směru je nutno soustředit nejen hlavní síly, ale na vrub podružných směrů i hlavní část prostředků materiálního zabezpečení.“

Z toho pro náčelníka spojení vyplývá, že musí na spojovací osu, která zpravidla prochází ve směru hlavního úderu, určit maximum spojovacích sil a pojítek. Spojovací osa musí být zabezpečena silami s pojítky do celé hloubky denního úkolu armádního sboru.

Spojení v armádním sboru za útoku nesmí být prováděno šablonovitě, stejně jako nemůže být šablonovitě organisován sám útok sboru a velení vojskům při útoku.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války ukazují, že způsoby organisace spojení při různých útočných operacích byly různé. Také útočný boj se vyvíjel svým způsobem, a tedy i systém velení vojskům byl v každé operaci uspořádáván svým způsobem podle plánovaného a skutečného průběhu útočné operace.

Od spojení se při útoku armádního sboru vyžaduje velická pružnost. Spojení musí být organisováno tak, aby velení vojskům bylo zabezpečeno za všech podmínek.

MASKOVÁNÍ A INFRAČERVENÉ ZÁŘENÍ

Pplk. Ing. Jaroslav Moždík

V tomto článku se pokusím odpovědět na otázku, nač je třeba dbát při maskování vzhledem k dnešním možnostem pozorování a fotografování pomocí infračervených paprsků.

Co je to maskování? Maskování je technický způsob zastírání, při kterém ztěžujeme nebo znemožňujeme pozorování určitého předmětu, umělými prostředky (clonou, maskou, nástavbou, nátěrem, a p.).

Při maskování je velmi důležitým činitelem barva. Je známo, že barevný vjem je čistě subjektivní a že se do určité míry mění od člověka k člověku. Barevné počítky jsou způsobeny typem světla odráženého hmotnými tělesy. Spektrum které dostaneme za pomoci prismatických prostředků, je dostatečně známo. Ačkoli se toto spektrum skládá z plynulé řady vlnových délek světla a prostírá se ve skutečnosti na obě strany za hranice vidění, je vhodné rozdělit si viditelnou část spektra do sedmi t. zv. prvotních, barev t. j. červené, oranžové, žluté, zelené, modré, indigové a fialové. V jedné primární barvě můžeme rozlišit několik odstínů. Ani znalci nemohou přesně určit jejich počet a údaje se pohybují od 30 do 130. Spektrum má tedy souvislou povahu a mluvit o nějakých hraničních vlnových délkách ani dobře nelze. O bílém světle předpokládáme, že je směsí všech vlnových délek ve viditelném spektru. Určitý předmět má tedy určitou barvu proto, že je schopen absorbovat částečně nebo úplně světlo některých vlnových délek a odrážet zbytek. Na př. objekt, který se nám zdá modrý, je schopen absorbovat červené, oranžové a žluté paprsky a částečně i zelené, indigové a fialové; odráží modré.

Barvy a odstíny předmětů se uplatňují a dovedeme je odlišit jen za určitých podmínek, na př. jen když předmět pozorujeme na krátkou vzdálenost a co možná pod kolmým úhlem. Pozorujeme-li ho z větší vzdálenosti, nebo pod šikmým úhlem, ztrácejí některé barevné odstíny svou hodnotu a liší se jen svým různým stupněm světlosti.

Světlost je měřítko pro stupeň světla odráženého od předmětu. Proto při určování barvy v přírodě k účelům maskovacím nelpíme ani tak na přesném vystižení barevného odstínu, který často bývá u téhož předmětu za různých podmínek různý, jako na přesném stanovení světlosti, kterou musíme nátěrem dobře vystihnout, chceme-li, aby objekt nebylo lze zjistit ani na snímku.

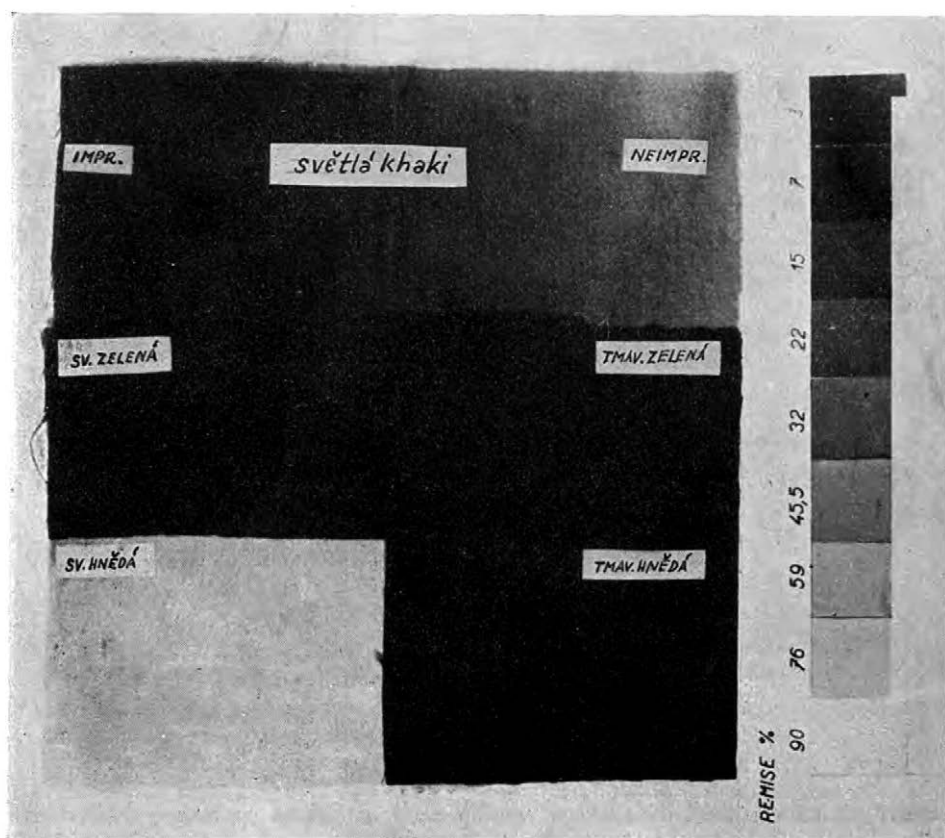
Bylo-li řečeno, že barevný odstín nemá za určitých podmínek podstatný význam, neznamena to, že bychom neměli použít barev alespoň přibližně v těch odstínech, jaké vidíme v okolí. Chce-li totiž pumometník zasáhnout cíl, musí jej vidět již ze vzdálenosti asi 7 až 8 km, aby mohl učinit potřebná opatření k vypuštění pumy, což učiní teprve asi 2,5 km před cílem. Je-li však cíl dobře zamaskován, takže není při vizuálním pozorování z uvedených vzdáleností dobře patrný, je tím zaměřovač uveden do váhání, čímž promešká místo vypuštění pumy. Je samozřejmé, že dříve než nepřítel podnikne nálet na určitý cíl, má přesné znalosti týkající se umístění a okolí objektu, které získal vyhodnocením snímků.

Letecká fotografie je cenným zdrojem zpráv o nepříteli, umožňuje pečlivé studium a vyhodnocení fotografovaných předmětů, jakož i srovnávání se snímky staršího data. Fotografovat je možné i v noci, za použití infračerveného materiálu, jehož použití nás zajímá nejvíce. Vpředu při zmínce o spektru bylo řečeno, že toto spektrum kromě své viditelné části, má i část neviditelnou, z níž část světelných paprsků s vlnovou délkou větší než u paprsků červených je oblastí paprsků infračervených. Ty začínají vlnovou délkou 7600 angströmů (angström = $1/10\,000\,000$ mm) a jejich rozsah byl sledován až do délky přes 3 000 000 angströmů. Pro nás mají zatím význam jen paprsky do vlnové délky 15 000

Obr. 1.

angströmů, neboť dosud nedovedeme vyrobit desky citlivé na paprsky o delší vlnové délce. Infračervené záření je tedy zářením dlouhovlnným, které má tu vlastnost, že se velmi málo rozptyluje v ovzduší; je to záření tepelné, jak lze zjistit teploměrem položeným do tmavé části spektra za jeho červeným koncem. To, že se tyto paprsky jen nepatrně v ovzduší rozptylují, prokazuje neocenitelné služby dálkové a letecké fotografii. Vzdušný opar, mlha, kouřmo, to vše jsou pro běžnou fotografii velké překážky, poněvadž silně rozptylují krátkovlnné světelné paprsky, které při obyčejné fotografii tvoří obraz. Od-filtrujeme-li červeným nebo tmavočerveným filtrem právě ono viditelné rozptýlené záření, uplatní se při tvorbě obrazů nerozptýlené paprsky červené a infračervené. Fotografie na vrstvách citlivých k infračerveným paprskům ukáže v takovém případě mnohem více než vidí naše oko, nebo než může zobrazit běžná fotografie. Čím tmavšího filtru použijeme, tím větší dálky zobrazíme. Krajina má na takovém snímku nezvyklý ráz, poněvadž modrá obloha, vodní hladiny a okna budov jsou velmi tmavé a zeleň listová, tráva, zejména uvadlá, jsou velmi světlé, někdy až bílé. Dobře je to vidět na připojeném infrasnímku kaštanu (obr. 1). Tato okolnost je pro maskování velmi nepříjemná, poněvadž se běžná zelená barviva a nátěry jeví na infrasnímku tmavě až černě, zatím co přirozená zeleň se bude jevit jako téměř bílá. To potvrzuje náš druhý infrasnímek, na němž jsou vyfotografovány tkaniny, vybarvené podle označení na snímku. Viz obr. 2, horní čtyři vzorky. Z toho je zřejmé, že maskování zelenou barvou není právě vhodné a někdy je i škodlivé. Než se budeme touto otázkou zabývat podrobněji a na praktických příkladech, řekneme si ještě, že se na infrasnímku jeví velmi tmavě i stíny, zvláště je-li modrá obloha. Proto stín — vlastní i vržený — je jedním z nejdůležitějších prozrazujících činitelů. K dokreslení takového infrasnímku krajiny je ještě třeba uvést, že se mraky, a to i normálně neviditelné lehké mráčky, proti obloze nápadně rysují.

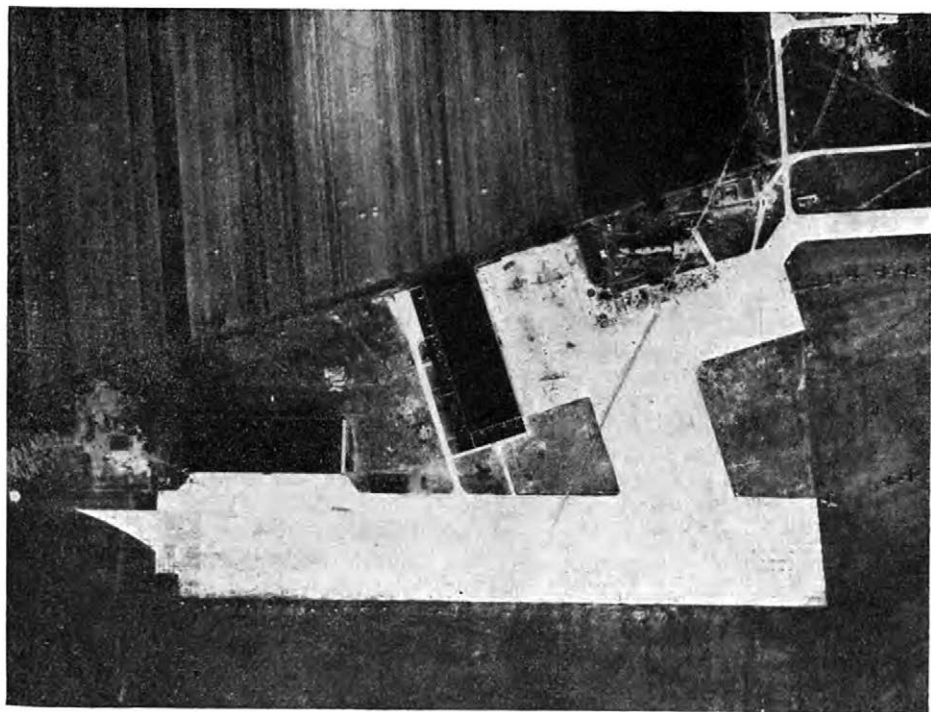
Obr. 2.

Pro úplnost představy, jaké možnosti nám skýtají infrapaprsky, je třeba vědět, že pronikavost infračervených paprsků mlhou má své meze. Větší částice, tedy hustší dým nebo mlha, rozptylují v značné míře i infračervené paprsky s menší vlnovou délkou. Pokud jde o fotografii za tmy, lze snímat ten objekt, který vysílá vlastní tepelné (infračervené) záření, nebo ten, který je tímto zářením zasažen.

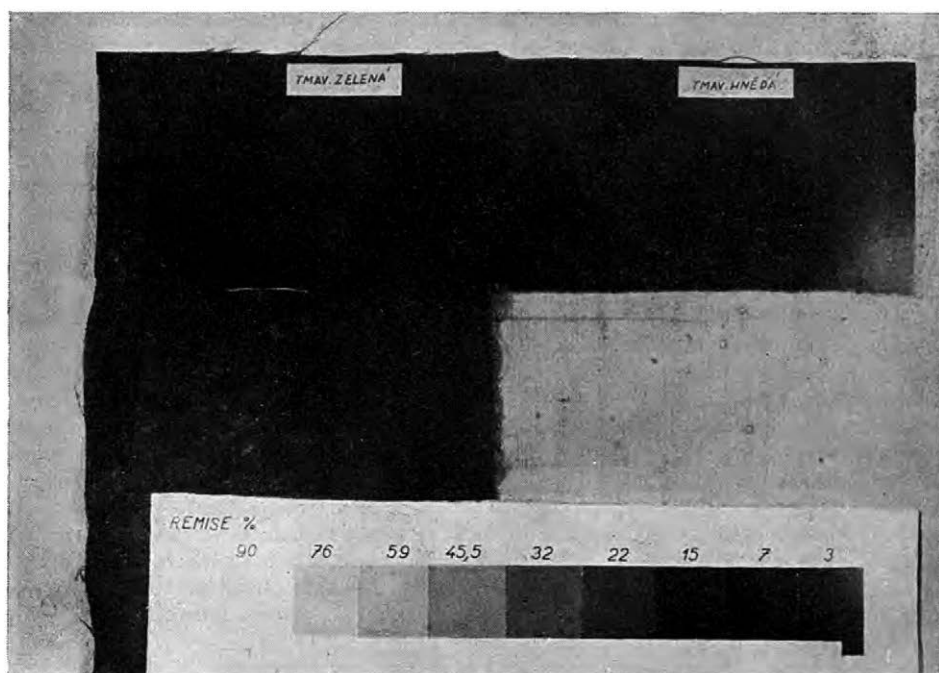
Nyní si vysvětlíme t. zv. Woodův chlorofylový efekt, t. j. shora vzpomenutý zjev, že se zelené rostliny zobrazují na materiálu citlivém k infračerveným paprskům bílé, jakoby oživené. Tento úkaz má svůj původ ve stavbě listů i v povaze záření. Proniká-li listem záření viditelné, je jeho největší část (až do vlnové délky 6800 angströmů) pohlcena již v horních vrstvách buněčných a jen malá část pronikne k vrstvám dolním, kde se odráží, a při zpětném průchodu vrstvami horními, které jsou bohaté na chlorofyl, je již téměř úplně pohlceno, takže z listů vychází velmi málo viditelného záření a listy se nám jeví temně zbarveny. Naproti tomu infračervené paprsky nejsou chlorofylem téměř vůbec pohlceny, takže po odrazu opouští list jen nepatrně oslabeny, čímž se stává, že se na vrstvách citlivých k infračerveným paprskům zelené části rostlin zobrazují bílé nebo téměř bílé. Nyní už můžeme shrnout do jedné věty svůj nejdůležitější poznatek: Směs přirozené zelené a infračerveně absorbující zeleně se bude na snímku jevit jako směs světlé a tmavé. Důsledek toho je, že se určité typy zastírání, které jsou při normálních zastíracích metho-

dách naprosto účinné, při použití infračervené fotografie dokonale od okolí odliší (kontrastují). Krom toho všechny tónové hodnoty, které se na infračervené fotografii značně liší od hodnot fotografie černobílé, při srovnávání snadno odkryjí nesrovnalosti ve tvaru nebo struktuře objektu. Tak na př. na obr. 3 je obyčejný černobílý snímek části určitého letiště. Vidíme, že betonové plochy přímo svítí, kdežto travnaté a hlinité plochy jsou značně tmavé. Tmavé jsou i dehtované střechy v sousedství betonových ploch. Kdybychom opatřili betonové plochy běžným zeleným kamuflážním nátěrem tak, aby maskoval dokonale při vizuálním pozorování a také při fotografování na orthochromatický nebo panchromatický materiál, velmi nepříjemně by nás překvapil infrasnímek, který by vypadal asi jako negativ našeho obrázku. Betonové plochy by byly černé, travník bílý a jen střechy by zůstaly tmavé.

Asfaltový nátěr ploch, jak se často dělává, poněvadž je cenově nejpřístupnější a při tom zastírá při běžné fotografii, nelze proto doporučit. Správné řešení nám umožní jediné taková zeleň, která bude mít velký stupeň odraznosti pro infračervené paprsky; bude dobře zastírat při obyčejném pozorování, i při infračervené fotografii. Ovšem máme-li zelenou barvu vyhovující při infračervené fotografii, nelze při jejím používání postupovat šablonovitě a bez náležitého uvážení. Na př. barva khaki na uniformách: použijeme-li barvy, která nebude vykazovat Woodův efekt, bude nutné vystříhat se i za mlhavého počasí shromažďování jednotky na travnatých plochách, poněvadž infračervené snímky dají vysoce kontrastní obraz způsobený chlorofylovým efektem pozadí (černé postavy na bílém poli). Kdybychom však opravdu měli stejnokroje zbarveny tak, že by jejich obraz v oboru infračerveného záření byl vhodný, nemohli bychom jich zase použít proti tmavému pozadí, na př. oranici, která se jeví tmavá jak na normální, tak i na infračervené fotografii.

Obr. 3.

Obr. 4.

Vzhledem k tomu, že voják se v poli pohybuje nejčastěji v prostředí zeleném, je žádoucí, aby barvivo používané na barvení stejnokrojů vykazovalo Woodův efekt. V případě, že se bude jednotka pohybovat v prostředí, které se na infračervené fotografii jeví tmavě (na př. zorané pole), je možno se chránit proti infračervenému pozorování a fotografování použitím stanového dílce, bude-li opatřen vhodným maskovacím nátěrem.

Nebo kdybychom měli maskovat na př. objekty stálého opevnění pomocí nátěrů a umělé vegetace. Tu musíme zase vědět, že se zelen různých stromů jeví na infračervené fotografii různě. Nejsvětější se jeví zelen tvrdých dřev, o něco tmavší jsou měkké listnáče, ještě tmavší pak jedle. Další stupnice tmavosti je: žlutokorá borovice a červenokorá borovice, která se jeví skoro jako černá. Tedy v borových lesích bychom mohli pro maskování použít běžných barviv za předpokladu, že budou vyhovovat též pro vizuální pozorování a pro obyčejnou fotografii. Kdybychom naproti tomu použili v tomto případě barvy odražející infrapaprsky, dopustili bychom se velké chyby.

Zatím jsme věnovali největší pozornost barvě zelené, což je jistě pochopitelné. Při různých kamuflážních pracích však používáme i jiných odstínů. Odstín sám vedle jiných faktorů má také značný vliv na stupeň odraznosti infračervených paprsků. Černá, kovová modř (prusko-čínská) a chromová zelen jsou naprosto nevhodné při požadavku infračervené odraznosti. Rovněž červené a žluté kysličníky nejsou nijak dobré s tohoto hlediska. Další faktor, který má vliv na infračervenou odraznost, je vysoká pigmentace, které je třeba věnovat velkou pozornost. Odraznost různých barviv je dána jejich složením a způsobem barvení.

Ze zkušeností s chromovými solemi se dokazuje, že je jejich chování pod infračervenými paprsky úplně odlišné, ačkoli je zrakem nelze rozeznat. Černé nebo jiné tmavé odstíny se v mnohých případech dají rozlišit jenom infračerveným světlem. Saze a vůbec

Obr. 5.

černě, pokud jsou v podstatě rozptýleným uhlíkem, absorbují infračervené paprsky stejně jako paprsky viditelného světla. Naproti tomu chloraminová černá pohlcuje již krátkovlnné infračervené paprsky málo a nad 8500 angströmů je prakticky vůbec nepohlcuje. Tu můžeme také říci, že chloraminová černá infračervené paprsky odráží, ač ve skutečnosti je propouští a podklad odráží. Na obr. 4 je infrasnímek čtyř kousků tkaniny: dva kousky vlevo jsou tmavě zelené (olivové) a dva vpravo jsou tmavohnědé. U tmavohnědé vidíme, že jeden vzorek odráží asi 10% a druhý asi 65% paprsků, ačkoliv jde o barvy téměř stejného složení a zrakem naprosto nerozpoznatelné. Tu posuzováno všeobecně — je pro kamufláž vhodnější ta hnědá, která se jeví na snímku tmavá, poněvadž, jak už víme, hnědá oranice je na infrasnímku také tmavá. V některých případech však, na př. pro vodorovná letecká zastěradla — kdy je pozadím většinou travnaté letiště, hnědá s 65% remise se dobře uplatní, zvláště když zelená textilní barviva často selhávají, t. j. nevykazují Woodův efekt.

Na posledním infrasnímku (viz obr. 5) je pokusně proveden nátěr betonové plochy v pěti barvách. Tu hnědá (nejtmavší) i zelená (vpravo od ní) v celku dobře vyhovují. Další — nejsvětlejší — je žlutá; její odrazová charakteristika nevykazuje ani pro viditelné, ani pro infračervené světlo žádných rozdílů proti přírodní žluti. O ostatních odstínech není třeba se tu zmiňovat, ani o dalších podrobnostech, které udávají, jak se která barva jeví na infračervené fotografii a jakou má odraznost, a přistoupíme k závěru:

Ukázali jsme si, že vlivem Woodova efektu jsou v infračerveném záření jiné kontrasty než ve viditelném světle, a poznali jsme, že tato skutečnost nesmí být zanedbávána. Hlavně u pevných zařízení a velkých objektů musí se provádět maskování vzhledem na infrazáření. S použitím infrafotografie při průzkumu se musí počítat, neboť neocenitelnou pomůckou zpravodajských orgánů je možnost srovnávat fotografie na infračervených emulcích a na emulcích normálních.

A jak je tomu u malých a pohyblivých předmětů? Tu by fotografování na infračervený materiál zřejmě nemělo takový význam, jako u stálých objektů, ale musíme počítat, že se v budoucnu stane běžným používání přístrojů k vizuálnímu infračervenému pozorování. Takových přístrojů bylo používáno již za minulé války. Mají svůj zdroj infračerveného záření a možno jimi pozorovat i pohyblivé objekty, a to nejen ve dne, ale i v noci. Při tom vlastně pohyblivost maskovaného předmětu, t. j. neustálá změna pozadí, usnadní jeho zjištění, takže jestliže měl kontrast stejnojmenně pro infračervenou fotografii celkem podružný význam, při pozorování přístrojem s infračerveným zářením má daleko větší úlohu. Sem patří také zmínka o t. zv. „Leiberových brýlích“ a „Leiberově efektu“. „Leiberovy brýle“ jsou složeny z kombinace speciálních filtrů, které propouštějí jen záření blízké infračervenému, infračervené, zelené a modrozelené. Je-li těmito brýlemi pozorována zelená vegetace, jeví se až na několik výjimek jako červenohnědá. Existují zelené maskovací barvy, které vykazují tento „Leiberův efekt“, některé však ne. Ty se jeví jako zelené až tmavozelené při pozorování brýlemi, takže se odlišují od vegetace jevící se červenohnědě. Tímto způsobem lze tedy odhalit použití maskovacích prostředků i v obyčejném světle.

Jak tedy máme maskovat takové malé a pohyblivé předměty, aby je nebylo možno zjistit ani při pozorování přímým, ani při pozorování pomocí infračervených paprsků? Všichni známe různé ty skvrnité „kamuflažní“ vzory. Těmito barevnými skvrnami snažíme se změnit charakteristický tvar předmětu tak, aby nemohl být poznán. Jsou-li kontrasty světla a barev skvrn správné, obrysy zdánlivě mizí. Při tom se snažíme přizpůsobit barvu skvrn barvě okolí. Při infračerveném záření není třeba věnovat pozornost barvám, nýbrž jen rozdílům světelné intensity. Světelná intensita maskování musí však být přizpůsobena okolí. Potřebujeme, aby se tři běžné maskovací barvy, t. j. zelená, okrová a hnědá, jevíly v infračerveném světle jako bílá, šedá a tmavě šedá. Pak se nám podaří potlačit obrysy jak proti světlému pozadí (chlorofyl), tak proti šedivému (kamení, písek atd.) a černému (voda, tmavá země, noční obloha). Nutno tu připomenout, že účinné jsou jen velké barevné kontrasty, které jsou na místě hlavně v otevřené krajině a na zoraných polích. Menší kontrasty pak jsou vhodné jen proti stejnoměrnému pozadí (les) nebo když je zamračeno. Tedy lze říci, že infračervené záření citelně zasahuje do maskovacích prací, ať už jde o objekty větších rozměrů nebo o objekty malé a pohyblivé, a je především na nás vojácích, abychom tuto věc bedlivě sledovali a působili na náš chemický průmysl, aby se snažil naše požadavky splnit.

POUŽITÍ BIOLOGICKÝCH PROSTŘEDKŮ VE VÁLCE

Pplk. MUDr. Karel Makovička

Imperialisté věnují velkou pozornost otázkám použití bakterií, virů, rickettsií, plísňů i jiných živých organismů, jakož i použití toxických produktů živých organismů ve válce. Zprávy z korejského bojiště to potvrzují. Má tím být vyvoláno hromadné onemocnění nebo smrt lidí, užitkových zvířat nebo rostlin a tak podlomen odpor nepřítele.

Jde tu tedy nejen o válečné použití bakterií, ale i choroboplodných zárodků jiných, o použití rostlinných škůdců z říše hmyzu atd., a proto je správnější označení biologické prostředky než častěji používané označení „bakteriologické prostředky“. Někdy se nesprávně do biologických prostředků zahrnují i ledky připravené chemickou cestou, které v určité koncentraci způsobují zničení kultur hospodářských rostlin.

Myšlenka použití choroboplodných zárodků k ničení nepřítele, jeho živočišné a rostlinné produkce vznikla na základě zkušenosti, jaké ztráty dovedou vyvolat nakažlivá a parazitární onemocnění mezi lidmi, zvířaty a rostlinami. Stačí vzpomenout na významnou a často rozhodující úlohu, kterou měly epidemie nakažlivých nemocí v minulých válkách. Můžeme říci, že ve většině válek do konce 19. století umíralo více lidí na nakažlivé choroby než zbraní nepřítele a že často výsledek války byl rozhodnut nikoli zbraněmi, nýbrž epidemiemi, které rozzvratily některou nebo obě z bojujících armád. Tak na př., abychom použili příkladu číselně vyjádřeného: roku 1809 přistála v Holandsku expediční armáda Angličanů v síle 40 000 mužů. Z ní onemocnělo více než 26 000 mužů malarií a z těch přes 4000 zemřelo. V bojových akcích padlo 247 mužů. Armáda se musila vrátit do Anglie, protože nebyla schopna akce ještě před započítáním vlastních bojových úkolů. V krymské válce v letech 1854 až 1856 činily francouzské ztráty zbraněmi 20 000 mužů, nakažlivými chorobami 75 000 mužů. Angličané ztratili v boji 1700 padlých, epidemiemi 16 000 mužů.

Stejně dobře jsou známy škody mezi užitkovými zvířaty, vzniklé rozšířením nakažlivých chorob mezi nimi, uhláku mezi ovci, hovězího moru, obrny vepřů, moru drůbeže atd. Stejný význam pro výživu mohou mít škody způsobené na úrodě rostlinnými škůdci.

Myšlenka, že by bylo možno podlomit odpor nepřítele rozšířením nakažlivých chorob v jeho řadách, je velmi stará. Tak na př. již ve válce mezi Athénami a Spartou v letech 431 až 421 před Kristem bylo vysloveno podezření, že epidemie v Athénách byly vyvolány otrávením studní nepřítelem. A také pokusy o bakteriovou válku jsou staré. Na př. anglická koloniální vojska v Novém Skotsku se roku 1763 pokoušela pokořit bouřící se indiánské kmeny tím, že šířila mezi nimi neštovice rozdáváním šatstva od nemocných neštovicemi.

V první světové válce pokoušeli se Němci infikovat koně francouzské armády vozňáckou a rozšířit v nepřátelských zemích vozňáckou, uhlák a mor. Ve větším měřítku však v první světové válce biologických prostředků prakticky použito nebylo. Ale v pokusech s používáním bakteriové zbraně bylo po válce pokračováno přes to, že v Ženevě byl roku 1925 podepsán mezinárodní protokol o zákazu bakteriové války. Bakteriová válka byla připravována hlavně Německem a Japonskem. Roku 1934 uveřejnil anglický žurnalista Stead v Times sensační článek o pokusech německých agentů, kteří zkoušeli, prozatím s neškodnými bakteriemi, jak by bylo možno využít vzdušných proudů větracího zařízení pařížské podzemní dráhy k zamoření Metra. Zvláště usilovně byla připravována bakteriová válka Němci po porážkách u Moskvy a Stalingradu. Byl k tomu účelu zřízen ústav v Poznani, vedený prof. Blomem. Němci pracovali hlavně s morem. Rychlé vítězství Rudé armády zabránilo použití této zbraně. Jen na ústupu na východní frontě Němci úmyslně podporovali šíření nakažlivých chorob, hlavně skvrnitého tyfu, mezi civilním obyvatelstvem, aby vyvolali epidemie v řadách postupující Rudé armády.

Japonci nejen bakteriovou válku připravovali, ale, jak je známo z chabarovského procesu, také bakteriových zbraní použili v Číně. Proces, který se konal v prosinci 1949 v Chabarovsku nad 12 japonskými válečnými zločinci, ukázal, že Japonci brzo po okupaci Mandžuska založili tam speciální oddíly, které se zabývaly přípravou bakteriové války. Roku 1936 byl na rozkaz japonského císaře založen útvar č. 731, v němž pracovalo až 3000 lidí. Zabýval se pěstováním choroboplodných zárodků ve velkém, zkouškami s rozprašováním bakterií z letounů a pokusy s rozšiřováním nakažlivých chorob záškodníky. Pracovalo se tam hlavně s původci moru, cholery, uhláku, vozňivky, tyfu a jiných střevních infekcí. Největší úsilí bylo věnováno vypracování metod šíření moru pomocí infikovaných blech, které byly shazovány ve zvláštních pumách z letadel. Puma měla nádrž z tenkého porcelánu, naplněnou infikovanými blechami. Malá třaskavá nálož roztrhla pumu v určité výši a blechy zamořily značný okresek země. K vyzkoušení účinnosti bakteriiových zbraní užívali Japonci čínských zajatců a politických vězňů. V pokusech bylo umučeno více než 3000 lidí. Útvar č. 731 provedl také během války tři pokusy s použitím bakteriové zbraně při válečných operacích v Číně v letech 1940 až 1942. Expedice útvaru šířily hlavně z letounů mor, cholera a břišní tyf a podařilo se jim vyvolat epidemie moru ve střední Číně. Mimo to vysílal záškodníky, kteří zamořovali studny a potraviny při ústupu japonské armády.

Druhý útvar č. 100 se zabýval hlavně problémy šíření infekce mezi dobyt看em a užitkovými rostlinami.

Třetí útvar č. 1644 byl vytvořen později v Nankině se stejnými úkoly jako útvar č. 731 a měl až 1500 pracovníků.

Od roku 1942 se zabývali pokusy s možností použití biologické zbraně a pokusy o obranu proti ní velmi intenzivně Američané, Angličané a Kanadané. Ve Spojených státech bylo začátkem 1943 vybudováno výzkumné středisko pro studium biologických bojových prostředků v Detricku, státě Maryland, kde pracovalo až 3900 lidí. Mimo to byl vybudován závod na výrobu choroboplodných zárodků ve velkém ve státě Indiana a byla zřízena střediska pro zkoušení biologických bojových prostředků v terénu ve státech Utah a Mississippi. Americké námořní síly měly své výzkumné středisko při universitě v Kalifornii. Mimo tato výzkumná střediska pracovala o problémech biologické války řada civilních vědeckých ústavů universitních i jiných. Celkem bylo věnováno na zařízení výzkumných středisek pro biologickou válku a na práci v nich jen v průběhu války 50 milionů dolarů, t. j. 2½ miliardy Kčs.

Úkolem výzkumných prací bylo:

1. Nalézt choroboplodné zárodky, kterých by bylo možno použít k umělému šíření nemocí u lidí, zvířat a rostlin.

2. Najít minimální množství mikrobů, které je s to vyvolat onemocnění nebo smrt. Byla zjišťována přesná inkubační doba u těchto infekcí.

3. Vypracovat metody pěstování a konzervace choroboplodných zárodků ve velkém při zachování jejich plné virulence, t. j. schopnosti vyvolat onemocnění.

4. Změnit vlastnosti známých choroboplodných zárodků tak, aby se zvýšila jejich schopnost vyvolávat onemocnění, aby se staly odolnější proti lékům a p.

5. Najít způsoby, jak zvýšit účinek choroboplodných zárodků přidáním různých chemických látek nebo použitím kombinací různých zárodků.

6. Objasnit mechanismus, jakým dochází k přirozené infekci a šíření chorob, a najít možnosti pro umělé infekce.

7. Byly prováděny zkoušky v terénu, aby bylo zjištěno, jakými metodami je možno účinně rozprašovat choroboplodné zárodky letouny, dělostřeleckými náboji a jinými způsoby. Byly konstruovány speciální pumy a přístroje k rozprašování choroboplodných zárodků. Byla hledána ochranná prostředí pro mikrobi, která by zvyšovala jejich odolnost proti nepříznivým vlivům atmosféry, slunečního světla a p.

8. Byl studován vliv povětrnostních poměrů na možnost použití biologických prostředků. Byly získány nové vědomosti o mikroklimatu a o chování aerosolů v atmosféře.

9. Veliká pozornost byla věnována koncentraci a čištění bakteriálních toxinů, hlavně botulotoxinu.

10. Pro obranu bylo nutno vypracovat metody rychlé detekce, zjištění zárodků a toxinů ve vzduchu, vodě a p.

11. Byly navrženy prostředky k ochraně proti biologickým prostředkům, očkovací látky na ochranu proti nakažlivým chorobám, kterých by bylo možno použít v biologické válce, a vyrobeny nové účinné léky k jejich léčení.

Americká výzkumná střediska společně pracovala s podobnými institucemi v Anglii (Microbiological Research Departement, Porton, Salisbury Plain) a v Kanadě. Po skončení války bylo konstatováno, že Američané v přípravách biologické války došli mnohem dále než Němci a Japonci.

Po skončení války nebyly práce v těchto střediscích přerušeny, nýbrž naopak rozšířeny. Američané povolali ke spolupráci v nich specialisty pro biologickou válku jak z fašistického Německa, tak i z Japonska, mezi nimi i válečného zločince a iniciátora zvířecí surových pokusů na lidech a bakteriové války v Číně generála Išiji Širo.

Mimo to konají dnes západní imperialisté přípravy k biologické válce i v západním Německu a v zemích severoatlantického paktu.

Kdežto Sovětský svaz ústy svých zástupců v Organizaci spojených národů žádal opětovaně zákaz atomové pumy a biologické války jako zbraní, které jsou především namířeny proti bezbrannému obyvatelstvu, dětem a ženám a které hrozí zasáhnout i obyvatelstvo neutrálních zemí, američtí imperialisté propagují použití prostředků biologické války k získání světového panství pro americký kapitál a vychvalují humánnost bakteriových zbraní, které dovedou ničit lidské životy při zachování hmotných statků, které mohou padnout neporušeny jako kořist do rukou útočníka.

Zprávy z novin mluví o tom, že i Američané začali dělat pokusy s bakteriovými bojovými prostředky na lidech, při nichž rozšířili mor mezi Eskymáky na Dalekém Severu. Rozhazování koloradského brouka ukazuje na to, že již dnes jsou činěny pokusy ohrozit biologickými prostředky hospodářství zemí lidové demokracie. Zprávy z Koreje označují, že Američané úmyslně šíří infekční nemoci, na př. neštovice, mezi obyvatelstvem. Prohlášení ministra zahraničních věcí Korejské lidové demokratické republiky Pak Chen-jena z 22. února t. r. vypočítává konkrétní případy, kdy bylo použito biologických prostředků proti korejskému lidu.

Fakta uvedená v citovaném prohlášení, jakož i další četné případy, shazování různých druhů hmyzu infikovaného choroboplodnými zárodky z letadel potvrzeny mezinárodními komisemi odborníků, které mezitím navštívily přímo postižená místa v Koreji a jv. Číně. Tím je prokázáno, že se američtí imperialisté neštítí používat tohoto zločinného způsobu vedení války, že hledají cesty, jak vyhubit masově národ, který nedovedou zdolat normálními zbraněmi.

Ačkoli v minulosti návrhy na použití bakteriové války ve velkém byly spíše fantasíí a možnost použít bakterií ve válce byla většinou odborníků popírána, je dnes biologická válka skutečností, i když na př. ještě roku 1947 na mikrobiologickém kongresu v Kodani byla možnost použití bakteriové zbraně popírána. Ohromný pokrok mikrobiologie, hluboké poznání vlastností choroboplodných zárodků, příčin vzniku a šíření nakažlivých chorob, technický rozvoj letectva a jeho zbraní, zkušenosti z chemické války, prohloubené znalosti o aerosolech a pokroky v meteorologii vytvořily předpoklady pro možnost použití biologických prostředků k válečným účelům ve velkém.

Každá válka vytváří zvlášť příznivé podmínky k šíření infekčních onemocnění nejen u armády v poli, ale i mezi civilním obyvatelstvem v zápolí. Nahromadění lidí, ať už ve vojenských útvech nebo v táborech pro evakuované a zajatce, nedostatečná výživa, vyčerpání, zhoršená hygiena bydlení a oblékání, nedostatek topiva a časté prochladnutí, velké přesuny vojsk a obyvatelstva, to všechno jsou okolnosti neobyčejně příznivé pro vznik epidemií. Moderní válka s úžasným ničením měst v zápolí, s rozrušením ústavů veřejného zdravotnictví, s rozrušením zásobování měst vodou a potravinami atd. ještě

více zhoršuje nepříznivé epidemiologické poměry. Po výbuchu atomové pumy by snížilo pronikavé záření obrannou schopnost organismu proti infekci i u lidí, kteří přežijí výbuch, a vytvořilo by tak zvláště příznivé poměry pro infekci a její šíření.

Biologická válka proti lidem má za cíl nejen vyvolat onemocnění zasažených lidí, ale i vytvořit zdroje infekce v zasažených, od nichž by se šířily epidemie podlamující obrannou schopnost národa.

Z choroboplodných zárodků jde v biologické válce proti lidem asi o 30 druhů mikrobů. Při výběru jich se bere v úvahu řada jejich vlastností. Musí to být zárodky, které jsou velmi infekční, t. j. které vyvolávají onemocnění, i když jich vnikne do těla jen malé množství, zárodky, k nimž jsou lidé vnímaví, t. j. proti nimž není přirozené imunity. Přitom musí být dostatečně odolné proti zevním vlivům, vyschnutí, oxydaci, slunečnímu záření atd. Musí to být zárodky, které je možno rozmnožovat v dostatečném množství a s plně zachovanou virulencí. Při použití mikrobů k biologické válce se bere v úvahu také to, zda jsou k dispozici účinné očkovací látky proti infekcím těmito mikrobi vyvolávaným, zda existují účinné léčebné metody proti těmto chorobám, a některé jiné okolnosti.

Mezi zárodky, o nichž se předpokládá, že je možno jich použít v biologické válce, patří na př. bakterie moru, cholery, vzhřivky, uhláku, tularemie, brucellosy, některých tropických chorob, jako melioidosy, některé filtrovatelné viry, jako je virus papouščí nemoci, žluté zimnice, horečky dengy a zánětu průšnic, některé rickettsie, plísňe a jiné mikroorganismy.

Z jedovatých produktů zvláštní význam má botulotoxin. Je to jedovatý produkt bakterií rodu *Clostridium*, který je znám jako příčina prudkých, většinou smrti končících otrav, vznikajících po požití infikovaných pokrmů, většinou konserv. Jeho jedovatost je ohromná. Smrtelná dávka pro člověka je 1/700 mg, theoreticky tedy by 1 g krystalického botulotoxinu stačil usmrtit 700 000 lidí. Bylo by ho možno použít na př. k otravě vodojemů, potravin, neboť je velmi účinný při požití s vodou nebo s potravinami.

Předpokládají se hlavně dva způsoby šíření choroboplodných zárodků a jejich jedů. Za prvé letectvem. Z letounů se dají buď přímo rozprašovat mikrobi nebo shazovat speciální pumy jimi naplněné. Rozprašování je možné jen z malých výšek, jinak by došlo k příliš velkému rozptýlení infekčních aerosolů a k zničení zárodků vlivem slunečního záření, oxydace, vyschnutí atd. Japonci, aby chránili bakterie moru proti ničivému vlivu atmosféry, záření a aby je zachovali viruletními dlouho i na zemi, dávali přednost shazování blech infikovaných morem před rozprašováním „nahých“ bakterií. Resistance bakterií a virů může být uměle zvýšena i jinými metodami, na př. dokonalým vysušením jich ve vakuu při velmi nízké teplotě, přidáním látek, které vytvářejí ochranné obaly kolem nich, na př. bílkovitých látek a p. Američané konstruovali speciální pumy podobné zápalným. Jsou to jakési hrozny ověšené 2kg kanistry s několika krychlovými centimetry infekční tekutiny a rozprašovací náloží. Čtyřtunový náklad kanister zamoří efektivně asi 2½ km² území, to znamená, že se 50% nechráněných lidí na této ploše infikuje.

Druhý způsob užití biologických prostředků je jejich rozšiřování záškodníky. Tu se myslí hlavně na zamoření vodojemů a vodovodů, rozšiřování infekce na místech, kde se shromažďuje mnoho lidí, na př. v krytech, v podzemní dráze atd. Konečně jsou možné i sabotážní akce v továrnách na conservy a vůbec v potravinářském průmyslu, ve velkých kuchyních společného stravování, v chovech užitkových zvířat a p.

Použitím a účinkem se biologické prostředky podobají chemickým bojovým látkám. Účinkují na velké ploše současně proti velikému množství lidí. V jejich použití je důležitý moment překvapení, protože se útok jimi prováděný někdy dá špatně postřehnout. Mají velký účinek morální, protože jsou zálučné, jsou něčím novým, hrůzným v představách lidí. Na rozdíl od bojových chemických látek mají biologické bojové prostředky delší dobu inkubace. Jejich účinky se projevují nejdříve asi za 24 hodin, většinou však později, za několik dnů až neděl. Mají naproti tomu většinou větší persistenci v zamo-

řeném terénu než bojové chemické látky. Na př. infikovaná klíšťata mohou zamořit určitý vhodný terén na léta. Důležitou a charakteristickou vlastností většiny biologických prostředků je to, že mohou způsobit nejen onemocnění a smrt zasažených osob, zvířat nebo rostlin, ale že se infekce jimi vyvolané šíří dále, škůdci úrody se sami dále rozmnožují a mohou vzniknout strašné epidemie; kdyby zdravotnická služba nebyla s to zastavit šíření nákazy, bude se nákaza šířit i do jiných oblastí.

Nevýhodou biologických zbraní je i individuální vnímavost lidí, zvířat a rostlin k některým nákazám. Odolnost proti infekčním nemocem je možno zvýšit i příslušným očkováním, které by mohlo i vůbec zmařit jakýkoli účinek určité biologické zbraně.

Jinou charakteristickou vlastností většiny biologických prostředků, pro kterou jsou její možnosti omezené, je jejich retroaktivita. Infekční choroby vyvolané biologickým útokem mohou se přenést i na útočníka. Proto je použití biologických prostředků méně pravděpodobné v prostorech, do kterých nepřítel plánuje útok. Tam by bylo možno provést útok jen prostředky, proti nimž je útočící péchota dobře chráněna, na př. očkováním. Proto je pravděpodobnější použití biologických prostředků proti průmyslovým střediskům v zápolí, proti výcvikovým táborům a soustředujícím se armádám. Pravděpodobnost použití biologických prostředků vzrůstá při strategickém ústupu nepřítele, kdy mohou být doplnkem taktiky spálené země zamořením studní, zamořením terénu infikovanými klíšťaty, blechami atd.

Základnost biologické zbraně je v tom, že jí může být účinně a nepozorovatelně použito již před započetím otevřeného nepřátelství. Agenti mohou šířit infekční choroby již v míru a snižovat pracovní výkon národa. U sabotážních činů pomocí biologických prostředků může být jejich ráz přehlédnut při nedostatečné ostráživosti a pozornosti nebo může být těžko dokazatelný. Rozšíření nakažlivých chorob záškodníky za mobilisace může vážně ohrozit její průběh a vyvolat paniku.

Detekce útoku biologickými prostředky a identifikace užitého prostředku bude často velmi obtížná. To ovšem znamená ztížení obrany.

Nevýhodou biologických zbraní je vedle uvedeného již rizika retroaktivity velická závislost jejich použití při leteckém útoku na povětrnostních a různých lokálních podmínkách, která je daleko větší než u bojových chemických látek. Sluneční záření, dešť, vysoká vlhkost vzduchu, vítr mohou zcela nebo zčásti zneškodnit útok biologickými prostředky. I při dnešním stavu vědění je prakticky účinek biologických zbraní v mnohých případech nespočítatelný. Tak na př. byl proveden rozsáhlý pokus vyhubit králíky, kteří se tak rozmnožili v některých krajích Austrálie, že se stali metlou pro hospodářství. Bylo použito viru myxomatosního, který se ukázal v laboratoři velmi účinný proti králíkům. V terénu tato biologická válka proti králíkům zcela zklamala.

Nebezpečí bakteriové války bylo dříve spatřováno také v tom, že lze tento druh války připravovat celkem nenápadně. Je pravda, že některé prostředky biologické války je možno snadno a bez velkých adaptací produkovat v dosavadních bakteriologických laboratořích pro přípravu očkovacích látek, léčebných ser a antibiotik, ovšem jejich výroba je spojena s nebezpečím infekce pro ty, kdo pracují v takovém závodě nebo laboratoři, a vyžaduje zvláštních opatření, aby se zabránilo přenesení nákazy. Mimo to použití biologických prostředků předpokládá rozsáhlé výzkumné práce v laboratoři i v terénu, které se nedají natrvalo utajit.

Biologické prostředky jsou většinou dosti nestálé a není je možno připravovat do zásoby. Bakteriální a virové kultury při množení v umělých prostředcích lehce ztrácejí svou choroboplodnou schopnost a výroba musí být provázena stálou a pečlivou kontrolou.

Biologická válka může být namířena, jak již bylo řečeno, nejen proti lidem, ale i proti užitkovým zvířatům, koním, hovězímu a vepřovému dobytku a proti drůbeži. Její cíl je jasný, rozrušit potravinovou základnu nepřátelské armády v poli i zápolí. Její metody by byly podobné jako u biologické války proti lidem, ovšem bylo by užíváno většinou jiných choroboplodných zárodků.

Je známo, že imperialisté vyvíjejí úsilí k tomu, aby zničili úrodu na polích nepřítelů biologickými prostředky, bakteriemi, viry, plísněmi nebo rostlinnými škůdci hlavně z říše hmyzu. Poznali jsme to v posledních letech i na našem území ve formě amerického brouka. Je známo, že byly v amerických laboratořích v rozsáhlém měřítku zkoušeny různé chemické látky ze skupiny t. zv. růstových hormonů. Tyto látky v určité koncentraci ničí (částečně selektivně) různé druhy rostlin. Je možno jich používat na př. k hubení plevelů, ale jistě také k ničení některých užitkových rostlin. Tyto látky však nemůžeme počítat k prostředkům biologické války, protože jde o látky připravované chemickou syntézou, stejně tak jako i druhou skupinu látek, kterých je možno užít k zamezení klíčení semen.

Obranu proti biologickým bojovým prostředkům je nutno pečlivě připravit. Biologické zbraně může být užito opětovaně s překvapením. Každý po prvé použitý biologický prostředek z řady těchto prostředků vyžaduje do jisté míry nových způsobů obrany. Jedině tedy dobře pracující zpravodajská služba umožňuje přípravu vhodně specialisované obrany již před prvními útoky. Je proto také nutno být připraven theoreticky, kádrově i materiálně na všechny možnosti útoku biologickými zbraněmi.

Obtíže obrany jsou především v tom, že detekce neboli zjišťování přítomnosti biologických prostředků vyžaduje někdy delší doby, několika neděl, po případě i více. Biologických bojových prostředků může se používat nenápadně, jejich užití může být zastřeno současným užitím bojových chemických látek nebo atomových prostředků. Je třeba počítat s tím, že může být použito zárodků exotických nemocí, u nás zcela neznámých, že může být používáno kombinací biologických prostředků a že diagnosa a obrana proti nim může být ztěžována použitím zárodků uměle změněných.

Včasná detekce a identifikace použitého prostředku vyžaduje především dostatek odborně vzdělaných bakteriologů, virologů, fytopathologů, veterinárních pathologů, infekcionista, pathologických anatomů a dostatečnou síť dobře vybavených laboratoří. V tomto smyslu je u nás nedostatek hlavně laboratoří virologických a fytopathologických a zkušených vědeckých pracovníků v nich. Výchově vědeckých kádřů pro tyto obory je třeba věnovat velkou pozornost nejen pro jejich nedostatek pro mírové hospodářství a zdravotnictví, ale i s hlediska obrany země proti biologickým útokům nepřítelů.

K provedení rychlé diagnosy je třeba připravit i mobilní laboratoře, je nutno zajistit výrobu a nutné zásoby laboratorních přístrojů a potřeb, především na př. zajistit velké chovy laboratorních zvířat.

Vlastní obranná opatření záleží jednak v obraně proti infekci při útoku, jednak v zamezení šíření infekce z ohnisků vzniklých při útoku.

Ochrana proti vzdušným infekcím záleží v používání vhodných masek s ochrannými filtry, v zřizování krytů zásobovaných filtrovaným nebo jinak asanovaným vzduchem, v desinfekci vzduchu a pak i oděvu, příbytků, země a p., v ochranném očkování, v profylaktickém vstřikování imunních sér a v chemoprophylaxi.

Význam opatření proti šíření nálezů potvrzují zprávy z Koreje, kde se podařilo včasným očkováním obyvatelstva a hubením shazovaného infikovaného hmyzu zabránit vzniku epidemii.

Účinnost běžných filtrů masek není dokonalá. Filtr jen snižuje, i když v podstatné míře, množství zárodků ve vzduchu jím procházejícím a tím snižuje i možnost infekce a onemocnění. Jejich účinek nelze totiž srovnávat se sítí, které zadržuje částice větší, než jsou póry mezi vlákny filtru. Filtry podobné hustoty by měly příliš veliký odpor. Účinek běžných filtrů se zakládá na adsorpci částic aerosolu na vláknech filtru a závisí na četných faktorech, jako na rychlosti procházejícího vzduchu, na elektrickém náboji procházejících částic aerosolu, na vlhkosti vzduchu atd. Problém ochrany maskami je spojen s otázkou asanace masky před jejím sejmutím, desinfekcí šatstva, desinfekcí filtru atd.

Dokonalejší mohou být filtrační zařízení pro neprodyšné kryty, která mohou být vybavena složitějšími přístroji k vysrážení aerosolů, využívat silných elektrostatických polí,

užívat filtrů s větším odporem, spojovat filtraci s desinfekcí vzduchu chemickými i fyzikálními prostředky.

K desinfekci vzduchu v nechráněných místnostech i na volném prostranství je možno provádět za prvé rozprašování některých chemických látek, z nichž jsou dosud z praxe nejznámější triethylenglykol a propylenglykol. Z fyzikálních prostředků je možno k desinfekci vzduchu používat ultrafialových paprsků určitých vlnových délek. Asanaci vzduchu nutno spojit s desinfekcí oděvů, místností atd., jinak by mohlo dojít k nové infekci vzduchu zvířenými částicemi infekčního agens, které usazením na povrchu unikly desinfekci vzduchu.

Na případy shazování hmyzu infikovaného choroboplodnými zárodky by bylo nutno reagovat použitím ochranných oděvů proti hmyzu, a hubením hmyzu vhodnými prostředky.

Ochrana proti zamoření vody záleží zejména ve zvýšené ostražitosti proti nepřátelským agentům, v zlepšeném zabezpečení studní a vodovodů, které je u nás na primitivním stupni, a ve všestranné kontrole pitné vody. Je třeba si uvědomit, že se nepřítel může pokusit na př. zamořit vodovody kdykoliv, před vypuknutím otevřeného nepřátelství za pomoci agentů a třídních nepřátel v době zostřujícího se třídního boje.

Stejně je třeba zabezpečit zařízení pro hromadné stravování, potravinářský průmysl atd.

Budování socialismu a obranná schopnost národa mohou být poškozovány sabotážními akty na chovech dobytka a drůbeže. V tom smyslu je nutno vyšetřovat všechna hromadná onemocnění zvířat a hledat jejich možnou příčinu ve spojení třídních nepřátel se zahraničními agenty a v použití biologických bojových prostředků.

Je nutno věnovat výzkumu prostředků obrany proti biologickým prostředkům zvýšenou pozornost, urychlit vybudování výzkumných laboratoří a zvláště je nutno vyskočit vědecké kádry, kterých máme v některých oborech citelný nedostatek, a soustředit výzkum na nejdůležitější otázky obrany — na detekci vzdušných i jiných infekcí, na otázky asanace vody a vzduchu, na základní studium aerosolů. Pro průmysl vyplývají úkoly výroby desinfekčních prostředků vhodných pro desinfekci vzduchu, výroby vhodných filtrů, ultrafialových lamp atd.

Je nutno připravit a vybavit mobilní kolony, které by mohly provádět různé zákroky k asanaci vzduchu, terénu a vody od choroboplodných zárodků, přenašečů nakažlivých chorob a rostlinných škůdců.

Je třeba počítat s tím, že obranou proti infekci nebude možno vždy a u všech zasažených lidí zabránit infekci dalších lidí. Proto velmi důležitou úlohu bude mít obrana protiepidemijní, jejímž úkolem bude zabránit tomu, aby se ze vzniklých infekčních onemocnění nákaza nešířila dále.

Stejně nebude možno zabránit všem pokusům o infekci užitkových zvířat, o zasažení úrody na polích původci rostlinných chorob nebo rostlinnými škůdci. Také tu budou mít velmi důležitou úlohu opatření bránící rozšíření infekcí mezi zvířaty, šíření onemocnění rostlin a rostlinných škůdců.

Protiepidemijní obrana v podstatě záleží v prohloubení a rozšíření dosavadních protiepidemijních opatření.

Likvidace válečných epidemií minulosti byla umožněna pokrokem imunologie, chemoterapie a hygieny, vypracováním pravidel o hlášení nakažlivých onemocnění, uzákoněním izolace nemocných, zřizováním karantenních stanic, důsledným prováděním desinfekčních a odhmyzovacích opatření, zřízením infekčních nemocnic, diagnostických bakteriologických laboratoří a desinfekčních stanic, zavedením povinného očkování a léčení infekčních chorob, dozorem na hygienu bydlení a stravování, zabezpečením zásobování měst bezvadnou vodou a hygienickým odstraňováním odpadků.

Po všech těchto stránkách je třeba rozšířit a prohloubit činnost protiepidemijní služby a přizpůsobit ji obraně proti šíření i nakažlivých chorob exotických, které se normálně v našich zemích nevyskytují, a zvláštním poměrům soudobé války.

To znamená především rozšířit síť infekčních nemocnic, bakteriologických diagnostických laboratorí, karantenních a desinfekčních stanic, vybavit je zásobami materiálu a rezervními kádry. Je nutné vychovat dostatek specialistů pro infekční choroby, bakteriologů, parazitologů a epidemiologů, vyškolit laboranty a desinfektory i z řad dobrovolníků Červeného kříže.

Důležitým úkolem je rozšířit výrobu očkovacích látek a ser, antibiotik, krevních konserver, chemoterapeutik a jiných léků, prostředků desinfekčních a pro hubení hmyzu, krys a potkanů. Je třeba připravit i výrobu očkovacích látek také proti chorobám, které se u nás nevyskytují.

Je nutno připravit i mobilní nemocnice, karantenní a desinfekční stanice.

Důležité je i rozšíření boje proti krysám a potkanům, kteří jsou známi jako zdroje a přenašeči některých infekcí a kteří se mimořádně mohou rozmnožit v městech rozrušených bombardováním.

Je třeba připravit náhradní zdroje pitné vody pro bombardovaná města a připravit jiná opatření pro udržení nejnужnější hygieny za zvláštních poměrů válečných.

Protiepidemijní obrana nemůže být dostatečně účinná, nemá-li plné pochopení a podporu širokých vrstev obyvatelstva. Proto je nutno předem připravit a organisovat i osvětovou činnost pro obranu proti biologické válce proti lidem a jejím následkům. Je nutno aktivovat pro tento úkol i Červený kříž a i jiné masové organizace.

Stejným způsobem je nutno připravit i obranu proti šíření nakažlivých nemocí mezi užitkovými zvířaty a obranu proti šíření chorob užitkových rostlin a jejich škůdců.

Výzkum musí se intenzivně zabývat nejrůznějšími důležitými otázkami obrany proti šíření chorob lidí, zvířat i rostlin. Na příklad v oboru léčení infekčních chorob je důležitá výroba nových antibiotik, která zůstanou nepříteli utajena.

Je tedy obrana proti biologickým prostředkům velmi rozmanitá a klade velké úkoly na vědecký výzkum, výrobu, na organizaci veřejného zdravotnictví, na veterinární službu, na zemědělské instituce, na orgány bezpečnosti i na celou veřejnost.

Co je možno říci na konec o tom, zda imperialisté použijí biologických prostředků k válce proti Sovětskému svazu a zemím lidové demokracie?

Odpověď na to dává zločinné používání biologických prostředků imperialistů v korejské válce. Je jisté, že výzkumné laboratoře imperialistů vyvíjejí velké úsilí k přípravám na biologickou válku a že nepracují jen o problémech obrany proti jejím účinkům, nýbrž především o přípravě účinných útočných biologických prostředků. Jednání amerických imperialistů v Koreji je důkazem, že je žádné morální zábrany ani mezinárodní konvence neodvrátí od používání biologických prostředků, protože od nich očekávají větší „úspěchy“, nežli mohou očekávat v střetnutí s obvyklými zbraněmi.

Proto je nutno závěrem říci, že k přípravám obrany mírového tábora náleží i pečlivá příprava na obranu proti biologickým prostředkům. Čím budeme i po této stránce lépe připraveni, tím menší je pravděpodobnost použití biologických prostředků. Imperialisté jsou si dobře vědomi toho, že jsou jimi i sami zranitelní.

Proti používání biologických prostředků ve válce může velmi přispět mírové hnutí v imperialistických státech. Odpor širokých lidových mas v kapitalistických zemích proti používání atomových a biologických prostředků ve válce a proti válce samé, se stává činitelem čím dál tím důležitějším a účinnějším.

Mírumilovní lidé na celém světě správně pochopili slova Stalinova: mír bude zachován a upevněn, vezmou-li sami věc míru do svých rukou a budou-li ji hájit do konce.

Použitá literatura:

1. Zrůnek, Vojenská hygiena a epidemiologie. Praha 1930.
2. Schlossberger, Kriegseuchen. Jena 1945.
3. Merck, Report to the Secretary of War on Biological Warfare. Bulletin of the Atomic Scientists 2: 16; 1946.
4. Rosebury-Kabat-Boldt, Bacterial Warfare. J. Immunol. 56: 7; 1947.

5. Edit., Bacterial Warfare. Brit. Med. 1947, June 21.
6. Rosebury, Peace or Pestilence. New York 1949.
7. Pincher, Biological Warfare. Discovery 9: 382; 1950.
8. Raginskij-Roseblit-Smirnov, Bakteriologičeskaja vojna — prestupnoje orudije imperialističeskoj agresiji. Moskva 1950.
9. Materialy sudebnogo processa po delu byvšich vojenoslužbaščich japonskoj armiji obvinjanymych v podgotovke i primeneniji bakteriologičeskogo orudija. Moskva 1950.
10. Slezáček, Biologická válka. Voj. zdrav. listy 19: 36; 1950.
11. Public Heath Aspects of Biological Warfare. United States Armed Forces Medical J.: 151; 1951.
12. The Treat of Biological Warfare. Modern Medicine 102; 1951.
13. Rosebury, Experimental Air Borne Infection. Baltimore 1947.
14. Handbook on Aerosols. U. S. Atomic Energy Commission, Washington 1950.
15. Fuks, Uspechy v izučeniji aerorozlej i praktičeskije dostiženija v etoj oblasti. Uspechi chimiji 19: 175; 1950.
16. Raška, Dnešní stav hygienické kontroly t. zv. vzdušných nákaz. Časopis lékařů českých 88: 1200; 1949

MANÉVR PROSTŘEDKY ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

Plk. MUDr. Oldřich Franek

Polní řád čs. branné moci říká: Manévr je jednou z nejdůležitějších podmínek k dosažení úspěchu. Manévr záleží v organisovaném pohybu vojsk za tím účelem, aby bylo vytvořeno nejvýhodnější uskupení a aby toto uskupení bylo postaveno do výhodné situace, která by umožnila provést zdrcující úder proti nepříteli, nebo získat čas a prostor.

Manévr zdravotnickými prostředky je rovněž jednou z nejdůležitějších podmínek k dosažení úspěchu zdravotnické služby, k dosažení plného zdravotnického zabezpečení bojujících vojsk. Je to souhrn opatření provedených za tím účelem, aby prostředků zdravotnické služby bylo použito nejlépe a aby nejlépe zabezpečovaly splnění úkolů, které vyvstávají před zdravotnickou službou z měnící se bojové situace. Ve zdravotnické službě je tedy manévr zdravotnickými prostředky obdobou manévru ve vševojskové taktice.

Nutnost a zároveň možnost uskutečnit opatření, která v souhrnu nazýváme manévrem, jsou především podmíněny tím, že stále a plánované prostředky zdravotnické služby jsou rozpočteny obvykle na střední zatížení a průměrné podmínky práce. Stejně podmínky předpokládají základní nařízení směrnic a předpisů. Zatím však na bojišti daleko ne všechny útvary a vyšší jednotky se současně účastní bojů. Z bojujících jednotek nemají pak všechny stejné ztráty, rovnoměrné po celou dobu bojové činnosti. Nestejnoměrné bývají i hygienicko-epidemické situace vojsk i mnohé jiné podmínky, které mají vliv na činnost vojsk i zdravotnické služby. Proto se ke splnění úkolů při značném zatížení, při změně kvality práce nebo při jiných změnách podmínek práce zdravotnické služby používá se různých druhů a forem manévru zdravotnickými prostředky.

Pojmem zdravotnický manévr ve zdravotnické taktice se původně rozumělo jen přemísťování zařízení (nemocnic, obvazišť) na bojišti s cílem soustředit je tam, kde se očekávaly největší ztráty. Později se však obsah manévru zdravotnickými prostředky rozšířil a prohloubil. Byly pokusy systematisovat tento pojem. Byl rozlišován manévr „přemístěním“ a manévr „použitím“. Příklad prvního: Chirurgická polní pohyblivá nemocnice se přemísťuje z jedné osady do druhé. Příklad druhého: Chirurgická polní pohyblivá nemocnice je využita jako třídící nemocnice v soustavě polního odsunového střediska. Každý z těchto manévru může být jednoduchý i složitý. Na př. zdravotnická letuška je naložena v místě A a vyložena v místě B. Nebo naložena v místě A, vyložena částečně v B (na př. lehce ranění) a doložena jinými raněnými a cele vyložena v C.

Spojení obou druhů manévru nazývali smíšeným manévrem. Souhrn různých druhů zdravotnických manévru s jedním cílem nazývali zdravotnickou operací. Zkušenosti zdravotnické služby Sovětské armády ukázaly důležitost manévru zdravotnickými prostředky a daly nespočetné příklady různých forem zdravotnických manévru a rozšířily rámec pojmu zdravotnický manévr.

Pro lepší přehled je účelné rozlišovat:

1. manévr zdravotnickými útvary (ústavy),
2. manévr personálem,
3. manévr zdravotnickým materiálem.

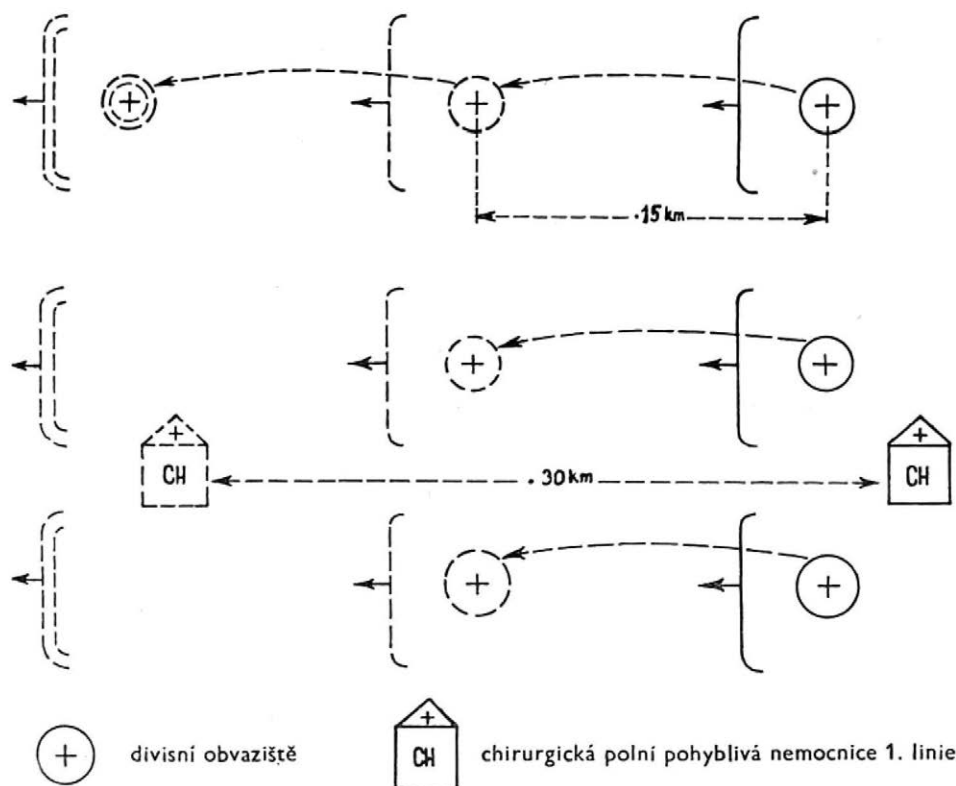
V manévru zdravotnickými útvary (ústavy) plně si zachoval význam manévr „přemístěním“. Soustředění masy prostředků na tom směru, kde jsou předpokládány největší ztráty (nebo kde je největší pravděpodobnost, že vzniknou infekční onemocnění), stalo se jedním ze základních předpokladů zdravotnického zabezpečení operace. Uskutečnění takového manévru ve velmi krátké době vyžadovalo často uvolnění léčebných útavů (etap zdravotnického odsunu) od raněných, odsun jich nebo odevzdání do péče jiných

ústavů (odsunu neschopné), někdy i kdyby byly přetíženy (přes jejich předepsanou kapacitu). Tento druh manévru vyžaduje často značného počtu dopravních prostředků.

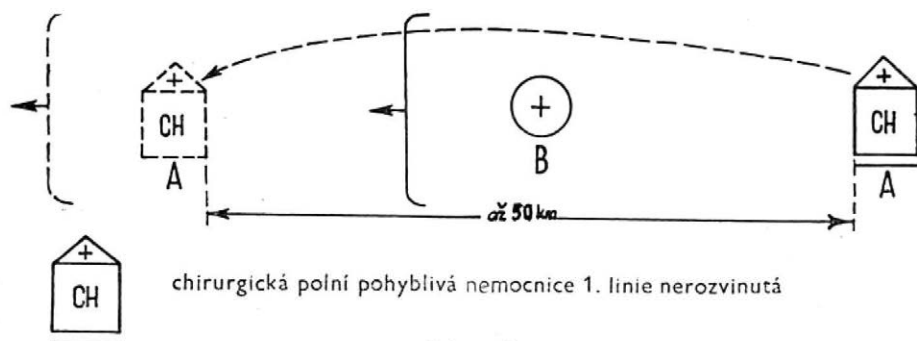
Nejčastějším druhem manévru „přemístěním“ je „skok“. Etapa zdravotnického odsunu pracuje na jednom místě tak dlouho, až se jednotky, které zabezpečuje, vzdálí na takovou vzdálenost, která ohrožuje včasnou zdravotnickou pomoc. Pak se etapa najednou „skokem“ celá přemístí na nové předem vybrané místo blíže k jednotkám, při čemž raněné (nemocné) buď odsune nebo odevzdá na místě jsoucím jinému ústavu nebo útvaru zdravotnické služby podle léčebného určení nebo bojové situace. Viz schema 1.

Manévru „střídání“ nebo „překračování“ se používá při dvou nebo více etapách zdravotnického odsunu (útvarů nebo ústavů) přibližně rovnocenných, zabezpečujících vyšší jednotku nebo odsunový směr (A, B, atd.). Když se jednotky příliš vzdálí od etapy A zdravotnického odsunu je zabezpečující, vysune se za nimi druhá, B. Při dalším postupu jednotek etapy A, která zůstala na místě dokončí práci, odsune raněné, nemocné a „překročí“ dopředu vysunutou etapu B a znovu se přibližuje k jednotkám. Viz schema 2.

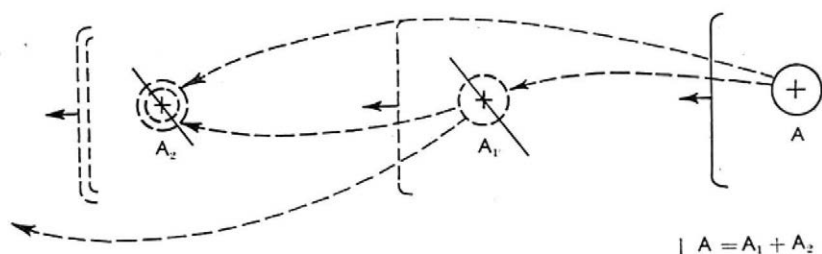
Dělení na sledy záleží v tom, že se etapa zdravotnického odsunu, když musí následovat své jednotky rozdělí na dvě části, na dva sledy (A 1, A 2), z nichž jedna zůstává na místě a přijímá raněné a nemocné dotud, než se druhá přemístí za jednotkami. První dokončí práci a buď se připojí k druhé nebo jí střídá, překročí a přiblíží se opět k vojskům. Tato forma zdravotnického manévru je však účelná jen u takových zdravotnických útvarů a ústavů, které předem pro takové dělení jsou zařízení po stránce personální i materiální a mají dostatečnou kapacitu. Málo se k tomu hodí divisní obvazišť. Vysunutému sledu

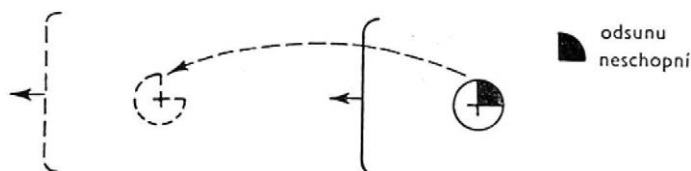
Schema 1.

Schema 2.

Schema 3.

Schema 4.

může být uložena jen část práce etapy, na př. jen příjem raněných a nejnutnější zdravotnická pomoc do příchodu druhého sledu, který po ukončení práce na starém místě, doplňuje celou etapu. Viz schema 3.

V jiném případě hlavní síly a prostředky etapy se přemísťují za jednotkami, při čemž na místě zůstává jen nejnutnější personál a materiál k dokončení práce. Tento druh manévru bývá nutný při rychlém postupu vojsk a omezeném počtu zdravotnických zařízení. Viz schema 4.

Volba toho nebo jiného manévru závisí na rozsahu práce, času a na bojové situaci.

Možné, ale nevhodné je rozptýlení, etapy na dvě anebo více částí, protože to vede k zúžení zdravotnické pomoci na dané etapě.

Manévr vystřídáním záleží v tom, že etapa, která se má přemístit skokem, je vystřídána jiným zdravotnickým zařízením vysunutým z týlu, který přejímá buď všechny její funkce nebo jejich část. Viz schema 5a.

Tak může chirurgická polní pohyblivá nemocnice 1. linie převzít plnou funkci divisičního obvaziště nebo jen zdravotnickou pomoc po chirurgickém zákroku těžce raněným, odsunu neschopným. Odsunová nemocnice může převzít léčení odsunu neschopných

z chirurgické polní pohyblivé nemocnice, která je přemístěna blíže k jednotkám. Viz schema 5b.

„Soustředění“ je manévr, při kterém se soustředí několik rovnocenných etap na jednom místě a ranění a nemocní jsou buď odsunováni stejnoměrně do všech, nebo jsou etapy specialisovány a ranění a nemocní jsou do nich odsunováni podle druhů poranění nebo nemocí. Viz schema 6.

Jindy se některá etapa vůbec nerozvinuje a její personál je dočasně přidělen pro práci na etapách rozvinutých. Nerozvinutá etapa je připravena k přesunu za vojsky. Viz schema 7.

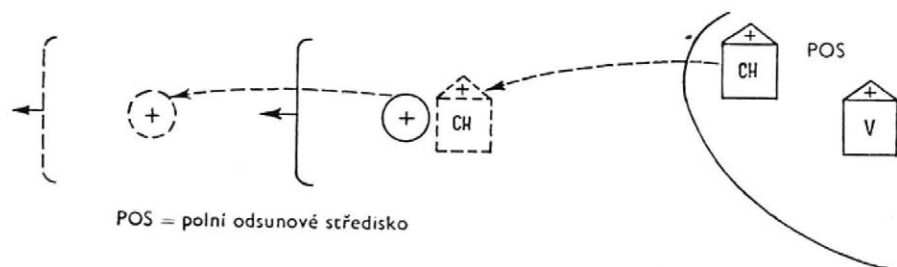
Tomuto manévru je blízký druh manévru, při kterém se převádí proud raněných dočasně z jedné etapy přetížené raněnými na etapu sousední, která je méně zatížena.

Manévr kapacitou je zvláštní druh manévru používaný při očekávaných vysokých ztrátách a při nemožnosti soustředit potřebné zdravotnické zařízení. Etapy se rozvíjejí na maximální kapacitu, která se ještě rozšíří použitím místních prostředků a improvizací. Tento manévr s sebou nese nebezpečí snížení jakosti léčebné pomoci na etapě, není-li spojen s manévrem kádry a materiálem. Bývá ho většinou použito v obraně.

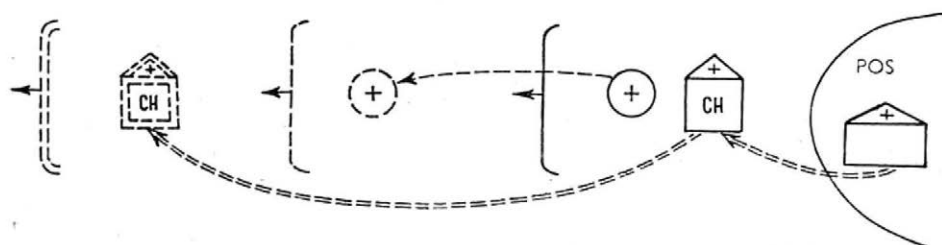
Manévr protiepidemickými prostředky

Cílem manévru protiepidemickými prostředky je zabezpečit bojujícím vojskům co nejpríznivější podmínky a poskytovat jim co nejúčinnější protiepidemickou pomoc. Zvláště významný je manévr protiepidemickými prostředky při útočné operaci. Tak na př. v přípravném údobí uvolňuje se část infekčních nemocnic od nemocných a nerozvinuté vyčkávají na směrech budoucího pohybu vojsk, v týlu divisi prvního sledu. Každá nemocnice může se rozdělit na dvě části schopné samostatné práce a pak dělením na sledy zabezpečuje příjem a léčení infekčně nemocných. Při dostatečném počtu nemocnic není tohoto dělení třeba, protože se místo sledů rozvíjejí celé nemocnice.

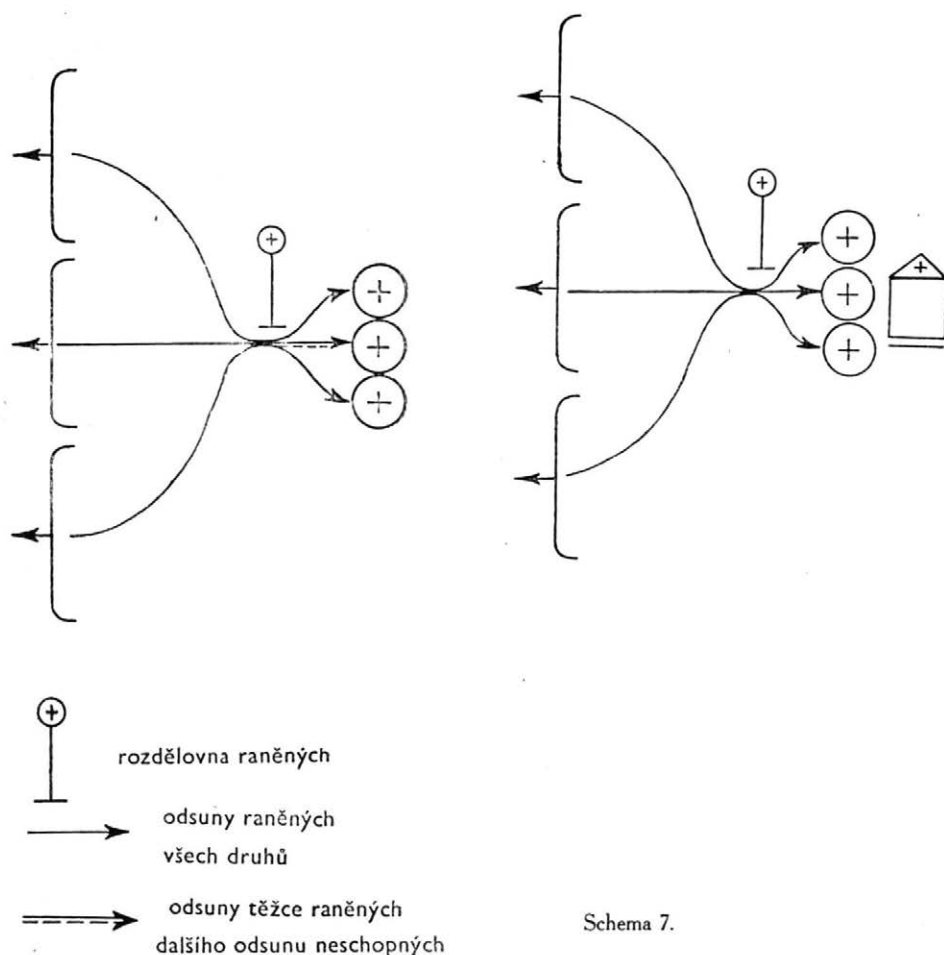
Manévrem protiepidemickými prostředky je rovněž ponechání části těchto prostředků v záloze k pozdějšímu použití. Příkladem takového manévru je příprava zásoby prádla a oděvů napouštěných prostředky proti hmyzu za tím účelem, aby ho mohlo být použito

Schema 5a.

Schema 5b.

při déle trvajících nepřetržitých bojích, kdy ani koupat se, ani prát prádlo není možné.

Jiným typem manévru protiepidemickými prostředky je přidělení pohyblivé laboratoře, části nebo celého hygienicko-epidemického oddílu armády divisi nebo armádnímu sboru, kde je toho třeba.

Úspěch protiepidemického zabezpečení závisí hlavně na umění manévrovat danými prostředky, zvláště není-li jich dostatek.

Manévr odsunovými a dopravními prostředky je stejně důležitý jako jinými zdravotnickými prostředky zdravotnické služby. Dopravních a odsunových prostředků není a nebude nikdy v poli dost, a proto je třeba těch, které jsou k dispozici, pomocí manévru účelně využít. Soustředění těchto prostředků na nejdůležitějších směrech a úsecích zabezpečuje včasný odsun největšího množství raněných na etapy zdravotnického odsunu k poskytnutí včasné zdravotnické pomoci. To má největší význam hlavně již v počátečních článcích zdravotnického odsunu, kde je nutné na př. manévrové využití nosičů raněných, což předpokládá vytvoření záloh jich u hlavního lékaře i u náčelníka zdravotnické služby divise.

Rozdělení odsunových prostředků na určitých úsecích odsunových cest je těsně spojeno s manévrem etapami zdravotnického odsunu. Přiblížení odsunových prostředků jednotkám nebo k jedné nebo druhé etapě zaručuje včasný odsun raněných při menším počtu odsunových prostředků. Nedostatek odsunových prostředků činí nutným rozmístit etapy blíže sebe. Soustředění zdravotnických dopravních prostředků dává možnost rychleji rozvinout etapy a umožňuje manévr jimi. Jiným druhem manévru odsunovými prostředky je na př. použití hipomobilních prostředků na úsecích odsunové cesty, kde je normálně používáno zdravotnických aut z plukovního obvazistě na divisní obvazistě nebo z divisního obvazistě do polního odsunového střediska v horách, bažinách, v údobí nesjízdných cest a p. Použití zdravotnických psích přepážek, zdravotnických letounů a p.

Tu je nutno zařadit i manévr vracejícími se prázdnými zásobovacími vozidly, který řeší současně dvě otázky: 1. ekonomické využití vracejících se prázdných vozů, 2. ulehčení odsunu raněných. Podle zkušeností z Velké vlastenecké války odsunovalo se těmito vozidly 40 až 60% všech raněných a nemocných. Tento manévr je zabezpečen: a) umístěním etap zdravotnického odsunu poblíže přísunových cest, b) včasným plánováním využití vracejících se prázdných zásobovacích vozidel zdravotnickou službou v součinnosti s náčelníkem týlu, přesným určením pořadí jeho využití, c) požadavky náčelníka zdravotnické služby, v kterých je určen počet vozů, místo, odkud a kam se mají ranění a nemocní převézt, a doba, kdy má být vozidlo přistaveno. Tento odsunový prostředek není vhodný pro těžce raněné a musí být vždy přizpůsoben k přesunu raněných.

Manévr kádry — zdravotnickým personálem mívá často rozhodující význam pro úspěch zdravotnického zabezpečení operací. Mívá formu dočasného přidělení personálu léčebných ústavů t. č. nerozvinutých do ústavů nebo zařízení, které jsou přetíženy (chirurgická polní pohyblivá nemocnice, vnitřní polní pohyblivá nemocnice, divisní obvazistě), nebo připravujících se k práci přesahující jejich kapacitu. Jinou formou manévru je soustředění několika odborníků dočasně méně potřebných v ústavech jejich stálého přidělení do jednoho ústavu k rozšíření jeho kapacity i specialisace. Jedním z jednoduchých manévru kádry je posílení divisního obvazistě personálem obvazistě jednotek 2. sledu. Jiným druhem manévru je přeměna typové chirurgické polní pohyblivé nemocnice ve specializovanou přidáním odborníků z rotý posilových skupin specialistů. Nejlépe je vyjádřen tento manévr vytvořením specializované chirurgické polní pohyblivé nemocnice pro poranění hlavy přidáním jedné z chirurgických polních pohyblivých nemocnic skupin nervových, ušních, krčních a čelistních chirurgů a roentgenologů. Premisťování skupin specialistů z jedné nemocnice do druhé v průběhu operací podle bojové situace umožňuje manévr lůžky určenými pro určité druhy poranění. Na př. ve všeobecné chirurgické nemocnici je možno přidělením odborníka pro čelistní chirurgii určit jistý počet lůžek pro tato poranění a poskytovat již zde specializovanou chirurgickou pomoc. Za manévr kádry je možno považovat i umístění dvou stejných zdravotnických zařízení plukovní obvazistě, divisní obvazistě, polní pohyblivá nemocnice na jednom místě nebo blízko sebe, při čemž se tato zařízení střídají v práci. Zatím co personál jednoho pracuje, personál druhého odpočívá. Při tom je možno při náhlém přetížení jednoho z nich použít personálu obou zařízení. Při tomto manévru je možno ponechat jedno zařízení nerozvinuté, připravené k přemístění a použít jen personálu.

Značný význam ve zdravotnickém zabezpečení má manévr zdravotnickým materiálem. Jednou jeho formou je nahromadění zásob zdravotnického materiálu v místech, kde je očekávána jeho zvýšená potřeba nebo přesun části zdravotnického materiálu z jednoho zařízení do druhého a p. Tak na př. v krajích úplně zničených hitlerovci měl veliký význam manévr stany, jichž není nikdy dostatek k zřízení etap zdravotnického odsunu.

Manévr zdravotnickými prostředky vojenských útvarů je manévr taktický. Prostředky zdravotnické služby vyšších jednotek dovršují taktický manévr, ale může jich být již použito v operačním manévru. Typem složitějšího operačního manévru je vysunutí frontových léčebných zařízení před začátkem operace tak blízko k vojskům, aby odsun raněných a nemocných v počátečním údobí útočné operace mohl být prováděn z divisí (i z chirurg-

gických polních pohyblivých nemocnic 1. linie) přímo do frontových léčebných zařízení, při čemž celá armádní nemocniční základna zůstává nerozvinuta a rozvíjí se po etapách v průběhu operace.

Manévr prostředky zdravotnické služby, vyvolaný všeobecnou situací na frontách a prováděný vzhledem k průběhu celé války, je manévr strategický. Takový manévr byl v průběhu Velké vlastenecké války proveden zdravotnickou službou Sovětské armády, když situace v prvních měsících války vyžadovala přemístění hlavní masy raněných na východ současně s hlavní masou odsunových nemocnic a později v průběhu války naopak přemístění léčebných zařízení z východních končin státu k vítězně postupujícím vojskům. Pro uskutečnění takového manévru mělo zásadní význam jednotné řízení veškerého léčebně odsunového zabezpečení v rukou zdravotnické správy hlavního velitelství.

Manévrem strategického významu bylo také soustředění většiny zdravotnických prostředků na začátku války v rukou náčelníků zdravotnické služby front a později se začátkem útočných operací odevzdání většiny těchto zdravotnických prostředků k dispozici náčelníku zdravotnické služby armády pro posílení armádní nemocniční základny.

Měnlivost bojové situace v současných velikých manévrových operacích nezdědka vyžaduje nejen manévru zdravotnickými silami a prostředky, ale i manévru v samém poskytování zdravotnické pomoci. Rozsah zdravotnické pomoci na té nebo oné etapě může se měnit podle bojové situace. Tak na př. v době manévrové obrany na začátku Veliké vlastenecké války první chirurgické ošetření raněných, které má být zpravidla poskytnuto na divisním obvazišti, bylo u velké většiny raněných přeneseno na odsunové etapy armádní nemocniční základny. Divisní obvaziště omezovalo svou činnost jen na neodkladné chirurgické zákroky k zachráně života a na přípravu raněných k odsunu. Stejně se zužuje rozsah zdravotnické pomoci na divisním obvazišti u rychlých jednotek, aby se jejich etapy odsunu neopožďovaly za postupujícími vojsky, které mají zabezpečovat.

Naopak při ztížení odsunu nebo při jeho znemožnění (špatné cesty, obklíčení, nedostatek odsunových prostředků) se rozsah zdravotnické pomoci i zdravotnická opatření nutně rozšiřují na různých etapách, aby raněným a nemocným mohla být poskytnuta včas potřebná zdravotnická pomoc. Toto rozšíření zdravotnické pomoci je obvykle spojeno s manévrem zdravotnickými kádry i prostředky. Jen racionální manévrování silami a prostředky zdravotnické služby zabezpečuje výkonnou práci zdravotnické služby v současných bojích i operacích. Každý manévr musí směřovat ke kvantitativnímu i kvalitativnímu zlepšení práce zdravotnické služby. Není-li přemístění zdravotnických zařízení (etap), personálu nebo zdravotnického materiálu dostatečně odůvodněno důkladným rozбором bojové a zdravotnické situace, takový manévr místo zvýšení výkonnosti zdravotnické zabezpečení vnáší tu do něho desorganisaci a snižuje jeho kvalitu.

Byly uvedeny některé základní prvky manévru zdravotnickými prostředky. V bojové skutečnosti manévr zdravotnickými prostředky je celý komplex těchto prvků. Zdravotnické zabezpečení armádní operace zpravidla s sebou nese manévry zařízeními v nejrůznějších formách, manévry personálem, zdravotnickým materiálem a nezřídka i manévry rozsahem zdravotnické pomoci. Stejně složitý manévr zdravotnickými prostředky je nutný v přípravě zdravotnické služby k zabezpečení jednotek působících v nesjízdném terénu, při záplavách a p.

Volby i uskutečnění druhu i formy zdravotnického manévru jsou určovány konkrétními podmínkami bojové i zdravotnické situace. V tom se projevuje i umění náčelníka zdravotnické služby včas využít sil a prostředků, které má k dispozici k nejlepšímu splnění úkolů zdravotnické služby vzhledem k rozhodnutí velitele o plánu i průběhu operace.

Protože cílem manévru u zdravotnickými prostředky je zabezpečit nejlepší splnění úkolů vyvstávajících před zdravotnickou službou v průběhu měnící se bojové situace, má pro přijetí včasného rozhodnutí o manévru a jeho uskutečnění rozhodující význam stálá informovanost náčelníka zdravotnické služby o všech změnách taktické (operační) i zdravotnické situace, což předpokládá nepřetržité spojení s podřízenými i se štábem. A konečně musí být náčelník zdravotnické služby dobře vyškolen jednak odborně v otázkách zdravot-

nické taktiky, válečné chirurgie, válečné epidemiologie, válečné hygieny, protichemické ochrany a organizace zdravotnického zásobování. Kromě toho je nutné, aby náčelník zdravotnické služby byl dobře vzdělán všeobecně vojensky, aby ovládal všeobecnou i speciální taktiku druhů vojsk, všeobecné zásady vedení boje, organizaci, techniku a vyzbrojení armády. Jen tehdy bude umět správně zdravotnickými prostředky manévrovat a využít jich ke zdravotnickému zabezpečení svých vojsk.

Literatura: J. I. Smirnov, Otázky organizace a taktiky zdravotnické služby.

A. S. Georgievskij, Organizace a taktika zdravotnické služby (přednášky).

Encyklopedický slovník vojenského lékařství (sov.).

VOJENSKO - HISTORICKÁ ČÁST

ZDROJE KÁZNĚ HUSITSKÝCH VOJSK

Dr Jan Durdík

Husitské vojsko, zejména vojsko tábořské a později polní vojsko tábořské a sirotčí, lišilo se v mnoha směrech od vojsk svých feudálních nepřátel.

Lišilo se od křížáků a svých domácích nepřátel především svým třídním složením. Jestliže u feudálních žoldnéřských vojsk nepříteli hlavní váhu měli páni rytíři, bohatí patricijští měšťané a jiní najatí žoldnéři, v tábořském a pak i sirotčím vojsku byla žádoucí hlavní silou selská i městská chudina, řemeslníci a drobní zemané.

Husitská vojska se od svého nepřítele lišila cílem svého boje. Jestliže křížáci bojovali za navrácení českých zemí „do lůna církve“, to jest za obnovení proudu zlata, který kdysi z Čech plynul Římu a jeho církevním hodnostářům, a především za bohatou kořist, které doufali v Čechách dobyt pro sebe, cílem českého revolučního hnutí a jeho vojsk byl pravý opak — zrušení nesmírného církevního vykořisťování a všestranné zlepšení životního postavení selského i městského obyvatelstva.

Revoluční složení vojska a revoluční cíl boje to byl základ jednoho z nejdůležitějších prvků převahy, kterou husitská vojska vítězila nad silným a zpravidla mnohem početnějším nepřítelem, to byl základ vysokého morálního vědomí spravedlivého boje, který je veden za lepší uspořádání světa a života na něm.

A tato — mohli bychom říci — morálně politická převaha umožnila vytvořit v husitském vojsku kázeň, jaké středověké vojenství do té doby neznalo, kázeň, která spolu s jinými neméně důležitými činiteli rozhodovala bitvy ve prospěch husitů.

Žižkův vojenský řád a jeho kázeňská ustanovení

Husitská doba nám zachovala dokument nad jiné významný a pro českou vojenskou historii snad vůbec nejcennější, vojenský řád Jana Žižky z Trocnova. Tento řád, který se nám svým revolučním duchem jeví jako přímý, i když vzdálený předchůdce Kázeňského řádu naší lidově demokratické armády, je vlastně zápisem, t. j. usnesením jakéhosi sněmu nebo sjezdu zástupců sedláků, měst, zemanů i několika málo pánů Žižkova bratrstva, usneseným patrně v jarních měsících roku 1423.

Z celého počtu dvanácti článků řádu obsahuje deset ustanovení Kázeňského řádu. Podle obsahu lze je rozdělit na čtyři skupiny.

1. Ustanovení o kázni v plnění bojových úkolů na pochodu, v poli a ve strážní službě (čl. 1 až 3, 5 a 6).

2. Ustanovení o pořádku a mravním životě ve vojsku (čl. 8, 9, 11).

3. Ustanovení o zbězích.

4. Ustanovení o dělení dobyté kořisti.

Zbývající články se zabývají jakousi morální přípravou před bojem — modlitbou (čl. 4) a závěrečný článek zdůrazňuje, že boj proti nepříteli bude veden s revoluční nekompromisností.

Povšimněme si nyní některých podrobností, jak je zdůrazňují jednotlivé články.

Články první skupiny zdůrazňují především nutnost udržovat pochodový pořádek: „... aby lidi šikovali nebo zřídili, každou rotu pod své korúhve, heslo aby bylo povědino a potom aby se ihned hnuli a tak táhli, která napřed rota bude šikována ten den pod svými korúhvemi; a jiní aby se v ně nemísili, ani jim překáželi, ani se kam odtrhali; ... aby tak táhli v svém šiku pohromadě, jedni k druhým se nemísíce...“ (čl. 5).

Neobyčejnou důležitost přikládá řád ostražitosti a bdělosti průzkumu a bočního za-
jištění, stejně jako zdůrazňuje zvlášť význam ostražitého výkonu strážní služby [„napřed
i nazad i na stranách vojska ostríhajíce sami sebe, jakož komu kde od starších poručeno
bude“ (čl. 5). „A jestliže by . . . kterou škodu vzali skrze jejich neopatrnost a zmeškání které,
neb těch hejtmánův, u vojšťe, neboli na vartách, nebo na poli, neb v strážech, kdež jim
poručeno bude. . .“ (čl. 6)].

Není jisté náhodou, že se právě na tyto prvky kázně klade v husitském vojsku takový
důraz. Z průběhu bojů také víme, že přímé udržování pochodového pořádku umožnilo
v nejednom případě rychlé přesuny vojsk, tak rychlé (na svou dobu), že nepřítel byl často
náhlým příchodem husitů na bojiště tak překvapen, že (na př. u Domažlic) uprchl dříve,
než mohlo vůbec dojít k otevřenému střetnutí v bitvě. Pochodová kázeň a ostražitost na
pochodu i v táboře byly také nejdůležitějšími předpoklady k vyplnění tak velikých úkolů,
jakými byly dlouhé pochody husitských vojsk na „spanilých jízdách“ v sousední Míšni,
Bavorech, Slezsku i ve vzdálenějších zemích až k Baltickému moři. Význam těchto kázeň-
ských ustanovení je zvlášť zdůrazněn vysokými tresty, kterými má být stíháno i každé
zmeškání a neopatrnost, která by vedla ke škodám vojska.

Stejně důležitá pro udržení bojeschopnosti a pohotovosti vojsk jsou i ustanovení řádu
ve věcech vnitřního pořádku a morálního života ve vojsku. Zvlášť se zakazují „sváry,
křiky (rozuměj hádky) a potrhání“ ve vojsku a zvlášť přísné tresty stíhají výtržníky, kteří
by někoho bili nebo ranili.

Charakteristické pro tato vojska „Božích bojovníků“ — t. j. převedeno do naší termino-
logie — bojovníků za lepší život lidu, jsou ustanovení čl. 11, který doslova zní:

„Také nechceme trpěti mezi sebou nevěrných, neposlušných, lhářův, zlodějuv, kost-
kářův, lúpežníkův, plundréřův, opilcův, lajců, smilníkův, cizoložníkův, smilnic
a cizoložnic, i všech zjevných hříšníkův a hříšnic. . .“

Povšimněme si, že sumární soupis staví neposlušné, tedy neukázněné, na roveň nej-
těžším zločincům, že také „plundréře“, tedy ty, kteří by chtěli plenit, stejně počítá mezi
lidi, kteří nejsou hodni té cti být příslušníky Žižkova vojska. Jen mravně bezúhonní, věci
oddaní bojovníci se mohli účastnit boje za splnění požadavků vytyčených v úvodu řádu ve
známých čtyřech artikulech.

Než přejdeme k rozboru dalších článků Žižkova řádu, bude vhodné srovnat dosud pro-
braná ustanovení s tím, co v podobných případech předepisují jiné vojenské řády z téže
doby, zejména řády německé, určené pro výpady křížáků do Čech.

Na první pohled je nápadné, že v přímém protikladu proti řádu Žižkovu tyto němec-
ké předpisy věnují nesrovnatelně více místa ustanovením o vnitřním pořádku. Hlavním
cílem kázeňských předpisů těchto řádů je udržet na uzdě feudály, zvyklé na neustálé drob-
né války mezi sebou, udržet jakýs takýs mír mezi měšťany a šlechtici, účastníci se vý-
pravy aspoň do té doby, než se vojsko navrátí domů.

Proto největší pozornost je v člancích, zabíhajících až do nejmenších podrobností,
věnována znemožnění sporů a výtržností ve vojsku.

Tato podrobná kázeňská opatření si vynucovalo společenské složení křížáckých vojsk
a to je jeden ze znaků jejich typicky feudálního rázu. Byla to vojska, v nichž zájmy jednot-
livých účastníků tažení byly vzájemně v přímém protikladu a jen jeden společný zájem je
spojoval — touha po kořisti.

Jestliže se Žižkův řád vypořádává s otázkou mravní výše bojovníků a zároveň s otázkou
potírání sklonu k plenění, lupičství a jiným zločinům takřka v jedné větě, je to důkazem,
že tyto otázky nebyly problémem pro příslušníky jeho vojska, že na podobné opatření bylo
nutno pamatovat jen pro případ výjimečný, náhodný, pro takový případ, že by se do vojska
vloudil živel věci boje za lepší život cizí.

Jinak tomu bylo u křížáků. Všechny řády pro tažení do Čech, zejména pak řád z roku
1427, určený pro výpravu, která neslavně skončila u Stříbra a Tachova, stejně jako norim-
berské usnesení o výpravě proti husitům z roku 1431, která pak hanebě utekla u Domažlic,
věnují neobyčejnou pozornost nařízením a zákazům přítomnosti lehkých žen, hráčů

a jiných přestupníků, krádežím ve vojsku a podobným zjevům. Není také divu. Křížácká vojska, to byly vlastně hordy feudálních rytířů a měšťany najatých žoldnéřů, kteří se s oblibou věnovali obvyklému v té době „vojenskému“ životu — loupení, vraždění a znásilňování žen. Udržet takové hordy na uzdě aspoň potud, aby se vojsko navzájem nepoprало třeba před tváří nepřitele, to je jeden z hlavních úkolů řádů vydávaných pro křížácké výpravy.

Cím větší pozornost věnují feudální vojenské řády předpisům o udržení pořádku, tím méně místa bylo věnováno otázkám vojenské kázně. Ve frankfurtském řádě z r. 1427 čteme jen krátký odstavec o pochodovém pořádku, vzniklý ne tak z potřeby ukázněného vojska, jako spíše z potřeb organizačních. Velká křížácká armáda byla jako celek málo pohyblivá a článek nařizuje, aby byla rozdělena na jednotlivá vojska, a stanoví jejich pochodové pořadí. Jinak tento řád stanoví jen povinnost poslouchat hejtmánů bez odmluvy. Už to, že je zvlášť zdůrazněno ono „bez odmluvy“, ukazuje, že poslušnost velitelům nebyla v křížáckých vojscích ničím obvyklým. Za kázeň v jednotlivých oddílech neodpovídají však hejtmáni, nýbrž páni, kteří vojsko přivedli. Poddaný, který se dal naverbovat do křížácké armády, zůstal tedy poddaným svého pána a ten měl nad ním stejnou pravomoc jako mimo vojsko. Tento typický feudální zjev nepřispíval zajisté k vytvoření jakékoli morální jednoty vojska, o které u křížáků nelze vůbec mluvit.

Na takovou „maličkost“, jakou byla ostražitost a bdělost ve strážní službě a zejména odpovědnost při plnění tohoto neobyčejně důležitého úkolu, křížácké řády vůbec nevzpomínají. Možno právem říci, že se i v tom, co na přední místo staví řád Žižkův jeví převaha husitského vojenského umění, nového svým obsahem protifeudálního vojenského umění nad starým feudálním válečnictvím.

Vraťme se však znovu k Žižkovu řádu a jeho dalším článkům. Článek 10 tohoto významného dokumentu praví: „Dále vězte, že kdo by se kolivěk kradl, nebo šel, nebo jel, aneb vezl od nás z vojsky... bez odpuštění starších jmenovaných svrchu..., buď kníže, pán, rytíř, panoše, měšťanin, řemeslník, nebo robotěz, ...a byl by dopaden, že chť k jeho hrdlu i statku popraviti, jakožto nad zlodějem nevěrným, jenž se krade od pře boží a věrných bratří z vojsky...“

Zběhnutí, zrada „pře boží“ — to jest zrada boje za lepší život, právem se pokládá za největší zločin, za nějž má vinníka stihnout nejtěžší trest.

Čteme-li dnes tento odstavec pětisetletého dokumentu, není možno, abychom si nepřipomenuli závěrečná slova přísahy, kterou skládají příslušníci naší lidové demokratické armády: „A poruším-li tuto slavnostní přísahu, nechť mne stihne přísný trest lidové demokratického zákona, obecná nenávist a opovržení pracujícího lidu.“ A nikoli náhodou hovoří oba dokumenty stejnou řečí, i když jinými slovy, hovoří řečí lidu, který před pěti sty lety vyzdvihl vysoko prapor boje za lepší život utlačovaných, lidu, který dnes, po pěti stiletích dosáhl konečného vítězství ve staletém boji.

Není také náhodou, že jediný zachovaný článek ze staršího ještě vojenského řádu husitského, z řádu, který vydal v Praze v období diktatury městské chudiny a drobných řemeslníků, vedené Janem Želivským, věrný přítel Jana Žižky, tehdejší nejvyšší pražský hejtmán, Jan Bzdinka, hovoří téměř týmiž slovy a vyhláší tvrdý, plebejský, bezohledný trest pro zběhy a zbabělce. I tehdy, když už převaha plebejských živlů v Praze i na Táboře byla zlomena — rok 1423 náleží už do období hegemonie měšťanské oposice (drobných měšťanů a zemanů) — přece jen se selská i městská chudina zachovala silný vliv hlavně v polních vojskách, vliv, jehož výrazem je i nekompromisní postoj ke každému porušení vojenské kázně, jak nám jej ukazuje Žižkův řád.

A ještě jeden odstavec tohoto vojenského řádu zaslouží svým významem, abychom se jím zabývali poněkud podrobněji. V článku 7 hovoří řád o tom, jak má být naloženo s dobytou kořistí. Poslyšme aspoň ve výtahu jeho slova: „...aby ten vzatek a ty kořisti sneseny, svedeny, svezeny a na hromadu sklady byly, kdežby bylo tomu místo ukázáno a jmenováno od starších, buďto mnoho nebo málo, a k tomu aby byli vydáni a voleni starší ze všech obcí, panských, rytířských, městských i robotizovaných, aby věrně spůsobili ty věci chudým

i bohatým a spravedlivě, jakž na koho sluší, rozdány a rozděleny byly, aby nižádný sám sobě nebral, ani co kdo zachoval. Jestli pak žeby co kto vzal nebo-li zachoval, a to bylo usvědčeno dobrým svědomím: k tomu takovému chtěli by popraviti, k jeho hrdlu i statku, buď kdož buď, žádných osob nevyjímajíce, jakožto k zloději božimu a obecnému; ...buďto kníže, pán, rytíř, nebo panoše, měšťtín, řemeslník, nebo sedlák, ižádného nevymlouvajíce, ani k osobám hledíce a zříce...

Jaký opět rozdíl mezi husitským vojskem a feudálními armádami té doby. Nejedno feudální vojsko stihla těžká porážka v bitvě už téměř vítězné, když se část bojovníků rozptýlila po bitevním poli a každý jednotlivec se snažil získat pro sebe co nejvíce kořisti! Zcela jinak tomu bylo ve vojsku Žižkově i v polních vojskách tábořských a sirotčích později. Tam platila do posledního písmene slova proslulá bojové písně, tohoto možno říci polního řádu ve verších: „na kořistech se nezastavujte!“ Tam každý bojovník splnil důsledně svůj bojový úkol, protože bezpečně věděl, že se mu dostane ze společné kořisti podíl, jakého si zasloužil („jakž na koho sluší“). Věděl to i sedlák i plebejec-robotěz proto, že v radě starších, jejímž úkolem bylo rozdělení, zasedali volení zástupci všech společenských vrstev ve vojsku, tedy i jeho zástupci.

Také v tomto článku řádu, jako ve všech ostatních, v nichž se stanoví tvrdé tresty za porušení kázeňských zásad, čteme, že trest má být uplatněn bez ohledu na společenské postavení trestaného — buďto kníže, pán, rytíř, nebo panoše, měšťtín, řemeslník, sedlák nebo robotěz.

Tato ustanovení jsou hlubokým průlomem do feudálních privilegií. Pravda, feudální forma, feudální společenská hierarchie ještě zůstává. Objektivní podmínky první poloviny 15. stol. nedovolily ještě rozbít feudální společenskou nadstavbu. Pokusy, k nimž došlo v prvních letech revolučního hnutí na Táboře zavedením jakéhosi spotřebního komunismu a i v Praze v dočasné diktatuře plebejské oposice, vedené Želivským, musely v krátké době nutně ztroskotat, neboť jak říká Engels, „takové předbíhání nejen přítomnosti, nýbrž i budoucnosti mohlo být zároveň jen násilné a fantastické a při prvním praktickém pokusu muselo znovu upadnout zpět do vymezených hranic, které tehdejší poměry jediné připouštěly.“¹⁾

Feudální výrobní vztahy nemohly být ještě nahrazeny jinými, a tak také nebylo možno trvale odstranit feudální formu společenské nadstavby. Forma tedy zůstala, ale zvláštěnosti vojenského života prvních stálých revolučních vojsk v 15. století, jejich třídní složení a jejich ve své době revoluční cíle, vyjádřené vytvořením rady starších, složené ze zástupců všech „obcí“, od chudiny až po pány, vynutily si takový průlom do feudálních privilegií, že revoluční obsah nakonec stál v přímém protikladu k feudálním formám.

Tak Žižkův vojenský řád vyjadřuje nové revoluční pojetí kázně, zrcadlí nový, revoluční ve své podstatě protifeudální typ vojska. Pro tyto své vlastnosti je pro nás dnes jedním z nejcennějších dokumentů, které nám naše minulost zachovala.

Není pochyb ani o tom, že i buržoasie v době, kdy byla u moci, cítila tento význam Žižkova řádu, jako vůbec cítila nebezpečí, které by jí hrozilo, kdyby pracující lid poznal skutečný revoluční obsah husitského hnutí, kdyby voják buržoasní armády poznal skutečný revoluční obsah třeba Žižkova řádu. Proto není náhodou, že právě arcireakcionář české buržoasní historiografie, mluvčí české imperialistické buržoasie, Josef Pekař, věnoval tolik úsilí tomu, aby co nejvíce pošpinil a zatemnil poznání nejslavnější doby dějin našeho národa, doby husitské. Není také divu, že ve „výkladu“ Žižkova řádu snesl takové množství lží a pomluv. Pekař rafinovaným způsobem, určeným k tomu, aby svedl čtenáře, na jedné straně připouští „jistotu demokratičnosti“ Žižkova řádu, aby vzápětí postavil čtenáře před neřešitelné tvrzení, že v jeho nejdůležitějších ustanoveních není nic demokratického. Vyroženým falšováním historie je věta: „s ustanovením, že tresty řádu týkají se všech členů vojska, bez rozdílu stavů,²⁾ setkáváme se v soudobých řádech německých“³⁾. Ani v je-

¹⁾ Engels, Německá selská válka, Svoboda 1950, str. 39

²⁾ podtrženo Pekařem

³⁾ Pekař, Žižka II, str. 20

díném německém řádu 15. století není takové nařízení, právě naopak už vzpomenuť řád pro křižáky z r. 1427 obsahuje výslovné ustanovení, že odpovědnost za kázeň má pán, který část vojska vypravil.⁴⁾ Z toho nutně plyne i kázeňská pravomoc nad příslušníky této části, pravomoc, vyplývající přímo z feudálních společenských vztahů.

Vrcholem lži a pomluv je Pekařova věta, kterou posuzuje článek řádu o rozdělení kořisti. Pekař píše: „...organisované kořistění jeví se tak specialitou řádu Žižkova...“⁵⁾ Každému, kdo si jen zběžně přečte celý text Žižkova řádu, je jasná nesmyslnost této lži. Ovšem feudální vojska, jejichž hlavním cílem bylo osobní obohacení a kořisti jednotlivých rytířů, nemohla potřebovat ve svých řádech ustanovení o rozdělení společné kořisti, neboť takové nebylo. Víme, také, že zejména v prvních letech husitských bojovníci ničili většinu kořisti, zejména šperky a podobné věci, ponechávajíce si jen zbraně a peníze potřebné k vydržování a zabezpečování vojska. Česká buržoasie však potřebovala představit lidu husitská revoluční vojska, tento velký dějinný příklad toho, co zmůže lid, ví-li, zač bojuje, jako bandu loupežníků a zlodějů a „historik“ Pekař ochotně svým chlebedárcům sloužil. A přes tyto jeho služby lid správně chápal význam husitské revoluční tradice a nikým si nedal vzít lásku k ní a hrdost na dobu největší slávy našeho národa.

Povšimněme si však ještě toho, co Pekař, ve své snaze vylicit Žižku jako barbara a jeho vojsko jako bandu lupičů, „opominul“ uvést.

Je jistě nápadná neobyčejná tvrdost trestů, které Žižkův řád stanoví i za „neopatrnost a zmeškání“. Ale tuto přímo revoluční tvrdost lze pochopit, uvážíme-li, že domácí i zahraniční nepřítel cíhal na každou možnost likvidovat vítězná vojska husitů jakýmkoli prostředky. Tato tvrdost je pochopitelná tím spíše, víme-li, že podřízení se kázni v Žižkově vojsku nebylo vynucováno režimem dresury, jaké známe z pozdějších armád, i ještě z armád kapitalistických, nýbrž že toto podřízení spočívalo na pevně základně morálního vědomí spravedlnosti boje, který Žižkovo bratrství vedlo, na zásadě dobrovolného podřízení se tvrdé kázni.

Ne nadarmo je tato skutečnost vyjádřena v Žižkově řádě úvodem obsahujícím shrnutí sociálních a ideových požadavků ve čtyřech artikulech. Ne nadarmo vyzvedá tento úvod význam kázeňské slovy: „My všichni svrchupsaní ke všem i všech povíme, řádně napomínáme, přikazujeme a chceme tomu, aby řádné poslušnosti bylo;... „My všichni svrchupsaní“ to nejsou jen hejtmani, šlechtici a zemané, to jsou „všechny obce panské, rytířské, panošské, městské i robotězuov“, které, jak v závěrečné formulaci řádu čteme: „...s dobrým rozmyslem vědomě, dobrou vůlí k tomuto zápisu a listu svolujeme a svolujeme jej skutečně držeti a zachovati i ostříhati...“

Bojovníci si tedy sami, dobrovolně dali závazek přísné kázně, sami si dali řád, který je jim zákonem, a právem tedy je nutno, aby nedodržení závazku bylo příkladně potrestáno. V tomto dobrovolném pojmání kázně je největší přínos husitského vojenství. Takové dobrovolné podřízení se řádům, který si lid sám vytvořil — to je i požadavek, který klademe dnes před příslušníky lidově demokratické armády. Jen důsledné plnění tohoto požadavku podle příkladu slavných husitských bojovníků může nás opravňovat k tomu, abychom se hrdě hlásili k veliké revoluční a vojenské tradici husitské, abychom i my byli schopni zasadit každému nepříteli, který by se pokusil zbavit náš lid svobody a šťastného života, takové smrtelné rány, jaké zasazovala křižákům husitská vojska u Kutné Hory, u Ústí, u Tachova, u Domažlic.

⁴⁾ Toman, Husitské válečnictví za doby Žižkovy a Prokopovy, Praha 1898, str. 399

⁵⁾ Pekař, Žižka II, 189

INFORMACE O CIZÍCH ARMÁDÁCH

OBRANA ŘEK

(Podle amerických názorů)

Gard. plukovník N. Čučkalov

Je známo, že americká a anglická vojska nezískala v druhé světové válce valné bojové zkušenosti.

Anglo-američtí imperialisté, přejíce si co možná největšího vyčerpání a oslabení Sovětského svazu v minulé válce, vytrvale sabotovali zřízení druhé fronty v Evropě. Teprve v červnu 1944 provedli vylodění vojsk ve Francii, kdy již bylo zřejmé, že Sovětský svaz samostatně skoncuje s nacistickým Německem a s jeho satelity. Při tom vyloděná anglo-americká vojska měla před sebou jen nevýznamné síly protivníka. Články o otázce obrany řek, uveřejněné v americkém periodickém vojenském tisku, zakládají se hlavně na souhrnu zkušeností hitlerovských vojsk o obraně řek.

Jeden z těchto článků byl uveřejněn v únorovém čísle amerického vojenského časopisu „Military Review“ z r. 1950. Jeho autor, profesor učiliště důstojníků generálního štábu, plukovník americké armády Ch. Dullen nepochybně tlumočí oficiální názory existující v této otázce v americké armádě.

Dullen píše: „V souvislosti s tím, že koncepce budoucí války klade velký důraz na rozptýlené bojové sestavy a obranu širokých oblastí minimálním množstvím vojsk, vzrůstá význam obrany nebrodných řek. Jejich úloha jako přírodních překážek se zvětší přímo úměrně k umění obránce.“

V americkém vojenském tisku se má za to, že v současných podmínkách, nehledě na velké vybavení jednotek nejnovější technikou, počítaje v to i přepravní prostředky, široké a nebrodné řeky jsou vážnou překážkou pro bojovou činnost pozemních vojsk. Řeky zvětšují sílu obrany a ztěžují ofensivu. Dovolují obráncům daleko menšími silami bránit širokou frontu a na vrub toho dovolují vytvořit silné zálohy k provedení účinných protiútoků proti přepravivším se jednotkám nepřítele. Řeka se snadno postřeluje ze všech druhů zbraní což dává obráncům možnost způsobit velké ztráty protivníkovi v okamžiku přechodu. Řeky zbavují útočníka svobody manévru, zvláště manévru zálohami, dotud, pokud není dobyto předmostí dostatečných rozměrů.

Přepravní prostředky omezují množství vojsk, zasazovaných do boje, prostředků zesílení prvních sledů a přepravu všeho potřebného k úspěšnému vedení boje. První sledy, získavše předmostí, nejsou v soudobých podmínkách boje, schopny upevnit dobité předmostí, nedostanou-li včas na druhý břeh tanky, dělostřelectvo a zálohy.

Řeky připoutávají útočící vojska k určitým úsekům násilného přechodu a tím mnohem zvětšují zranitelnost útočících a dovolují obránci soustřeďovat svou palbu na úseky a směry, kde se přepravují hlavní síly vojsk protivníka, a na ty cíle, které jsou nejzranitelnější. Takovými cíli pro všechny druhy zbraní a především pro dělostřelectvo pro přímou střelbu jsou vojska, která se přepravují na člunech a prámecích. V Polním řádu americké armády (Boj spojených druhů vojsk) se poukazuje na to, že na březích řek mohou vojska buďto organisovat posílní obranu nebo vést „obranně útočnou“ činnost.

Posílní obrana doporučuje se užívat v těch případech, kdy je dostatek sil a prostředků a nepřítel nemá možnost obejít bráněná postavení a je nucen k násilnému přechodu přes řeku.

Posílní obrana na březích řek se organisuje stejně jako v obvyklých podmínkách. Pěší divise, říká ve svém článku Dullen, dostává k obraně pásmo (postavení) široké 10 až 15 km

a hluboké 6 až 8 km. Úsek obrany pěšího pluku prvního sledu divise v tom případě bude 5 až 7,5 km široký a asi 3 km hluboký. Pásmo obrany (postavení) pěší divise se skládá z hlavního postavení (pásmo odporu), hlubokého 3 km, z prostorů rozmístění záloh a dělostřeleckých postavení divise. V hranicích těchto prostorů, asi 4 až 6 km od předního okraje hlavního postavení (pásmo odporu), vybudují se týlová (záložní) postavení divise, hluboká asi 2 km.

Přední okraj hlavního postavení (pásmo odporu) probíhá na samém břehu řeky (schéma A).

Bojová sestava pěší divise se skládá ze dvou sledů. V prvním sledu jsou dva pěší pluky, v druhém jeden pěší pluk (záloha divise). Ve dvou sledech mají bojovou sestavu také pluk, prapor a rota.

Zvláštní pozornost se při organizaci obrany věnuje systému palby. Palba pěších zbraní spojená s dělostřeleckou a minometnou palbou jsou základem obrany. Systém palby se organizuje tak, aby bylo postřelováno řečiště i hladina řeky.

Lehké a těžké kulomety se posunují na přední okraj hlavního postavení a jen bezvýznamná část jich zůstává v hloubce.

Dělostřelectvo a minomety dostávají následující úkoly:

- podporu bojového zajištění;
- boj s nepřátelským dělostřelectvem;
- dělostřeleckou protipřípravu;
- zabezpečení odchodu jednotek záštitou s protějšího břehu;
- zamezení společně s palebnými prostředky pěchoty přepravy nepřítele;
- účast v protitankové obraně;
- podporu protiútoků záloh.

Praporeční a rotní minomety zůstávají v bojových sestavách svých jednotek. Plukovní minomety se posunují blíž k přednímu okraji hlavního postavení. Dělostřelecké prostředky se zasazují do boje postupně. Největší část začíná palbu teprve potom, když se vyjasní, kde je hlavní prostor přepravy nepřítele. Zpravidla se doporučuje zaměřit hlavní sílu palby dělostřelectva na tankové prostředky protivníka.

V americkém vojenském tisku se podtrhuje, že obranu na řece jsou schopny udržet jen ty jednotky, které mají silnou pohyblivou zálohu.

V praporu se doporučuje mít v záloze nejméně rotu, v pluku prapor. Považuje se za účelné umístit zálohy blíž k místu možné přepravy protivníka a v oblastech, které mají dobré, speciálně připravené cesty směrem k řece, při určení nutného množství automobilních dopravních prostředků k zvýšení pohyblivosti.

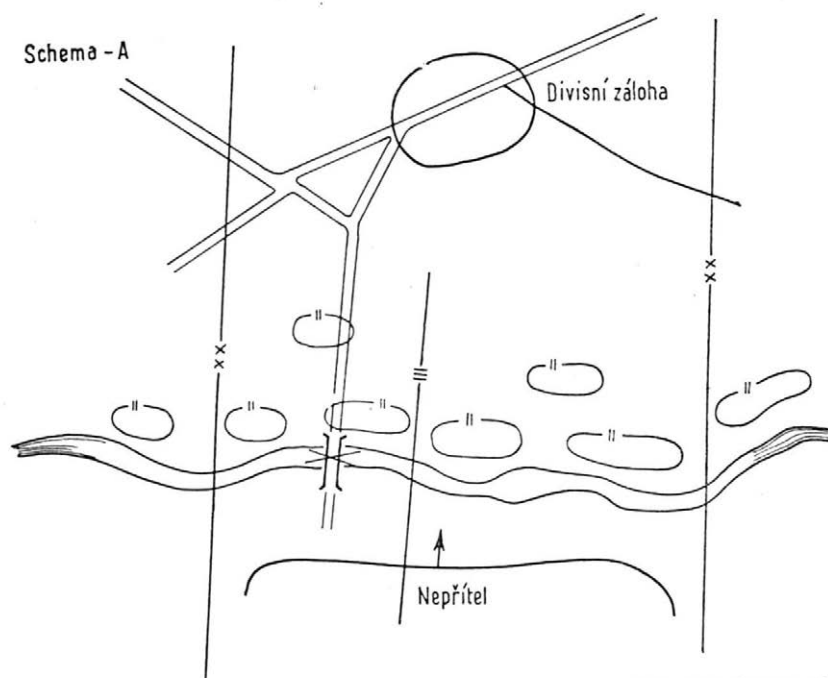
Protiútok zálohami se pokládá za rozhodující období boje a překvapení je jednou z nejdůležitějších podmínek jeho úspěchu. Plukovní zálohy se použije v okamžiku, kdy protivník, který se přepravil přes řeku, nestačil ještě se uspořádat a upevnit na dobytém předmostí. Doporučuje se vést úder na křídlo v součinnosti s tanky a jednotkami bránícími se na předním kraji hlavního postavení. Protiútok je podporován palbou divisního dělostřelectva.

Tankový prapor divise se umísťuje tak, aby byl schopen účastnit se protiútoků společně s plukovními zálohami.

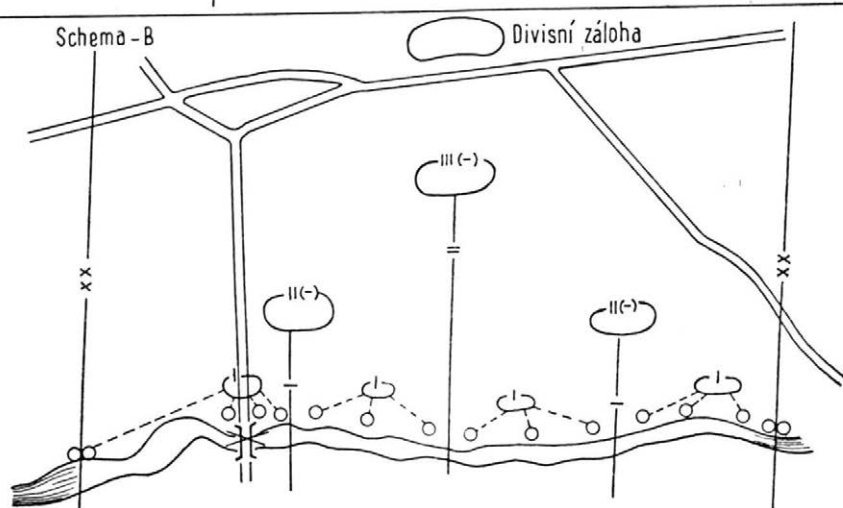
Při obraně řeky může se pěšímu pluku přidělit asi jedna ženijní rota k plnění různých úkolů, zvláště

- k zjištění možných úseků bojového přechodu řeky nepřítelem;
- k zničení člunů, mostů a místních prostředků, které jsou po ruce a jichž může protivník využít k organizaci přechodu;
- k zaminování příčhodů k řece vhodných k nalodění nepřítele a výstupů na břeh v pravděpodobných místech jeho vylodění;
- k přípravě plovoucích min a zápalných lodí a k udržování jich v pohotovosti v horním toku řeky;

Schema - A

Schema - B

Legenda:

○ zajištění družstva

I rota

II(-) prapor bez dvou rot

II prapor

III(-) pluk bez dvou praporů

— I —	rozhraň mezi rotami
— II —	— " — mezi prapory
— III —	— " — mezi pluky
— xx —	— " — mezi divisemi

- k osvětlení inundančních prostorů a hladiny řeky v noci;
- k vybavení průzkumných a krycích jednotek přepravními prostředky na protějším břehu.

Nedovoluje-li situace a stav sil vytvořit posícní obranu, doporučují americké řády vést obranně útočnou činnost (schema B). Tento druh obrany, píše Dullen, má ty charakteristické zvláštnosti, že součásti, útvary i vyšší jednotky dostávají k obraně širší frontu než v normálních podmínkách. Obránce se uskupuje v takové bojové sestavě, při níž hlavní síly jsou v záloze (v druhém sledu).

Bezprostřední břeh řeky se doporučuje bránit malými silami a někdy jen bojovým zajištěním. Zálohy (druhé sledy) se umísťují proti pravděpodobným přepravištím a jsou v stále pohotovosti k provedení protiútoků. Jednotkám, bránícím se u břehu řeky, klade se za úkol donutit protivníka zasadit všechny palebné prostředky, určit úseky přeprav hlavních sil nepřítele a nedovolit jeho jednotkám, které se přepravily, upevnit se na protějším břehu.

Při „obraně útočné“ činnosti se doporučuje část polního dělostřelectva přidělit jednotkám (součástem) bránícím se přímo na břehu. Hlavní masa polního dělostřelectva se umísťuje v hloubce a je pohotova podporovat protiútok zálohy (druhého sledu). Palebná postavení tohoto dělostřelectva se doporučuje vyhledávat tak, aby bylo možno soustředit palbu na nejdůležitější úseky přeprav nepřítele.

Má se za to, že „obraně útočná činnost“ je výhodná, neboť dává možnost maximálně setřít silami a prostředky.

Zvolená bojová sestava chrání hlavní síly obránce před přílišnými ztrátami působenými hromadnou dělostřeleckou a minometnou palbou, která neodvratně předchází před každým násilným přechodem řeky, a rozptýlení vojsk snižuje účinek nepřátelského letectva.

Je nutno vytvořit podmínky pro organizaci silných pohyblivých skupin a pro jejich použití ve vhodný okamžik proti hlavním silám nepřítele na libovolném směru.

Za nedostatek „obraně útočné“ činnosti pokládají Američané:

- slabé nasycení obrany živou silou a palebnými prostředky prostoru přímo na břehu řeky;
- větší možnosti získání předmostí nepřítelem;
- těžkosti v organizaci součinnosti a ve velení vojskům.

Bez ohledu na to, zda je na břehu organizována posícní obrana nebo zda se vede „obraně útočná“ činnost, americké řády předepisují, aby na protějším břehu byly zanechávány krycí jednotky.

Úkoly těchto krycích jednotek jsou: udržovat nepřetržitý dotyk s nepřítelem, zadržet jeho postup a zjišťovat místa soustředění a místa přeprav hlavních sil nepřítele.

Jestliže již tyto krycí jednotky nejsou s to zadržet tlak přesily nepřítele, ustanovení amerických řádů doporučují opustit zaujatá předmostí s dovolením nadřízeného velitele a ustoupit na hlavní obranné postavení.

(Vojenný vestník, č. 15/1950)

PŘEHLED VOJENSKÝCH OPERACÍ V KOREJI¹⁾

(1. pokračování)

První údobí operací — v době od 25. 6. do 15. 9. 1950

Dne 24. června 1950 o půlnoci zahájila jihokorejská armáda po vyvolání hraničních incidentů dlouho předtím připravovaný, Američany organisovaný vpád na sever od 38. rovnoběžky.

Před přípravami vpádu předcházela návštěva Lisynmana u Mc Arthura v Japonsku v únoru 1950, zvláštní porada velitelů divisí a velitelů pluků konaná v květnu 1950, na níž byly vypracovány tři operační plány tažení proti Severu (označené A, B, C) a inspekční cesta amerických vojenských pozorovatelů pod pláštěm Organizace spojených národů v oblastech podél 38. rovnoběžky, několik dní před vypuknutím války.

Podle dokumentu nalezeného v generálním štábu jihokorejské armády měly útok na sever provést dvě jihokorejské armády.

1. armáda složená ze 2 armádních sborů po 2 pěších divisích měla vést hlavní úder svým pravým křídlem z prostoru Korangp (sv. od Kesêng) na směr Kesêng—Phjêng-jang a pomocný úder levým křídlem z prostoru Ongdžin na Sinččen a Sariwon.

V součinnosti s úderem pozemních jednotek měla být provedena vylodění z Inččen do prostoru Hanččen severozápadně od Phjêng-jang a dovršeno obklíčení a vyvrácení hlavního města Severokorejské republiky.

2. armáda složená rovněž ze 2 armádních sborů po 2 divisích měla vést údery z prostoru Tongduchčn-ni, Čunččen a Hongččen na sever a za podpory letectva provést vylodění jednotek z Čumundžin do zálivu Tong-Čosen-Man severně od Wonsan s cílem odříznout dopravní spoje mezi Phjêng-jang a severovýchodním územím.

Rozhraní mezi armádami tvořila řeka Imdžin (všeobecně).

Zálohu obou armád tvořily jedna pěší divise o 5 pěších plucích a jedna motomechanisovaná divise.

Poměr a uskupení sil na počátku vpádu

Jihokorejská armáda měla podle amerických údajů 8 pěších divisí každá divise o 9 500 mužích. Celkový početní stav i s posilovými prostředky činil 95 000 mužů, kromě 50 000 příslušníků vojenské policie vyzbrojené puškami, a asi 100 letounů amerického původu vesměs stíhacích.

Lidová armáda měla podle amerického odhadu celkem 6 pěších divisí po 9 000 mužích a po 20 až 40 lehkých a středních tancích. Dále měla asi 150 až 200 letounů, převážně stíhacích typu Jak 9.

Dne 24. června 1950 vpadla vojska jihokorejské armády na území severně od 38. rovnoběžky v sestavě:

Na hlavním úderu 1. a 7. pěší divise v prvním sledu, 2. pěší divise v druhém sledu.

6. jihokorejská divise z prostoru Čunččen na sever a 8. jihokorejská divise podél východního pobřeží na sever.

Jihokorejským jednotkám velel generál Choi Yung Duk, který se již po jednotýdenních bojích vzdal velení.

Průběh bojů

Severokorejským pohraničním jednotkám se podařilo urputnou obranou zastavit v hloubce 2 až 4 km severně od 38. rovnoběžky další pronikání Jihokorejců na sever. Tím získali Severokorejci čas na soustředění sil a na přechod k protiofenzivě.

¹⁾ Místopisné názvy jsou vzaty z mapy Koreje, která byla přiložena k I. číslu Vojenské mysli 1951

Dne 25. června 1950 v 04,00 hodin přešla vojska lidové armády k protiofenzivě s hlavním úderem na směr Seoul—Suwon—Čenan v sestavě 1. a 3. pěší divise v prvním sledu, 4. pěší divise v 2. sledu. Pomocný úder byl veden na směr Čunčên—Wondžu.

Boky útočné sestavy kryly podél obou pobřeží jednotky v síle asi 1 pluku.

Letecké síly lidové armády provedly nálet na Seoul a na letiště Kimpho. Současně bylo provedeno vylodění jednotek lidové armády u Kangnung a Samčěk na východním pobřeží.

Jednotkám Severokorejců velel generál Chai Ung Jun.

Dne 26. června 1950 donutily jednotky lidové armády na směr hlavního úderu 7. jihokorejskou divisi k ústupu a pronikaly tankovými jednotkami až k Seulu. Neočekávaný úder způsobil desorganisaci jihokorejských jednotek v takovém rozsahu, že došlo k všeobecnému ústupu. Zásobování jednotek Jihokorejců bylo tak porušeno, že došlo u některých jednotek k úplnému vyčerpání všech zásob střeliva. Postup jednotek lidové armády nezastavily ani protiútoky jednotek 2. pěší divise, která byla až dosud v druhém sledu sestavy v prostoru Seoul, takže již 27. června pronikly tanky až do města a následujícího dne bylo město obsazeno pěšími jednotkami.

Současně byl na západě osvobozen poloostrov Ongdžin.

Na východním pobřeží se vylodily jednotky lidové armády u Uldžin a Phohang.

Rychlým postupem jednotek lidové armády byly odříznuty ústupové cesty přes řeku Han, na které se pokoušely jihokorejské jednotky klást odpor. Při přechodu této řeky došlo k takové desorganisasi, že jihokorejské jednotky přecházející řeku zničily most v okamžiku, kdy byl přeplněn vlastními jednotkami a vozidly, takže velká část jejich jednotek zůstala na severním břehu, a část, hlavně dělostřelectva, byla při vyhození mostu zničena.

Dne 28. června podařilo se jednotkám Severokorejců vytvořit předmostí na jižním břehu řeky Han.

Na pomocném úderu Čunčên, Wondžu podařil se jednotkám Severokorejců dne 30. 6. průlom u Sobangu (15 km jv. Čunčenu).

Vojenská intervence Američanů

Americké vojenské kruhy předpokládaly, že válka v Koreji bude lehkou záležitostí jihokorejských vojsk a že k obsazení Severní Koreje postačí jimi vycvičená, vyzbrojená a řízená vojska jihokorejská.

Neočekávaný vývoj událostí, který hrozil zmařením dobovačných plánů Američanů a rozdrčením jihokorejských jednotek, donutil Američany k přímé ozbrojené intervenci. Zneuživ vlajky Organizace spojených národů vydal prezident Truman dne 25. 6. 1950 rozkaz 7. flotile, která tehdy byla ve filipinských vodách, aby neprodleně vyplula do prostoru Koreje.

Složení 7. flotily: mateřská letadlová loď Valley Forge, o nosnosti 27 000 t, těžký křižník Rochester, 6 torpedoborců, 2 eskortní torpedoborce a 3 ponorky.

První krok k ozbrojené intervenci byl zahájen dne 27. 6. na rozkaz presidenta Trumana zásahem amerického stíhacího, bombardovacího a dopravního letectva z filipinských základů a zásahem válečného námořnictva. Generál Mc Arthur, jehož velitelské stanoviště bylo v Japonsku, zřídil dne 27. 6. v Koreji předstunuté velitelské stanoviště. Následujícího dne odebral se do prostoru řeky Han, kde se osobně přesvědčil o svízelné situaci jednotek Jihokorejců. Dne 29. 6. dal rozkaz k zásahu amerických pozemních jednotek. V téže době vyzývali Američané ostatní státy prostřednictvím Organizace spojených národů, aby boj Jihokorejců všemožně podporovaly.

Pozemní jednotky amerických sil na Dálném Východě měly v té době asi 123 000 mužů. Byly to čtyři divise:

1. motomechanizovaná a 7., 24. a 25. pěší divise. Posádkou byly na Riukiu a Okinawě v Japonsku a na Filipínách. Dalších 8 000 mužů bylo na Havajských ostrovech (5. RCT-Regimental Combat Team-5. bojové skupení).

Okupační jednotky v Japonsku byly podle zpráv Američanů na 70% početních stavech

a jen 10% příslušníků mělo válečné zkušenosti. 24. pěší divise pod velením gen. Williama F. Deana byla přesunuta z Japonska do Koreje. Přesun, který se dál po částech námořní a leteckou cestou, započal dne 1. 7. 1950. První částí této divise, a to 1. pěší prapor 21. pěšího pluku s minometnou četou a 1 baterií 32. dělostřeleckého oddílu, se vylodily dne 2. 7. v Pusanu s úkolem podchytyt ústup jihokorejských jednotek v prostoru Osan (15 km jv. od Suwonu). Převoz do prostoru řeky Kum 15 km jv. od Suwon byl proveden po železnici. (Řeka Kum ústí do moře na záp. pobřeží u Kunsanu.) K prvnímu střetnutí mezi jednotkami lidové armády a jednotkou Američanů došlo 4. 7. v prostoru Osan.

Ztráty Američanů byly v těchto bojích těžké. V některých případech činily až 80 mužů z počtu 130 mužů a důstojníků jedné pěší roty.

Po pádu Suwonu a Osanu, které byly obchváceny, následoval dne 8. 7. pád Čěnanu a 10. 7. obsazení důležitého železničního uzlu Čengdžu.

Na západním pobřeží padl dne 4. 7. Inčěn.

Dne 9. července dosáhly jednotky lidové armády všeobecně čáry (od západu k východu) zálivu Namjang-man jižně od Čěnan, dále na severovýchod jižně od Čungdžu, podél řeky Han na severovýchod až k Jěngwoli a dále na jihovýchod jižně od Uldžin (na východním pobřeží).

Na směru hlavního úderu lidové armády přehrazovala 24. pěší divise Američanů asi 20 km jižně od Čěnan hlavní silnice a železnici Čěnan, Čočiwon. Pod silným tlakem jednotek lidové armády, které útočily v dosavadní sestavě; prováděly jednotky 24. americké pěší divise ústupový boj na další obranné postavení všeobecně na řece Kum, výhodné pro obranu, neboť jižní břeh řeky je o 50 až 70 m vyšší. V těchto bojích nesl hlavní tíhu boje 21. pěší pluk 24. americké pěší divise, který utrpěl značné ztráty.

Po zasazení čerstvé 15. pěší divise zahájily jednotky lidové armády dne 13. 7. další útok na obranu na řece Kum v součinnosti s částmi 2. pěší divise, které se připojily k hlavnímu úderu. Čelní úder prováděla 4. pěší divise za současného oboustranného obchvatu, a to 15. pěší divisi a částmi 2. pěší divise z východu a 1. pěší divisi ze západu podél silnice Čočiwon, Kondžu. Čelní jednotky lidové armády překročily řeku Kum ve východní části již dne 14. 7. ve večerních hodinách.

Následujícího dne překročily řeku i na dalších místech. Poté prolomily obranu u Kondžu, čímž ohrozily Tedžěn, nové hlavní město Jihokorejců.

24. pěší divise aby unikla úplnému obklíčení a zničení, ustupovala ve směru na Tedžěn. V době kdy její velitel dával rozkaz k ústupu, byla již obklíčována a jednotky lidové armády přesáhly její křídla místy až o 5 km. Na některých místech byl ústup bezhlavým útekem. Na ústupu musela se probíjet úzkým koridorem za stálého postřelování těžkými zbraněmi z horských hřbetů podél ústupové cesty — silnice Čěnon, Tedžěn.

Dělostřelecká palba na Tedžěn byla zahájena již dne 17. 7. Těžké boje v tomto prostoru trvaly od 17. do 20. 7. 1950. V těchto bojích použili Američané po prvé nové 3,5palcové bazooky (89mm pancéřovnice).

Rychlý postup lidové armády umožnila též značná činnost partyzánských oddílů, které napadaly a vyřazovaly zvláště palebná postavení dělostřelectva 24. americké pěší divise.

Přes to, že Američané měli leteckou převahu, způsobily jednotky lidové armády 24. americké pěší divisi takové ztráty, že musela být dne 20. 7. vystřídána čerstvou 1. motomechanizovanou divisi. Velitel 24. americké pěší divise generál William F. Dean podle původních zpráv Američanů padl. Později se však prokázalo, že mu jeho vojáci ujeli s jeho vozidly a jihokorejští vojáci ho „prodali“ Severokorejčům za 10 dolarů. Velení 24. americké pěší divisi převzal generál John H. Church, bývalý velitel americké misie v Koreji.

Ve východní části západního úseku fronty byla nově zasazena 5. pěší divise lidové armády, která osvobodila dne 13. 7. Čungdžu, důležitý železniční uzel, a postupovala jižním směrem k řece Kum.

V téže době bylo na východním pobřeží osvobozeno lidovou armádou město Jěngděk.

K 20. 7. 1950 dosáhly jednotky lidové armády všeobecně čáry (od západu k východu): Nonsan, Tedžěn, Hamčang, Ječen, severně Andong a dále Jěngděk.

Po stažení 24. americké pěší divise byly zasazeny na frontu 1. mechanizovaná divise, a to v prostoru 7 km jižně od Tedžěna, a 25. pěší divise východně od Tedžěna. 1. motomechanizovaná divise jejímž velitelem byl generál Hobert R. Gay, který byl za 2. světové války náčelníkem štábu generála Pattona; byla vyloděna dne 18. 7. v Pohang. Početní stav této divise byl 13 000 mužů. 25. pěší divise, již velel generál W. B. Kean, měla 3 pěší pluky (24., 27. a 35. pěší pluk), z nichž 24. pluk byl černošský.

Velitelem vylodovací akce u Pohang byl admirál J. H. Doyle, bývalý velitel operačních obojživelných jednotek na Dálném Východě a jednotek pacifického loďstva. Vylodění bylo provedeno nerušeně, zajišťováno 7. námořní flotilou. Přímou ochranu vylodění prováděly letouny s britské a australské mateřské lodi nálety do vnitrozemí.

V dalším průběhu bojů útočila lidová armáda v sestavě: Na směr hlavního úderu podél komunikace Tedžěn, Těgu třemi pěšími divisemi (2., 3. a 4.), na pomocném úderu podél východního pobřeží na směr Čengha, Pohang 5. pěší divise. Velitelem všech vojsk Severokorejců byl generál Kim-Li-Sung, jehož velitelské stanoviště bylo v Seulu. Jeho štáb měl podle amerických údajů celkem 110 důstojníků. Početní stavy divisi pohybovaly se kolem 10 000 mužů.

Na straně interventů utvořila se 8. armáda složená z počátku z 1. amerického armádního sboru a dvou armádních sborů jihokorejských. Velitelem 8. armády byl ustanoven generál Walton H. Walker.

Z původních 8 divisí, které měli Jihokorejci k dispozici na počátku války, bylo ztraceno podle zpráv Američanů asi 15 200 mužů na mrtvých a raněných a 20 000 na pohřešovaných. Prakticky ztratili Jihokorejci všechno dělostřelectvo a dopravní prostředky a polovinu pěchotních zbraní. Zbytky jednotek v počtu asi 58 000 mužů byly přeorganisovány do pěti pěších divisí. Zasazeny byly takto: 2. armádní sbor ve složení 1., 6. a divise „Capital“ (zvaná Seulská) na pravém křídle sestavy Američanů, dále 1. armádní sbor složený z 8. a 3. pěší divise na východním pobřeží.

Pravděpodobným úmyslem velitele 8. armády bylo vyhnout se rozhodující bitvě a získat čas pro přísun dalších posil. Když 21. 7. jednotky lidové armády přešly do útoku po obou stranách silnice Tedžěn—Těgu, považoval velitel 8. armády za výhodnější vést ústupový boj a působit jednotkám lidové armády ztráty, nežli držet obranná postavení a vydávat se stále v nebezpečí obklíčení. Tanky lidové armády však nepřetržitě pronikaly podél této silnice a přerušovaly zásobovací spoje Američanů.

Pravděpodobným úmyslem velitele lidové armády bylo zmocnit se prostoru Pusan poutáním hlavních sil Američanů čelním úderem na směr Tedžěn, Těgu a sil Jihokorejců na východním pobřeží. Velkým obchvatným manévrem, směřujícím nejprve na jih, podél západního pobřeží a jeho stočením na východ podél jižního pobřeží, mělo být dokončeno zničení sil nepřítele v prostoru Pusan. Obchvat prováděla 4. a 6. pěší divise na směr Cendžu, Sunčěn, Cindžu. Přesuny byly prováděny hlavně v noci, aby byly utajeny, zvláště před leteckým pozorováním. Americké prameny přiznávají, že tyto přesuny byly sice zjištěny, avšak považovány za partyzánské oddíly, jimž velení 8. armády nevěnovalo po několik dní pozornost. Teprve když se proudy stočily podél jižního pobřeží na východ, rozpoznal velitel 8. armády, že lidová armáda provádí obchvatný manévr. Snažil se zastavit postup vysláním jednoho bojového skupení (5. Regimental Combat Team) po moři s úkolem vylodit se na pobřeží jižně od Cindžu a zastavit další pronikání lidové armády. Vylodění bylo provedeno 26. 7. a vyloděná jednotka postupovala podél komunikace směrem na Handong. Toto vylodění a přesun však nezůstaly utajeny severokorejským jednotkám, které téměř celé bojové uskupení zničily. Američané zachránili jen tři roty, které včas ustoupily k pobřeží. Když velitel 8. armády rozpoznal nebezpečí hrozící z jihu, dal 27. 7. rozkaz k přemístění 25. pěší divise z prostoru severně od Těgu do prostoru Masan, Mirjang, Samnangdžin, Čang-won na jižním pobřeží. Přesun byl proveden 1. srpna po ose Těgu—Mirjang. Do té doby postoupily jednotky lidové armády do prostoru mezi Cindžu

a Masan. Rovněž 1. motomechanisovaná divise byla nucena pod tlakem lidové armády útočit ve směru Tedžeu, Tegu ustoupit z prostoru řeky Naktong na Tegu. Velitel 8. armády byl nucen zasadit 24. pěší divisi, která byla v záloze armády, aby vyplnila vzniklou mezeru mezi levým křídlem 1. motomechanisované divise a pravým křídlem 25. pěší divise, a pravé křídlo 1. motomechanisované divise kryt jednotkami jihokorejskými.

Pro značné ztráty a neúspěchy byly vyslány ze Spojených států severoamerických posily, a to:

2. pěší divise, která přistala 31. 7. a byla dána do zálohy velitele 8. armády. Velitelem této divise byl generál Lawrence B. Keiser, který se ve 2. světové válce zúčastnil bojů v Itálii a Francii, a

1. divise námořní pěchoty, jejíž část byla ihned po vylodění zasazena na levém křídle 25. pěší divise. Velitelem této divise byl generál Oliver P. Smith, někdejší velitel střediska námořní pěchoty v Quantico (Virginia).

Do konce července 1950 se zvýšil podle amerických údajů u severokorejských vojsk počet divisí na 11. Američané měli 5 divisí, Jihokorejci rovněž 5 divisí.

Americké letectvo, které bylo ve značné převaze, soustřeďovalo se více než na podporu přesunů, ústupů a vylodování, na bombardování týlových prostorů, barbarské pustošení měst a vraždění civilního obyvatelstva. Americké námořní síly blokovaly východní pobřeží a postřelovaly zařízení na pobřeží i v jeho blízkosti. Britské námořní síly, jimž byly přiděleny kanadské, francouzské a holandské lodi, plnily obdobný úkol na západním pobřeží.

Obranné boje 8. armády

Všeobecnou obrannou čarou západní fronty od Ůgwan (severozápadně od Tegu) směrem na jih se stala široká, avšak mělká a místy přebroditelná řeka Naktong, a to až k soutoku řeky Nam a dále na jih k přístavu Masan. (Soutok řeky Nam a Naktong je 25 km ssz. Masan; řeka Nam přitéká sem od Čindžu; řeka Naktong teče odtud na východ k Samnangdžin — na mapě není toto místo jasně vytyštěno.) Celková šířka obrany činila asi 90 km. Na této čáře se bránily od severu 1. motomechanisovaná divise 24. pěší divise, 25. pěší divise a 1. divise námořní pěchoty, celkem 4 divise. Nejsilnější byl bráněn prostor Tegu, prostor jižně od soutoku řek Naktong a Nam, město Haman, (asi 13 km sz. od Masan) a Masan. Severní úsek fronty od Tegu na Pohang v šířce asi 70 km bránily jihokorejské jednotky, celkem tři jihokorejské divise (5., 8. a 3.). Nejúporněji byl bráněn prostor Pohang. (Viz průsvitku přiloženou k 1. číslu VM 1952).

Aby byla posílena bojová hodnota divisí Jihokorejců, byly jim přiděleny jednotlivé součásti amerického dělostřelectva a tanků, zatím co jednotky služeb Jihokorejců byly přiděleny americkým divisím.

Dne 4. 8. zahájily jednotky lidové armády mající stále iniciativu nový útok na obranná postavení Američanů na řece Naktong a jižně od řeky Nam. Přes velmi silnou leteckou činnost Američanů podařilo se 6. severokorejské divisi získat dvě předmostí jižně od Tegu a 7. divisi další předmostí v blízkosti Ůgwan.

Dne 7. 8. vyrazily jednotky lidové armády k útoku na směru Haman, Čang-won. Protože Američané připravovali rovněž útok 24. pěší divise a 1. divise námořní pěchoty, došlo k neočekávanému střetnému boji, který způsobil velmi spletitou situaci. Boj trval do 9. 8., kdy jednotky lidové armády byly zatlačeny do původního postavení.

Dne 10. 8. postupem přes horské hřbety přiblížily se jednotky lidové armády k důležité letecké základně asi 10 km jv. od Pohang. Přestože jejich postup byl pozorován, byl nespřícně zhodnocen jako postup partyzánských jednotek bez většího významu. Velitel 8. armády rozhodl se bránit letiště jedním pěším plukem zesíleným tanky 2. pěší divise. Boje o letiště trvaly několik dní. Kromě letiště šlo v těchto bojích též o důležité město Kigie (asi 15 km sz. od Pohang) a důležitou železniční trať a silnici Pohang-Tegu, které byly mezi tím na několika místech v prostoru západně od Pohang jednotkami lidové armády přerušeny. V městě Pohang se bojovalo hlavně o nádraží. Cílem těchto bojů bylo vzetí dů-

ležitého železničního uzlu Kjěndžu. Kromě amerických jednotek byly do protiútoků postupně nasazeny tyto jihokorejské divise: Seulská, 3. divise a později 8. divise.

Z jednotek lidové armády byly na tomto úseku fronty nasazeny jednotky 5., 12., 3. a 15. pěší divise.

V průběhu bojů byla 3. jihokorejská divise nasazená severně od Phohang odříznuta, takže musela být naloděna a evakuována po moři.

Souvislost obrany severní fronty byla později silnými protiútoky Američanů a Jihokorejců obnovena.

Zatím co se na severním úseku fronty podařilo interventům udržet obranné postavení, jednotkám lidové armády se podařilo v prostoru ohbí řeky Naktong rozšířit a zajistit předmostí na východním břehu. Velitel 8. armády zasadil na levé křídlo 24. pěší divise, k omezení dalšího rozšiřování předmostí jednu brigádu námořní pěchoty, která dosud bojovala na pobřeží v prostoru Masan. Dále se jednotkám lidové armády podařilo vytvořit předmostí v hloubce asi 5 km u Changnyong (asi 30 km záp. Mirjang) západně od Těgu.

Ve středním úseku byla překročena řeka Naktong na 3 místech dvěma prapory poblíže Ůgwan a jedním praporem dále na jih.

Až do 20. 8. podnikali Američané řadu pokusů, aby protiútoky likvidovali předmostí jednotek lidové armády. V jižní části se jim to podařilo. O další předmostí byly sváděny boje se střídavým úspěchem. Dne 28. 8. zasáhla do bojů 27. britská brigáda.

Těžké boje se opět rozpoutaly, když lidová armáda přešla v noci ze dne 31. 8. na 1. 9. k útoku na celé frontě, dlouhé téměř 200 km. Útoky započaly v jižním úseku fronty v prostoru Masan a při soutoku řek Nam a Naktong, rozšířily se na střední úsek a později i na severní úsek fronty. Operace řídil maršál Chi-Yung-Kun. Hlavní úder byl veden v jižní části fronty, pomocný ve střední a severní části.

Jižní úsek fronty

Z prostoru Masan vyrazily jednotky lidové armády k útoku třemi divisemi v 1. sledu, dvěma divisemi v 2. sledu, s pravděpodobným cílem prolomit obranu Američanů všeobecně podél jižního pobřeží a vyjít do prostoru Pusan.

Zatím co část jednotek lidové armády útočila přímo na Masan, 2. pěší divise obchvatem ze severu měla vyvrátit město a umožnit průlom obrany 25. pěší divise. Průlom na tomto místě se podařil a jednotky lidové armády pronikly až do hloubky 7 km a obklíčily části amerických jednotek, které Američané zásobovali leteckou cestou. Rozpoutaly se tak rozhořčené boje, zvláště v prostoru Haman, že Američané museli zasadit do boje všechny volné jednotky a i ženisty jako pěchotu.

Úspěch jednotek lidové armády byl na této frontě umožněn mimo jiné dobrou součinností s partyzánskými skupinami v síle asi 1500 mužů, které prosakovaly ohniskovou obranou Američanů a napadaly štáby, palebná postavení a týlové jednotky. Aby ztížili činnost partyzánů, evakovali Američané civilní obyvatelstvo z města Masan v počtu asi 30 000 osob.

Severně od soutoku řeky Nam a Naktong vyrazily jednotky lidové armády s hlavním úderem na styk 2. a 24. pěší divise, pomocným úderem proti severnímu křídlu 2. pěší divise. Podařilo se jim na pěti místech překročit řeku Naktong a za podpory tanků 105. obrněné divise rozvrátit obranu 2. pěší divise. Američané protiútokem vedeným jednotkami 2. pěší divise a 1. divise námořní pěchoty v prostoru Jengsen (28 km severně od Masan) zastavili další pronikání lidových vojsk na východ. Těžké boje na celé jižní frontě trvaly několik dní a nepřinesly pro obě strany větší územní zisky.

Střední úsek fronty

Útok byl zahájen v prostoru západně od Těgu na obranná postavení 1. motomechanizované divise, která přehrazovala přístupy k Těgu od Ůgwan, s cílem proniknout a zmocnit

se tohoto města. Po vyražení padlo město Ŭgwan. Vyvrácení města Têgu měl umožnit současný úder ze severu. Rovněž na tomto směru bylo dosaženo úspěchu a útočící jednotky pronikly již druhého dne až na 15 km severně od Têgu.

1. motomechanisovaná divise pod tlakem jednotek útočících od Ŭgwan i ze severu byla nucena ustoupit až na čáru všeobecně asi 15 km severně a severozápadně od Têgu. Město bylo ohroženo nejen z uvedených směrů, ale též z východu ze směru Jengčon, kde pronikaly jednotky 15. divise lidové armády. V příštích dnech (kolem 10. 9.) pronikly jednotky až do samé blízkosti města a ohrožovaly letiště.

Z jihozápadu bránily přístupy k městu britské prapory, které navazovaly na 1. motomechanisovanou divisi. Jeden britský prapor byl tu úplně obklíčen jednotkami lidové armády, takže musel být zásobován letecky, a pro nedostatek padáků dokonce volnými shozy. Neúspěchy na tomto úseku fronty Britové omlouvali tím, že byli vyzbrojeni americkými zbraněmi, s nimiž měli nedostatečný výcvik.

Protiútoky 1. motomechanisované divise a 1. jihokorejské divise podařilo se obnovit do 14. 9. souvislost obrany.

Severní úsek fronty

Jednotky lidové armády vyrazily k útoku na dvou směrech, a to podél východního pobřeží na směru Hunghè, Kjêndžu a podél železnice Ujhung (asi 30 km sz. od Jengčon), Jengčon. Východnímu uskupení se dne 7. 9. podařilo prolomit obranu u Hunghè a dalším pronikáním na jih osvobodit město Angang (asi 12 km jz. od Phohang). Tamodtud útok pokračoval ve třech směrech, a to na jih na Kjêndžu, na severovýchod na Phohang a na západ směrem na Têgu. V prostoru přístavu Phohang se rozpoutaly úporné boje, do kterých zasáhly ve prospěch Američanů a Jihokorejců americké válečné lodě. Pod tlakem lidové armády stáhly se americké a jihokorejské jednotky asi 2 km jižně od Phohang. Jižní proud směřující na Kjêndžu přerušil komunikace Jengčon—Kjêndžu a Kjêndžu—Angang—Phohang. Dalšímu pronikání čelili Američané a Jihokorejci silnými protiútoky, z nichž nejtěžší byly zvláště v prostoru Phohang, vedené 8., 3. a seulskou divisi Jihokorejců.

Druhé útočné uskupení rovněž proniklo podél silnice Ujhung—Jengčon a dosáhlo důležitého železničního uzlu Jengčon.

Boje vedené s velkou urputností nepřinesly však ani na severním úseku fronty větších úspěchů.

V polovině září 1950 došlo k změně celkové situace v Koreji, neboť Američané zahájili vylodování nových jednotek na západním pobřeží u Inčên, Kunsan a na východním pobřeží u Jêngdêk a Samčêk, tedy hluboko v týlu jednotek lidové armády.

Tím počalo druhé údobí operací v Koreji.

(Pokračování v příštím čísle.)

Informace o obsahu cizích vojenských odborných časopisů

Obsah prosincového čísla polského časopisu „Mysł wojskowa“, ročník 1951

Úvodník „Veliký praporečník míru“ je věnován 72. výročí narození generalissima J. V. Stalina.

Genmjr. St. Okecki: Vojenské otázky v čtvrtém svazku sebraných spisů J. V. Stalina.

Autor rozebírá vojenskou tematiku čtvrtého svazku zahrnujícího období od prosince roku 1917 do prosince roku 1920, kdy mladá sovětská republika vedla boj s bělogvardějci a zahraničními interventy. V činnosti J. V. Stalina v tomto období jasně vyniká jeho tvůrčí a novátorský duch, odpovídající marxismu leninismu a představující jeden ze základních rysů vojenské teorie a praxe.

Plk. J. Gerhard: Porážka hitlerovských vojsk pod Moskvou (k 10. výročí).

Autor roznívá průběh bojů a vojensko-politický význam vítězství. Aktivní obrana přešla začátkem prosince roku 1941 ve velikou strategickou protiofensivu, jejímž výsledkem byla zdrcující porážka hitlerovských vojsk.

Genpor. B. Pigarewicz: Některé zásady soudobé útočné operace.

Autor rozebírá postupně cíle a úkoly, podstatu a rozmach, podmínky úspěchu a formy operativního manévru, bojovou sestavu a operační seskupení vojsk. Podrobně pojednává o otázkách plánování útočné operace. Soudobá útočná operace, píše autor v závěru, se vede sjednoceným úsilím všech druhů vojsk, s čímž souvisí výjimečná důležitost znalosti takticko-technických možností všech druhů vojsk

a dovedného plánování jejich činnosti v celé operační hloubce.

Mjr. Szczepucha: Protiletectká obrana za útoku.

Autor vysvětluje použití všech prostředků protiletectké obrany a jejich součinnost ve všech údobích útoku. V závěru j: konstatováno, že v podmínkách soudobého boje zaujímá otázka protiletectké obrany jedno z hlavních míst mezi prvky bojového a operačního zabezpečení vojsk.

Plk. M. Korzow: Vojenská pedagogika, její předmět a úkoly.

Autor poukazuje na velký význam vojenské pedagogiky, která je částí vojenské vědy a skládá se z řady dílčích disciplín: všeobecných základů vojenské pedagogiky, dialektiky neboli všeobecné metodiky, teorie vojenské výchovy, organizace a řízení výcviku a výchovy v jednotkách, historie vojenské pedagogiky a na konec metodiky bojové a politické přípravy. V závěru poukazuje autor na otázky výzkumu vědecko-pedagogického procesu výcviku a výchovy a na nejrozšířenější metody používané při této vědecko-výzkumné práci.

V rubrice kritika a bibliografie jsou recenzovány knihy: B. Engels: „Francouzsko-pruská válka 1870—1871“, Julius Cesar: „O občanské válce“ a A. Kodyszew: „V. Čapajev — legendární hrdina občanské války“.

Všechny knihy byly vydány ve Varšavě v roce 1951.

Obsah lednového čísla polského časopisu „Mysł wojskowa“ ročník 1952

K 28. výročí úmrtí V. I. Lenina. Reč polského ministerského předsedy I. Cyrankiewicze na slavnostním shromáždění dne 21. ledna 1952 ve Varšavě.

Usnesení politického byra ÚV polské sjednocené dělnické strany k 10. výročí založení polské dělnické strany.

Genmjr. St. Okecki: Několik úvah o studiu a využití zkušeností z války.

Autor článku ukazuje názorně, jak pomáhá dovedné využití válečných zkušeností při řízení boje a operace k dosažení úspěchu. Dokazuje to na řadě příkladů z historie první a druhé světové války. V druhé části článku jsou uvedeny způsoby a metody studia válečných zkušeností a příklady využití výsledků tohoto studia pro každodenní bojovou činnost vojsk a štábů.

Plk. J. Sliwiński: Některé otázky obrany na široké frontě.

Autor zkoumá podmínky za kterých může vzniknout nutnost organizování a vedení obrany na široké frontě, jako požadavky lze klást na takovou obranu, otázky operačního a bojového zabezpečení a zvláštnosti součinnosti. Uvádí zvláštnosti vedení boje v obraně na široké frontě. V závěru poukazuje autor na nutnost dalšího rozvíjení mechanisace ženijních prací, aby mohlo být dosaženo rychlejšího tempa přípravy obrany na široké frontě, neboť tento druh obrany bude i v budoucnu často používán.

Plukovník J. Gerhard: O útoku s přechodem vodní překážky z chodu.

Autor rozebírá četné otázky organizace a vedení útočného boje s přechodem vodní překážky z chodu na podkladě zkušeností Sovětské armády.

V rubrice o cizích armádách je článek mjr. P. Jedlińskiho o použití amerického letectva ve válce v Koreji, v němž je popsána činnost amerického le-

letectva v první polovině roku 1951, způsob jeho součinnosti s pozemními vojsky v útoku a obraně, používané způsoby a prostředky bombardování, typy letounů, ztráty amerického letectva způsobené protiletectkovou obranou a stíhacím letectvem hrdinné lidové korejské armády.

V části kritika a bibliografie jsou recenzovány knihy: genmjr. D. Korničenka a kpt. I. tř. N. Milgama „Vojenské námořnictvo SSSR“, genmjr. P. Veršigory „Karpatský rejd“ a brožura George Bidwella „V Iráně přistá nafta“. Překlady všech třech publikací byly vydány v polském vojenském vydavatelství MNO ve Varšavě v roce 1951.

Časopis „Mysł wojskowa“ je k dispozici pouze v jednom výtisku v redakci Vojenské mysli. Budou-li mít čtenáři Vojenské mysli zájem o některý z článků, může redakce časopis zapůjčit (nejvíce na dobu do jednoho týdne) nebo dá pořídit fotokopii článku.

Použití vrtulníků v americké armádě

V listopadovém čísle Military Review byl uveřejněn článek pluk. americké armády Metheny-ho o použití vrtulníků v americké armádě.

Úvodem uvádí autor článku, že vrtulníky jsou dnes dopravním prostředkem, který může do značné míry ovlivnit dosavadní způsob vedení operací. Použití vrtulníku jako dopravního prostředku bude mít hlavní význam nejen pro tylové zajištění, ale i taktické použití jednotek co do techniky provedení úkolů. Taktické úkoly jednotek zůstanou tytéž.

Podle autora se americká armáda ve zvýšené míře zajímá o vrtulníky proto, poněvadž tyto představují dopravní prostředky 4–5krát rychlejší motorových vozidel, mohou být použity v horském terénu a v terénu s málo komunikacemi, při přechodu vodních toků a překážek, nepotřebují přistávacích ploch a pod. Vzhledem ke své rychlosti a únosnosti budou moci do značné míry nahradit motorová vozidla na stupni pěšího pluku až divise.

Autor uvádí, že dnešní stav výroby a další zkoušky nových typů vrtulníků dovolí použití vrtulníků k přepravě celých vyšších jednotek na menší vzdálenost a že tím bude neobyčejně zvýšena manévrovací schopnost těchto jednotek. Podle autora je již dnes v některých jednotkách americké armády nahrazována část motorových vozidel vrtulníky.

V americké armádě jsou mimo to organizovány dopravní roty vrtulníků, které mají být přidělovány pěším divizím. Jejich hlavním účelem má být rychlá doprava pěších jednotek. Budou mimo to použity k dopravě materiálu všeho druhu a k zásobování proviantem, municí, pohonnými hmotami, k evakuaci raněných a nemocných a pod.

Každá z těchto rot má mít jeden vrtulník velitelský (Zsedadlový) a 21 velkých vrtulníků k dopravě jednotek (materiálu). V celku má každá rota únosnost, rovnající se dopravě asi 190 mužů s výstrojí a výzbrojí, t. j. bojový stav 1 pěší roty. (Pozn.: pěší rota má celkem 210 mužů. Proto 190 mužů se rovná bojovému stavu po odpočítání hospodářského družstva velitelské čety.) Mimo to jsou vrtulníky přidělovány jednotkám druhů vojsk (ženijním praporům, dělostřeleckým oddílům atd.) k provádění průzkumu, pozorování, řízení střelby, k dopravě osob v horách (na př. k obsazení soutěsek nebo jiných význačných terénních celků), ke kladení telefonních vedení, průzkumu, řízení paleb, evakuaci raněných, zásobování

vzdálených jednotek nebo jednotek v obklíčení a pod. Rozšířením použitím vrtulníků při tylovém zajištění jednotek bude ušetřena řada předsunutých armádních a divizních skladů. Doprava materiálu bude prováděna na větší vzdálenost a tím se zjednoduší manipulace, ušetří dopravní prostředky a zmenší počet jednotek služeb.

Autor uvádí výhodné možnosti v taktickém použití vrtulníků k rychlému soustředění sil, k přísunu záloh do ohrožených úseků, k zesílení jednotek provádějících obchvat, k obsazení důležitých komunikačních nebo terénních uzlů za pronásledování, k obsazení a zmocnění se druhého nebo dalších obranných pásem, za boje v horách k rychlému dosažení důležitých soutěsek atd. Podle autora článku jest nutno počítati s tím, že bude v budoucnosti použitím vrtulníků značně zvýšena pohyblivost jednotek. Nebude prý vzácností, že denní přesuny jednotek se budou pohybovati kolem 900 km denně. Dnešní možnosti přesunů budou proto daleko překročeny. U motorizovaných divisi počítají Američané s průměrným denním pochodovým výkonem 240 km.

Autor dále uvádí příklad, na kterém dokazuje výhodnost použití vrtulníků proti motorovým vozidlům. Říká, že 105 vrtulníků, z nichž každý má užitečnou únosnost 1750 kg, může během 24 hodin dopravit náklad asi 3500 tun na vzdálenost 100 km, což představuje 5 denních dávek proviantu, pohonných hmot a munice pro jednu pěší divisi. Stejný počet motorových vozidel o únosnosti 2,5 t může ve stejné době a na stejnou vzdálenost dopravit pouze náklad 1000 tun, t. j. 2 denní dávky jedné pěší divise.

(Pozn.: rozdíl vzniká v tom, že vrtulník má průměrnou rychlost kolem 150 km/hod., kdežto motorové vozidlo jen asi 24 km/hod.)

Co se týče zranitelnosti vrtulníků uvádí autor, že vrtulníky jsou méně zranitelné leteckými i pozemními útoky, než motorová vozidla. Tato se stávají, vzhledem k nutnosti pohybovati se na komunikacích, snadným cílem leteckých i pozemních útoků (partyzáni). Proti tomu vrtulníky, které lze použít jak v noci, tak za špatnějších povětrnostních podmínek, mohou uniknouti leteckým útokům a nejsou prakticky vůbec vystaveny pozemním útokům.

Dnes jsou podle autora vrtulníky jedním z do-

pravních prostředků, který se osvědčil v Koreji, kde jejich použití je zvlášť významné vzhledem k nedostatku komunikací.

Článek je zajímavým z několika hledisek. Především dokazuje, že Američané hledají prostředky jak zlepšit „blitzkrieg“, aniž by ovšem použitím vrtulníků odstranili základní nedostatky této teorie. Nepoučili se z porážky hitlerovské armády a nepochopili, proč se jim nedaří porazit hrdinný korejský lid.

V této otázce je použití vrtulníků pouze novým bojovým prostředkem, který sice zvýší pohyblivost jednotek, avšak nemůže být podstatným činitelem pro vedení soudobých operací. Američané svou snahou přesunout těžiště své dopravy do vzduchu doznávají, že se bojí partyzánů a odporu lidu bojujícího o svou svobodu, bojí se ho a doznávají, že jsou proti němu bezmocni.

Po stránce organizační prozrazuje autor, že v některých amerických jednotkách již jsou nebo budou vrtulníky nahrazována částečně motorová vozidla. Tvzení, že je možno počítat s přepravou celých armádních sborů nebo divisí je přehnané.

Američané se mýlí v možnosti, že vrtulníky jsou ne-

zranitelnými se strany letectva. Předpokladem jejich masového použití je vlastní úplná převaha ve vzduchu a tu nelze předem zajistit vždy a všude ani u Američanů. Potvrzuje to nejlépe průběh bojů. Lidové letectvo dnes úspěšně bojuje a ničí americké letectvo. Nechceme tím podceňovat význam použití vrtulníků ve vojenském letectvu a musíme věnovat vývoji tohoto bojového prostředku patřičnou pozornost. Nelze pochybovat o výhodnosti použití vrtulníků jako rychlého dopravního prostředku v těžko schůdném terénu (přísun zásob, odsun raněných, doprava styčných orgánů a velitelů, přesun záloh a p.) zejména za útočných, rychle se rozvíjejících operací, když budeme mít převahu ve vzduchu.

S hlediska zpravodajského znamená zavádění vrtulníků v americké armádě rozšíření úkolů operačního a taktického průzkumu. Bude nutno zjišťovat a vyhodnocovat jednak počty, jednak pohyby jednotek vrtulníků a vyvozovat z toho potřebné závěry.

Po stránce taktické Američany zamýšlená doprava jednotek vrtulníků značí rozšíření úkolů, které jsou naším Polním řádem dávány protivýsadkovým zálohám (Polní řád čs. branné moci čl. 506).

Z R E D A K C E

Redakce časopisu *Vojenská mysl* zařadila do prvních dvou čísel rubriku „Odpovědi na dotazy čtenářů“. Do uzávěrky 2. čísla nedošel ani jeden dotaz a proto není v tomto čísle tato rubrika.

Redakce se domnívá, že je jistě v akademiích, školách a štábech dosti otázek z oboru operačního umění a taktiky, o nichž se diskutuje a v nichž není jednotný názor. Redakce *Vojenské mysli* chce při tom pomoci vysvětleními, která budou zpracována kompetentními funkcionáři generálního štábu.

Redakce žádá hlavně vedoucí odborné přípravy důstojníků a generálů, aby redakci upozorňovali na otázky, které jsou účastníky přípravy nejčastěji nesprávně chápány nebo v nichž se vyskytují nejasnosti, aby byly ve *Vojenské mysli* vysvětleny. Bude účelné, jestliže uvedou, jakým způsobem otázku sami vysvětlili a o které články z platných řádů a předpisů se při tom opírají.

Dotazy by se měly týkat i obsahu *Vojenské mysli*, jestliže se vyskytnou v některém z článků nejasnost nebo nepřesnost.

Čím více dotazů bude redakce dostávat, tím vhodněji bude moci plánovat tematiku článků a tím lépe bude časopis plnit svůj účel.

Vydává MNO. Řídí redakční rada: Jaroslav Dočkal (předseda), František Papoušek, František Houra, František Sukup, Josef Haman, Ján Lipový, Josef Slabý, Jan Bělohoubek, Josef Švec, Karel Pavelka (redaktor).

Adresa redakce: Redakce časopisu „*Vojenská mysl*“ Praha, pošt. úřad 190, poštovní příhrádka 19120/ST
Tiskne tiskárna vydavatelství čs. branné moci „*Naše vojsko*“. Vychází čtyřikrát ročně.

Časopis nelze předplácet, přiděluje se jen služebně.

